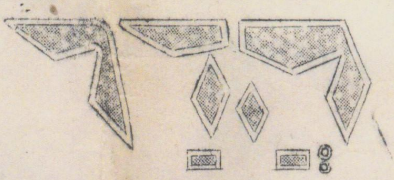
Betar Türkiye: Bir Siyonist Gençlik Hareketinin Hikâyesi (1933-1971)

ar HaTzeira beT''A-
ı Organı.

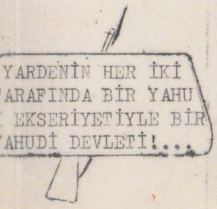
Kadrolar: A.Y.
D.A; R.A; A.A;
Ş.R; Y.S.

İçindekiler:

Muhudi Hüviyetimiz ve İdealimiz..... M.K.
Dünya Betar Haberleri.....
Hâdiselere Bakış.....SMİR
Simaney Tafkid (Rüt. İşrt.).....
Çiftçi Askerler.....D.A.
Snif Haberleri.....
Betar Köşesi.....
Kütüphanede ne var?.....HASAFRAN
ŞEVAT Ayındaki Olaylar.....Y.K.
Matbaaya Girerken (Son Haberler)....

Rıfat N. Bali

'' İM EŞKAH-YERUŞALAYİM, TİŞKAH YEMİNİ...''

'' YERUŞALAYİMİ UNUTURSAM,
'' SAĞ ELİM TUTMAZ OLSUN...''

TEVET Sayısı
(19/XII/'52
-16/I/'53)

LİBRA

Rıfat N. Bali

Betar Türkiye:
Bir Siyonist Gençlik Hareketinin Hikâyesi
(1933-1971)

LİB RA

Rıfat N. Bali

BETAR TÜRKİYE

Bir Siyonist Gençlik Hareketinin Hikâyesi (1933-1971)

LİBRA KİTAP: 392

TARİH: 357

© Libra Kitapçılık ve Yayıncılık

Sayfa Tasarım: Güler Kızılelma

Kapak Tasarım: Cevdet Mehmet Kösemen

Kapak Görseli: Hadar dergisi, TEVET sayısı.
(19/XII/'52 - 16/I/'53)

1. Basım: 2020

ISBN 978-605-7884-94-7

Baskı ve Cilt:
Birlik Fotokopi Baskı Ozalit ve Büro Malzemeleri
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Nispetiye Mah. Birlik Sokak No: 2
Nevin Arıcan Plaza
34340 Levent / İstanbul
Tel: (212) 269 30 00
Sertifika No: 20179

Libra Kitapçılık ve Yayıncılık Ticaret A.Ş.
Ebekızı Sokak Günaydın Apt. No: 9/2
Osmanbey / İstanbul
Sertifika No: 15705
Tel: 212-232 99 04/05
Fax: 212-231 11 29
E-posta: info@librakitap.com.tr

© Her hakkı mahfuzdur. Bu kitabın hiçbir bölümü, metin kısmı, belgeler ve fotoğraflar, yazarın yazılı izni olmaksızın mekanik ya da elektronik metodlarla veya ileride icat edilecek sistemlerle hiçbir şekil ve biçimde iktibas edilemez, yeniden satış amacıyla fotokopi de dahil olmak üzere hiçbir sistemle çoğaltılamaz. Dergi, gazete veya radyo-TV'lerce yapılacak alıntılar veya kitapta yer alan belgelerle fotoğrafların bilimsel-akademik yayınlarda kullanılması, kaynak gösterilmesi şartıyla bu hükmün dışındadır.

Rıfat N. Bali

BETAR TÜRKİYE

Bir Siyonist Gençlik Hareketinin Hikâyesi

(1933-1971)

Rıfat N. BALİ, 1948 yılında İstanbul'da doğdu. 2001 yılında Sorbonne Üniversitesi, Ecole Pratique des Hautes Etudes'den mezun oldu. Çok sayıda makale ve kitabın yazarı ve Libra Kitap'ın yayın yönetmenidir. Yayınlarının bilgileri www.rifatbali.com web sitesinde mevcuttur.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR 11

ÖZEL TERİMLER 13

ÖNSÖZ 23

GİRİŞ 29

BİRİNCİ BÖLÜM
SİYONİZM, REVİZYONİST SİYONİZM VE BETAR

- Siyonizm ve Kökenleri 33
- Filistin'de İngiliz Manda Yönetimi 34
- Revizyonist Siyonizm Ne idi? 35
- Joseph Yosef Trumpeldor 38
- Vladimir Ze'ev Jabotinsky 39
- Jabotinsky'nin İstanbul Dönemi 39
- Yahudi Lejyonu, Hagana ve IZL 43
- Betar Gençlik Hareketi 46
- Betar'ın İdeolojisi 47
- Betar'ın İlkeleri ve Gayesi 49
- İlkeler 49
- Gaye 50
- Betar Yemini 51
- Betar Yemini ve Betar Marşı 53

İKİNCİ BÖLÜM
CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE'DE SİYONİST FAALİYETLER

- Siyonist Hareketin Doğuşu 55
- 1950'li Yıllarda Siyonizm ve Türkiye Yahudileri 58
- Siyonizm, Antisemitizm ve İslamî Akım 59
- Türkiye Yahudilerinin Siyonizme ve İsrail'e Karşı Tavırları 62
- Türkiye Yahudileri ve İsrail Devleti İçin Bağış Toplama Faaliyetleri 65
- Betar Türkiye'nin Kuruluşu ve Üye Sayısı 66
    - Kuruluş Tarihi 66
    - Üye Sayısı 67
- Betar'ın Bir Efsanevi İsmi: Sabi Meşulam 70
- Gençlerin Eğitimleri 76
- İyi Bir Betar Üyesinin Vasıfları 82
- Betar İstanbul Bünyesinde Özeleştiriler 84
- Betar İstanbul Hareketinin Özellikleri 89
    - Gizlilik, Korku ve Tedirginlik 89
    - Yurtdışından Getirtilen Eğitim Yayınları 95
    - İsrail'deki Betar ile Temaslar 100
- İdeolojik Farklılıklar ve Gerginlikler 101
    - Herut-MAPAI Çatışmasının İstanbul'a Yansımaları 101
    - Alman Ürünlerini Boykot Etme Çağrısı 102
    - İsrail Başkonsolosluğu ile Fikir Ayrılığı 105

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
HADAR DERGİSİ

- Kuruluş Tarihi ve Arşivi 109
- Derginin Muhtevası 111
- Üçüncü Yıl (1946) Bilançosu 113
- Beşinci Yıl (1948) Bilançosu 115
- Altıncı Yıl (1949) Bilançosu 116
- On Birinci Yıl (1955) Yazısı 118

- Dergiye Karşı İlgisizlik 119
- Derginin İlerleyişi ve Değişiklikler 119
- Yazı Temin Etme Güçlükleri 120

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
L'ETOİLE DU LEVANT GAZETESİ VE İSAK KOHEN

- Gazetenin Kurucusu: Avram Benaroya 123
- İsak Kohen Kimdi? 123
- Gazetenin Güçlükleri 125
- Selim Salti'nin Anıları 128
- Yusuf Altıntaş'ın Anıları 128
- Dönemin Türk Yahudi Basını 131

BEŞİNCİ BÖLÜM
ESKİ BETAR MENSUPLARININ ANILARI

- Shlomo Navarro'nun Anıları 133
    - Simha Tavdioğlu'na Yolladığı Mektupları 138
    - Verdiği Ek Bilgiler 141
- Selim Salti'nin Anıları 143
- Bensiyon Pinto'nun Anıları 148
- Shlomo Yahini'nin Anıları 151
- Şemaya (Shemaya) Halevi'nin (1924-2016) Anıları 159
- Moşe'nin Anıları 160
- Anonim Tanık 1 160
- Anonim Tanık 2 165
- Eli Benyeş'in Anıları 172
- Ralf Arditti'nin Kaleminden Kadima Sion 173

ALTINCI BÖLÜM
TÜRK YAHUDİ GENÇLİĞİNİN ALİYASI

..... 177
- *Hadar* Dergisinde Türk Yahudi Gençleriyle İlgili Yazılar 178
- Garin Hameşahrer Yerleşimi 188

- Hameşahrer Yerleşimi 189
- Yerleşiminin Dergisi 191
- Yerleşimle İlgili Haberler 192
- Göç Edenlerin Sayısı - 1955-1956 195
- Betar İstanbul Liderinin Değerlendirmesi 197
- Aliya Konusunda Fikir Ayrılığı 205
- Aliya İçin Mümbit Bir Merkez: Ortaköy Yahudi Yetimhanesi 208

YEDİNCİ BÖLÜM
BETAR VE SPOR FAALİYETLERİ

- Betar İdeolojisinde Spor Faaliyetleri 211
- Betar İstanbul ve Spor Faaliyetleri 214
- 1952 Yılı Betar Spor Bayramı 214
- Dördüncü Makabiyat Müsabakaları - Eylül 1953 216
- 1955 Yılındaki Gösteriler 217
- Betar İstanbul'un Mekân Arayışı 219
- Yıldız Spor ve Kültür Kulübü'nün Kuruluşu 220
- Betar-Yıldız Spor Kulübü İlişkisi 224
- Bensiyon Pinto'nun Anılarında Kulübün Kuruluş Hikâyesi 228
- Yıldız Spor Kulübü'nün Adının Değişmesi 229
- Betar İsrail Spor Bölümü ile Türkiye Arasında Sportif İlişkiler 233

SEKİZİNCİ BÖLÜM
BETAR İSTANBUL'UN YILLIK TOPLANTILARI

- Mayıs 1952 – 3'üncü Kenes Artsi 237
- 14 Ağustos 1955 – 5'inci Kenes Artsi 246
- 16 Eylül 1956 – 6'ncı Kenes Artsi 254
- 13 Ekim 1957 – 7'nci Kenes Artsi 262
- 10 Kasım 1958 – 8'inci Kenes Artsi 264
- Kasım 1961 – 12'nci Kenes Artsi 275

DOKUZUNCU BÖLÜM
1960'LI YILLAR 279

ONUNCU BÖLÜM
İSRAİL'DEKİ BETAR TÜRKİYE KOMİTESİ'NİN
ANMA TOPLANTISI 281

SONUÇ 283

ALBÜM 285

KAYNAKÇA 321

DİZİN 333

KISALTMALAR

a.g.e.	:	adı geçen eser
DP	:	Demokrat Parti
ETZEL/ETSEL	:	Irgun Zva'i Leumi'nin (IZL) diğer adı
FKD	:	Fakirleri Koruma Derneği Eski adıyla Bene Berit (Béné Berith) Cemiyeti
FKÖ	:	Filistin Kurtuluş Örgütü
HIAS	:	Hebrew Sheltering and Immigrant Aid Society (İbrani Barınma ve Göçmenlere Yardım Cemiyeti)
IZL	:	Irgun Zva'i Le'umi (İbrani Milli Askeri Teşkilatı)
İKO	:	İsak Kohen
KKL	:	Keren Kayemeth Le Israel
MİT	:	Milli İstihbarat Teşkilatı
P.K.	:	Posta Kutusu
SSCB	:	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği
TBMM	:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
WZO	:	World Zionist Organisation (Dünya Siyonist Teşkilatı)
YMCA	:	Young Men's Christian Association (Hristiyan Genç Erkekler Birliği)
ZO	:	Zionist Organisation (Siyonist Teşkilatı)

ÖZEL TERİMLER

Adar: İbrani takvimine göre yılın altıncı ayıdır. Gregoryen takvimine göre Mart ayına tekabül eder.

Aliya/Aliyah: Yukarı çıkış, "yükselmek". Diasporada yaşayan Yahudilerin İsraile'e göç etmeleri.

Aliyah Bet: 1920 ila 1948 yılları arasında İngiliz Manda yönetimi altındaki Filistin topraklarına yasa dışı yollardan yapılan göç.

Aliyat Hanoar: Yahudi Ajansı'nın bir kolu. 1933 yılında Almanya'da kuruldu. Yahudi gençlerinin İsrail'e göç etmelerini sağlayan teşkilat.

Altalena: Jabotinsky'nin sıklıkla kullandığı mahlas. Haziran 1948 tarihinde İsrail kıyılarında batırılan geminin adı.

Avoda: İş, çalışma, ibadet.

Bet-Amikdaş: İbranice Beith Hamikdash. Kudüs Tapınağı.

Béné Berith (İngilizce okunuşuyla B'Nai B'Rith): 13 Ekim 1843 tarihinde ABD'de kurulan ve mason locaları modeline göre teşkilatlanan Yahudi örgütü. Sosyal, manevi, eğitim ve hayır amaçları doğrultusunda faaliyet gösterir. Türkiye'deki locaları 28 Haziran 1938 tarihinde kabul edilen Cemiyetler Kanunu'nun hükümleri gereğince kapatıldı. İstanbul locası Fakirleri Koruma Cemiyeti unvanını alarak faaliyetlerine devam etti.

Beseder: İyi, düzgün.

Bet din Artsi: Milli Dini Mahkeme.

Bet Olim: Göçmenler için geçici transit toplama merkezi.

Bet Sefer: Okul.

Betar Hatseira: Yaşça küçük Betar üyeleri. Şu gruplardan oluşur: Hasmonaim (9-12 yaş), Kanaim (13-15 yaş), Bnei Etzel (16-18 yaş).

Betari: Betar üyesi, erkek.

Betariada: Betar spor turnuvası.

Betariya: Betar üyesi, kadın.

Bnei Etzel (IZL'nin evlatları): 16-18 yaş grubu.

Brit Herut HaTzohar: Dünya Herut (Revizyonist Parti) Birliği. Menahem Begin'in Herut partisi liderliğini reddeden revizyonistlerin partisi.

Dati: Dindar.

Diaspora: İsrail toprakları dışında yaşayan Yahudiler. Yahudiler için İsrail ana vatan olarak kabul edildiğinden diasporada yaşamak, sürgünde yaşamak anlamını taşır.

Dulse blanko: Ladino dilinde "beyaz tatlı" anlamına gelir. Pesah bayramında ikram edilir. Süt, şeker ve vanilya ile yapılır.

Elef Milim: İbranice öğrenme kitabı.

Eretz/Erets İsrael: İsrail toprakları. Kutsal metinlerde "vaat edilmiş toprak" olarak da geçer. Güney Levant'ta belirsiz bir coğrafi yayılma alanı için kullanılan geleneksel Yahudi adıdır.

Etzel/ Etsel: Irgun'un diğer adı. Irgun Zva'i Leumi.

Galut: Gurbet, diaspora, sürgün. Filistin topraklarından tehcir edilen İsrail kabileleri için kullanılır. İsrail dışında yaşayan Yahudiler yaşadıkları ülkeyi *galut*, yani tehcir edildikleri yer olarak görürler.

Garin: Çekirdek, tohum. İsrail topraklarında yerleşimler kuran öncü gençlik grubu.

Giyus: Seferberlik. İki anlamı vardı. İlk anlamı uygun zamanda yeni bir Yahudi ordusunun harekete geçirilmesi idi. İkinci anlamı Filistin'e yerleşen her Betari'nin Betar komutanının kendisine vereceği herhangi bir yerdeki herhangi bir görevi yerine getirmek için iki yıl boyunca "seferberlik" durumunda olduğunu kabul etmesidir. Gönüllülük.

Gola: İbranice terim. Diasporada yaşayan Yahudi cemaatleri için kullanılır.

Hadar: Dış güzellik, saygı, özgüven, terbiye, sadakat. Zarafet. Adab-ı Muaşeret.

Hagana: 1920 ila 1948 yılları arasında İsrail topraklarındaki silahlı yeraltı örgütü.

Hanih: Öğrenci.

Hanuka: Işıklar bayramı. İbrani takvimine göre Kislev ayının 25. günü başlayıp sekiz gün sürer. Bu bayram, Suriye-Yunan Kralı Antiohus ve ordularının, Makabiler tarafından bozguna uğratılıp II. Bet-Amikdaş'ın putperestlerden kurtarılmasını ve tekrar Tanrı'ya adanmasını simgeler. Bet-Amikdaş putlardan ve simgelerden temizlendikten sonra Tapınak'taki Ebedi Işık'ı yakmak için sadece kutsiyeti bozulmamış bir küçük kap yağ bulundu. Bu yağ, Menora'yı yalnızca bir gün boyunca yakmaya yetecek miktardaydı. Mucize eseri, o küçük kap yağ, tam sekiz gün boyunca yanmaya devam etti ve Koen'ler o arada yeni kutsal yağ hazırlayabildiler. 25 Kislev'den başlayarak, sekiz gece boyunca, her gece bir mum artırarak Hanuka mumları yakılır ve bu mucize tekrar yaşatılarak evler Işık'la doldurulur.

Hashmonaim: 9-12 yaş grubu.

Hashomer: İsrail topraklarına gerçekleşen ikinci göç dalgası ile gelen Yahudiler tarafından 1909 yılında kurulan meşru savunma teşkilatı. Hagana'nın 1920 yılında kurulmasından sonra fesholdu.

Hashomer Hatzair: Marksist-Siyonist gençlik hareketi. İşçi Partisi.

Hatzach: Yeni Siyonist Teşkilatı.

Hatzohar: Revizyonist Siyonistler Birliği.

Havat: Çiftlik veya tarım işletmesi.

Havat Hanoar: Betar üyesi gençler için gençlik köyü, çiftliği.

Haver: Arkadaş / Yoldaş anlamında.

HeHalutz: İsrail topraklarında tarımsal yerleşimlerde yaşayacak Yahudi gençlerini eğiten hareket. Öncü Siyonist hareketlerin bir şemsiye örgütü haline geldi.

Herem: Lanet.

Herut: "Hürriyet" anlamına gelir. İsrail Devleti'nin kuruluşundan önce faal olan yeraltı silahlı teşkilatı. Irgun'un ideolojik devamıydı. İngiliz Mandası döneminde Irgun revizyonist Siyonist hareketin silahlı koluydu. 15 Haziran 1948 tarihinde Menahem Begin tarafından

kurulan en büyük sağcı milliyetçi parti idi. 1988 yılında Likud ile resmen birleşti.

Histadrut: Mapai tarafından kontrol edilen, 1920 yılında kurulan solcu işçi sendikaları konfederasyonu.

Hityaşvut: Kolonizasyon. Yerleşme. Yahudilerin şehirden ayrılıp kendi başlarına yeni bir köy kurmaları.

Hofeş: İzin / Tatil.

Hora: İsrail folklor dansı.

Imunim: Egzersizler.

Irgun Zva'i Leumi: Aynı zamanda Etzel olarak da anılır. 1931 yılında İngiliz manda yönetimi altındaki Filistin'de kurulan paramilliter sağcı Yahudi yeraltı hareketi. Irgun 1936 yılında WZO'dan ayrılan Revizyonist Parti'nin bir enstrümanı oldu. İngiliz Manda idaresi altındaki Filistin'de İngiliz kuvvetlerine karşı terör eylemlerinde bulundu. İsrail Devleti'nin kuruluşundan sonra kurulan İsrail hükümetinin ültimatomu sonucunda kendini feshedip İsrail Savunma Kuvvetleri'ne katıldı.

İvrit: İbranice.

Kanaim: 13-15 yaş.

Kaşer: Yahudi şeriatına göre yenmesi helal olan yemekler.

Katzin/Kitsin: Komutan.

Kenes Artzi: Milli Konferans. Yerel Kongre. Natsiv tarafından çağrı yapılarak düzenlenir. Kenes şu üyelerden oluşur: Natsiv, Quetsinei HaNetsivut (Milli Yürütme'nin Üyeleri), Mefakdei HaMaozim veya Machozot (Şehir veya kasaba şubelerinin başkanları). Seçilmiş temsilciler. Kenes, Natsiv'in ve Netsivut üyelerinin raporlarını dinler. Natsiv'in ve Netsivut'un çalışmaları hakkında görüş bildirir, Betar'ın meseleleri ile ilgilenir, Kinus Olami'ye delegeleri seçer ve bir Natsiv'in seçimi için tavsiyelerde bulunur.

Keren Hayesod: İsrail Devleti için resmi bağış toplama kuruluşu. 1920 yılında Londra'da düzenlenen Dünya Siyonist Konferansı'nda kuruldu. 1921 yılında İngiltere'de resmen tescil oldu. 1926 yılında merkezi Kudüs'e taşındı. Ocak 1956'da İsrail Parlamentosu'nda kabul edilen "Keren Hayesod Law 5716-1956" ile 45 ülkede faaldir.

Sosyal yardım programları, diasporada yaşayan Yahudi gençlere Yahudi-Siyonist eğitimi verme programları vardır.

Keren Kayemeth LeIsrael: Yahudi Milli Fonu. 29 Aralık 1901 tarihinde Basel'deki Beşinci Siyonist Kongresi'nde kuruldu. Amacı, Yahudi göçmenlerin yerleşmeleri için Filistin'de araziler satın alıp bir Yahudi yurdunun kurulmasıydı. Diaspora'daki sinagoglarda ve Yahudi ailelerin evlerinde bulunan mavi renkte bağış kutularında toplanan bağışlar KKL'e gönderilirdi.

Ket: Fransızca "quête" kelimesinin Türkçe fonetiğe uygun yazılışı. "Bağış toplama" anlamına gelir.

Kibutz: Siyonist ve sosyalist fikir ve ilkelerin bir araya gelmesiyle Yahudiler tarafından kurulan ve işletilen kolektif tarım köyleri.

Kinus: Konferans / Kongre.

Kinus Olami: Betar'ın Dünya Kongresi. Betar'ın en yüksek mevkii olup iki yılda bir Dünya Kongresi toplanır. 121 delegeden oluşur. Bu delegelerin dağılımları şöyledir:

(a) Seçilmiş 71 delege

(b) Nassi Betar (Betar Başkanı)

(c) Rosh Shilton (Dünya Yürütme Kurulu'nun Başkanı)

(d) Qetsinei HaShilton (Dünya Yürütme Kurulu'nun Üyeleri)

(e) Shofet Betar (Dünya Betar Teşkilatı Yargıcı)

(f) Beth Din Elyon (Betar Yüksek Mahkemesi) Üyeleri

(g) Netsivim (Bölge Şubeleri Başkanları)

Kita: Askeri devriye, karakol veya sekiz kişilik bir birim. Manga. Tim.

Kupat Haolum Leumi: Milli Sağlık Sigortası Fonu.

Kushta: İstanbul.

Ladino: Sefarad Yahudilerinin konuştukları İspanyolca dil.

Likud: 1973 yılında Menahem Begin tarafından birkaç liberal ve sağ partinin birleşmesiyle kurulan siyasi parti. İsrail'deki ana merkez sağ siyasi partidir. Hâlihazırdaki genel başkanı Binyamin Netanyahu'dur.

Limud: Eğitim semineri / öğrenim.

Machane: Kamp.

Mahazike Atora Madrih: Eğitmen.

Magen David: Davut'un Yıldızı. Adını Antik İsrail'in kralı Davut'tan alır. Yahudiliğin ve Yahudi kimliğinin bir simgesi olarak kabul edilir.

Mahazike A Torah: Yahudi çocuklarına dini eğitim veren kurum.

Mahon: Betar hareketinin arşivi.

Mahoz: Bölge.

Maoz: Şehir. Betar terminolojisinde yeni bir şube, bölüm anlamına gelir.

Maoz Kushta: Betar'ın İstanbul şubesi.

Mapai (Mifleget Poalei Eretz İsrael): İsrail Topraklarındaki İşçilerin Partisi. David Ben-Gurion'un partisi. 1968 yılında daha önemsiz iki sosyalist siyonist örgüt de partiye katılınca İsrail'in işçi partisi oldu.

Mapam (Mifleget ha-Po'alim ha-Me'uhedet): Birleşik İşçiler Partisi. Dış politikada SSCB'ye daha yakın bir tavrı olan sosyalist eğitimli siyasi parti.

Mefaked: Komutan / lider.

Mefaked Maoz: Belli bir şehrin/bölgenin (Maoz) lideri. Natsiv tarafından tayin edilir.

Menorah: Kudüs Tapınağı'nda veya Çadır Tapınak'ta zeytinyağı ile yakılan yedi kollu şamdan.

Mesiba: Eğlence / Şölen.

Metsudat Zeev: "Zeev Kalesi". Tel Aviv'de Herut hareketinin merkezi.

Mevuot: Gençlik yerleşimi.

Mifkada: Komuta merkezi.

Mitzvot: Emirler / Yönergeler.

Mizrahi: WZO içinde bir dinî akım ve bir siyasi parti. 1956 yılında ha-Po'el ha-Mizrahi partisiyle birleşti ve Mifleget Dati Leumit (Milli Dindar) partisi kuruldu.

Mo'adim: Tatil, bayram.

Moshav/Moşav: İsrail'de kırsal bölgelerde kurulmuş kooperatif tarım köyü.

Nassi Betar: Betar Başkanı.

Natsiv: S'nif'in başkanı. Shilton Betar'ın temsilcisi olarak S'nif'i yönetir, kendisine bir S'gan (vekil) tayin eder. Shilton'a Qetsinei ha Netsivut'un (Milli Yürütme'nin Üyeleri) tayinlerini tavsiye eder. Natsiv aynı zamanda Mefakdey Mahozot (bölge komutanları) ve Mefakdey Maozim (Yerel Komutanlar) tayin eder.

Netsivim: Bölge şubelerinin başkanları.

Netsivut: S'nif'te en yüksek yürütme makamıdır, başkanı Natsiv'dir.

Nissan: İbrani takvimine göre yılın yedinci ayıdır. Gregoryen takviminde mart-nisan aylarına tekabül eder.

Oneg Şabat: "Oneg" keyif anlamına gelir. Şabat günü hafif yiyecekler eşliğinde sosyal amaçlı olarak gençlerin bir araya gelmeleri.

Otsaron: Eski Betar üyesi.

P'luga / Gnuda: Betar birimi. Tim / Manga.

Pakuda Mispair Ehad: Bir numaralı emir.

Paşut Betari: Rütbesiz, unvansız Betar üyesi.

Pesah: Yahudilerin Mısır'dan çıkıp hürriyete kavuşmalarını kutladıkları bayram, Hamursuz bayramı.

Plugot Avodah: İşçi taburları.

Plugot Hagiyus: Milli hizmetlerini ifa etmek için gönüllü olmuş Betarcılar.

Rikudei: Danslar.

Rosh Ha Shilton Betar veya Rosh Betar: Betar Dünya Yürütme Kurulu başkanı. Bütün Betarlar buraya bağlıdır.

Rosh Kita: Bir kita'nın (8 kişilik birim veya kol) lideri.

Roş Bet din Artsi: Ülke Dini Mahkeme Reisi.

Roşaşana: İbrani takvimine göre her yılın Tişri ayının birinci ve ikinci günlerine denk gelen yeni yıl bayramı. Gregoryen takvime göre eylül-ekim aylarına denk gelir.

S'nif: Bölgesel Şube. Başkanı Natsiv'dir. Natsiv, Kenes Artsi'nin tavsiyesi üzerine Shilton tarafından tayin edilir.

Seans: Betar gençlerine verilen eğitim semineri.

Seder: Pesah bayramının birinci ve ikinci gecelerinde düzenlenen yemek.

Sefarad: İberik Yarımadası'ndaki Yahudi cemaatlerini kasteder ve İspanya kökenli Yahudileri tanımlar. İbranice "İspanya" demektir.

Shalia/Şaliah: İsrail'den diasporadaki Yahudi toplumlarına gönderilen temsilci.

Shilton Betar: Dünya Yürütme Kurulu. Kinus Olami toplantıları arasında Dünya Betar teşkilatının işlerini yöneten kurum.

Shofet Betar: Dünya Betar teşkilatı yargıcı.

Siha: Konuşma / sohbet.

Siur: Yürüyüş.

Sohnut (Ha-Sochnut ha-Yehudit L'Eretz Yisra'el Israel): İsrail için Yahudi Ajansı. Haim Weizman tarafından 1929 yılında kuruldu. Merkezi Kudüs'tedir. Amacı, İsrail toprakları dışında yaşayan Yahudilerin güvenlik ihtiyaçlarına, gelişmelerine ve İsrail'e göç etmelerine yardımcı olmaktır.

Şabat: Cuma akşamı gün batımından cumartesi akşamı gün batımına kadar süren iş görmezlik süresi. Bu süre zarfında elektriğe dokunulmaz. Vasıtalara binilmez, çalışılmaz.

Şerut: Hizmet.

Şevat: İbrani takvimine göre yılın beşinci ayıdır. Gregoryen takviminde ocak-şubat aylarına tekabül eder.

Şilton Betar: Betar liderliği.

Şofet Betar: Betar hâkimi.

Talmud Tora: Tevrat öğretimi. Yahudi gençlere dinî eğitim veren yer.

Targilei sadeh: Açık alan eğitimi / egzersizleri.

Tel Hai: Galile'de bir Yahudi yerleşimi. Yosef Trumpeldor'un Araplarla savaşırken can verdiği yer. Betar üyeleri arasında selamlaşmalar ve vedalaşmalar "Tel Hai" hitabı ile başlar ve sona erer.

Tenuat HaHerut: Hürriyet hareketi. Herut partisi.

Teudat Betar: Betar üyeliği belgesi.

Tochnit Hadracha: Liderlik eğitim programı.

Tzionim: Siyonistler.

Vedre: Türk = Müslüman. Ladino dilinde "yeşil" anlamına gelir ve Türkleri yani Müslümanları tanımlamak için kullanılır.

Vedristan: Türkiye.

Yahudi Ajansı: Bkz. Sohnut.

Yarden: Ürdün Nehri.

Yeled: Oğlan.

Yishuv/Yişuv: İsrail Devleti kurulmadan önce Filistin topraklarında yaşayan Yahudi yerleşimcilerin oluşturduğu topluluk, cemaat.

Yom Ha'atzmaut: İsrail Devleti'nin bağımsızlığını ilan ettiği 14 Mayıs 1948 günü. İbrani takvimine göre 5 İyar 5708'dir.

Yom HaZikaron: İbrani takvimine göre İyar ayının dördüncü günü İsrail'de düzenlenen anma günü. Bu günde İsrail Devleti'nin kuruluşu ile sonlanan süreçte hayatlarını kaybedenler ile İsrail Savunma Kuvvetleri'nde aktif görevde olup hayatlarını kaybedenler anılır.

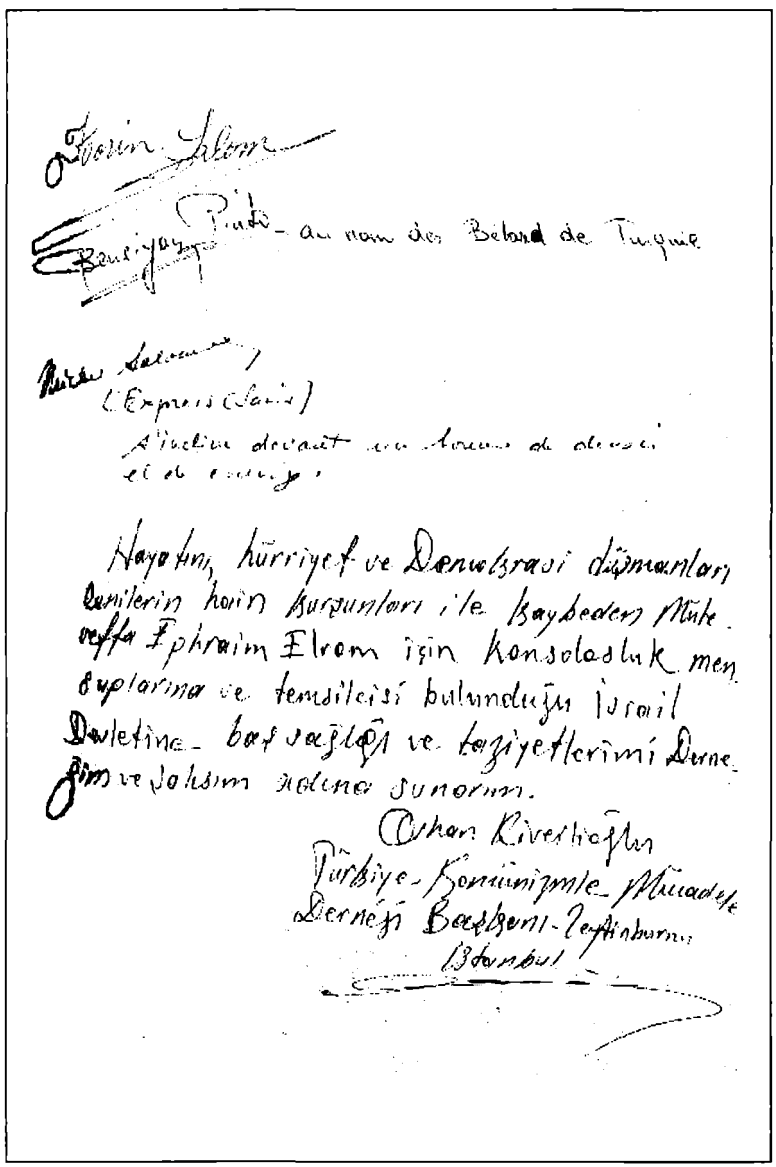
Yom Kipur: Kefaret günü. Yahudi halkı bu günü 25 saatlik bir oruçla ve sinagogda ibadetle geçirir.

ÖNSÖZ

Bu çalışma, bir dönem İstanbullu ve İzmirli Yahudi gençlerin faal oldukları Siyonist Betar hareketinin hikâyesidir. Betar, resmî bir cemiyet değildi. Gizli olarak faaliyet gösteriyordu. Ana amacı aliya idi. Yani Türk Yahudi gençlerine Siyonizm ülküsünü yerleştirmek ve onların İsrail'e göç etmelerini (aliya) sağlamak.

İncelenen dönemin zaman dilimini seçerken kullandığım ölçü, başlangıç tarihi için Betar Türkiye'nin faaliyetlerinin başlangıç tarihi olarak belirtilen 1933 yılıdır. Bitiş tarihine gelince. Jabotinsky Enstitüsü arşivinde bulunan en son belge 1961 yılına aittir. Ancak Betar İstanbul hareketi 1961 yılından sonra da faaliyetlerine devam etmiştir. Nitekim İstanbul'daki İsrail Başkonsolosu Efraim Elrom'un 22 Mayıs 1971 tarihinde kaçırılarak öldürülmesinin ardından İsrail Başkonsolosluğu'nda açılan taziye defterinde Türk Yahudi toplumunun ve Betar'ın eski liderlerinden Bensiyon Pinto'nun "Au nom des Betar de Turquie" ("Türkiye Betarları adına") notu ve imzası yer almaktadır.[1]

1 Söz konusu taziye defteri Elrom'un merhum eşi Elsa Elrom'a verilecek, eşi de İsrail Dışişleri Bakanlığı'na bağışlayacaktır.

Ancak 1961 yılı sonrası faaliyetlerin tarihini yazabilmek için Türkiye'de ve/veya İsrail'de yaşayan İstanbul Yahudi toplumu mensubu ve Betar üyesi olmuş olan aktörler ile yoğun bir sözlü tarih çalışması gerekmektedir. Bu konunun aynı aktörler tarafından "hassas" ve "yazılması sakıncalı" bir konu olarak algılanmasından ötürü bu çalışma, 1971 yılı ile sınırlandırıldı.

Bu çalışma, Betar hareketinin kurucusu Vladimir Jabotinsky'nin adını taşıyan Tel Aviv'deki Jabotinsky Enstitüsü'nde mevcut olan Betar Türkiye hareketi ile ilgili arşiv,[2] fotoğraflar ve bu hareketin yayın organı *Hadar* dergisi koleksiyonu (1946-1956 yılları) sayesinde yazılabilmiştir. Jabotinsky Enstitüsü'ndeki 1951-1964 yıllarını kapsayan bu arşiv külliyesi, esas itibariyle Betar hareketi mensuplarından İstanbul doğumlu Simha Tavdioğlu'nun, 1956 yılında, 21 yaşında bir genç kız iken, İsrail'e göç etmesinden sonra İstanbul'da kalan, başta İzak Abudaram olmak üzere, diğer Betar mensubu arkadaşları ile olan yazışmaları ile Betar İstanbul idarecilerinin Betar İsrail idarecileri ile olan mektuplaşmalarından oluşmakta. Bu ana kaynağın dışında İsrail Devlet Arşivleri'ndeki İstanbul'daki İsrail Başkonsolosluğu evrakları arasında muhtemelen Betar Türkiye hareketi ile ilgili belgeler mevcuttur. Ancak İbraniceye hâkim olmadığım için bu kaynakları inceleyemedim.

Bu çalışmanın özelliği, Türkiye Yahudilerinin İsrail'e göçleri hakkında şimdiye kadar yapılmış olan çalışmalarda[3] hiç kullanılmamış

2 Shilton Betar Headquarters, Eretz Israel, Correspondance with Betar Turkey, referans B3-10/25/1 (1949-1953), B3-10/25/2 (1956-1960) – B3/10/25/3 (1956-1960) – B3-10/25/4 (1961-1964), B47-1 (Protocol) from Sixth National Conference) 1951-1956 (?) , B3-10/25/5 (1963-1964) www.jabotinsky.org

3 Rıfat N. Bali, *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri Aliya Bir Toplu Göçün Öyküsü (1946-1949)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003; Şule Toktaş, *Citizenship, Minorities and Immigrants: A Comparison of Turkey's Jewish Minority and Turkish-Jewish Immigrants in Israel*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Bilkent Üniversitesi, Ankara, 2004; Şule Toktaş, "Turkey's Jews and Their Immigration to Israel", *Middle Eastern Studies*, Mayıs 2006, Cilt 42, Sayı 3, s. 505-519; Erdem Güven, *Türkiye Yahudileri'nin İsrail'e Entegrasyonu*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006; Deniz Nilüfer Erselcan, *Perspectives of Turkey's Jewish Minority and Turkish-Jewish Immigrants in Israel:*

olan Jabotinsky Enstitüsü'ndeki bu arşivden ilk kere yararlanılmış olmasıdır.

Hadar dergisi, daktiloda yazılıp teksir ile çoğaltıldığından baskı kalitesi oldukça düşük bir yayındı. Bu nedenle metinlerde yer alan bazı kelimeler kimi zaman okunamamıştır. Bu kelimeler (...) işareti ile belirtildiler. Betar Türkiye ile ilgili arşivde yer alan belgelerin ve *Hadar* dergisindeki yazıların ortak özellikleri Türkçe, İbranice ve kimi zaman Fransızca karışımı metinler olmasıdır. İbranice terimler, metinlerde yoğun bir şekilde yer almaktalar. Bu durumun, kitabın okunmasını fazlasıyla güçleştireceğinin elbette farkındayım. Ancak metinlerin özgünlüklerini bozma kaygısıyla bu terimler aynen muhafaza edilmiştir.

Kitapta "İsrail" kelimesi hem "İsrail", hem de "Israel" şeklinde geçmektedir. *Hadar* dergisinde ve İsrail'de yaşayan Türkiye göçmeni Yahudilerden yapılan alıntılarda "Israel" yazıldığından kitapta da öyle yazılmıştır. Benim kaleme aldığım veya Türkiye'de yazılmış metinlerden alıntıladığım bölümlerde ise Türkiye'de kullanıldığı şekliyle, yani "İsrail" olarak yazılmıştır. Gerek kullanılan arşiv belgelerindeki Türkçe mektuplar ve gerekse *Hadar* dergisindeki yazılar çok yoğun imla hataları ile malul idiler. Bu metinlerdeki hatalar düzeltilerek alıntılanmışlardır.

Bu kitabın yazımında birçok kişinin katkısı oldu. Anonim tanıkların yanı sıra Ralf Arditti, Eli Benyeş, Selim Salti ve Shlomo Navarro anılarını benimle paylaştılar. Vitali Meşulam ve Selim Benyeş, Eli Benyeş'e ulaşabilmemi sağladılar. Arkadaşım Paul Bessemer, İbranice belgelerin tercümelerini yaptı ve bitmek bilmeyen suallerime cevap verdi. Gila Hadar, *Herut* gazetesini tarayıp Betar İstanbul ile ilgili haberleri derledi. Karel Valansi, Shlomo

The Narratives of the Mass-Migration of Jews to Israel Between 1945 and 1955, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, 2009; Karel Valansi, *The Crescent Moon and the Magen David: Turkish-Israeli Relations Through the Lens of the Turkish Public*, Hamilton Books, Lanham, 2018. (Yazarın yüksek lisans tezidir).

Yahini'nin kitabının dijital kopyasını verdi. Dr. Şahap Erkoç, Mişel Tavdioğlu'nun *İstanbul Seririyat* dergisinde yayınlanan bir makalesini gönderdi. Aylin Koçunyan, Bidjuli Tavdioğlu'nun öğrenci dosyasının kopyasını temin etmemi sağladı. Shlomo Navarro fotoğraflarını kullanmama izin verdi. Jabotinsky Enstitüsü çalışanları belgeleri temin etmeme yardımcı oldular. Hepsine müteşekkirim.

GİRİŞ

Türkiye Yahudilerinin Siyonizm ile olan ilişkileri "huzursuz" ve "tedirgin" bir ilişkidir. Bu huzursuzluk ve tedirginlik birkaç sebepten ileri gelmekte. İlki ve en önemlisi; "Siyonizm" kavramına ve "Siyonist" sıfatına Türk siyasi ve popüler kültüründe son derece olumsuz, âdeta şeytani bir anlam yüklenmiş olmasıdır. Türk kamuoyunda bir kişinin "Siyonist" sıfatı ile anılması, o kişinin kişisel sicili için âdeta silinemez bir kara lekedir.

Bu durum İsrail Devleti'nin kurulduğu tarihten, yani 1948 yılından, bu yana devam etmekte ve her yıl daha da kötüleşmekte ve kemikleşmektedir. Bunun sebebi de Türkiye'nin onlarca yıl boyunca sağcı bir siyasi kültürün egemenliği altında olması ve bu kültürün tüm renkleri için (milliyetçi, ulusalcı, İslamcı) İsrail Devleti'nin ve onun kurucu ideolojisi olan Siyonizm'in çağrıştırdığı anlamın kötücül bir anlam olmasıdır. Sol siyasi kültür de, aynı şiddet, aşırılık ve yoğunlukta olmasa da, İsrail ve Siyonizm konusunda sağcı kültürle ortak bir zeminde buluşmaktadır. Türk kamuoyu ve medyası böyle iken Türk Yahudi toplumu bunun tam zıttı bir manzara arz etmekte. Her Türk Yahudi genci, bir "Siyonist eğitim"den geçmekte. "Siyonist eğitim"den kasıt Siyonizm'in, İsrail Devleti'nin kurucu atalarının hayatlarının, Yahudi tarihinin, İsrail Devleti'nin kuruluşuna götüren tarihsel sürecin ve kuruluşun hikâyesinin anlatılması ve öğretilmesidir. Eğitimin tek amacı, gençlerin dimağlarına İsrail sevgisini yerleştirmektir. Bu sevginin İsrail'e göç ile sonuçlanması,

nazari olarak istenen gayedir ancak bunun gerçekleşmesi, gençlerin ve ailelerin bireysel kararlarına bağlıdır. Ayrıca dinî eğitim, gelenekler, Tevrat eğitimi de buna eklenir. Bu eğitim elbette mecburi değildir ve ebeveynlerin Yahudi kimliklerinin ne derece bilincinde oldukları, inançları, dünya görüşleri vb. gibi birçok faktörden etkilenir. Kimi gençlere bu eğitim ya hiç verilmez, ya yüzeysel bir şekilde verilir; kimileri ise bu bağlamda çok ciddi bir eğitim alırlar. Ancak gerçek, böyle bir eğitimin mevcut olduğudur.

Türk kamuoyunda "İsrail", "Siyonizm" ve "Siyonist" deyimlerine yüklenmiş olan kötücül anlam ile Türk Yahudi toplumu içinde değişik seviyede ve yoğunlukta mevcut olan Siyonizm birbirlerine tamamen yabancı, doku uyuşmazlığı olan bir durum arz etmekte. Bu tuhaf durum nedeniyle Türk Yahudi toplumu, bir parçası olduğu Türk toplumunun İsrail'den ve Siyonizm'den nefret eden çoğunluğu ile birlikte yaşamaya devam edebilmek için bir yol ayrımının önündedir. Önünde şu seçenekler vardır:

(a) Bu nefreti kabullenmeyerek İsrail'e ve/veya başka bir ülkeye göç etmeye karar vermek.

(b) Türk toplumuna tamamen asimile olup Siyonizm'den ve İsrail'den uzaklaşmak.

(c) Aliya yapmayı göze alamamak, Türkiye'de bu nefretle birlikte yaşamaya devam etmek, ancak aynı zamanda İsrail'e ve Siyonizm'e az veya çok bir yakınlık duymak ve bu konuda Türk Yahudi toplumu içinde aktivist ve/veya eğitimci kimliğini devam ettirmek.

Günümüzde Türkiye'de yaşamaya devam eden Türk Yahudileri, genellikle (c) şıkkına girmekteler. Bu da yeni bir dengeye yol açmakta. Bu yeni denge ortamında Türk Yahudi toplumunun geçmişteki ve günümüzdeki resmî söylemi, cemaat içinde hiçbir zaman Siyonizm'in mevcut olmadığı ve İsrail ile olan ilişkinin ise bir "gönül bağı"ndan ibaret olduğudur. Dışa yansıtılan hava bu iken bu kitaptan fark edilebileceği gibi aslında nihai hedefi aliya olan bir Siyonist

faaliyet, 1950'li ve 1960'lı yıllarda "yeraltında" devam etmekteydi. Başka bir tabirle "yasa dışı" bir Siyonist hareketten söz ediyoruz. Bu "yasa dışı" hareket, muhtemelen İstanbul Emniyet Müdürlüğü ve MİT tarafından bilinen bir durumdu. Ancak bu faaliyetler, Türkiye açısından bir tehlike arz etmediğinden yıllar içinde bir müdahaleye de maruz kalmadan devam etti. Ancak "yasa dışılık", bu faaliyetlere iştirak eden Türk Yahudi toplumunun fertleri arasında "huzursuzluk", "tedirginlik", "ürkeklik", "korku" gibi değişik sıfatlarla anılabilecek bir halet-i ruhiye yaratmıştır.

Bu kitapta anlatılan bu hikâyede ve alıntılanan metinlerin her satırında yukarıda sıraladığım sıfatlar ile anılacak ruh hali sinmiş durumda. İşte bu ruh hali nedeniyle kitabın araştırma ve yazım safhasında görüşmeye çalıştığım az sayıda kişilerden (ki bunlardan üçü çok uzun senelerden beri İsrail'de, biri de İsviçre'de yaşamakta) aldığım tepkiler bu projemin "tehlikeli olduğu" ve "yazılmaması" gerektiği yönündeydi. 1930'lu yıllarda İstanbul'da yaşayan ve akabinde İsrail'e göç eden Shlomo Yahini'nin anılarını derleyip İbranice yayınlayan ve İsrail'de yaşayan kızı da aynı gerekçelerle kitaptan bir nüsha edinme talebimi reddedecekti.

"Tehlike"den kasıt, bu faaliyetlerin ifşa edilmeleri halinde günümüzde Türkiye'de yaşamaya devam eden Türk Yahudi toplumu fertlerinin güvenliklerinin tehlikeye gireceği varsayımıdır. Böyle bir endişenin kaynağı Türkiye'ye sağcı kesimde çok yaygın olan, bu kesimin âdeta en belirgin vasıflarından biri haline gelmiş olan antisemitizmdir. Filistin-İsrail ihtilafı, İsrail ve Siyonizm'in bahis konusu olduğu her durumda sosyal medya mecralarında yer alan yorumların ve yazıların neredeyse tamamının antisemit içerikli olması bu endişenin ana sebebidir.

Türkiye'de doğup büyümüş, belli bir tarihte de Türkiye'den ayrılıp başka bir ülkede hayatlarını yeniden kurmuş Türkiye Yahudilerinin Türkiye hakkında sosyal medya mecralarında yazılanlardan haklı olarak elde ettikleri çok olumsuz izlenime rağmen 50, 60 veya 70 yıl

önce cereyan etmiş olan bir Siyonist hareketin tarihçesini yazmanın günümüz Türk Yahudi toplumu için "tehlike yaratacağı"nı sanmak veya buna inanmak tek kelimeyle gülünçtür. Gülünç olmanın yanı sıra hiçbir toplum, hiçbir ülke kendi tarihini gerçekçi bir şekilde bilmeden yaşayamayacağı için bu tür mikro tarihlerin yazılmaları da şarttır.

Bu kitap bu amaçla kaleme alınmıştır. Hepsi bu.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYONİZM, REVİZYONİST SİYONİZM VE BETAR

- Siyonizm ve Kökenleri

Siyonizm, 1897 yılında Basel'de toplanan ilk Siyonist Konferansı'nda siyasi ve örgütsel bir kimlik kazanan, ana kökenleri eskiye dayanan bir harekettir.[1] Viyanalı Yahudi gazeteci Theodor Herzl (1860-1904), 1894 yılında Fransa'da cereyan eden Alfred Dreyfüs[2] olayını yakından izledikten sonra Avrupa'da gitgide artan antisemitizme karşı tek çarenin, Filistin'de bir Yahudi ulus devleti kurmak olduğunu savunacak ve bu görüşlerini, 1896 yılında kaleme aldığı *Der Judenstaat* (Yahudi Devleti) kitabında ilan edecektir.[3] 29 Ağustos 1897 günü Basel'de toplanan ilk Siyonist Kongresi'nde Siyonist Teşkilatı (ZO) kurulacaktı. Bu teşkilat, 1960 yılında adını Dünya Siyonist Teşkilatı (WZO) olarak değiştirecekti. Theodor Herzl'in vefatından sonra Chaim Weizmann (1874-1952), ZO'nun

---

1 Caner Asal, *İsrail'in Kuruluşunda Revizyonist Siyonizm ve İrgun Örgütü*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, 2018, s. 5.

2 1894 yılında Fransız Genelkurmay Başkanlığı'nda görevli Fransız Yahudi'si subay Alfred Dreyfüs, Fransa'nın askerî sırlarını Almanya'ya satmakla suçlandı, tutuklanıp yargılandı. Mahkeme Dreyfüs'ü suçlu bularak mahkûm edip Fransız Guyanası'na bir mil uzaklıktaki Şeytan Adası'na yolladı. Daha sonraki gelişmelerde Dreyfüs'ün sahte belgelerle suçlandığı anlaşılınca Dreyfüs tekrar yargılandı ve bu kez aklandı. 1906 yılında rütbesi iade edildi ve Légion d'Honneur madalyası verildi.

3 Caner Asal, *a.g.e.*, s. 10.

başkanı olacaktı. Siyonizm'in bir Yahudi devleti kurma amacını gerçekleştirme sürecinde ilk siyasi başarı, 1917 yılında yayınlanan ve adını İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour'dan alan Balfour Deklarasyonu'dur. Balfour, Siyonistlerin kabul edebileceği bir deklarasyonu kaleme alıp Lord Rotschild'e sunacaktı. Deklarasyonda "Majestelerinin hükümeti, Yahudi halkı için Filistin'de ulusal bir yurdun kurulmasını olumlu karşılamak ve bu amacın başarıya ulaşmasını kolaylaştırmak için tüm imkânları kullanacaktır" denmekteydi.[4] Balfour Deklarasyonu'nun 1917 yılında ilan edilmesi ve bir yıl sonra Birinci Dünya Savaşı'nın Müttefik Devletler tarafından kazanılmasıyla birlikte Filistin'de bir İngiliz manda yönetimi kurulacaktı. Yönetimin İngiliz yüksek komiseri de Balfour Deklarasyonu'nun ilan edilmesinde katkıları olan Herbert Samuel olacaktı. Samuel, manda yönetimini almasından sonra Yahudilerin göç etmelerine de izin verecekti.[5]

- Filistin'de İngiliz Manda Yönetimi

Manda yönetimi, 20. yüzyılın başlarında kendi kendilerine yönetilmeyen bölgelerin idaresi için Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilmiş bir yönetim tarzıydı. Filistin'deki İngiliz manda yönetimi, "Yahudi halkının Filistin ile olan tarihî bağları"nı tanıyarak İngiltere'nin Eretz İsrael'de bir Yahudi Milli Yurdu'nun tesisini kolaylaştırmasını garanti etmekteydi.

Kısa bir süre sonra, Eylül 1922 tarihinde, Milletler Cemiyeti ve İngiltere, Ürdün Nehri'nin doğusunda kalan ve mandaya dâhil olan toprakların dörtte üçünü teşkil eden bölgede bir Yahudi Milli Yurdu'nun kurulmasına olumlu yaklaşmayacaklardı. Bu bölgede ileride Ürdün Haşemit Krallığı yer alacaktı. İngiltere mandası, Filistin'deki Yahudi ve Arap toplumlarına kendi içişlerini idare etme hakkını vermişti. Böylece Yişuv'da bir Milli Konsey ve Seçilmiş

4 Caner Asal, *a.g.e.*, s. 13-15.

5 Caner Asal, *a.g.e.*, s. 22.

Meclis kurulacaktı. İngiliz manda idaresi, karşı karşıya kaldığı Arap baskısı altında Yahudilerin Filistin'e göç etmeleri ve arazi satın almaları konularında verdiği taahhütleri yerine getirmeyecekti. 1939 yılında kabul edilen Beyaz Kâğıt (White Paper), Yahudilerin Filistin'e göç etmelerini ve arazi satın almalarını kısıtlayacaktı. Beyaz Kâğıt, Yahudi göçünü ilk beş yıl için toplam 75.000 kişi ile sınırlayacaktı. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 29 Kasım 1947 tarihinde Filistin'in bölünmesine karar verdikten sonra İngiltere, 15 Mayıs 1948 tarihi itibariyle manda yönetimine son vereceğini ilan edecek; İsrail Devleti de 14 Mayıs 1948 günü kuruluşunu ilan edecekti.[6]

- Revizyonist Siyonizm Ne idi?

1925 yılında Siyonist önderlerden Vladimir Ze'ev Jabotinsky (1880-1940) tarafından kurulan Revizyonist Siyonistler Birliği'nin (Brit HaTzohar HaRevizionistim) amacı, İsrail toprakları (Eretz Israel) üzerindeki Britanya hükümeti manda yönetimine karşı Siyonist Teşkilatı'nın[7] siyasetini yeniden gözden geçirmekti. Revizyonist hareketin sloganı, "Siyonizm'in amacı, Ürdün Nehri'nin her iki yakasında tek bir devlet olarak Eretz Israel" idi.

Jabotinsky, İngiliz manda yönetiminin ilk yıllarında İngiltere'nin Balfour Deklarasyonu'nda desteklediği mandayı uygulamaya sokacağını varsayarak başta İngiltere ile işbirliğini destekleyecekti. Ancak İngiltere'nin Siyonist harekete destek vermemesi üzerine Jabotinsky, Britanya manda yönetiminin Siyonist idealine muhtemelen ihanet

6 Kaynak: "British Palestine Mandate: History and Overview (1922-1948", https://www.jewishvirtuallibrary.org/history-and-overview-of-the-british-palestine-mandate

7 Teşkilatın amacı, Basel Kongresi'nde belirtildiği gibi, "Siyonizm Filistin'de Yahudi halkı için bir yuva kurmayı amaçlamak" idi. Haim Weizmann, 1920 yılında Siyonist Teşkilatı'nın başkanı, 1929 yılında da yeni kurulan Yahudi Ajansı'nın (Sohnut) başkanı olacaktı. Kaynak: "Zionism: World Zionist Organisation (WZO)", https://www.jewishvirtuallibrary.org/world-zionist-organization-wzo

edeceği hususunda uyarıda bulunacak ve manda yönetimine karşı isyan etmeyi savunacaktı. Jabotinsky, 1923 yılında ZO'nun yürütme kurulundan istifa edecekti. Bu istifanın sebebi; 1921 ila 1946 yılları arasında Britanya hükümetiyle olan ilişkilerde teşkilatın ana irtibat kanalı olan ZO Başkanı Haim Weizmann'ın, Britanya manda idaresine karşı daha ılımlı bir tavır almasıydı. Revizyonist hareketin amacı, İsrail topraklarına kitlesel bir Yahudi göçünün gerçekleşmesi ve nüfusun çoğunluğunun Yahudi olmasıydı. 1931 yılında düzenlenen 17. Siyonist Kongresi'nde revizyonistlerin Siyonizm'i "Eretz Israel'de bir Yahudi çoğunluk yaratmak" olarak tanımlama istekleri reddedilecekti. 1935 yılında ZO, ilan ettiği kararla üyelerinin bağımsız siyasi faaliyetlerde bulunmalarını yasaklayacak, bunun üzerine Jabotinsky ZO'dan istifa edecek, Revizyonist Siyonistler İttifakı'nı ve Betar gençlik hareketini kuracaktı.

1931 yılında yeraltı silahlı savunma teşkilatı Hagana'nın Kudüs kolunda meydana gelen bir ayrışmadan sonra Siyonist paramiliter teşkilatı ETZEL (veya IRGUN) kurulacaktı. Hagana'dan ayrılanlar, Hagana'nın 1929 Arap isyanları sırasındaki beceriksizliğini tenkit edeceklerdi. ETZEL'in ilk kuruluş yıllarında, Jabotinsky'nin İsrail topraklarına girişi yasaklanacaktı. Ancak Jabotinsky'nin, ETZEL'in kuruluşunda büyük etkisi olacaktı. ETZEL, 1937 yılında Revizyonist Siyonist İttifakı'nın militan kolu haline gelecek; Jabotinsky, 1935 yılının Nisan ayında Brit HaTzohar (Hatzach) Yeni Siyonist Teşkilatı'nı kuracaktı. Jabotinsky, ETZEL'in başkomutanlık görevini üstlenecek ve öleceği 1940 yılına kadar bu sıfata sahip olacaktı. Böylece Jabotinsky, üç kurumu yönetecekti: (a) Hareketin siyasi kolu olan Yeni Siyonist Teşkilatı (Brit HaTzohar), (b) Betar Gençlik hareketi ve (c) hareketin silahlı kolu olan IRGUN. Bu üç hareket, Yahudilerin yasa dışı yollardan İngiliz manda idaresi altındaki Filistin topraklarına göçleri için çalışacaktı. 1934-1935 yıllarında Revizyonist Siyonistler Birliği, Britanya'dan mandayı harfiyen uygulamasını isteyen ve Yahudi halkının imzalayacağı bir halk dilekçesi düzenleyecek; WZO, bu halk dilekçesi hareketini tasvip

etmeyecek; Siyonist disipline aykırı davranıldığını ve dolayısıyla bu girişimin boykot edilmesi gerektiğini söyleyecekti. Buna rağmen 24 ülkede yaşayan 600.000 Yahudi dilekçeyi imzalayacaktı.

1936 yılında Britanya hükümeti, aynı yıl cereyan etmiş olan Arap isyanını araştırmak için Peel Komisyonu'nu kuracaktı. Revizyonist hareket, komisyonun İsrail topraklarının Arap devleti ve Yahudi devleti olarak ikiye bölünmesini tavsiye eden kararını reddedecekti. Jabotinsky'nin 1940 yılında vefat etmesinden sonra Betar üyeleri, Avrupa'daki getto isyanlarında ve partizan birliklerinde aktif olacaklardı. Savaşın bitiminden sonra da Holokost'tan sağ kurtulan Yahudi felaketzedelerin İsrail topraklarına gayr-ı kanuni yollardan göç etmelerinde faal olacaklardı.

Yeni Siyonist Teşkilatı, 1946 yılında fesholacaktı. Revizyonist Siyonistler Birliği, daha sonra WZO'ya katılacak ve delegeleri, 22. Siyonist Kongresi'nde yer alacaklardı. ETZEL'in eski komutanı Menahem Begin,[8] 1948 yılında Herut partisini kuracak ve bir yıl sonra, 1949 yılında, revizyonist Siyonistleri partiye katılmaya davet edecekti ancak bu davet reddedilecekti. Revizyonist Siyonistler İsrail'deki ilk parlamento seçimlerine bağımsız aday olarak girecekler ancak seçilemeyecekler, Herut ise 14 sandalye kazanacaktı. 1950

8 Menahem Begin (1913-1992). Bugünkü Belarusya'da doğmuş olan Begin, Varşova Üniversitesi'nde hukuk eğitimi gördü ve 1938 yılında Betar'ın Polonya'daki teşkilatına girdi. Almanlar Polonya'yı işgal ettikten sonra Vilnius'a kaçtı, Sovyetler onu Sibirya'ya sürgüne yolladılar. 1941 yılında serbest bırakıldığında Polonya ordusuna katıldı ve 1942 yılında Filistin'e gitti. Filistin'de IZL'ye katıldı ve 1943-1948 arası IZL'nin komutanı oldu. İsrail Devleti'nin kuruluşundan sonra IZL Herut partisini kurdu ve Begin, 1967 yılına kadar partinin başkanlığını ve İsrail Parlamentosu'nda muhalefetin liderliğini yürüttü. 1973 yılında Likud koalisyonunun eş başkanı oldu. 1977 yılında Likud partisi seçimleri kazanınca başbakan oldu ve 1983 yılına kadar bu görevde kaldı. 1978 yılında Mısır Cumhurbaşkanı Enver Sedat (1918-1981) ile imzaladığı barış antlaşması nedeniyle Nobel barış ödülünü aldı. Begin Batı Şeria'da ve Gazza'da bir Filistin devletinin kurulmasına şiddetle karşıydı. Haziran 1982'de FKÖ'yü Lübnan'dan çıkartmak için Lübnan'ı işgal etti. İşgal sırasında Filistinli sivillerin öldürülmesinin dünya kamuoyunda infial yaratması ve de eşinin Kasım 1982'de vefatı nedeniyle Ekim 1983'te başbakanlıktan istifa etti. Kaynak: "Menachem Begin", www.britannica.com/biography/Menachem-Begin

yılında ikinci parlamento seçimlerinden önce revizyonist Siyonist hareket ve Herut partisi birleşecekti.[9]

- Joseph Yosef Trumpeldor

Joseph Yosef Trumpeldor (1880-1920), bir sosyalist Siyonist lider ve savaş kahramanı idi. Piatigosk'ta (Rusya) doğmuştu. Genç yaşta Siyonist hareketin bir aktivisti olacaktı. Trumpeldor, Leo Troçki'nin "toprağa geri dönme" fikrinden özellikle esinlenerek Filistin'de Yahudi tarım işleme komünleri kurma fikrini benimsemişti. Rus ordusunda subay iken 1902 yılında Rusya-Japonya savaşı sırasında sol kolunu kaybedecek ve Japonlar tarafından esir alınacaktı. Esir olduğu süre zarfında Rus Yahudi askerlerden oluşan bir Siyonist cemiyet kuracaktı. Savaştan sonra onlarla birlikte Filistin'e göç edip bir tarım komünü kurmayı planlıyordu. Serbest bırakılıp Rusya'ya geri döndükten sonra Çarlık ordusunda teğmen rütbesiyle yer alacak, Yahudi askerlerden oluşan cemiyetler kuracak ve Siyonist işçi gruplarını teşkilatlandırmaya başlayacaktı. Trumpeldor, 1912 yılında İngiliz mandası altındaki Filistin'e yerleşecekti. Birinci Dünya Savaşı sırasında düşman kabul edilip İskenderiye'ye yollanacak ve savaş boyunca burada kalacaktı. Savaşın bitiminde, Ekim 1919'da Filistin'e geri dönecek, Üst Galile'deki Yahudi yerleşim merkezlerini Arap saldırılarına karşı savunacaktı. Trumpeldor 1 Mart 1920 tarihinde Tel Hai, Kefar Gi'ladi ve Metulah'daki Yahudi yerleşimlerini savunurken Tel Hai'de[10] hayatını kaybedecekti.

9 "The Revisionist Movement", https://www.knesset.gov.il/vip/jabotinsky/eng/Revisionist_frame_eng.html

10 Tel Hai, 1916 yılında bir grup Hashomer muhafızı tarafından kurulmuş bir Yahudi yerleşimi idi. Hashomer, Yahudi yerleşimlerinin sadece Yahudiler tarafından korunması gerektiğine inanan bir gruptu. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Tel Hai ve Galile'deki diğer Yahudi yerleşimleri Fransızların egemenliğine devredileceklerdi. Fransızlara karşı gelen Arap isyanı sırasında Ocak 1920'de iki Tel Hai yerleşimcisi öldürülecekti. 1 Mart 1920 gününde de yüzlerce Arap'ın saldırısı sırasında aralarında Hashomer muhafızlarının genç komutanı Josef Trumpeldor'un da olduğu altı Yahudi yerleşimci daha öldürülecekti. Kaynak: "Geography of Israel: Tel Hai", www.virtuallibrary.org/tel-hai

Trumpeldor'un hayat hikâyesi, sağ kanat Siyonistler için bir efsane ve gurur kaynağıdır.[11] Joseph Trumpeldor'un ölmeden önce sarf ettiği "ein davar tov la'mut be'ad atze'nu", "dert etme, ülkemiz için ölmek iyidir" sözleri Betar'ın sloganları arasında yer alacak, Betar üyeleri de birbirlerini "Tel Hai" sözleriyle selamlayacaklardır.

- Vladimir Ze'ev Jabotinsky

Jabotinsky, Odessa'da (Rusya) doğmuştu. 1898 yılında Odessa'da yayınlanan bir gazetenin dış muhabiri olacak, Bern ve Roma'ya gönderilecekti. Roma'da iken yazılarını "Altalena" müstear adıyla imzalayacak, Roma'daki Sapienza Üniversitesi'nde hukuk eğitimine başlayacak ancak yarıda bırakacaktı. 1901 yılında Odessa'ya geri dönen Jabotinsky, 1914 yılına kadar Rusya'nın önde gelen Siyonist aktivistlerinden ve gazetecilerinden biri olacaktı. 1908 yılındaki Jön Türk ihtilalinden sonra Siyonist Teşkilatı'nın (ZO) Berlin bürosu onu İstanbul'a gönderecek, İstanbul'da Fransızca yayınlanan ve Siyonistler tarafından finanse edilen *Le Jeune Turc* gazetesinin başyazarı olacaktı.[12]

- Jabotinsky'nin İstanbul Dönemi

Filistin, bir Osmanlı vilayeti olduğu için Osmanlı Devleti'nin Siyonizm'e bakışı çok önemliydi. Theodor Herzl'in Filistin'de özerk bir Yahudi yerleşimine izin vermesi için II. Abdülhamit nezdindeki teşebbüsleri netice vermemişti. 1908 yılında Siyonizm, yeni bir durumla karşı karşıya kalacaktı. İttihat ve Terakki yönetimi, II. Abdülhamit'i tahttan indirecek, Jön Türklerin iktidarda olduğu bir anayasal monarşi kurulacaktı. Bu yeni durum Siyonistleri heyecanlandıracaktı zira Siyonistler, Filistin'de Yahudilerin yerleşimlerinin

11 *YIVO Ansiklopedisi*, Michael Stanislawski, "Yosef Trumpeldor", http://www.yivoencyclopedia.org/article.aspx/Trumpeldor_Yosef

12 Bu gazete için bkz. Orhan Koloğlu, "Celal Nuri'nin Jeune Turc Gazetesi ve Siyonist Bağı", *Tarih ve Toplum*, Aralık 1992, Cilt 27, Sayı 108, s. 46-48.

ve kültürel faaliyetlerin anayasal bir hükümet altında daha kolay yapılabileceğini ve Jön Türklerin Siyonizm'in siyasi faaliyetlerine anlayış ve sempati ile yaklaşacaklarını sanıyorlardı. Bu nedenle Siyonistler, Konstantiniye'deki siyasi elitleri sistematik bir şekilde Siyonizm hususunda aydınlatmak ve Türk Yahudilerini Siyonistleştirmek için hırslı planlar hazırlamaya başlayacaklardı.

Jabotinsky, Konstantiniye'ye 1908-1909 yıllarının erken kış aylarında geldi. Konstantiniye'de bulunduğu sırada gazetecilik görevini herhangi bir problemle karşılaşmadan kolaylıkla yerine getirdi ve İttihat ve Terakki'nin liderleriyle defalarca görüştü. Görüştüğü kişiler Türkiye'nin bundan böyle bir cennet olduğunu; Türkler ile Rumlar, Ermeniler ve Yahudiler arasında artık hiç fark olmadığını; herkesin Osmanlı olduğunu; bir millet, bir lisan olduğunu söyleyeceklerdi. Siyasi elitlerin Yahudilerin göçü hakkındaki genel tavrı "neden olmasın, vilayetlerimize dağılırlarsa, her şeyden önce Makedonya'ya yerleşirlerse ve Osmanlı lisanını konuşmaya başlarlarsa çok memnun olacağız" şeklindeydi.

Jabontinsky, Konstantiniye'den döndükten sonra "Yeni Türkiye ve Bizim Perspektifler" başlıklı yedi bölümlü bir tefrika yayınlayacaktı. Bu tefrikada Paris'te yaşayan Jön Türk liderlerinin Siyonizm'e olumlu bakmalarına karşın Türkiye'de yaşayan liderlerin olumlu bakmadıklarını yazacaktı. Bu hasmane tavrın üç ana sebebi vardı: Siyonizm hakkındaki sınırlı bilgileri, Filistin'de bir Yahudi ayrılıkçı hareketin başlamasından korkmaları ve Türk olmayan bütün etnik grupları asimile etme eğilimleri. Jabotinsky, Türklerin tüm Osmanlı nüfusunun sadece üçte birini teşkil ettiğini ve kültürel anlamda diğer etnik gruplardan daha üstün olmadığını iddia ederek asimilasyon teşebbüslerinin başarıya ulaşamayacağını yazacaktı.

Jabotinsky, Türkiye'ye ilk gelişinden sonra Filistin'e gidecek ve Haziran 1909 tarihinde Konstantiniye'ye geri dönecekti. Döndüğünde birçok Siyonist liderin Konstantiniye'de bulunduğunu görecekti: David Wolfsohn, Nahum Sokolow, M. M. Ussishkin,

I. A. Rostov. Bu liderlerin istişarelerinin sonunda Siyonistlerin kontrolü altında yayınlanacak gazeteler kurulacaktı:

a) Muhtevası Yahudi olmayan ancak tüm etnik grupların taleplerini anlayacak bir siyaseti savunan günlük bir Fransızca gazete. Bunun için adı *Jeune Turc* olarak değiştirilecek olan *Courrier D'Orient* gazetesi düşünülmekteydi. Başyazarı ve sahibi Celâl Nuri Bey idi.
b) Lucien Sciuto'nun yayınladığı haftalık *L'Aurore* gazetesi.
c) Ladino dilinde yayınlanan haftalık *El Judeo – Ha Hehudi* gazetesi.
d) İbranice yayınlanan haftalık *Ha-Mevasser* gazetesi.

Siyonist liderler, Jabotinsky'yi bütün bu gazetelerin sorumlusu olarak tayin edeceklerdi. Gazetelerden sorumlu basın komitesi Jabotinsky, Dr. Victor Jacobson (1869-1934) ve Sami Hochberg'den[13] (1869-1917) müteşekkildi.

Jabotinsky'nin Konstantinye'deki faaliyetleri sadece basınla sınırlı değildi. Jabotinsky'nin konuşmaları, Siyonizm'e karşı ilgisiz olan İstanbul'un Yahudi gençliği üzerinde büyük etki yaratacaktı. Jabotinsky, birkaç ay kaldığı Konstantiniye'de İstanbul Yahudileri arasında küçük bir zümre olan Siyonistler grubunu birkaç yüz kişilik faal ve sadık bir grup haline getirecekti. Yahudi mebusları Nesim Russo ve Nissim Mazliah'ı da safına çekecekti. Selanik mebusu Emanuel Karasu da Selanik'te yayınlanan *La Epoca* gazetesine verdiği beyanatta Jabotinsky ve Jacobson ile olan görüşmesinin ardından "Siyonizm konusunda onlarla tamamen mutabık olduğunu" söyleyecekti. Jabotinsky, Siyonist basın komitesine Mayıs 1910'da yazdığı bir mektubunda şöyle yazacaktı: "Konstantiye Yahudilerinin Siyonizm'e karşı olan tavırları ve bilinçleri son birkaç ay zarfında çarpıcı bir şekilde değişti. Siyonizm'in büyük bir hıyanet olduğu korkusu tedricî olarak silinmekte. Alyans okullarında yetişmiş

13 Hakkındaki tek biyografi şudur: Igal Sarna, *Sokhen Mefukpak*, Masmerim, Ramat-ha Sharon, 2010, (İbranice).

gençliğin tabakaları, bizim Siyonist ideallerden esinlenmişler. Bu durum, Yahudi cemaati nezdinde birçok zafer elde etmemizi sağladı ve nüfuzlu rakiplerimizin konumunu ciddi bir şekilde sarstı."

Jabotinsky, İstanbullu Yahudiler nezdinde başarı kazanmasına rağmen İttihat ve Terakki liderleri nezdindeki teşebbüsleri başarıya ulaşamayacaktı. Jabotinsky'e göre İTC'nin etnik grupları asimile etme fikri yok edilmedikçe Siyonizm için bir şans yoktu. Jabotinsky, Konstantiniye'de bulunmaktan memnun değildi ve memnuniyetsizliği gittikçe artıyordu. Sebebi; sadece İTC'nin Siyonizm'e sempati duymaması değil, Jabotinsky'nin Konstantiniye'den ve halkından da hoşlanmaması idi. Bir diğer sebep, yayınlanan gazetelerin finans zorluklarıydı. Gazeteler kendi kendilerini finanse edemiyorlardı ve Siyonist liderlerden de yeterince para yardımı gelmiyordu. Jabotinsky'nin Konstantiniye'de görev süresinin sona ermesinde Siyonist teşkilatın yöneticilerinden Jakobus H. Kann'ın, 1907 yılının ilkbaharında Filistin'e yaptığı seyahatin akabinde 1909 yılında Almanca yayınlayacağı *Erez Israel* kitabı etkili olacaktı. Kann bu kitabında, açık sözlü bir şekilde Siyonizm'in siyasi amacının ve programının, Sultan'ın hükümdarlığı altında özerk bir Yahudi hükümetinin kurulması olduğunu açıklayacaktı. Kann, Sultan'ın Osmanlı Devleti'ne ait bütün toprağı en az yüzyıllık bir dönem için Yahudi halkına kiralamasını; Yahudi hükümetinin vergi, ordu ve polis konusunda özerk olması gerektiğini yazacaktı. Kann'ın bu talepleri, Jabotinsky'nin söylediğleriyle hiç uyuşmuyordu. Jabotinsky'nin görevi; Osmanlı hükümeti ile kamuoyunu Siyonizm'in Filistin'de bir Yahudi devleti kurma gayesinin olmadığına, Siyonist liderlerin sadece Yahudi göçünün serbest olması ve kültürel özerklik için çaba sarf ettiklerine ikna etmekti. Kann'ın kitabının Fransızcaya çevrilip yayınlanması ve önde gelen Jön Türk devlet adamlarına, siyasetçilere ve gazetelere gönderilmeye başlanması gerçek bir tehlike yaratacak, Jabotinsky ve diğer Siyonist basın komitesi üyeleri panikleyeceklerdi. Bunun üzerine Siyonist basın komitesi, Dr. Wolffsohn'a telgraf yollayarak Kann'ın kitabının Siyonist programa aykırı olduğunu belirterek kınanmasını

ve Kann'ın istifasının istenmesini talep edecekti. Ancak bu talep reddedilecekti. Bunun üzerine Jabotinsky basın komitesinden istifa edecek ve Konstantiniye'deki görevi sona erecekti.

Aslında Kann'ın kitabında öne sürdüğü fikirler ile Theodor Herzl'in ve daha sonra Revizyonist Siyonizm'in temel fikirlerinin aynı olmasına rağmen Jabotinsky, bu kitapta Filistin'de bir özerk Yahudi devleti ve Yahudi ordusu kurulması gerektiğinin açıkça yazılmasına karşıydı. Zira bu, Konstantiniye'de faaliyet gösteren Siyonist basının kapatılmasına ve Siyonist liderlerin sınır dışı edilmesine yol açabilirdi. Bu, özellikle kendisi gibi yabancı uyruklu olmayıp Lucien Sciuto gibi Osmanlı uyruklu Yahudileri çok zor durumda bırakabilirdi. Ancak Kann'ın kitabı, Konstantiniye'de herhangi bir çalkantı yaratmadı ve Jabotinsky'nin endişeleri gerçekleşmedi. Jabotinsky, Konstantiniye'den karışık duygularla ayrılacaktı. Geride "bitmemiş iş" bırakmıştı ve Sefarad Yahudilere büyük sempati beslemeye başlamıştı.[14] Jabotinsky hatıralarında; Kann'ın kitabını Konstantiniye'de gazetelerin başyazarlarına da gönderdiğini, bunlardan birinin kitaptan bölümleri tercüme edip yayınlayacağını ilan ettiğini, bunun üzerine "Şark'ı ve Şark'ın usullerini bilen" Sami Hochberg'in bu başyazarı ziyaret ederek yakında yayınlanacağı ilan edilen tercümenin yayınına engel olduğunu yazacaktı.[15]

- Yahudi Lejyonu, Hagana ve IZL

Jabotinsky, Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ve Osmanlı Devleti'nin Almanya'ya savaş ilan etmesinden sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanıp dağılacağına kesin kanaat getirecekti. Bundan ötürü Siyonist Teşkilatı'nın, tarafsız tavrından vazgeçmesi ve savaşın bitiminde bağımsız bir Filistin'in kurulması

14 Joseph Be Schechtman, *The Life and Times of Vladimir Jabotinsky Rebel and Statesman The Early Years*, foreword by Menachem Begin, Eschel Books, Maryland, 2002, s. 150-168.

15 Vladimir Jabotinsky, *Story of My Life*, ed: Brian Horowitz ve Leonid Katsis, Wayne State University Press, Detroit, 2016, s. 100.

için uğraşması gerektiğini belirtecekti. Bu fikirden yola çıkarak Jabotinsky ve Trumpeldor, bir Yahudi Lejyonu'nun kurularak İttifak Kuvvetleri'ne katılması ve İsrail topraklarının Osmanlı hükümdarlığının egemenliğinden kurtulması için çalışılması gerektiğine karar vereceklerdi. Bunun ilk neticesi de Çanakkale Savaşı'na katılacak olan Siyon Katır Birliği idi.[16] Birkaç yüz askerden oluşan bu birliğin askerleri, çoğunlukla Filistin'den tehcir edilip Mısır'a yerleşen Rus Yahudileri idi.[17]

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na iştiraki üzerine Jabotinsky, Almanya'nın yenileceğini bilmeden savaşın sonu ne olursa olsun Türkiye'nin savaşı kaybedip parçalanacağını öngörecekti. Jabotinsky'e göre Filistin'in restorasyonu için tek şans, Osmanlı Devleti'nin parçalanmasıydı.[18]

Jabotinsky'nin İttifak Devletleri nezdinde savunduğu tam teçhizatlı bir Yahudi lejyonu fikri tasvip edilmeyecekti. 1917 yılında ise İngiliz hükümeti, Yahudi birliklerinin kurulmasına onay verecekti. Jabotinsky bu birliklerden birine teğmen olarak katılacaktı. Savaşın bitiminden sonra çıkması muhtemel Arap saldırılarına karşı bir garanti olarak Filistin'de bir Yahudi lejyonunun bulunmasını savunacak ancak bu görüşü kabul görmeyecekti.

Jabotinsky, 1920 yılında Kudüs'te Arapların saldırılarına karşı koyacak olan Yahudi yeraltı silahlı savunma teşkilatı Hagana'yı kuracaktı. Kendisi ve diğer Hagana kurucuları İngiliz manda yönetimi

16 Jabotinsky'nin Yahudi lejyonunun hikâyesini anlatan *Die Jüdische Legion in Weltkzieg* kitabının Türkçe tercümesi için bkz. Wladimir Jabotinsky, *Sadece Bir Emir Kipi İsrail'i Kur!*, çev: Atilla Taşçı, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2013. Siyon Katır Birliği için bkz. John Henry Patterson, *Sion Katır Birliği Komutanından Çanakkale Savaşı'nda Siyonistler*, çev: Ozan Kemal Sarıalioğlu, DBY Yayınları, İstanbul, 2011; A. Murat Ağdemir, "Zion Mule Corps in the Gallipoli War Çanakkale Savaşı'nda Yahudi Katır Birliği", *Turkish Studies*, Kış 2015, Cilt 10, Sayı 1, s. 47-58.

17 "Jewish Legion", en.wikipedia.org/wiki/Jewish_Legion

18 Joseph B. Schechtman, *The Life and Times of Vladimir Jabotinsky Rebel and Statesman The Early Years*, önsöz Menachem Begin, Eshel Books, Maryland, [1986], s. 202.

tarafından hemen tutuklanacak ve 15 yıl kürek cezasına çarptırılacaklardı. Bu karara karşı çıkan tepkiler üzerine serbest bırakılacaklardı.

Jabotinsky Nazilerin iktidara gelmelerinden sonra (1933) Doğu Avrupa'da yaşayan 1,5 milyon Yahudi'nin Filistin'e göç etmelerini savunacaktı. İngiliz mandası altındaki Filistin'e Yahudi göçünün sınırlandırılması üzerine aliya bet'i (yasa dışı göç) savunacaktı. Başta Filistin'deki İngiliz garnizonunun şemsiyesi altında bulunacak bir Yahudi savunma birliğini desteklemişse de 1936 yılında cereyan eden Arap isyanlarından sonra Hagana'yı desteklemeye başlayacak, hatta Irgun Zvai Le'umi'nin (IZL) Arap halkına karşı sert misilleme siyasetini benimseyecekti. 1937 yılında IZL'nin ayrışmasından sonra IZL'nin başkomutanı olacaktı. İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine Jabotinsky, Müttefik Kuvvetler ile birlikte Nazilere karşı savaşacak bir Yahudi ordusunun kurulmasını isteyecek, Yahudi ve Yahudi olmayan Amerikalılardan destek toplamak için de Şubat 1940'ta Amerika'ya seyahat edecekti. Ancak Ağustos ayında New York yakınlarında bir Betar kampını ziyaret ederken kalp krizi geçirerek vefat edecekti.[19]

5 Ağustos 1947 tarihinde Filistin'deki İngiliz yüksek komiseri, Betar'ın yasa dışı bir hareket olduğunu ilan edecekti. Gerekçesi de "Joseph Trumpeldor Birliği'nin terör grubu için bir devşirme kaynağı olduğu neticesine varacak kâfi sebepleri" olması idi.[20] Vefatından 25 yıl sonra Jabotinsky ve eşinin cenazeleri, İsrail hükümetinin kararıyla İsrail'e getirtilip 15 Mart 1964 tarihinde Herzl Dağı'nda devlet töreni ile defnedileceklerdi.

19 Joseph B. Schechtman, "Jabotinsky, Vladimir", *Encyclopaedia Judaica*, Keter Publishing, Kudüs, Cilt 9, s. 1178-1182.

20 Shlomo Reznik, "Betar: Sports and Politics in a Segmented Society", *Israel Affairs*, Temmuz 2007, Cilt 13, Sayı 3, s. 617-641.

- Betar Gençlik Hareketi

1923 yılında Riga'da (Letonya) kurulan Betar, adını hem Joseph Trumpeldor'un kısaltılmış İbranice adından, hem de Bar Kohba isyanı[21] sırasında düşen son kaleden alan bir Siyonist gençlik hareketidir. Betar'ın iki önemli figürü, 1920 yılında Tel Hai'de bir çatışma sırasında hayatını kaybeden Joseph Trumpeldor ile Vladimir Ze'ev Jabotinsky'dir. Menorah (Yedi kollu şamdan), Yahudi lejyonu ve Betar gençlik hareketinin simgesiydi. Jabotinsky menorah'yı revizyonist hareketin bir simgesi haline getirecekti.[22]

Betar hareketi, askerî bir teşkilat gibi örgütlenmişti. Askerî terimler kullanılmakta, askerî eğitim verilmekte, üyeleri kahverengi kep ve üniformalar giymekte ve teşkilat içinde değişik rütbelerle anılmaktaydılar. Lidere karşı tartışmasız bir itaat vardı. Askerî eğitim; meşru müdafaa yöntemlerini, küçük silahları kullanmayı, sokak kavgalarını, boksu ve askerî taktikleri öğretmekten ibaretti. Betar hareketinin bu özellikleri, Jabotinsky'nin İtalyan faşist lider Benito Mussolini'ye hayran olması ve teşkilatlanmada ona özenmesi, Betar'ın faşizan eğilimli bir hareket görüntüsü vermesine yol açacaktı. Bu nedenle İsrail Devleti'nin kurucu atalarından ve MAPAI partisi liderlerinden David Ben-Gurion (1886-1973) Jabotinsky'yi faşist olarak görmekteydi. 1930'lu yıllarda MAPAI üyeleri de Vladimir Jabotinsky'i "Vladimir Hitler" olarak çağırırlardı.[23]

---

21 Bar Kohba İsyanı (132-136), Roma İmparatorluğu'na karşı yapılmış üçüncü büyük isyan ve Yahudi-Roma savaşlarının sonuncusudur.

22 Steven Fine, *The Menorah From the Bible to Modern Israel*, Harvard University Press, 2016, s.144.

23 Brian Horowitz, "Muse and Muscle *Story of My Life* and the Invention of Vladimir Jabotinsky", s. 1-31, 2, Vladimir Jabotinsky *Story of My Life*, editörler Brian Horowitz ve Leonid Kabis, Wayne State University Press, Detroit, 2016 içinde.

- Betar'ın İdeolojisi

Ze'ev Jabotinsky, Betar'ın ilkelerini şöyle sıralamakta:

a) Betar'ın Misyonu: Betar'ın hedefi ve görevi gayet basittir. Bir Yahudi devletinin daha çabuk ve daha iyi kurulabilmesi için ulusun istediği tipte bir Yahudi yaratmak. Başka bir tabirle Yahudi ulusu için "normal" ve "sağlıklı bir yurttaş" yaratmak. En büyük güçlük bu alandadır zira bir ulus olarak Yahudiler bugün ne "normal", ne de "sağlıklı"dırlar ve diasporada hayat, normal ve sağlıklı yurttaşların büyümesini engellemektedir.

b) Yahudi Devleti: Betarcı bakış açısı ile tek bir fikre dayanır: Yahudi Devleti'nin kurulması.

c) Eretz Israel'de Yahudi Çoğunluğu: "Yahudi Devleti" nedir? Ne zaman ülkemizin "Filistin" olmaktan çıkıp Eretz Yisrael olduğunu söyleyebiliriz? Yahudilerin nüfusu, Yahudi olmayanların nüfusunu geçtiği zaman söyleyebiliriz zira bir milli devletin birinci şartı milli çoğunluktur.

d) İbranice: Betar İbraniceyi, Yahudi halkının tek ve ebedi dili olarak kabul eder. Filistin'de hayatın her evresinde tek dil olmalıdır. Diasporada en azından yuvadan başlayıp lise son sınıfa kadar Yahudi eğitim sisteminin dili olmalıdır. İbranice bilmeyen bir Yahudi çocuğu, tam anlamıyla Yahudi değildir. Halkımızın kullandığı diğer dillere de büyük saygımız var. Yidiş'in milli bütünlüğümüzü korumadaki rolünü, basınını, literatürünü takdir ediyoruz. Sefaradların, asimilasyona karşı mükemmel bir çare olarak kullandıkları Ladino'yu da takdir ediyoruz. Ancak milli bir dil, daha değişik ve daha büyük bir şeydir.

e) Hadnes: Bu, Yahudi Devleti'nin kuruluşu için Betarcı bakışın dayandığı temeldir. Hadnes, Ürdün'ün her iki yakasında Yahudilerin çoğunlukta olduğu bir devletin kurulması demektir. Yahudilikte diğer bütün gençlik hareketlerinden farklı olarak Betar'ın özellikle iftihar ettiği tekliktir (monism), Had Nes. Betar bütün hayatını sadece

Yahudi Devleti idealine hasreden, başka bir ideali kabul etmeyen bir nesil demektir.

f) Sınıf Mücadelesi: Betar ve diğer Yahudi gençlik örgütleri arasında Filistin'de sınıf mücadelesi fikri konusunda farklılık çok belirgindir. Sınıf mücadelesi fikri, her Yahudi işçinin kendisini Yahudi kapitalistin düşmanı olarak görmesidir. Yahudi kapitalist sermayesi bir başka fabrika kursa veya plantasyon alıp sadece Yahudi işgücü çalıştırsa bile... Betar, bunun saçma olduğunu düşünür. Sınıflar, oturmuş toplumlarda var olurlar. Ancak şu aşamada sadece kolonizasyon kademesi ile ilgilendiğimize göre "sınıflar" veya "proleterler" veya "varlıklı" kişiler yoktur; sadece öncüler vardır.

g) Lejyon: Betar, lejyonizm konusunda kararlıdır. Üyelerinden ve genelde Yahudi gençliğinden ateşli silahları kullanma konusunda tam eğitimli olmalarını ve zamanı gelince meşru müdafaaya veya ortam müsait olduğunda yeni bir Yahudi ordusu çağrısını cevaplandırmaya hazır olmasını ister.

h) Betarcı Disiplin: Betar'ın inşası, disiplin ilkeleri üzerine kurulmuştur. Amacımız, merkezden bir işaret verildiğinde bütün ülkelerin şehirlerindeki on binlerce elin aynı anda harekete geçtiği bir dünya teşkilatı haline dönüşmesidir.

ı) Hadar Betari: "Hadar", İbranice bir kelimedir ve başka bir dile çevrilmesi fevkalade zordur. Dış güzellik, saygı, özgüven, terbiye, sadakat gibi değişik kavramların bileşimidir. "Hadar Betar", herkesin günlük amacı olmalı. Her adım, hareket, konuşma, eylem ve düşünce her zaman münhasıran Hadar bakış açısı ile yerine getirilmeli.

i) Ticaret Eğitimi: "Becerikli" veya "elinden her iş gelen" insanlar, Filistin'in ihtiyacı olduğu en mükemmel öncüler olacaktır.

j) Mobilizasyon İlkesi: İbranice "giyus" (mobilizasyon) kelimesi şöyle tanımlanabilir: İlk ve en önemli şey, en uygun zamanda bir Yahudi ordusunun mobilizasyonudur. İkinci mobilizasyon süreklilik

demektir ve Eretz Israel'e yerleşen tüm Betarlıları ilgilendirir. Bizim statülerimize göre Betarlı, kendini iki yıl için "mobilize" olmuş olarak kabul etmeli ve herhangi bir yerde Betar yönetimi tarafından verilen işi yapmalıdır. Bir şey unutulmamalıdır: İlk iki yıl sizlere ait değil, ulusa aittir.

k) Diaspora İçin Israel Ürünleri: İlk Betar toplantısında (Viyana 1928) Betar üniformalarının, kahverengi gömleklerin Eretz Israel'de Yahudi dokumacılar tarafından imal edilmeleri karara bağlanmıştı. Ancak maalesef bu gerçekleşemedi.

Her ülkedeki Betar'ın görevi, Yishuv'un ürünleri için büyük ve sistemli iş yaratmak olmalıdır. "Diaspora İçin İsrail Ürünleri" ilkesi, kolonizasyonumuza yardımcı olacak yüzlerce yoldan sadece biri değildir. Topraklarda yerleşmenin en önemli ilkesi, hatta eşanlamlısıdır. Bir erkek, Eretz Israel'e yerleştiği zaman fabrika açtığı veya meyve bahçesi kurduğu için orada değildir. Bu yeterli değildir, halen "turist"tir zira yarın geçim kaynağını kaybedebilir ve oradan ayrılmak zorunda kalabilir. Ne zamanki ürünlerini satıyorsa, işte o zaman kendisi bir turist değil; az veya çok daimi bir yerleşimcidir.[24]

- Betar'ın İlkeleri ve Gayesi

Betar İstanbul'un yayın organı olan *Hadar* dergisinde Betar'ın ilkeleri, gayesi ve üyelerinin yemin ettikleri metin yer almakta:

- İlkeler

> Betar'ın vazifesi, Yahudi gençliğini, Yahudi devletini kurmaya yardım etmek ve bu maksada en kısa zamanda erişmek için her türlü fedakârlığı yapmaya hazır olmasını sağlayacak şekilde teşkilâtlandırmak ve yetiştirmektir.

---

24 Ze'ev Jabotinsky (1929), "Ra'ayon Betar – The Ideology of Betar", http://www.saveisrael.com/jabo/jaboraayon.htm

Bunun için:

a. Betar, Yahudi gençliğini, vazifelerini yapabilmesi için psikolojik, moral ve fiziki bakımdan hazırlayacak şekilde yetiştirir.
b. Betar, Yahudi gençliğinde Eretz Israel aşkını geliştirir ve ona, Yahudi halkının yalnız kendi vatanında rahat ve serbest bir hayat yaşayabileceğini idrak ettirir.
c. Betar, Yahudi gençliğini, Eretz Israel'e gidip Yahudi devletini kurabilecek ve müdafaa edebilecek şekilde yetiştirir.
d. Betar, Yahudi devletinin Yarden'in iki kıyısında kurulması esnasında bütün millî kuvvetlerin seferber edilmesinin ve bütün şahsi ve grup menfaatlerinin baş gaye uğruna tabi olmalarının lâzım geldiğine inanır.
e. Betar, Yahudi şeref ve malını antisemitik hücumlara karşı korumak her Yahudi erkek ve kadının vazifesi dahiline girdiğine inanır.
f. Betar, Yahudi milletinin tekrar ihya olmasının ancak eski Yahudi örf, âdet ve geleneklerinin esas temellerinin yeniden yaşatılmasına dayandığına inanır.
g. Betar, Yahudi gençliğine, demokrasinin, dürüst vatandaşlığın ve içtimai adaletin esas prensiplerini aşılar.[25]

- Gaye

Yahudi milletinin hürriyete kavuşması,
Lisanı İbranice,
Ruhu Tevrat,
Hukuku:
Hürriyet ve içtimai adalet olacak olan
Devletin ve medeniyetin yeniden doğmasıdır.
Bu gayelere,
Yarden'in iki kıyısında, Eretz Israel'de
Bir Yahudi devletinin
Kurulması ile erişilir.
Betar'ın vazifesi,
Millete, Yahudi devletini
En kısa zamanda ve en iyi şekilde kurabilmek için
Lâzım olan
Yahudi tipini yaratmaktır.[26]

25 "Betar'ın Prensipleri", *Hadar*, 15 Ocak 1956.

26 "Betar'ın Prensipleri", *Hadar*, 15 Ocak 1956.

- BETAR Yemini

Hadar dergisinde, Betar üyelerinin yeminleri hem İbranice hem Türkçe yer alacaktı:

1- Ani makdiş ey hayay lithiyat amedina aivrit, berov toşaviim ivrim al ştey gedot ayarden kadma ve yama
2- Letoelet abinyan amamlahti aze eşeabed et toeleti ani toelet beyti et toelet maamadi
3- Asafa aivrit tee afati usfat beni im baarets veim bagola
4- Ehin zroi lehaganat ami ulşihrur moladeti
5- Şoef eşof lehadar behol iruri, behol nive sfati, behol maasi ki ben malahim anohi
6- Likrot agiyus betari im legiyus veim leamal, im laaliya tsiyona veim leşerut bagola
7- Eşma lehuke betar, ultsave mefakdeya kişmer ben adam lekol matsfono ki hukat betar i bad lemişat nafşi

1- Hayatımı, İsrail devletinin Yarden nehrinin iki tarafında bir Yahudi ekseriyetiyle kurulmasına vakfedeceğim.
2- Kendi menfaatimi, evimin ve zamanımın menfaatini bu hükümetin yararına tabi kılacağım.
3- İbranice, benim ve oğlumun Erets'de veya Gola'da lisanı olacak.
4- Kolumu milletimin müdafaasına ve kurtuluşuna hazırlayacağım.
5- Kral oğlu olduğumdan, düşüncelerimde, konuşma tarzımda, hareketlerimde Hadar'a ehemmiyet vereceğim.
6- Giyus Betari'yi bir vazife olarak veya Sion'a bir muhaceret yahut da Gola'da bir hizmet olarak telakki edeceğim.
7- Betar kanunlarına ve mefakedlerin emirlerine, vicdanımın sesi gibi riayet edeceğim, zira Betar kanunları ruhumun muhafızlarıdır.[27]

1946 yılında henüz İsrail Devleti bağımsızlığını ilan etmemişken *Hadar* dergisinde, IZL'nin yayın organı *Hirut*'ta yayınlanan bir yazının Türkçe çevirisi yer alacaktı. Yazıda 1946 yılı itibariyle Yahudilerin ifa etmeleri gereken vazifeler şöyle sıralanmıştı:

27 "Betar'ın Prensipleri", *Hadar*, 15 Ocak 1956 ve "Betar Yemini", *Hadar*, 15 Mayıs 1956.

- Millet aşkı,
- Silah kullanmayı bilmek,
- Çeliğe yani silaha sahip olmak,
- İstihsal ve inşaat,
- İstiklal harbi,
- Kuvvetlenmek ve çoğalmak.[28]

Hadar dergisinin 1949 yılına ait bir sayısında Betar üyesi İ.Y.'nin sorduğu "devlet kurulduktan sonra Betar'ın durumu ne olacaktır?" sualine verilen cevapta, Betar gençlerinden beklenen görevler şöyle sıralanmakta:

> Betar, Yahudi devletine lâzım olan normal vatandaşı Galut topraklarındaki gençlikten yetiştirmek gayesi ile kurulmuştu ve Betar'ın başlıca faaliyet sahası Diaspora'dır. Milletimizin bugün dahi kahir bir ekseriyeti anavatanımızın toprakları haricinde yaşamaktadır.
> İdealimizi, Yahudilerin, Yarden'in iki tarafında, bir Yahudi ekseriyetine istinat eden hür ve demokratik bir Yahudi devleti kurmaları şeklinde tespit ederken bu hususu da unutmamak gerekiyordu. İşte bu sebeplerdendir ki Yahudi gençliği, kurulacak olan devlette alacakları role Diasporada hazırlanıyor ve ancak muayyen bir müddet sonunda gereken bilgiyi ve tecrübeyi kazandıktan sonra şefleri tarafından İsrael topraklarına gönderiliyorlardı.
>
> Erets İsrael'e giden her Yahudi gene:
>
> 1- Yahudi devletinin ancak Yarden'in her iki sahilinde ve bir Yahudi ekseriyeti ile mümkün olduğunu kavramış olmalıydı (Medinat Ayehudi).
> 2- Başka ideallere kulak asmayıp yalnız ve yalnız sionizm için çalışmaya azmetmeliydi. (Ehadnes)
> 3- Milli lisanımız İbraniceyi öğrenmiş olmalı (İvrit)
> 4- Hayatının iki senesini devleti için vakfetmeli (Giyuts)
> 5- Kendisini herhangi bir tecavüze karşı korumak için daima hazır tutmalı (Hagana)

28 "Zamanın Vazifeleri", *Hadar*, 20 Eylül 1946, Sayı 52, s. 5-6.

6- Sistemli ve faal bir müdafaa yapabilmek için disiplin ruhuna uymalı ve aldığı emirleri tam bir itaatle yerine getirmeye çalışmalıydı. (Tsiyut)
7- Hadar mitsvotu ise onun medeni, centilmen bir insan olmasını sağlayacaktır.

Bundan da anlaşılabildiğine göre 7 mitsvotun ilk ikisi, asıl gayeyi ve geri kalanları ise daha ziyade bu gayeye erişmek için takip edilecek yolu göstermektedir. Yalnız HADAR prensibi, bu yolların haricinde bambaşka bir çehre taşımaktadır. HADAR kendi başına bir ideal, bir gaye bile olabilir. HADAR, medeni bir insanın erişebileceği en yüksek insanlık vasfıdır.

İlk iki mitsvotun tahakkuku halinde Betar çalışmasının bitmiş olacağını tahmin etmek yersizdir. Yalnız HADAR'ın doldurmaya kâfi geleceği çalışmayı başka gayeler de destekleyebilir. Bunlardan en mühimi hiç şüphesiz İVRİT olacaktır. Betar'ın başlıca hedefinin Diaspora olması bakımından her Betari'nin İvrit'e kâfi derecede vakıf olması Betar'ın başlıca gayelerinden biri olacaktır. Herhangi bir çalışmanın muvaffak olmasının bütün elemanlarının muntazam çalışmasına bağlı olması da DİSİPLİN esasının bir yardımcı mitsvot olarak muhafazasını icap ettirecektir. Disiplin, yarı yarıya muvaffakiyet demektir.[29]

Bu cevapta sıralanan yedi temel ilke, Betar hareketinin yedi vazgeçilmez ilkesiydi.

- Betar Yemini ve Betar Marşı

Betar üyelerinin, Jabotinsky'nin mezarı başında ettikleri yemin şöyleydi:

> Mutlak kudretli İSRAİL ALLAHI namına,
> İsrail halkı ve toprağının tam bir hürriyete kavuşması için yapılan savaşta ölen Yahudi kahramanları ve bütün memleketlerdeki ve nesillerdeki Yahudi milletinin şehitleri namına,
> Rosh Betar, Ze'ev Jabotinsky,
> İdeallerine,
> Betar ideallerine,
> Betar bayrağına ve Betar ismine sadık kalacağıma

29 A.Y., "Sual-Cevap", *Hadar*, 15 Eylül 1949, Sene 5, Sayı 112, s. 9-11.

Senin üstüne yemin ederim.[30]

Betar Marşı ise şöyleydi:

BETAR

Tozdaki topraklar ve çürüklükten
Kandan ve terden
Gururlu, âlicenap ve gaddar
Bir nesil kalkacak.
Muhasara edilmiş Betar,
Yodefet,[31] Masada,[32]
Kuvvet ve Hadar'la yükselecek
HADAR
Yahudi sefalette dahi prens oğludur
Eğer köle veya dilenci olsa
O kral oğlu doğmuş
Davit'in tacı ile taçlandırılmıştır.
Aydınlıkta veya karanlıkta
O tacı hatırla
Gurur ve Tagar tacını
TAGAR (mücadele)
Her türlü manialara karşı
İnişinde veya yükselişinde
İsyan aleviyle
(?)..... taşı, ziyanı yok,
Çünkü sükunet şuurdur,
Sahipsizlik kan ve günah
O gizli ihtişam için
Ölüm veya Tepeyi işgal demek
Yodefet, Masada, Betar...[33]

---

30 *Hadar*, 15 Ekim 1955.

31 İngilizcede "Jotapata" veya Yodfat olarak yazılır. İ.Ö. 67 yılında Romalıların Yahudi asilleri kuşattıkları yerin adı.

32 İsrail'in güneyinde Necef Çölü'nde yer alan bir kaledir. Romalılara teslim olmak istemeyen Masada'daki 960 Yahudi intihar edecekti.

33 *Hadar*, 15 Ekim 1955.

İKİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRKİYE'DE SİYONİST FAALİYETLER

- Siyonist Hareketin Doğuşu

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk 22 yılı (1923-1945) azınlıklar açısından Türkleşmenin bir zaruret olduğu bir dönemdir. Cumhuriyet'in kurucu atalarının azınlıkların yurttaş olarak kabul edilmeleri için öngördükleri tek yol, onların Türkleşmeleri yani Türk ulusu ve kültürü içinde erimeleri ve başka bir ülkeye karşı aidiyet hissi duymayan birer Türk yurttaşı olarak yeniden doğmalarıydı. Türk kültürünü, ülküsünü ve dilini tamamıyla benimsemiş yani asimile olmuş azınlıklar, Cumhuriyet'in kurucu ataları için makbul vatandaşlardı. Türkleşmenin asgari şartlarından biri olan Türk ülküsünü ve kültürünü benimsemek, başka bir tabirle Musa dininden birer Türk olma zorunluluğunun anlamı şuydu: Bir Türk Yahudi'si için Siyonizm ülküsü, Türkleşme projesi ile bağdaşamazdı zira Türkleşmenin kabul edebileceği tek bir milli ülkü vardı: Türklük ülküsü. Türklük ülküsü, bir başka ülkü ile paylaşılamazdı. Aynı anda ikinci bir ülkeye veya ülküye de sadakat kabul edilemezdi.

Türkleşme projesinin başarıya ulaşması, azınlıkların "Türk" olarak kabul edilmeleri ve hiçbir şekilde ayrımcılığa uğramamaları halinde Siyonizm'in Türk Yahudi gençliği arasında yeşerip gelişmesine pek imkân bulmayacağı açıktır. Ancak Tek Parti döneminde art

arda yaşanan Yahudi aleyhtarı olaylar ve ayrımcılık,[1] Siyonizm'in Türk Yahudi gençliği arasında gelişmesine mümbit bir zemin hazırlayacaktı. Bunun sonucunda Türk Yahudileri arasında Türkiye'nin kendilerine bir gelecek vaat etmediği kanaati yaygınlaşacak ve akabinde Türk Yahudi gençliğinin İsrail'e göç etmesini hedefleyen, aralarında Betar'ın da yer aldığı birçok gizli Siyonist teşkilat, İstanbul ve İzmir'de faaliyete geçecekti.

Türk toplumunun Türk milliyetçiliği dışında diğer milliyetçiliklere izin vermemesi ve bir Türk Yahudi'si için İsrail'e karşı sevgi beslemenin ve bunu da kamusal alanda ifade etmenin imkânsız olmasından dolayı bu Siyonist teşkilatlar faaliyetlerini gizlice icra etmek zorunda kalacaklardı.

Bu teşkilatların ana amaçları, bir yandan İkinci Dünya Savaşı yıllarında Nazi işgali altındaki ülkelerden kaçarak Türkiye'den geçip Filistin'e resmî veya kaçak yollardan gitmeye çalışan Yahudi mültecilere Filistin'e ulaşmaları için yardım etmek; diğer yandan Türk Yahudi gençliğini eğitip doktrine edip Filistin'e göç etmelerini sağlamaktı. Türk emniyet teşkilatı, her ne kadar bu faaliyetlerden haberdar olsa da Siyonist faaliyetler Türkiye'nin toprak bütünlüğünü tehdit eden bir akım olmadığı için bu faaliyetlerde bulunanlara karşı şiddetli tedbirler ve cezalar uygulanmayacaktı.[2]

Betar İstanbul içinde İsrail topraklarına göç etmeyi hedefleyen bir çekirdek kadro (garin) mevcuttu. Bu konuda *Hadar* dergisinin, muhtemelen 1946 yılına ait bir sayısında yer alan haber şöyleydi:

---

1 1934 yılının Haziran-Temmuz aylarında Trakya'da Yahudi nüfusun yoğun olduğu şehirlerde meydana gelen yağma ve kovma olayları, 1941-1943 yılları arasında cereyan eden yirmi kur'a gayrimüslim erkeklerin silah altına alınıp nafia taburlarında çalıştırılmaları, terhis edilmelerinden kısa bir süre sonra da Varlık Vergisi Kanunu'nun keyfi ve ayrımcı bir şekilde uygulanması genelde azınlıkların özelde Yahudilerin Türkleşmeleri halinde bile "Türk" olarak kabul edilmeyip ayrımcılığa tâbi tutulmaya devam edileceklerini gösterecekti.

2 Rıfat N. Bali, *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri Bir Türkleştirme Serüveni (1923-1945)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999, s. 403-408.

Dev Adımlarla...

Garin Ameşehrer Bet'in sayısı A.Y.un garine girmesiyle sekize yükselmiştir. Sempatizanların çalışmalarında bir teknik kolaylık olmak üzere teşkilat ikiye ayrılmıştır. Sempatizanlara D.A. katılmıştır. Garin bu hafta bir Oneg Şabat ve Yalova kampından evvel bir Büyükada kampı yapmayı kararlaştırmıştır. İsrail'deki Garin'e beş bluz ve üç pantolon gönderilmiştir. Israel'deki garinden gelen teşekkür mektubuna cevap yazılmıştır. Mişmar Hayarden Betar köyünden garinimizi ahşaraya davet eden bir resmi mektup alınmıştır. Garin hakkında fikirleri sorulan iki Betari şöyle cevap vermişlerdir: 'Garin Bet kurulduğunda muvaffakiyetinden şüpheliydik ancak bu gün Garin Bet muvaffak olmuş sayılabilir...'

Garin Bet yeter derecede tanınıyor ancak umumi propagandadan ziyade şahıslar üzerinde durmak daha doğru olur zannediyorum.

Garin oneg şabatları Betar oneg şabatlarından değişik olmuyor...

A.Y.

Garin halinde kalıp, hep beraber gideceğinize inanmıyorum. Garin ufak bir muhit hariç hiç tanınmıyor. Bamişlatta kendinizden bahsedin.

D.A.

Beş kişiye sorduğumuz sualler ve cevapları aşağıdadır:

1- Garin kelimesini duyan: 5 kişi
2- Kaç garin olduğunu bilen: 3 kişi
3- Kaç şarkı bildikleri: 3 kişi 3 şarkı, 1 kişi 4 şarkı, 1 kişi 7 şarkı
4- Kanaim[3] kelimesinin ne olduğunu bilenler: Hiç yok.
5- Maoz la Mehoz[4] arasındaki farkı bilenler: Hiç yok.
6- Roş a şilton'un ne olduğunu bilenler: 3 kişi
7- Bu kış hiç olmazsa 1 yürüyüşe gidenler: 4 kişi
8- Betar kütüphanesinden hiç olmazsa 1 kitap okuyanlar: 2 kişi
9- Hiç olmazsa 1 oneg Şabat'a gidenler: 5 kişi
10- İstanbul Betarı'nın çalışmasından memnun olanlar: 5 kişi...[5]

3 Bağnaz, mutaassıp kişiler. Betar teşkilatında 13-16 yaş grubu gençleri kasteder.

4 "Maoz", "güç" anlamına gelir. "Mehoz", yönetim bölgesi anlamına gelir.

5 "Garinden Haberler", *Hadar*, tarih yok.

- 1950'li Yıllarda Siyonizm ve Türkiye Yahudileri

Hadar dergisinde ara ara rastlanan kimi yazılar, Siyonizm'in Türkiye Yahudileri arasında mevcut olup olmadığı konusuna değinmekteydi. Bunlardan biri, 1954 yılı yaz aylarında İstanbul'u ziyaret eden İsrail Deniz Kuvvetleri'ne mensup savaş gemileriydi.

7 Temmuz 1954 sabahı İsrail Deniz Kuvvetleri'ne mensup üç firkateyn İstanbul limanını ziyaret edecek, bir İsrail deniz müfrezesi Taksim Anıtı'na çelenk koyacaktı. Gece İsrail Büyükelçisi, Taksim Belediye Gazinosu'nda bir resmî kabul daveti verecekti. Davete İstanbul'daki resmî erkân, kordiplomatik temsilciler, İstanbul Yahudi toplumunun önde gelen simaları diş hekimi Sami Günzberg (1874/1875-1966), Max (Maks) Bilen (1916-1995),[6] *Le Journal d'Orient* gazetesinin sahibi Albert Karasu (1885-1982), Hahambaşılık Laik Konsey üyelerinden İsak Menase vs. katılacaklardı.[7] *Şalom* ve *Le Journal d'Orient* gazeteleri bu ziyareti çok önemseyecek ve gelecek sayılarında bu ziyarete fazlasıyla yer vereceklerdi. *Hadar* dergisi, bu ziyaretin ve törenin İstanbul Yahudileri nezdinde uyandırdığı büyük ilgiyi aktarırken bu ilginin Siyonizm'in İstanbul Yahudileri arasında canlı olduğunun kanıtı olduğunu ileri sürecekti:

> Akdeniz'de bir dostluk seyahatine çıkmış bulunan Israel donanmasından üç firkateynin İstanbul'a geldiğini herhalde görmüş veya işitmişsinizdir. Israel harp gemilerinin ilk defa olarak Türkiye'yi ziyaretleri iki memleket arasındaki bağları sıklaştırmış ve bahusus buranın Yahudi cemaati üzerinde büyük bir heyecan uyandırmıştır.
>
> Sabahın erken saatlerinde binlerce Yahudi çocuk, kadın ve erkek büyük bir sabırsızlıkla gemileri bekliyordu. Daha sonraları, şehri selamlamak için gemilerden atılan topların gürlemeleri Israel sesinin hür olduğunu bir daha ispat ediyordu. Israel erlerinin şehri gezmeye çıkma gününe Taksim meydanında yapılan merasim,

6 Biyografisi için bkz. http://www.oktayaras.com/maks-bilen/tr/29263

7 "Dans le monde", *Le Journal d'Orient*, 10 Temmuz 1954.

Taksim Belediye Gazinosunda verilen balo büyük rağbet görmüş ve Türk Yahudilerinin Israel'e bir daha alakasını ispat etmiştir.

Betar'da çalıştığımdan beri teşkilatın sevinç ve dertlerini paylaşmış, organizasyonun yükselmesi, tanınması için çalıştım. Bu teşkilatın idarecilerini üzen tek nokta bence Türk Yahudi'sinin, Türk Yahudi gencinin Siyonist davasına lâkaytlığı ve ona karşı takındığı tavırdı. Hatta bir aralık "Türk Yahudi'si Siyonist olamaz, teşkilatı kapatmaktan başka çare yoktur" diyenler olmuştur.

Israel Devleti'nin kuruluşu, İstiklâl Harbi gibi hadiselerden sonra hislerin tekrar galeyana geldiğini bir ara fark etmiştik. İşte aynı hadiseye bu aylarda da şahit olduk. Samimi olduğuna yüzde yüz inandığım bu tezahürat kıvılcımın sönmediği, çalışırlarsa gençlerimizin davamızla alâkadar olacakları fikrini uyandırdı. Zira ister Balat'ta, ister Fener'de, ister Beyoğlu'nda otursun Yahudi aynı ideali ve aynı hissi taşır ve daima taşıyacaktır.[8]

- Siyonizm, Antisemitizm ve İslami Akım

Hadar dergisi, genellikle sadece Betar ideolojisinin ve Siyonizm'in propagandasını yapan bir dergiydi. Türkiye ile ilgili pek bir haber yayınlamazdı. Ancak dergi yazarlarından A.Y.'den alıntılanan aşağıdaki iki yazı, Türkiye Yahudilerinin doğup büyüdükleri Türkiye'ye karşı olan hisleri, Siyonizm ve Türkiye'deki antisemitizm konusunda istisnai yazılardandır. Yazılar, aynı zamanda 14 Mayıs 1950 seçimleri ile iktidara gelen DP hükümeti sonrasında İslamcı akımın canlanmasına ve İslamcı yayınların başlamasına karşı duyulan tepkiyi de dile getirmekte. İlk yazı, derginin 1951 yılının Nisan-Mayıs ayında yayınlanan sayısında yer alacak ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'daki antisemitizmi konu edinecekti. A.Y. yazısını şöyle bitirecekti:

Yahudilerin, Yahudilik vasıfları için hemen hemen hiçbir zaman katledilmedikleri birkaç müessif hadise hariç şimdiye kadar rahat ve endişesiz yaşadıkları bu mecmuanın okunduğu memleket olan

8 Y.S., "Donanma ve Gençlik", *Hadar*, tarih yok, muhtemelen Temmuz veya Ağustos 1954.

Türkiye'de ise antisemitizm yeni bir coşma halindedir. Türk milletinin menfaatleri ile dahi bağdaşmayan bu tehlikeli cereyanın sebep ve mahiyetinin tetkikini gelecek sayımızda ele alacağız.[9]

A.Y. bir sonraki sayıda Türkiye ve Türkiye Yahudilerinin durumunu inceleyecekti:

Antisemitizm, Yahudi düşmanlığı olmak esası ile hiçbir zaman Osmanlı topraklarında azgın bir safhaya erişmemiştir. Ufak tefek mahalli veya ferdi vakalar bir yana, denilebilir ki Osmanlı Devleti antisemitizmden âri olarak yaşamıştır.

Büyük Osmanlı Hükümdarı Fatih Sultan Mehmet, Bizans şehri İstanbul'u fethedince bu şehirde yaşayacak olan gayrimüslim cemaatlere ayrı birtakım imtiyazlar tanınmıştı. Bu gene pek adilane ve hakikaten çok yerinde idi. Filhakika Osmanlı kanunları dinî esaslara istinaden şeriat hükümlerine dayanıyordu. Bu kanunları, dinleri başka olan insanlara tatbik etmeye kalkışmak cidden çok haksız ve barbar bir telkin olurdu.

Yahudiler Osmanlı topraklarında diğer reaya arasında zamanın zihniyetine kıyasen hayli serbest yaşamışlar, kendi aralarında az çok muhtar bir idareye sahip olmuşlardır.

İspanya'da din taassubunun doğurduğu korkunç Engizisyon işkencelerinden kaçabilen arkadaşlarımız da bu topraklarda emin bir iltica yeri bulmuşlar ve karşılarında bir dost görmüşlerdir.

Cumhuriyet rejiminin aynı topraklarda tesis şartları da bilhassa alâka celbedicidir. Türk milletinin bir şef arkasında toplanarak maddî kuvveti katbekat üstün olan bir düşmanı büyük fedakârlıklar pahasına mağlup ederek istiklalini kazanmış olması, Jabotinsky'nin izinden yürüyen bizler için ayriyeten bir sempati sebebidir.

Cumhuriyet rejimi anayasasında, bütün gayrimüslim vatandaşlarına (ve bu arada pek tabii olarak Yahudilere de) kanun önünde müsavat tanımış ve bu fikri hakikat yapmak yolunda hüsnüniyet göstermiştir. Bu arada diğer medeni memleketlerde olduğu gibi laiklik prensiplerinden mülhem olarak İslam dinine ait olmayan kimseleri de yedek subay olarak orduya kabul etmekle din uy-

9 A.Y. "Antisemitizm ve Harp Sonrası Antisemitizm", *Hadar*, Nisan-Mayıs 1951, Sene 7, Sayı 139-140, s. 7-9.

kusundan yeni uyanmış bu devlet çok erken olarak samimi bir itimat göstermiştir.

Asırlar boyunca bu topraklarda oturan Yahudiler, ne denirse densin, bu toprakları sevmişlerdir. Aksini iddia etmek onları nankörlükle itham etmek, insanî, asil hislerden uzak olduklarını iddia etmek olur ki, bu yalandır. Ben şahsen yaşamış olduğum yerlere, geçmiş olduğum sokaklara, okumuş olduğum mekteplere derin bir sevgi taşımaktayım ve bu sevgimi saklamamakla iftihar etmekteyim.

Eretz Israel'de bulunan Betar arkadaşlarımızın da aynı şeyleri hissettikleri muhakkaktır: Hele Türkiye'de doğmuş olanlarda bu hissin daha şehvetli olacağı aşikârdır, zira sayısız hatıralar hafızalarında henüz durmaktadır. Bu sevgi henüz karanlık ve mistik sebeplere istinat etmemektedir.

Bu vaziyet dünyanın hemen her yerinde böyledir. Seneler önce A.B.Devletlerine hicret etmiş olan İrlandalı, Alman, İtalyan, Yunan vs. asıllı ABD vatandaşlarının gelmiş oldukları memleketlere karşı duydukları empatinin ve onları bu memleketlere bağlayan hislerin tezahürleri muhtelif vesilelerle müşahede edilebilir.

Bütün hicret edilen memleketlerde Avustralya, ABD, Güney Afrika vs. de keyfiyet farksızdır. Türkiye'den İsrail'e hicret etmiş olanlar bu iki millet arasındaki dostluğun temellerini teşkil etmekle vazifelidirler. Hakikî ve samimî bir dostluğun tarafeyn için çok kıymetli olduğunu da unutmayalım.

Siyonizm bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de tutunmuştur. Sebepleri muhteliftir ve onları burada münakaşa edecek değiliz. Siyonizm'in Türkiye'de de mevcut olduğunun en bariz delili hâlâ kesilmeyen muhacerettir.

Antisemitizme gelince, şimdiye kadar hiçbir zaman pek çok zararlı olmamış olan bu cereyan muhakkak ki burada da mevcuttur. Birinci Dünya Harbi'nde Almanlarla silah arkadaşlığı yapmış olan Türk milletinin üzerinde Hitler'in her yerden daha fazla tesir yapabilecek durumda olduğunu da inkâr etmemek lâzımdır. Varlık Vergisi bu baskının aşikâr bir neticesidir.

Bütün milletler gibi normal bir millet olmayı gaye ittihaz etmiş olan bizler de zaten bir milletin bütün zümrelerine kendimizi sevdirmek iddiasında değiliz. Bizi seven olabileceği gibi sevmeyen de olacaktır.

Muhakkak olan şudur ki Türkiye'de dinî bir antisemitizm başka memleketlerde olduğu kadar yerleşmiş değildir. Yahudiler peygamber Muhammed'i İsa'yı olduğu gibi çarmıha germemiştir hatta Muhammed kendi aralarından dahi yetişmemiştir. Hakikî dinî bir antisemitizmin de Türkiye'de bir yabancı hissetme duygusundan ileri gitmediği bu bakımdan tabiidir. Dinî antisemitizmin asıl menşeleri başka başka olup ayrı ayrı tetkiki mümkündür.

Türkiye'de 14 Mayıs İnkılâbından sonra ortaya çıkan ve esasen Türk milletinin menfaatleri aleyhinde çalışan bir neşriyatı burada zikretmek istiyorum. Bu gazeteler karakterleri itibarıyla mürtecidirler, yani aşılmış merhaleleri, yapılan inkılâpları inkâr etmek, eskiye ve iptidailiğe dönmeyi telkin etmektedirler. Türk milletinin İstiklâl ve Birliğinin sembolü haline gelmiş olan ve her insan gibi kusurları olmasına rağmen Türk milleti için hakiki bir önder olmuş olan Mustafa Kemal ATATÜRK aleyhine yaptıkları neşriyat yabancılara bile infial duyurtacak mahiyettedir.

Antisemitizmi kendilerine dava yapmış olanların ideolojilerinde bir milletin fertleri arasında resmen adalet tanımakla beraber gene müsavat tanımadıklarını görmemiz bizi bir dereceye kadar teselli etmektedir. Mamafih bu neşriyat hususiyetle bizim için zarar etmesi ve suç unsuru olan muhteviyatının kanunen cezalandırılması...[10]

- Türkiye Yahudilerinin Siyonizm'e ve İsrail'e Karşı Tavırları

1954 yılında *Hadar* dergisinde Betar İstanbul üyesi S.Y. ile Betar İsrail'in Natsiv'i arasında soru cevaplı bir mülakat yayınlanacaktı. Bu mülakat, o tarihteki Türkiye Yahudilerinin Siyonizm'e karşı tavrını anlamak açısından oldukça önemli. Mülakat şöyle:

N- İsrail Natsivi sordu: Türkiye'de ne yapıyorsunuz?

- Efendim, bu suali biraz kısaltın da tafsilâtı ile cevap vereyim.

10 A.Y. "Antisemitizm ve Harp Sonrası Antisemitizm", *Hadar*, 1 Haziran 1951, Sene 7, Sayı 141, s. 6-7.

N- Beni daha çok alâkadar edip bilmek istediğim şey Türk Yahudi'sinin ideal ve mantalitesidir.[11] *Mesela Yahudi olarak diğer insanlardan ayıran faaliyet ve düşünme tarzlarını izah et.*

N- Yahut vaktinizi nasıl geçirdiğinizi veya ilerde ne yapmayı düşündüğünüzü anlat. "Biz" dediğim Betarlar değil, Yahudilerdir.

- Efendim, evvelemirde şunu söylemek isterim ki İsrail'e geldiğimde her şeyi fevkalade gördüm ve içimde bir rahatlık hâsıl oldu. Yalnız şimdiye kadar ne olduğunu bilmediğim bir şey içimi yiyor ve adeta ondan korkuyordum. Şimdi anladım ki korktuğum şey, sizin sorduğunuz tarzdaki bir sualdi, nihayet o da başıma geldi. Şimdi size rahatça vaziyeti olduğu gibi anlatabilirim:

Türk Yahudi'si diye bir şey yoktur. Orada yaşayanları üçe ayırabiliriz:

1- Türkler (ki buna Yahudi dediğimiz insanların bir kısmı da girer. Asimile şeklinde.)

2- Museviler, bunlar körü körüne Tevrat'ı anlamadan inanan zümresidir. Yahudilikle alakaları yoktur ama Yahudiliği uzaktan sevenleri bulunur. Bu sırada şunu da söyleyeyim ki aralarında maalesef çok Siyonizm düşmanı vardır. Sizden bir ricam var, bu anlattıklarımı yalnız siz bilin ve unutun, zira ne de olsa ümit ümittir, onların da bir gün yola geleceklerine inanıyoruz.

3- Bir de azlık teşkil eden Yahudiler vardır ki, bunlar az göze çarpar ve saydığım diğer iki sınıfın alay mevzuunu teşkil ederler.

Siz de takdir edersiniz ki bu bir anlayış, bir terbiye meselesidir. Mesela Türkiye'de moda olan demokrasi herkesi bir tutmaktadır. Yalnız çok kişinin bilmediği 10. madde diye vasıflandırılan bir madde vardır ki o da gayrimüslim maddesidir. Museviler bu uğurda isimlerini değiştirirler ve herkesle iyi geçinmeye bakarlar. Sizin Yahudi dediklerinizi azlık olup, asimile aile ve arkadaşları ile daha çok temasta olduklarından, tenuanın[12] tesiri çabuk geçiyor. Bizi Betar'a bağlayanların ikiyüzlü olduklarını zamanında göremediğim için Allah'a şükrederim.

---

11 Fransızca "mentalité". Zihniyet anlamına gelir.

12 "Siyasi veya sosyal hareket" anlamına gelen İbranice sözcük. Burada kastedilen Betar'ın Yahudilere verdiği milli kimlik fikridir.

Bu arada şimdiki zamanı ve istikbali de söyleyeyim. Umumiyetle bizimkilerin gençleri mektepte veya iştedir. Sonra askere giderler sonra da para, karı ve çocuk sahibi olup hayat devrini tamamlarlar. Boş zamanında gençlik parti, sinema, kitap ve gezinti ile vaktini geçirir. Musevi mekteplerinde öğretilen İbranice de pek ciddiye alınmaz. Kültürel formasyonda da İsrail'den çok Amerika ile alakalarını söyleyebilirim. Netice itibarı ile bence İsrail'e karşı müspet bir hareket için iki şey lâzım;

1- İtici kuvvet (Varlık [Vergisi] gibi)
2- Çekici kuvvet (1948'deki gibi)

Asıl lazım olan itici kuvvettir zira çekici kuvvet yani İsrael'in harpte veya tehlikede olması halinde bizimkilerin nasıl hareket edeceği hakkında şimdi bir şey söyleyemem ama böyle bir halde bunu görmemezlikten ve duymamazlıktan gelenler olursa hiç şaşmam. Şunu da unutmayın ki İsrail ilerde zengin ve üstün bir memleket olacağı zaman sel gibi insanla dolacaktır. Bizim için bu iki kuvvet sıfırda veya sıfıra yakın iken çalışmamız zor oluyor ve diktiğimiz her ağaç kök salamadan kötü rüzgârlar tarafından yıkılıyor ve çürüyor. Siz, burada yalnız netice olan Aliya'yı gördüğünüz için ben de bu Aliya'ya varıncaya kadar vahşi bir sahada çalışmaya mecbur olduğumuzu gösteriyorum. Muvaffak olacağımıza dair söz veremem, fakat sonuna kadar uğraşacağımızdan emin olabilirsiniz.

N- Peki hudut hadiseleri sizin taraflarda işitilmiyor mu? Millet buna üzülmüyor mu?

- Vallahi Israel'e gelmeden evvel genç ve büyüklerin bulunduğu bir toplantıda, Mevuot'ta[13] ölen üç kişiyi haber verdim. Genel olarak "maceraperestlik" ve "cahillik" tarzında fikirler yükseldi. Yani bunlar lüzumsuz ölüm vakaları imiş.

N- Neyse, delikanlı bu kadar kâfi, zira sana daha istemediğin şeyleri anlattırmak istemem. Bana gelince ben bunları unutuyorum, zira dediğin gibi ümit kesilmez ve tövbeliler, mazileri gözü önünde tutularak muhakeme edilemez. (Ben de sizdeki bu hareketliliğin neticesi olarak böyle bir şeyi tahayyül etmek istemiştim. Fakat kimseyi bilmeden muhakeme etmeye hakkım olmadığını düşünerek bundan vazgeçtim.) Meğerse hayalin hakikat olan tarafları da olurmuş.[14]

13 Gençlik yerleşimi.

14 S.Y. "Neticenin Neticesi", *Hadar*, Ekim 1954.

- **Türkiye Yahudileri ve İsrail Devleti İçin Bağış Toplama Faaliyetleri**

Diasporada yaşayan Yahudi cemaatleri, kuruluşundan sonra genç İsrail Devleti'ne maddi yardımlarda bulunacaklardı. Aslında bu yardım kampanyaları 1948'den önce de vardı ve Dünya Siyonist Teşkilatı'na yapılıyordu. İsrail Devleti adına yardım toplayan ve halen faal olan iki önemli sivil toplum kuruluşu mevcut:

a) 1920 yılının yaz aylarında Londra'da kurulan, Siyonist hareketin bağış toplama kolu olarak hareket eden Keren Hayesod veya Magbit Meuhedet.[15]

b) 1901 yılında kurulan ve amacı Yahudi yerleşimciler için Filistin'de araziler satın almak olan Keren Kayemeth LeIsrael (KKL).[16]

Diasporada yaşayan Yahudi toplumları, maddi yardımlarını yasal ve görünür bir şekilde yapmalarına rağmen Türkiye'de bu yardımlar, sessiz ve gizli bir şekilde yapılmaktaydı. Sebebi de Türkiye'nin siyasi ve kültürel ortamının bu bağışların aleni bir şekilde yapılmalarına uygun olmamasıydı. Bağışlar, dinî bayramlarda sinagoglarda KKL'nin mavi kutularına anonim bir şekilde atılan nakit paralar ile toplanırdı. *Hadar* dergisinde de KKL'ye bağış yapılması için çağrılar yer alacaktı. Derginin 1954 yılına ait bir sayısında "Keren Kayemet Le Israel'e yardım her Yahudi'nin vazifesidir" çağrısı yer alacak,[17] 1956 yılına ait bir sayıda ise İzak Abudaram'ın uzun bir çağrısına yer verilecekti:

> İsrail devletinin vatan topraklarının gayet cüzi bir kısmında kurulmasına takaddüm eden yarım asırlık bir zaman dâhilinde K.K.L. teşkilat olarak Eretsinizde büyük hamleler ve terakkiler kaydederek, ilk ve müteakip kolonilerin yerleştirilmelerini, verimsiz toprakları mümbit ovalar haline getirmelerini sağlamıştır.

15 www.kh-uia.org.il

16 www.kkl-jnf.org

17 *Hadar*, tarihsiz nüsha, 1950-1951 mikrofilmi içinde. Temmuz veya Ağustos 1954.

Bu arada binlerce dönüm çorak arazi yeşillendirilmiş, milyonlarca ağaç dikilmiş ve her geçen gün bir evvelki güne nazaran geniş terakkiler kaydederek istikbalin garantileşmesi, istikrar kazanması yolunu tutmuştur. Bu sahada kazanılan geniş başarılar K.K.L.nin sosyal kudretini misli fevkinde yükseltmiş ve toprak meselesinde Eretz'de en sözü geçen organizasyon olarak sayılmaya hak kazanmıştır.

Bütün bu terakkileri meydana getiren K.K.L İsrail Devleti'nin kuruluşundan sonra Diasporada İsrail Devleti'ni manen temsil etmeye başlamıştır. Birçok toplantı yerlerinde verilen teberrular hep Eretz namına K.K.L'ye hibe edilmiştir. Fakat bugün Eretz'in içinde bulunduğu zor durumun icap ettirdiği yeni bir Karen (Karen Magon)[18] K.K.L.ye verilen ehemmiyeti nispeten azaltmıştır. İstanbul'da yapılan Ket'ler[19] her ne kadar geçen seneler kadar bir meblağ temin ettiyse de bu bir muvaffakiyet sayılmamalıdır. Zira Eretz'in en fazla şimdi muhtaç olduğu bir zamanlarda K.K.L. Keti'i misli fevkinde bir extra randımana vermeliydi. Bunu maalesef göremedik. Gidilen evlerde Ket'i bir "fakirler için para" olarak telakki edenler oldu. K.K.L. İstanbul'da çok daha iyi bir randıman verebilir zannındayım. Ancak bunun için yapılacak bazı işler var. Bunların birincisi listelerin iyi tanzimidir. İkincisi ise emniyettir. Para verecek bir şahıs K.K.L. ketinin başkanlarını tanırsa, gelecek komisyonlara daha uygun bir miktar para hibe edebilir.

Bugün İstanbul'da K.K.L.nin vazifesi kendisini daha iyi tanıtmaktır. K.K.L.ye 'Fakirlere yardım' diyen bir adamın öğrenmeye ne kadar ihtiyacı olduğu besbellidir. Betari arkadaşların bu gayeye layıkıyla hizmet edeceklerine eminim.[20]

- Betar Türkiye'nin Kuruluşu ve Üye Sayısı

- Kuruluş Tarihi

Betar Türkiye'nin hangi tarihte kurulduğu konusunda muhtelif kaynaklarda muhtelif tarihlere rastlanmakta. Ortak noktaları,

18 Yeni bir bağış fonunun adı.

19 Fransızca "Quête" kelimesinin Türkçe fonetiğe uygun yazılışı. Bağış toplama anlamına gelir.

20 İ.A., "Keren Kayemet Le Israel Keti (KKL)", *Hadar*, 15 Şubat 1956.

hepsinin 1930'lu yıllar zaman dilimine ait olmaları. İlki 2000 yılında görüştüğüm ve 1944 yılında Betar'a katılan Betar İstanbul eski Natsiv'i İzak Abudaram'ın, hareketin 1932 yılında Rusya'dan İstanbul'a gelen Prof. Sobol tarafından kurulduğuna dair verdiği şifahi bilgidir. Gene aynı yıl görüştüğüm ve cemiyete 14 yaşında (yani 1933 yılında) girmiş olan Sion Anavi de (1919- 2012) Sobol Kossoy'un ismini teyit edecektir. Diğer bir bilgi ise Betar Türkiye hareketinin yayın organı olan *Hadar* dergisinin 11. kuruluş yıldönümü vesilesiyle yayınlanan sayısındaki bir yazıda, hareketin 1933 yılında kurulduğu bilgisidir.[21] Aynı dergide yer alan bir diğer yazıda ise Betar İstanbul'un 1934 yılında Prof. S.o. tarafından kurulduğu, S.o.'nun da ilk Natsiv olduğu bilgisi yer alacaktı.[22] Sobol Kossoy hakkında tek bilgi; Kumbaracı Yokuşu No. 115/1'de yaşaması, İbranice ve Rusçaya vakıf olması ve HIAS'ın temsilcisi olmasından ibaretti.[23]

- Üye Sayısı

Betar İstanbul'un üye sayısı hakkında çok fazla bilgi mevcut değil. Gençliğinde Betar üyesi olan Sion Anavi'ye göre ilk kuruluşta Avukat Alber Razon, Avukat Jak Mizrahi, Marko Nassi ve Sobol Kossoy vardı. Üye gençler Büyükdere, Bostancı, Alemdağ, Polonezköy gibi İstanbul'un uzak semtlerine yürüyüşler yaparlardı. Kızlar için de Yoşer kulübü[24] vardı. Üye gençlerin yüzde 80'i yakalarında Magen David (Davut Yıldızı) rozeti taşırdı.[25]

Selim Salti'ye göre İsrail Devleti'nin kuruluşundan önce ve kuruluş yılında, yani 1947-1948 yıllarında, üye sayısı 600 civarındaydı.

21 "Hadar 11 Yaşında", *Hadar*, 15 Ekim 1955.

22 "Lama? Kaha...", *Hadar*, 15 Şubat 1956.

23 Rıfat N. Bali, *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri – Aliya Bir Toplu Göçün Hikâyesi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 395.

24 "Yoşer", Namus, dürüstlük anlamına gelir.

25 Rıfat N. Bali, *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri – Aliya Bir Toplu Göçün Öyküsü*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 94-95.

1956 yılı Ekim ayına ait bir yazışmada ise üye sayısının 92 olduğu belirtilmekte.[26] 1963 yılında yazılan bir mektupta ise İstanbul'da 80 üyenin mevcut olduğu, bunlardan 40'ının Amerikan Lisan Dershanesi'nin spor salonunda sportif faaliyetlerde faal oldukları belirtiliyordu.[27] 1956-57 yıllarında Betar İzmir'in faaliyetlerini yürüten Shlomo Navarro ise faaliyetlerin doruk noktasında 13 ila 18 yaşları arasında %70'i erkek, %30'u kız olmak üzere 120'den fazla üye olduğundan bahsetmekte.[28] İzmir'deki bu üye sayısı, 1963 yılında 65'e düşecekti. Bunlardan 11'i eğitmen, 3'ü komutan, geri kalanı ise öğrenci idi.[29] Bir başka mektupta ise Ekim 1964 tarihi itibariyle İstanbul'daki faal üye sayısının 50, İzmir'de ise 40 civarında olduğu belirtiliyordu. Yaş dilimi 14 ila 18 arası idi.[30]

Özetlersek şöyle bir tablo ortaya çıkmakta:

Yıl	İstanbul	İzmir
1947-1948	600	?
Ekim 1956	92	120
Mart 1963	80	65
Ekim 1964	50	40

Betar İstanbul teşkilatında vasıflı üye sıkıntısı vardı. İzak Abudaram, 1958 yılında Simha Tavdioğlu'na yolladığı bir mektupta bunu şöyle ifade edecekti:

> Selim[31] meselesine gelince kendi Erets'inde on ay kalmasını tasvip etmiyorum bizim s'nif için iki şart var. Bunları kitap harfiyle

26 Izak Abudaram'ın Simha'ya mektubu 16 Ekim 1956.

27 9 Mart 1963 tarihli mektup.

28 Shlomo Navarro, "Life Story of Shlomo Navarro", s. 195-200. Rıfat N.Bali (ed.), *This is My New Homeland – Life Stories of Turkish Jewish Immigrants*, Libra Kitap, İstanbul, 2016 içinde.

29 9 Mart 1963 tarihli mektup.

30 Avraham Şilton'un 31 Ekim 1964 tarihli mektubu.

31 Selim Navarro.

bir kâğıda yazıp her an görebileceğin bir yere koymanı istiyorum. Şöyle ki:

1- Ya B.[etar]ın bütün iyi elemanları Erets'e gider, burada B.[etari] kalmaz.

2- Yahut da her gidenin yerini en aşağı üç kişi doldurmaya hazır olur. O zaman hem aliya hem de B.[etar] mevcut olmaya devam eder.[32]

Betar üyesi H.T. adındaki genç kız, Betar'a karşı olan bağlılığını şöyle dile getirecekti:

Siz belki beni tanımazsınız fakat ben sizi hiç tanımam. Size bu yazıyı yazmakla kendimi tanıtmak ve yeni girdiğim Betar hakkında düşünüp beslediğim hisleri söylemek istedim.

Betar'a gireli 6 Mart'ta dört ay olacak. Bu dört ay zarfında ne kadar çok şey ve insan öğrenip tanıdığımı, ne kadar memnun kaldığımı hiç tasavvur edemezsiniz. Betar'la yaptığım ikinci yürüyüşte maruz kaldığım küçük bir kaza beni Betar'a daha çok bağladı, adeta beni mıknatısla çeker gibi oldu. Bizi Betar'a sokan ve tanıtan arkadaşlarımız H.R. ve E. idi. Bu arkadaşlarımızın rica ve yalvarmaları üzerine Betar'a girdik. O zaman 3 kız idik, şimdi ise 7'ye yükseldik ve Allah nasip ederse daha da yükseleceğiz, ilerleyeceğiz ve Betar'a yeni girecek kızları bizim gibi ve bizden evvelkiler gibi yetiştirmeye çalışacağız.

Betar'a girdiğimiz vakit tabiidir ki sual yağmuruna tutulduk. Bize sorulan birçok sualleri cevaplandırdık fakat sorulan en önemli suali cevaplandıramadık. "Betar'a niçin girdiniz?" İşte bu bizi en çok meşgul eden sualdi. İlk önce arkadaşlarımızın arzularını yerine getirmek için olduğunu söyledik ve hakikatte de öyle zannettik; fakat yanılmışız. Bizim, buraya girmemizin tek sebebi ISRAEL'dir. Israel'e yardım etmek, oraya gitmek, orasını gezmek, görmek ve tanımak...

İşte aylardır zihnimi kurcalayan problemin bir kısmını çözmeye muvaffak oldum, ileride Betar'a karşı olan sevgi ve bağlılığımla ve mefakedlerimin yardımıyla bu problemin geri kalan kısmını çözmeye muvaffak olacağımı zannediyorum.

32 İzak Abudaram'dan Simha'ya 29 Mayıs 1958 tarihli mektup.

Betar'a karşı olan sevgi ve bağlılığım günden güne artıyor. Betar'ın gelişip büyük bir hızla ilerlemesini bütün kalbimle dilerim.[33]

- **Betar'ın Bir Efsanevi İsmi: Sabi Meşulam**

Hadar dergisinin bir özel sayısı, 21 Ekim 1951 günü genç yaşta ölen Betar İstanbul üyesi Sabi Meşulam'a (?-1951) ayrılacaktı. Dergide Sabi Meşulam'ın bir kaza sonucu hayatını kaybettiği belirtilirken kazanın nevinden bahsedilmeyecekti. İstanbul'daki mezarlık kayıtlarında adına rastlanmadığı gibi o tarihe ait *Şalom* gazetesinde veya gayrimüslimlerin (özellikle Yahudilerin) vefat ilanlarının yer aldığı *Le Journal d'Orient* gazetesinde bu ölüme dair herhangi bir yazı veya ilan yer almamaktadır. Sabi Meşulam'ın doğum tarihi belli değildir. Ancak 1945 yılında *Hadar* dergisinde bir yazısı yer almıştır. Bu yazıyı 20 veya 25 yaşında yazdığı varsayılırsa 1920 ila 1925 arası bir tarihte doğmuş olduğu düşünülebilir. Anısına çıkarılan özel sayıda Sabi Meşulam'ın 24 Eylül 1945 tarihinde *Hadar*'da yayınlanmış bir yazısı ile onu tanımış olan arkadaşlarının Türkçe ve Fransızca yazıları yer alıyordu. Bu yazılardan biri, Betar İstanbul'un Natsiv'i Mişel Tavdioğlu'na aitti:

> Sabi'yi, hayat saflarının en şereflisi beklerken, ismini ölüm saflarında kullanmak, onu tanıyanlar için ne kadar acı bir vaziyet, ve onun için yazanlara ne büyük bir ezadır! Onu milleti, Betar, Ailesi, Arkadaşları..., herkes, ne ümitlerle beklemişti. Bunların her biri için bir destek, bir enerji hazinesi, her şeye muktedir bir kabiliyet kaynağı idi. İyiliği ise, onu seven bir arkadaşının hakkında yazacakları arasında yer edecek sübjectif hislerden tamamen uzak, hakikî bir iyilikti. Onun yetişme tarzı ise başlı başına bir destandı; bazı işler vardır ki, çok insanın hayalinde bile zor tutunur, onları ürkütür, hattâ hasta bile eder; işte bütün bu işler, Sabi için gündelik işlerdi; bunları nasıl yapıyordu diye merak edersiniz, cevabına şaşar veya inanmazsınız, çünkü bunları hep gülümseyerek yapardı, ve sahte bir tebessümle değil, hakikî bir zevkle yapardı; yetişme ve olgunlaşma devrinin en güç anların-

33 H.T. "Betar Köşesi", *Hadar*, Mart-Nisan 1955, Sayı 7.

da, hayat sillelerinin en kahpelerinde kendisini gördüm, gördüm amma tebessümsüz hiçbir zaman görmedim. Mel'ûn tarihi, iğrenç tebessümü ile kendisine sırıttığı anda dahi, sanmam ki Sabi'nin saf, inanmış ve mert tebessümünü yenebilmiş olsun.

Yakın, uzak, bütün muhitinde uzanan teessür dalgası, genç yaşta ve sebepsiz olarak hayattan göçenlere karşı daima duyulan hislerden ibaret değildir; bir teessürde, Sabi'nin doğurduğu kendine has, kavrayıcı bir ateş, ölümü dahi hayatiyet kokan bir cevher var.

Sabi'nin Betar'daki rolüne temas etmek, Türk Betarının bütün tarihini doldurur, Türk Betarından Sabi taşar. Sabi'den de Türk Betarı taşar, bugünkü nesil, bu taşan maddeleri içerek, benliğini buldu; ileriki Türk Betar nesilleri de, bu taşan maddelerin menkıbelerini okuyarak ve dinleyerek, benliğini ancak tamamlayabilecektir. Türk Betar ananesinin en kıymetli yapı taşlarından bir Sabi'dir.

Ne acı ve ibret verici hakikattir ki, hayatın kendisini kurtarmaktan âciz ve miskin kolları Sabi'yi Ölüm'ün kudretli kollarına teslim ederken, onu seven bizler, onun için anmaktan başka bir şey yapamıyoruz. Fakat yapabiliriz, yapabiliriz eğer onu Hadar'ın müşahhas bir timsali olarak kendimize seçebilirsek. Çünkü Sabi, bütün intizamsız ve derbeder görünüşüne rağmen, hakiki nefsinde toplayabilmiş İnsandı ve Betar'ın Hadar'dan kasti de işte, Sabi'de görülen bu Hakikî Hadar'dı.[34]

Aynı sayıda yer alan diğer iki yazıdan biri İsak Kohen'e, diğeri ise Sabi Meşulam'ın bir arkadaşına aitti. İsak Kohen şöyle yazmıştı:

Mefaket kursuna alındığımı bildiğim zaman epey heyecanlanmıştım. Betar'da ancak birkaç aylık bir zaman bulunmuş, bu zaman zarfında ufak bir kita kurmaya muvaffak olmuş ve fazla bir şey bilmeden siha yapmaya başlamıştım. Mefaket kursuna girmeden o zaman natsiv olan S. A. beni bir kenara çekerek işin ciddiyetini ve çok çalışmam gerektiğini söyledi ve nihayet korkak adımlarla kursun yapıldığı odaya girerek bir iskemleye iliştiverdim.

34 Natsiv M.T., "Bir Betarî", *Hadar*, 1951.

Konuşan mefaket uzun boylu, ufak tel gözlüklü, ara sıra gülümseyen bir kimseydi. Aman yarabbi, bu, müthiş bir İngiliz düşmanı, fakat kuvvetli bir millet âşıkıydı. Anlatışında çelik gibi bir mantık, verdiği misallerde orjinalité mevcuttu. Seans[35] bittiğinde apaşıp kalmıştım! O zamana kadar böyle bir seans dinlememiştim; sanki aklımda karanlık kalmış bir köşe birden aydınlanıvermişti; dayanamayarak yanımdakilerden birine sordum: "SABİ MEŞULAM" dediler.

Sabi netsivutta olduğu için onu pek göremiyordum. Ancak yürüyüşlere gelerek, askeri tatbikatlar yaptırışını seyreder, boş zamanlarında yanına giderek en olmayacak şeylerden, atom bombasından, siyasetten bahsedişini dinlerdim. Fakat bir gün onun emri altında *Hadar* komisyonuna alındığımı öğrenince epey sevindim. Sabi yine mefaketim olmuştu.

Ufak bir vakayı hiç unutmam; o haftadaki *Hadar*'a Orta Çağ Yahudi Felsefesi hakkında bilhassa Maymonides'le[36] alâkadar bir yazı yazmıştım. Seansta A.C. ve A.Y. ve ben vardım. Sabi'nin bir sihası[37] olduğundan biraz geç gelecekti. Komisyondakiler mefaket gelmeden yazımı okumamı istediler, reddettim; iyi bir yazı yazdığımı zannediyor ve bunu Sabi'nin de dinlemesini istiyordum. Bu inadım yüzünden komisyon yarım saat kadar boşuna vakit kaybetti. Sabi geldiğinde bilhassa A.Y. beni fena halde tenkit etti ve boşuna zaman kaybına sebep olduğumu söyledi. Sabi söylenenleri soğukkanlılıkla dinledikten sonra "Muhakkak ki bu gibi hallerde iş yapmak için mefaket beklemek lâzım değildir, ancak bunu şimdiye kadar ilân etmediğim için arkadaşımızın kabahati yoktur" [dedi]. Mesele kapanmıştı.

Eğer bir mefaketin meziyetleri, karakteri kendini sevdirmek, Betarîlere örnek olmak, yorulma bilmeden çalışmak, Betarîlere ideal ve bir millet aşkını aşılayabilmek ise Sabi Meşulam bir mefakketti.

RUHU ŞAD OLSUN.[38]

---

35 Seanstan kasıt eğitim semineridir.

36 Musa ibn Meymun (1135-1204). Yahudi filozof, hahambaşı, kanun koyucu, Talmud bilgini ve vezaret tabibi. Ram Bam adıyla da bilinir.

37 Konuşması.

38 İ.K., "Mefaketime", *Hadar*, 1951-1956 arası.

Sabi Meşulam'ın arkadaşı Sn. A. ise şöyle yazmıştı:

Onun bu kadar erken ve elim kaybı üzerine yazı yazmak son derece acı. Ecel onu, hayatta en mesut olduğu bir zamanda aramızdan ayırdı. Ölümünün bende tevlih ettiği derin sarsıntıyı tarife imkân ve lüzum yoktur. Aradan aylar geçtiği halde hâlâ duvarlara yapıştırılan siyah çerçeveli ölüm ilânlarını gördükçe o günü kalbim sızlayarak hatırlarım. Ölümü çok elim, çok acı oldu.

Sabi'yi az çok tanıyanlar onun iyi kalpli, çalışkan, enerjik ve konuşkan olduğunu bilirler, onunla senelerce arkadaşlık ve ahbaplık etmiş, beraber çalışmış, münakaşa ve müzakerede bulunmuş biri sıfatiyle fikirlerini, karakterini ve ruhunu daha yakından tanımak fırsatını buldum. Bu sözler ilk defa kâğıt üzerine yazdığım bir hakikattır. Keşke yazmak fırsatı elime geçmeseydi de her zaman yaptığım gibi yakınlarıma ondan bahsedebilseydim. Çünkü ölümle beraber muhasebe yapılır, söylenecek sözler söylenir, hatıralar nakledilir ve böylece vazife ikmal edilir. Burada yapacağın bundan farklı gözükmeyecektir. Fakat o henüz hayatta iken düşündüklerime ve edindiğim kanaata bir şey ilâve etmek veya onları tâdil etmek istemiyorum. Her zaman ve her fırsatta arkadaşlarıma söylediklerimi tekrar etmek istiyorum.

Her şeyden evvel Sabi medeni, kültürlü bir insandı. Medenî'den kastım, seciye ve karakter sahibi, terbiyeli ve kâmil bir insandı. Kültürü son derece genişti ve çok zamanlar bizi hayrette bırakırdı. Tabii ilimlerden sosyoloji ve psikolojiden, matematiklerden en basit ve en karmaşık mevzularla onunla sohbet edilebilirdi. Kültürünün genişliğini ve derecesini ameli eserlerinden anlamak mümkündü. Bir hurda parçasından hesap makinesi yaptığı gibi, her kapasitede radyo cihazları yapardı. Elinden mimarlık ta gelirdi. Makine tamirciliğinden anlar, marangozluk, tesisatçılık ve saymaya imkân bulamadığım birçok işi iyi bir şekilde yapardı. Buna rağmen kafası fazlasıyla çalışırdı. Bildiği lisanları lâyıkıyla konuşurdu. Saatlerce yorulmadan konuşur, münakaşa edebilirdi. Birçok kere ayrı düştüğümüz olurdu, fakat hiçbir zaman saçmaladığını, boş lâkırdı ettiğini görmedim. Sözleri muhakkak mantık süzgecinden geçer ve biçimli bir şekilde çıkardı.

Yazı yazmak kabiliyeti cidden müstesna idi. Diyebilirim ki üslup ve fikir itibariyle aramızda onun kadar yazı yazan yoktu. Bu söylediklerimin mübâlağalı olmadığını anlamak için sayısız makale

ve yazılarını okumak kâfidir. Zaman birçok meçhulleri çözdü ve hakikatler ortaya çıktı. Onun siyasi görüşünü, itahetini ispat eden o kadar yazı vardır ki takdir etmek için senelerin geçmesi lâzım oldu.

Sabi iyi bir arkadaştı. Terbiyeli ve hürmetkârdı. Onu hiçbir zaman laubâli görmedim. Ukalâlık etmez ve her söylenene aldırmazdı. Lüzumsuz yerlere hassasiyeti sıfırdı ve bu yüzden kimseye darılmazdı. Birine kin bağladığını, garâzkar sözler ettiğini katiyen duymadım. Fakat sevgisini gösterecek, iltifat edecek tipte değildi. Karakteri ciddi idi. Fakat en ince mizah inceliklerini kavramak onun için kolaydı.

Hadiselerin karşısında soğukkanlılıkla düşünmesini bilirdi. Hiç unutmam, Kont Bernadott'un katledildiği[39] günün akşamı evinde toplanmıştık. Radyodan haberi ilk duyduğumuz an o derece şiddetli bir paniğe tutulmuştuk ki o bize bakarak gülüyor ve bu hadisenin malûm neticelerini sayarak isabetli bir şey olduğunu söylüyordu. Onu o akşam delilikle itham edenler oldu. Fakat delilikle en az alâkası olan biri varsa o da Sabi idi. Onu sinirli, asabî gördüğümü hatırlamam. Daima aynı çehre, aynı humeur[40] ve saire, karşımıza çıkardı. Siyasetten anlardı, fakat insanlara ne de arkadaşlarına siyaset yapmazdı.

Sabi hakkında ölümünden evvel düşündüklerim bu idi. Hatırıma gelmeyen ehemmiyetli ve ehemmiyetsiz birçok hususiyetini sayamadığım gibi pek iyi bildiğim ve fakat ifade edemediğim bakışları, hareketleri ve refleksleri vardı.

Arkadaşım Sabi iyi ve kültürlü bir insandı. Onun kaybı son derece acı oldu. Allah rahmet eylesin.[41]

Vefatının beşinci yıl dönümünde de anısına bir yazı yayınlanacaktı:

21 Ocak 1951'de kaderin hunhar bir cilvesiyle hayata gözlerini kapayarak aramızdan maddeten ayrılan, aziz Betari arkadaşımız Sabi Meşullam için yazılanlara kendi hatıralarımı ekleyerek ona karşı, vazifemi tamamlamayı düşündüm.

39 Kont Bernadotte, İsveç Kızıl Haç üyesi ve BM arabulucusu idi. 17 Eylül 1948 tarihinde Kudüs'ün İsrail tarafından yönetilen bölümünde öldürüldü.

40 Fransızca. Mizah anlamına gelir.

41 Sn.A., "Arkadaşım Sabi", *Hadar*, 1951-1956 arası.

Vefat tarihine tekaddüm eden senelerde, Sabi Meşullam, Betar üst kademelerinde mümtaz bir şahsiyet sahibi idi. Bu şahsiyetin'in ne gibi fikirlerle yoğrulduğunu, hangi ideallerle alevlendiğini, âzimkar ve enerjik çalışmasını *HADAR*'ın SABİ MEŞULLAM'a özel sayısından anlamak kabildir.

Bugünkü genç Betariler mazisi derin ve parlak, fakat heyhat bugün aramızda bulunmayan bu genç Yehuda Aslanının ismini belki hatırlayamayacaklardır. Aşağıdaki olay arkadaşımızın "İnisyatif" sahasındaki kudretini biraz olsun anlatacaktır.

"Sene 1950.[42] O kış mevsimi İstanbul'da *OLİVER TWİST* (İstırap çocuğu) adında bir İngiliz filmi geldi. Ar ve Lâle sinemalarında gösteriliyordu.

Günlerden Çarşamba idi. Y.M.C.A.da jimnastik yapıyordum. Kapıdan içeri üç yabancının girdiğini fark ettim. Aralarından gözlüklü uzun boylu birisi beni ismimle çağırdı. Koşarak yanına gittim. Yanındaki iki arkadaşı ona sinirli sinirli konuşuyor: - 'Sabi, deli misin, öyle şey yapılmaz!' diyorlardı. İçimden gelen bir his bana, onun mühim bir karar vermiş olduğunu söylüyordu. Soğukkanlılıkla bana doğru döndü: - 'C... akşamı *Oliver Twist* filmini sabote edeceğiz. Bize yardım edeceksin!' dedi. Gözlerindeki irade parıltısı beni heyecanlandırmıştı. Ne yapacağımı anlattı. Filmde Fagin adında sözüm ona dejenere Yahudi'yi temsil eden bir artist rolü vardı. Biz, bu rolü sabote ediyorduk.

C... gecesi her şey hazırdı. SH2 tüpleri[43] dağıtıldı. Arkadaşları hâlâ Sabi'yi vazgeçirmeye çalışıyorlardı. Birkaç kişi kalmıştık. Buna rağmen o itidalini kaybetmedi. Gülerek: - 'Domuzdan ne koparırsan kârdır' dedi. O gece vazifemizi yaptık. Bunu müteakip günlerde şehrin birçok yerinde, K... D... civarında filmle alay eden, onu protesto mahiyetinde yazılar göze çarpıyordu. Bu hadise gazetelerin de dikkatini çekti ve buna ait birçok makaleler yazdılar. Film bir hafta sonra kaldırıldı."

---

42 Bu tarih yanlıştır. Doğrusu 1949 yılının Mart-Mayıs aylarıdır. Bkz. Rıfat N. Bali, *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri Aliya Bir Toplu Göçün Hikâyesi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003, s. 251-254.

43 Doğru yazılışı H2S'dir. Hidrojen sülfür gazıdır. Çürük yumurta veya lağım kokusu yayar.

Bu zaferin, tek başına bütün muhaliflere karşı koyup az çok bir muvaffakiyetle, tadını çıkararak, Sabi erişmek istediği gayeye ulaşmıştı. Kudreti, şahsiyeti idi.

Bazı ölüler vardır, insan beraber ölecek olur, zira hatıraları çok elimdir. Fakat zamanla üstlerine, gittikçe kesifleşen bir kül tabakası örtülür.

Yine bazı ölüler vardır, maddeten ölmüşlerdir. Maddiyete inhisar eden hatıraları unutulur. Fakat manevi tarafları daima kükremeye, kavurmaya hazır bir küçük kıvılcımdır. İstediği yerde, istediği anda, kalın kabuğu deler yine aynı kuvvette ortaya çıkar. Bu Sabi'nin Betar'a Manevi Hediyesidir. Ruhu şad olsun.[44]

- Gençlerin Eğitimleri

Eğitim, sadece ideolojik değildi. Sportif faaliyetler (judo, boks, yürüyüş) ve silahlı atış eğitimleri de yapılıyordu. 1958 yılında Abant'ta yapılan kampa 10 genç, 1959 yılında ise 18 genç katılacaktı ve bu artış İzak Abudaram'ı memnun edecekti.[45] *Hadar* dergisinde silah tanıtımları da yer alacak, bir tabanca ve bir tüfeğin parçaları tanıtılacaktı.[46] Atış talimli yürüyüş eğitimlerinden birini bir Betarlı genç şöyle anlatmakta:

Pat... Pat... Pat... Silah sesleri... Koskoca donanma batıyor veya karaya oturmak mecburiyetinde kalıyor... Muzaffer ordular gülüşüyor, düşman yeni gemiler yapmakla meşgul...

Arkadaşlar, bu ne tarihten alınmış bir parça ne de Amerikalıların Pasifik'teki harpleridir.

Yedi, sekiz kişi, bir silahla, bilmediğimiz bir yolda yürüyüşe çıktık. Haritamız yok... Elimizdeki pusula da epey enteresan ancak yan tutulunca işliyor. Bir direkteki hedefe atışlar yaptık. Yuvarlak bir havuz gibi içinde su bulunan bir yere geldik, yüzen bir dalı vuralım derken, kimin aklına geldi bilmem, kâğıttan gemiler yüzdürüp bu hareket eden nişangâhlara ateş etmeye başladık.

---

44 N. "21 Ocak 1951 Sabi Meşulam'ın Hatırası Münasebetiyle", *Hadar*, 15 Ocak 1956.

45 27 Temmuz 1959 tarihli mektup.

46 *Hadar*, 15 Şubat 1956.

Pat... bir gemi yaralandı... Pat... bir gemi battı... Pat... "Amma da yaptın... önünde olan gemiyi vuramadın". Bunun tadına varmak için yürüyüşe gelmek lazım. Ağaca tırmanmak mı? Kanal açmak mı?

Yürüyüşe gelenler hep aynılarıyız ve hiçbirimiz eksilmiyoruz... Epey eğleniyoruz.

Yürüyüşün sonundaki o tatsız çorbayı unutmamalı... Birader kuyu suyu... Biber, tuz, limon (vesaire) at ki tadı olsun da... (sarnıç suyuna benzesin)...[47]

Betar hareketinde mevcut olan askerî hiyerarşiyi sistemleştiren rütbeler, Betar Türkiye hareketinde de yer alacaktır.[48] *Hadar*'ın 1952 yılına ait bir sayısında faaliyetlerin bir özeti yer alacaktı:

Madrih kursunu bitiren arkadaşlarımız yavaş yavaş eski vazifelerini almaya başlamışlardır. Nitekim Mayıs'ta Natsiv namzedi M.K. mefaket Maoz tayin edilmiştir. Kendisine yeni vazifesinde muvaffakiyetler dileriz.

Maoz Madrihlerine bir yardımcı kurs açılması uygun bulunmuş, Yaakov madrih tayin edilmiştir. Yosef de Yasef'in bıraktığı kıta'nın madrih ve mefaketliğini deruhte etmektedir.

Jimnastiğe şimdilik bir mefaket lüzumsuz görüldüğünden, idare R.M'e verilmiştir. Yosef, Judo'da, Y.D. taarruzu öğreterek yardım edecektir. Judo kursu elemanları gözden geçirilmiş, yalnız Mefaket ve madrihler bırakılmıştır.

Bu son altı ay içinde vefat eden İsrail Başkanı Dr. Haim Weisman[49] için bir merasim yapılmış, ihtiram sükûtundan sonra söz alan Natsiv, bu büyük ilim adamının İsrail için çalışmalarından bahsetmiş, kıymetini tebarüz ettirmiştir.

Hadar Komisyonu, S.[abi] M.[eşulam] ölüm yıldönümü münasebetiyle bir ilave broşürde, arkadaşlarının onun hakkında yazdıklarını ve bir de kendi makalesini neşretmiştir.

47 Smir, "Betar Köşesi", *Hadar*, Tevet sayısı, 19 Aralık 1952-16 Ocak 1953.

48 "Rütbe İşaretleri", *Hadar*, Tevet sayısı, 19 Aralık 1952-16 Ocak 1953.

49 Haim Weizmann, 9 Kasım 1952 tarihinde vefat etmiştir.

Bu ay zarfında yürüyüşler tertip edilmiştir. Haşmonaimlerin[50] kısa bir yürüyüşünden başka, Bne Etzel[51] ve Kanaimler[52] iki yürüyüş, silah talim ve atışları yapmışlardır.

Maozumuzda merasim ve eğlenceleri tertip edecek D.A., Lea, M.P. ve Smir'den mürekkep bir komisyon kurulmuştur. Komisyon derhal faaliyete geçerek bir GALA-ONEG tertip etmiştir. Bu Oneg'in diğerlerinden farklı olacağından bahsedilmektedir.

İ.K. gittiği yerde bir Maoz kurup, snifimize başlayacağını vaat etmiştir. (Bu da haberlerimizin matrak tarafı.)[53]

Betar'ın askerî türde disiplinli bir örgüt olduğunun bir örneği, *Hadar* dergisinde yayınlanan şu haberdir:

Hadar basılmaya giderken aldığımız habere göre Netzivut B'r, Maoz Kuştada[54] sıkıyönetim (örfi idare) ilân etmiştir. Aşağıda Netziv'in emrini aynen bildiriyoruz:

TZAV (EMİR) NETZİVUT No. 3

Maoz Kuşta'yı teftiş ettiğim zaman, disiplin vaziyetini tehlikeli gördüğümden, Maoz Kuşta'da şimdilik Şevat ve Adar ayları için sıkıyönetim ilân ediyorum. Bu zaman zarfında disiplin durumunda bir ilerleme kaydedilmezse Nissan ayında tekrar ilân edilecektir.

İzin almadan bir B'r faaliyetinden nâmevcut olan bir B'i, ilk sefer bir ihtar alacak, ikincisinden B'rdan bir ay tard edilecektir.

Tarih: Tet Şeva TŞY'G[55] (25 / I / '53)

Leyediyotha
Tel-Hai!
İMZA
Netziv B"r[56]

50 Haşmonaim = Hashmonaim hanedanı, Makabi isyanı sırasında kuruldu. Hashmonaim, Betar için taklit edilecek bir tarihî örnek oldu. Betar hareketinde 9-12 yaş grubu çocuklar için kullanılır.

51 Bne Etzel = Etzel'in oğulları. Etzel revizyonist paramiliter bir teşkilat olan Irgun'un kısaltmasıdır. Betar hareketinde 16-18 yaş grubu çocuklar için kullanılır.

52 Kanaim = Fanatikler. Betar hareketinde 13-16 yaş grubu çocuklar için kullanılır.

53 Smir, "Betar Köşesi" , *Hadar*, Ekim-Kasım-Aralık 1952, Sayı 9.

54 İbranice "Kuşta", İstanbul anlamına gelir.

55 Sh'vat 5713 = 25 Ocak 1953.

56 *Hadar*, Tevet sayısı, 19 Aralık 1952-16 Ocak 1953, s. 11.

Betar üyesi gençlerin şahsi işleriyle meşgul olabilmeleri için onlara serbest zaman bırakma gayesiyle yürüyüşler, 15 günde bir yapılıyordu.[57] Gençlerin bir araya geldikleri bir diğer faaliyet, "oneg" olarak tabir edilen eğlence geceleriydi. Cumartesi (Şabat) akşamları oneg yapılıyordu. Akordeon, gramofon, radyo ve plaklar eşliğinde eğlenilmekteydi.[58] Bir diğer faaliyet türü, Fransızca deyimiyle "quête" (ket) idi: Yani Yahudi ailelerden bağış toplama. Abudaram, 1957 yılındaki bir mektubunda Pesah quête'nin çok zayıf olduğunu yazacaktı. Sadece 460 lira toplanmıştı.[59] Bu eğlence gecelerinde neden İsrail folklor danslarının yapılmadığı, *Hadar* dergisinde sorulacak ve şöyle cevap verilecekti:

> S.- Oneg Şabatlarda neden Horra[60] dans edilmez?
>
> C.- Geçen kıştan beri Oneg Şabat yapılmamıştır. Gelecek Oneg Şabatlarda Horranın dans edilmesi bilhassa üstlerin onu öğrenmekte gösterecekleri gayret ve isteğe bağlı olacaktır. Fena dans edilen bir Horranın siz de takdir edersiniz ki tadı çıkmaz.[61]

Betar İstanbul'un sosyal faaliyetlerinden biri de masrafları karşılamak için piyango düzenlenip biletlerinin satışıydı. 1951 yılına ait bir haberde bu, şöyle anlatılacaktı:

> Biraz eski olan arkadaşlarımız geçen senenin Pessah günlerine doğru Piyango tertip etmiş olduğumuzu hatırlarlar. Bu Piyango ile maksadımız Betar'ın artan faaliyetinin tevlit ettiği büyük masrafları bu Piyangonun getireceği hasılatla bir dereceye kadar karşılamak ve arkadaşlarının verdikleri aylıkların kâfi gelmemesinden doğan gider açığını kapamayı teşebbüs etmekte.
>
> Biletlerin klişesi gayet iptidaî idi; adetleri bin'i ancak tecavüz ediyordu. Biletlerin hepsini satabileceğimizden dahi şüphe ediyorduk. Elimizdeki biletleri bitirip daha fazla bilete sahip oldu-

57 "Lama ?? – Kaha...", *Hadar*, 13 Eylül 1955.

58 22 Mayıs 1957 tarihli mektup.

59 22 Mayıs 1957 tarihli mektup.

60 İsrail folklor dansı.

61 "Lama?? - Kaha...", *Hadar*, 15 Ocak 1956.

ğumuz takdirde onları da dağıtabilecek durumda olduğumuzu idrak edince doğrusu bu bizim için bir sürpriz oldu. Ben şahsen bu neticeyi ümit ediyordum, fakat bu hususta pek iyimser değildim.

Bu muvaffakiyetten cesaret alarak bu teşebbüsü bu sene tekrarlamış bulunuyoruz. Diyebiliriz ki geçen seneki muvaffakiyette her arkadaşımızın ayrı ayrı hissesi vardır. Satılan biletlerin hemen hemen hepsi Betar mensupları tarafından dağıtılmışlardır. Bu sene de bütün arkadaşların aynı heyecanı ve arzuyu göstereceklerine inanmakla pek fazla aldanmadığımızı zannediyorum.[62]

1953 yılının Aralık ayında yayınlanan "Niye Betar'ım?" başlıklı yazıda bir Betar mensubunda olması gerekli vasıflar sıralanacaktı:

DOĞRULUK

Çalıştığım kimselerin yalnız doğruyu söyleyen iyi, kötü hakikatten şaşmayan bir karakterde olmasını istiyorum!

MÜCADELE

Yaşadığı asrın mesele ve problemlerini bilip bundan kaçınmayan, mücadeleci bir felsefe, mania ve zorlukların istek ve çalışmayı arttırdığı bir düşünüş tarzı istiyorum!

VATAN VE MİLLET SEVGİSİ

Ayni dili konuşan, ayni duayı eden, ayni bayrağı görünce göğsü kabaran bir inanış, her yaralanan, her şehit düşen Yahudi için yüreğinde acı duyan ve onu unutmayan bir ruh istiyorum!

SEBAT

Başladığı işi sonuna kadar takip eden, sabırlı, vakur bir gençlik, yarı yolda mücadeleden yılmayan, iyi, kötü, pahalıya mal olsun olmasın inandığından vazgeçmeyen bir imana sahip kimseler istiyorum!

.....

Verdiği sözü tutan, randevusuna daima vaktinde gelen, büyüklerine derin saygısı olan itaatkar bir kütle, geç gelenlere, söz verip tutmayanlara aman vermeyen bir idare istiyorum!

.....

62 A.Y., "Betar Piyangosu", *Hadar*, Haziran 1951, Sene 7, Sayı 141, s. 9.

İki bin senelik mazisi olan İbraniceyi öğrenen, bilmeyenlere sevdiren, her fırsatta İbraniceyi konuşan, gazetesini İbranice okuyan, derdini İbranice anlatan, velhasıl İbraniceyi ana dili gibi benimsemeye çalışan bir muhit, ajansları, şarkıları, horraları İbranice duymak istiyorum!

MONİZM

Sol, sağ tanımadan, Musevi dinine inanan, Siyonizm olan tek bir fikre sadık, tek bir gaye için uğraşan, bu büyük gayesi uğruna inandığı diğer ideallerden vazgeçen demir gibi bir imanı olan bir topluluk istiyorum!

EVER A YARDEN

Atalarımın uğuruna kan döktüğü, İngilizler tarafından Ürdünlülere hediye edilen Ever a Yarden'i, bugünkü İsrail'i aldığımız gibi kanımız pahasına olsa dahi almaya and içmiş bir siyaset, yalnız bugün İsrail'de oturanların değil, patron, işçi, dünyanın dört tarafına dağılmış milyonlarca Yahudi'nin ferah, gurur ve emniyetle yaşayabileceği bir vatanı bize vaat eden Herut partisi olan, bu uğurda misal olacak Razyelleri,[63] Grünerleri,[64] Feinsteinları,[65] Barazanileri,[66] Beginleri,[67] Meridorları[68] olan bir iman ve kahramanlık ocağı istiyorum![69]

63 David Raziel (1910-1941), Irgun'un kurucularından.

64 Dov Grüner (1912-1947), Macaristan'da doğmuş bir Siyonist aktivistti. 1940 yılında Avrupa'dan kaçarak Filistin'e yerleşti. Önce İngiliz ordusundaki Yahudi lejyonunda bulundu ve Holokost'tan kaçan Yahudilere yardım etti. Savaştan sonra Irgun'a girdi ve Filistin'deki İngiliz kuvvetlerine karşı savaşmaya başladı. Bir İngiliz polis noktasına saldırdıktan sonra yakalandı ve 15 Nisan 1947 günü idam edildi.

65 Meir Feinstein (1927-1947), Irgun mensubu. İngiliz manda yönetimi tarafından idama mahkûm oldu ve hapisteyken intihar etti.

66 Moshe Barazani veya Barzani (1926-1947), Irak doğumlu Kürt Yahudi'si. 6 yaşında göç edip Kudüs'e yerleşti. Irgun mensubu. İngiliz manda yönetimi tarafından idama mahkûm edildi. Hapisteyken Meir Feinstein ile birlikte intihar etti.

67 Menahem Begin.

68 Ya'akov Meridor.

69 "Niye Betar'ım?", *Hadar*, Aralık 1953, Sayı 3.

Bu yazı, bir başka Betar gencinin tepkisine neden olacaktı:

BİR ARKADAŞ'A

Geçen *Hadar*'ın çıkarılması için arkadaşlarımız tarafından sarf edilen gayretler muhakkak ki takdir edilmeye layıktır. Bu sayıda "Niye Betar'ım?" yazısı, beni çok şaşırtmış ve hayrete düşürtmüştür.

Bu yazıda yazarın Betar hakkındaki hislerini ve Betar'ın milletimize faydalarının izahını beklerken ne gariptir ki ideolojinin bizden ne istediğini anlatan bir tamimle karşılaştık. Bir propaganda vasıtası olan mecmuamızda böyle yazılarla karşılaşmak hiç de hoş olmamıştır.

Bu tipte yazılar ancak Betarilerin *Hadar*'a olan yazılarını azaltmaya yararlar. Her kısmın sonunda bulunan "istiyorum" kelimesinde hiç de demokratik mana taşımaz. Anladık ki idare bizden dindarlık da istiyor. Acaba Betar dinî bir teşekkül müdür? Biz milli bir teşkilat olduğunu zannediyorduk, meğer yanılmışız ve arkasından sol sağ tanımamamızı istiyor. Dindarlık istemek yalnız sağcılık değil, aşırı sağcılık değil mi?

Son kısmını da hiç anlayamadığımı itiraf etmek mecburiyetindeyim!..... "Bu vatanı bize vaat eden, Herut partisi olan" cümlesini anlayamıyoruz. Acaba ne olan? Bunu da anlayamadık.

İnşallah bütün bu hususları açıklamış olurlar ve biz Betariler de anlamış oluruz.

D.H.[70]

- İyi Bir Betar Üyesinin Vasıfları

Hadar dergisinde yer alan şu test, iyi bir Betar üyesinin vasıflarını sıralayacaktı:

İYİ BİR BETAR'İ MİSİNİZ?

1- İsrail'le yakından alakadar olur musunuz?
2- *Hadar*'ı tam manasıyla son satırına kadar okur musunuz?
3- *Hadar*'ın tam manasıyla ne olduğunu bildirir misiniz?
4- Betari arkadaşları diğer arkadaşlara tercih eder misiniz?

70 D.H., "Okuyucu Mektupları – Bir Arkadaş'a", *Hadar*, Ocak 1954, s. 6.

5- Aradığınız eşya yahut ilacın Alman malı olduğunu bilseniz dahi alır mısınız?
6- Cumartesi saat dörtte seans olduğu takdirde gelmeye gayret eder misiniz?
7- Yürüyüş yerini bilip geç kaldığınızı bilseniz dahi arkadaşlarınıza yetişmeye kalkar mısınız?
8- Eğlenmeyeceğinizi bilseniz dahi onege gelir misiniz?
9- Betari olmakla iftihar eder misiniz?

Yukarıdaki bütün sorulara "evet" dediğiniz gün tam bir Betari sayılırsınız.[71]

Bir yıl sonra benzer bir test daha yayınlanacaktı:

İYİ BİR BETARİ MİSİNİZ?

Aşağıdaki sorulara Evet veya Hayır ile cevap verilecek.

1. -Eğlence Safhasında:

Sevdiğiniz bir arkadaşınız sizi saat 11'de sinemaya davet ediyor. Bu saatte tesadüfen seans var.

a) Sinemaya mı?
b) Seansa mı?
c) Yahut hiç birine mi gitmezsiniz?

2. -Seansta:

a) Seans sizi ilgilendirdiği halde başka şeyle meşgul olur musunuz?
b) Arkadaşlarınızı eğlendirmeye, onları güldürmeye mi çalışırsınız?
c) Seansı normal mi dinlersiniz?

3. -Dersi Öğrenirken:

a) Dersinizi seansın başlamasından 10 dakika evvel mi?
b) İşiniz olduğu halde seansları hazırlayabilmek için vaktinizden muayyen bir vakit ayırır mısınız?
c) Seansları hiç mi öğrenmezsiniz?

71 V.E. "İyi Bir Betar'i misiniz?", *Hadar*, Şubat 1954, s. 7.

4. -Arkadaşlarla:

a) Betar arkadaşlarınızı diğerlerine tercih mi edersiniz?

b) Onlarla beraber bulunduğunuzda lazım geldiği zaman onlara Hadar'ı hatırlatır mısınız?

c) Onlara çabuk ve ehemmiyetsiz sebeplerden dolayı darılır mısınız?

5. -Gayeniz

a) Ondan bahsedildiğinde: iftihar hissi mi?

b) Gücenme hissi mi?

c) Bir nevi utanma hissi mi duyarsınız?

6. -Jabotinsky'den bahsedilirken:

a) O bir Yahudi'dir.

b) Betar'ın kurucusu, Sionisme için çırpınan bir dahi mi dersiniz?

c) Yahut tanımamazlıktan mı gelirsiniz?

7. -Ekskürsiyon[72] Yemeğinde:

a) Hep beraber yemek üzerine kendi payınızı getirir misiniz?

b) Başkalarından parazit gibi mi geçinirsiniz?

c) O gün yemek getirmediğiniz için aç mı kalırsınız?

Yukarıdaki suallerin doğru cevaplarının hepsine "Evet" demişseniz iyi bir Betari sayılırsınız.

Hepsine samimiyetle "Evet" diyemediğiniz takdirde olgun bir Betari olmayıp ciddi olmaya hazırlanmanızı kalpten dilerim.

H.Ç.[73]

- Betar İstanbul Bünyesinde Özeleştiriler

Hadar'da Şubat ve Mayıs 1955 aylarında yayınlanan iki ayrı yazı, Betar Türkiye'nin o tarihte içinde bulunduğu durumu yansıtması açısından önemli. İlk yazı, Betar İstanbul üyelerinin azlığı ile ilgiliydi:

---

72 Fransızca "excursion" kelimesinin Türkçe fonetiğe uygun yazılışı. "Gezinti" anlamına gelir.

73 H.Ç., "İyi Bir Betari misiniz?", *Hadar*, 13 Eylül 1955.

Bugünkü mevcudumuz otuzu geçmez. Sebep: Betari'de, o değilse Mefaked'de, o değilse Natziv'de, Natziv'de de değilse Mefaked'de, ilâh... Böyle bir fasit daire içinde bocalarız.

Acaba otuz kişi arasında kaç kişi, "gayelerimiz budur veya şudur" diye açıklayabilir? Türlü türlü fikirler ortaya atılacak, kalıplaşmış sözler söyleyecek fakat realiteye bağlı müspet bir mütalaa yürütebilecekler mi?

Evet, adam topluyoruz veya gayret ediyoruz, bir sisteme göre yetiştiriyoruz; idealimizi benimsiyor veya benimsemiyor; fakat onların bir Betari olmalarına gayret ediyoruz. Bütün bunlar işlerin sathi tarafı. Hangi vasıtalarla adam topluyoruz, bir propaganda sistemimiz mevcut mu? Zaman zaman Natziv'e sorulan suallerden bir misal verelim:

- Bir arkadaş Betar'a girmek istiyor. Alalım mı? Almayalım mı?

Bu, makam iskemlesinde oturan arkadaşımızın isteğine bağlı bir şey... Her şeyden bihaber "evet" veya "hayır" diye cevap verecek.

"Yetiştiriyoruz" diye cevap verecekler. Bu skolastik devirlerden kalma bir zihniyetle yapılıyor. Yirminci asrın pedagojik ilmine göre ayarlanmış icap eden öğretim, ne idüğü belirsiz kitaplardan kopya edilen parçalara, ne isimlere, ne de tarihî olaylara münhasır kalabilir. Genç Betarilere birkaç kahraman ismi, tarihi mevzu öğrenmiş veya ezberlemiş Mefakedler mi ders verecek? Bunları ancak, telkinleri kuvvetli, hallerini anlayabilen, kafalarındaki pürüzleri izole edebilecek, tam manasıyla hayırlı bir ağabeyi muamelesi yapabilecek, kuvvetli elemanlar yetiştirebilir. Disiplini sırf bir cendere haline sokan Mefakedlere ihtiyacımız yok. Eskiyi anlata anlata fikirleri eski makine çarkları gibi aşınmış Mefakedler istemiyoruz. 1948'den bu yana vuku bulmuş harp veya politika entrikalarını bilen birine rastlayabilir misiniz? Böyle bilgiç birine rastlamak Diyojen'in fenerle adam aramasına benzer.

Eskiye o kadar alışmışız ki, bütün sualler şöyle cevaplandırılır:

"Betar burada otuz küsür sene zarfında böyle yapmış, biz de böyle yapacağız." Doğru geleneklere hürmet ederiz. Fakat böyle olsaydı, Fransız İhtilali'nde hiçbir zaman demokrasi tohumları atılamaz ve bugünün demokratik rejimleri meydana gelemezdi. Sistem değişimi ancak çoğunluğun başı dertte olduğu zamanlarda vuku bulur. Bu değişmeler, yerinde saymakla olmaz an-

cak faaliyet göstermekle olur. Bütün sistemler zaman zaman ya duraksama safhaları geçirmişler, ya büsbütün çökmüşler; yahut da küçük bir canlılık safhası göstermişlerdir. Ya son kozumuzu oynayalım, ya sahneden çekilelim.

Bana göre bu, sistem değişimi veya buna bağlı yeni Mefaked değişimi ile olur. Bu tercihi eskilerimize bırakıyoruz. Çünkü böyle bir tercih hakkı onları da alâkadar eder. Şöyle ki bu iş sürünmede kalırsa iki veya beş sene sonra eleman yokluğu en çok onları düşündürecek bir mevzu olacaktır. İsrail'i coğrafya bakımından tanımanın faydalı olacağını düşünerek her ay "İSRAİL'İ TANIYALIM" başlığı altında coğrafya bilgisi vermeyi uygun bulduk. Ancak bu verilen bilgilerin Mefakdey kitaların kurcalamasını ve kitasını bunun üzerinde çalıştırmasını tavsiye ederiz.[74]

Bu yazıya karşılık İsak Kohen, şu cevabı verecekti:

UÇURUMUN BAŞINDA BİR CEVAP

Son hudut hadiselerinin bilhassa çap bakımından büyüklüğü ve kardeş köyümüz olan Mevuot'un iki şehit vermesi,[75] Şaret[76] ve İsrail hariciye sözcüsünün Türkiye hakkında sert sözleri, nihayet bir gazetenin, bir Yahudi'nin Türklüğe hakaret ettiğini ilk sahifesinde ilân etmesi, İsrail ve dünya Yahudilerinden ziyade bizi nazik ve zor bir durumda bırakmıştır.

Fakat şükredelim ki idealimize olan bağlılık ve imanımız bize bu zor günleri geçirmeye, hadiseleri soğukkanlılıkla tahlil etmeye bir vesile olmaktadır.

Ancak böyle bir günde *Hadar*'da "Acaba otuz kişi (sayı yanlış) arasında kaç kişi, gayelerimiz budur veya şudur diye açıklayabilir?" diye bir yazı çıkması bizi ziyadesiyle üzdü.

Paşut Betari[77] bunu bilmekle mükellef değildir, ancak Mefaked bunu bilir ve Betarilerine yavaş yavaş doz, doz verir. Mefakedler

74 "Uçurumlar ve Aksaklıklar", *Hadar*, Şubat 1955.

75 Arjantin'den gelip İsrail'e yerleşen Zvi İdman ile Brezilya'dan gelen Eliyezer Katz, 18 Ocak 1955 tarihinde tarlada çalışırken vurulacaklardı. Kaynak: "Haberler", *Hadar*, Şubat 1955, s. 10.

76 Moshe Sharett, 1949-1954 arası İsrail'in dışişleri bakanı, Ocak 1954-Haziran 1956 arası dışişleri bakanı ve başbakan.

77 Betarcılar.

arasında da idealimizin ne olduğunu bilmeyen bir kimse kabul etmiyoruz. Oysaki daha Herut'un bu ayki toplantısında idealimiz ve idealimizin parti tarafından tatbik ve halka yayılmasındaki aksaklıklar hakkında saatlerce konuşuldu. Şaliahımız burada bulunduğu sıralarda yapılan bütün münakaşa ve konuşmalar daima ideal hakkında oldu...

Sırası gelmişken ne istediğimizi söyleyelim:

1- Yeni bir nesil (Hadarî) istiyoruz.

2- Yahudi ekseriyetiyle (Kibutz galuyot) Yarden'in iki tarafında kurulmuş bir devlet istiyoruz.

O kadar...

Bir münakaşa veya münazarada taraflara en çok ağır gelen şey, karşı tarafı, cehalet ve bilgisizliği ile aklınca tenkit etmesidir. Yazıdan anladığımıza göre bizde Betarinin alınması için bir kaide mevcut değilmiş... Halbuki daha Memale a Makom Natzivlik[78] zamanında "Pakuda Mispair ehad"[79] adı altında neşredilen ve gerek Mifkada'da[80] gerekse Kenets Artzi'de[81] okunan bir emirle, idarî bütün meseleler ve bu arada Betar alınması hakkında lâzım gelen söylenmiştir. Fakat nihayet idarî bir mevzu olan böyle bir meselede çok derine gitmeyi doğru bulmuyoruz. Ancak bu yazıdan maksat, arkadaşımızın haksız ve hiç yoktan yaygara kopardığını iddia etmek değildir. Bir kriz geçirdiğimiz ne kadar muhakkak ise, bu günlerde çok daha iyiye doğru gittiğimiz de o kadar muhakkaktır. Gerek Mefaked olacak eleman, gerek Betari sayısı bakımından ve nihayet Herut çalışması bakımından eskiyi aratmayacak kadar iyileşmek üzereyiz.

Ancak aksaklık ve noksanlıklarımızın ne olduklarını, sebep ve çarelerini o kadar açık ve bariz (vérité de la palice) zannediyorduk ki bu mevzuda bir yazı yazılıp *Hadar*'da basılmasını fuzulî bulduk.

Ancak nihayet kendi görüşü olan bir şeyi hiç çekinmeden yazıp bastıran arkadaşa burada teşekkürü bir borç biliriz.

İ.K.[82]

---

78 Natziv'in vekili, kumandanın vekili.

79 Bir numaralı emir.

80 Komuta merkezi.

81 Genel toplantıda.

82 İ.K., "Uçurumun Başında Bir Cevap", *Hadar*, Mart-Nisan 1955.

I.A imzalı ve muhtemelen İzak Abudaram tarafından kaleme alınmış ikinci yazı ise Betar İstanbul'un uyguladığı eğitim sistemine eleştirel bir bakışı yansıtmaktadır:

> Son seneler zarfında iç bünyemizde daima bir Mefaked eksikliğini hissetmişizdir. Kâh zaman Betari eksikleşir, kâh zamansa Mefaked. Bunu normal karşılamak lâzımdır diye zannederiz. Hâlbuki Betar'da bu sebep, iç istikrarlılığımızdan ileri geldiğini bir türlü açığa vurmak istemeyiz. Bizde bir Betari, namzet kalmak üzere altı ay bir tecrübe devresi geçirir, itimada şayan olduğu takdirde altı ay sonra kendisine Betarî payesi verilir. Bu Betari iyi, kötü bir Mefakedin elinde ilk heyecan ile verilen bilgileri öğrenirken, diğer taraftan umumî toplantı ve Betar'ın yürüyüş, vazife ve eğlencelerinde göz yumulan bazı menfi hareketlere şahit olur. Heyecanı biraz yatışır, yavaş yavaş Betar'ın iç havasına intibak etmeye başlar. Kendisine verilen vazifeyi aşkla yerine getirir. Bu onun için bir zaferdir. Zira kendisine itimat edildiğini hisseder. Bu genç Betari ilerde Mefaked olabilir ümidiyle Mefaked kursuna alınır; kısa bir devreden sonra kursta sırası düştükçe, okuyup özetini çıkardığı kitaplardan veya notlardan seans yapar. Tecrübe olarak bir iki gruba verilir ve netice müspetse bu genç Betari Mefaked ismini taşımaya hak kazanır.
>
> Fakat bu arkadaş Mefaketliğin aranan vasıflarına haiz midir?
>
> Buna bakılmaz bile. Mefaked sanki bir makine, al not, seans yap; kitap oku, seans yap. Bence Mefaked bu demek değildir.
>
> İlkin Betar gençliğinin, bağlı olduğu ideali bakımından daima teksayımlı fikirlerle az çok yoğrulmuş olması lâzımdır. Bunu Betar gençliğine herkes veremez, veremez çünkü Mefaketten aranan vaziyetler yalnız bir emir hûlasası ve papağanlık değildir. Mefaked aynı zamanda İbranicede, Siyonizm'de, tarihte, coğrafyada ve buna mümasil diğer alâkalı dersler; umumî kültürde bilgi sahibi bir madrih, ayrıca genç Betarların yalnız seansları ile değil onların dertleriyle alakalanan bir ağabey, bir arkadaş; onlara kendi inancını aşılayabilen bir pedagog, kendisini misal teşkil ettirebilecek bir ibret insan olarak gözüken Betar'ın yedi mizvotunun biri olan Hadar'da aranan bütün vasıfları taşıyıp aşılayabilen bir psikolog, bir numune insan timsali demektir.
>
> Mümkün olduğu kadar kendimizi bu Mefaked kalıbına sığdırmaya çalışalım; bunu da, biz kendimiz için yalnız değil, bütün

diğer genç Betarlar için yapalım; zira istikbal hakkımızda er geç hükmünü verecektir. Üzerimize aldığımız vazifelerin ne kadar kutsal olduklarını unutmayalım. Binnetice bugün bir Mefakedin talebesine örnek olabilecek bir tarzda yetişebilmesi elzemdir. Bu şekilde yetişen bir genç Betari'nin yarın daha yüksek mevkilerde daimi bir başarı gösterebilmesi gayet mümkündür. Fakat bugün zor olan şey, istediğimiz mayayı hamura verebilmektir.

V.E. arkadaşımız geçen yazısında haklıdır. Bugün iç bünyenizde, istenen, aranılan şey yalnız alıştığınız MEFAKETLİK; bu her şeyi, sözüm ona çözüyor. [83]

- **Betar İstanbul Hareketinin Özellikleri**

- Gizlilik, Korku ve Tedirginlik

Türkiye'deki Siyonist grupların gizlice faaliyet göstermeleri ve bu faaliyetlerin "yasa dışı" faaliyetler olmaları nedeniyle bu hareketlerde yer alan kişiler, sürekli bir tedirginlik ve ürkeklik halet-i ruhiyesi içinde olacaklar ve bu durum kimliklerinin âdeta bir vasfı haline gelecekti. Bu gizlilik ve yasa dışılık vasfına, Betar Türkiye'nin yazışmalarında tekrar tekrar rastlanmakta. Bu bahsedilen ruh halinin, yasa dışı faaliyetlerde bulunan bütün gizli örgütlerin ortak vasfı olduğunu da hatırlamak lazım.

Mektuplaşmalar; Betar Türkiye'nin Natsiv'i İzak Abudaram ile İsrail'de yerleşmiş olan İstanbul doğumlu, kimi mektuplarda adı Julie olarak geçen, Simha Tavdioğlu (1936- ?) arasında idi.[84]

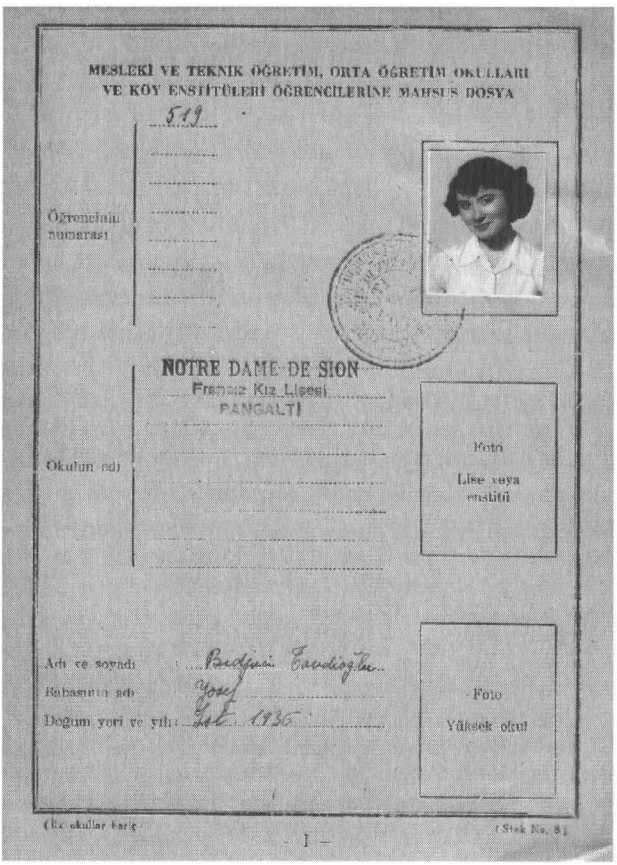
---

83 I.A. "Mefaked", *Hadar*, Mayıs 1955.

84 Julie Tavdioğlu, 1963 yılı Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi mezunudur ve o tarihte adı Bidjuli Tavdioğlu olarak geçmekte. Kaynak: http://www.ndsliler.com/index.php/mezun-arama Okulun arşivinde mevcut öğrenci dosyasına göre baba adı Yosef, anne adı Sara, doğum yeri ve yılı İstanbul, 1936 idi. Tavdioğlu, ortaokulu Sainte-Pulchérie'de okuyup 25 Mayıs 1950'de mezun olup liseyi okumak için Notre Dame de Sion'a kaydolacaktı. Buradan da 1952-1953 öğretim yılında mezun olacaktı. Kaynak: Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi Arşivi, Mesleki ve Teknik Öğretim, Orta Öğretim Okulları ve Köy Enstitüleri Öğrencilerine Mahsus Dosya, Öğrenci No: 519.

Bidjuli (Simha) Tavdioğlu,
Notre Dame de Sion
Fransız Kız Lisesi arşivinde mevcut
öğrenci dosyasından.

MESLEKİ VE TEKNİK ÖĞRETİM, ORTA ÖĞRETİM OKULLARI
VE KÖY ENSTİTÜLERİ ÖĞRENCİLERİNE MAHSUS DOSYA

519

Öğrencinin numarası

NOTRE DAME DE SION
Fransız Kız Lisesi
PANGALTI

Okulun adı

Foto
Lise veya enstitü

Adı ve soyadı: Bidjuli Tavdioğlu
Babasının adı: Yosef
Doğum yeri ve yılı: Ist. 1936

Foto
Yüksek okul

(Kız okullar hariç)

- 1 -

(Stok No. 81)

İzak Abudaram, Simha'ya yazdığı bir mektupta yazışmalarla ilgili şu kısıtlamaları getirecekti:

> Lütfen "to all netzivuyot'a"[85] mektup göndertin. Bundan sonra hiçbir Snif bize hiçbir şey göndermesin. Bize gönderilecek şeyler bize, Erets ve siz vasıtası ile varacaktır. Ayrıca en bloc[86] ve fazla sayıda aynı publication[87] gönderilmesin. Bütün snifler bize, Metzudat Zeev[88] vasıtası ile göndersin. Direct correspondance'ı[89] yasak edin. Bennun anlatacak.
> İngiltere'den, bir zamanlar bir mektup almıştık. Belki hatırlarsın 'THE YEAR BOOK' hakkında. Gene aynı adres ve isimle bir mektup geldi. Size adresi veriyorum:
>
> THE MANAGER
> Z. DUBSKY
> 77, Great Russell Street
> London. W.C.I. England
>
> Bu adama gerektiği gibi yazın, adresimizi silsinler ve hiçbir yere yazmasınlar, vaziyeti izah edin.[90]

Bu talimat üzerine Simha Tavdioğlu, Betar Yıllığı'nı yayınlayacak olan İngiliz editöre şöyle yazacaktı:

> Aylar önce Türk Betar'ına mektup yazıp adreslerini yıllık'a dâhil edebilmek için adresin P.K. 1085 olup olmadığını sormuştunuz. Yıllığımıza bu adresi yazmamanızı isteyebilir miyim? Zira Betar ve Siyonizm Türkiye'de gayri kanunidir ve adresin belirtilmesi oradakilere büyük zarar verecektir. Bu adresi hiçbir yerde yayınlamanızı istemiyoruz.[91]

---

85 Bütün idarecilere.

86 Blok halinde.

87 Yayın.

88 "Zeev kalesi", Tel Aviv'deki Herut merkezinin adı.

89 Doğrudan yazışma.

90 5 Temmuz 1956 tarihli mektup.

91 14 Temmuz 1956 tarihli mektup.

İzak Abudaram, Simha Tavdioğlu'na yazdığı bir diğer mektupta da yazışmalardan kopya saklamadığını, onları imha ettiğini bildirecekti:

> Yazılan mektupların kopyaları artık mevcut değil. Karbona çevirmek lüzumu hâsıl oldu.[92]

Mektuplar Türkçe yazılmalarına rağmen genellikle Betar hareketine mahsus İbranice terminolojiyi de içermekte. Kimi zaman cümlelerde yer alan "hassas" kelimeler, sonradan karalanıyordu. Örneğin bir mektupta Abudaram; "Beki Albukrek [İsrail] Konsolosluğa giriyor" cümlesindeki "Konsolosluğa" kelimesinin üstünü karalayıp "Kons.A" şekline dönüştürüyordu. Aynı cümlenin devamında ise iki kelime daha karalanıyordu:

> Böylece 3 tane B[etar] arkadaş içerde xxxxxx var oluyor. Biri Fani xxxxxx biri de Yaeş.[93]

Mektuplarda İbranice kelimelerin ve cümlelerin kullanılma sebebi; Abudaram'ın bu lisanda kendini daha iyi ifade etmesi değil, sadece ve sadece "gizlilik" meselesi idi. Mektup ezkaza bir resmî görevlinin eline geçerse mektupta geçen kimi mahrem konuların bu üçüncü kişiler tarafından anlaşılmaması için kullanılan bir yöntemdi. İzak Abudaram, 1959 yılında Simha'ya yazdığı bir mektupta bunu şöyle ifade edecekti:

> Her şeyde çok fazla teferruat istemende seni haklı görüyorum. Fakat kendimi de vermemekte haklı buluyorum. Eğer istersen elimden geldiği kadar İvrit yazarım gelecek mektupları.[94]

Bu tür bir diğer gizli veya şifreli yazma örneği de Betar İstanbul üyesi bir kişinin rahatsızlık nedeniyle ayrılmak zorunda kaldığı Betar İstanbul yönetimine sunduğu mektup. İmzası okunamadığı için ismi belli olmayan bu kişi şöyle yazacaktı:

---

92 5 Temmuz 1956 tarihli mektup.

93 10 Ağustos 1956 tarihli mektup.

94 15 Mayıs 1959 tarihli mektup.

> Belli olmayan bir müddet için dört senedir tezgâhtarlığını yaptığım satış müessesesinin vazifelerinden beni affetmenizi rica ederim.[95]

İzak Abudaram'ın Simha Tavdioğlu'na gönderdiği mektuplarda imza yerine ufak bir tank çizimi veya "Tel Hai" ibaresi yer almaktaydı. İsrail'e gönderilen telgraflar, "Betar Türkiye"nin kısaltması olan BETTUR imzasıyla gönderiliyordu.

Posta ile gönderilen mektup ve gazetelerin resmî makamların eline geçmesinden endişe eden İzak Abudaram, bir diğer mektubunda Simha'ya şu talimatı verecekti:

> Simha buradan dışarıya gazete mecmua ve kitap gönderilmesi yasak edildi. Ancak yerli neşriyata izin verilecek. O da gümrüğün izni ile... Bunun tersinin de olabilmesi ihtimalini düşün. Yani bana gazete gönderdiğinde içinde mektup yollama. Kinus Kararları kitabını gazete arasına koydun. Yapmayacaksın, mümkün olduğu kadar sade şeyler istiyorum. Mümkünse bundan sonra bana göndereceklerini mektupla yaz. Basılı gönderme ve gazete arasına hiç koymayın lütfen. P.[etahya]'nin bana yazdığı mektup baskılar arasından çıktı. Lütfen mektup yollayın, arasına koymayın, Yeş Sekama.[96]

Simha; Kudüs'te gençlik ve He-Halutz Bölümü sorumlusu Dr. Ben Shalom'a gönderdiği mektupta Türkiye Betar'ı adına yazdığını, Türkiye'deki Betar reisinin İzak Abudaram, adresinin ise P.K. 1085 olduğunu belirtecek, gönderilecek mektuplarda Abudaram'ın isminin yazılmayıp sadece posta kutusunun yazılmasını isteyecekti.[97]

DP iktidarı tarafından muhalefeti kontrol altına almak amacıyla TBMM'ye sunulan, toplantıları ve yürüyüşleri izne bağlayan ve 27 Haziran 1956 tarihinde kabul edilen Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkında Kanun; İstanbul'daki Betar mensuplarını

---

95 20 Temmuz 1958 tarihli mektup.

96 Abu'dan Simha'ya, 9 Eylül 1956 tarihli mektup 28 no'lu paragraf.

97 Juli Tavdioğlu'ndan, Dr. Ben Shalom'a, 11 Eylül 1956.

fazlasıyla endişelendirecekti. İzak Abudaram, kanunun kabulünden bir hafta sonra Simha'ya şöyle yazacaktı:

> Dün gece Jabo'nun[98] Limud'unu yaptık. Gayet muntazam ve iyi geçti. Maalesef kanun yüzünden kimseyi çağırmadık. Brit Herut Hat Zoar'dan bile kimse gelmekten çekindi. Iko,[99] Yako,[100] Selim,[101] Sages[102] ben ve 30-40 kişi ile yaptık. Saat 19.15'ten 20.45'e kadar sürdü. Iko kendisine verdiğim *Rebel and Statesman*'dan güzel bir konuşma yaptı.[103]

Bir mektubunda Abudaram, "Yeni kanun icabı bütün mektuplar ve muhaberat yakılmıştır ve yakılacaktır" diye yazacaktı.[104] Abudaram, aynı mektubunda Simha'ya şu talimatı da verecekti:

> Lütfen sakın Bension Pinto'ya dediğin şeyleri tatbike kalkma. Bütün mektupları TAAHÜTSÜZ olarak P.[osta] K.[utusu] na gönder. Eve değil. Erets'de sen varsın. Burası Erets değil. Başka bir şey daha hatırlatayım. P.K. İKO[105] üstünde değildir.[106]

Yazışmaların resmî makamların eline geçmesi, Betar üyelerinin korkulu rüyasıydı. Bu nedenle taahhütlü mektupların imza karşılığı teslim edilmesi zorunluluğu nedeniyle mektupların taahhütsüz gönderilmeleri tembih edilecektir. Yazışmalar yakılacaktır. Gönderilecek yabancı dergilerin muhtevalarının ne olduğu anlaşılmasın diye kapaklarının çıkarılıp gönderilmesi tembih edilecektir:

> Güney Afrika ve Amerika'dan gelen mecmuaların kapsız birkaçını bana ve birkaçını İzmir'e gönder. Son zamanlarda Doar'dan gelen gazete ve mecmualar, metzudatta[107] eski broşürlerin arka

98 Vladimir Jabotinsky.

99 İsak Kohen.

100 Yako Alvayero.

101 Selim Salti.

102 Yeşuya Sages.

103 5 Temmuz 1956 tarihli mektup.

104 17 Temmuz 1956 tarihli mektup, 16 sıra no'lu not.

105 İsak Kohen.

106 17 Temmuz 1956 tarihli mektup, 21 no'lu not.

107 Zeev Metsudat. Tel Aviv'deki Herut merkezinin adı.

kısımları ile sarılıyor. Mecmuayı kaplayan ve üstünde adres yazılı bu bandı açınca iç tarafında hiç de uygun olmayan resim ve yazılarla karşılaşıyoruz. Eğer gazete ve mecmuaları saracak kâğıtları yoksa, bize bir şey göndermesinler artık vazgeçtik.[108]

Bir başka mektubunda Abudaram, Bakanlar Kurulu'nun 1967 yılında cereyan eden Altı Gün Savaşı'nı konu eden *Les Six Jours de la Campagne du Sinai* (Sina Yarımadası Harekâtının Altı Günü) kitabının yurda girişini yasakladığını bildirecekti.[109]

- Yurtdışından Getirilen Eğitim Yayınları

Yazışmaların ezici çoğunluğu şu ana konuları kapsamaktaydı:

a) İstanbul'daki Yahudi gençlerin İsrail'e göç etmelerini (Aliya) mümkün kılmak,
b) Yahudi gençlerin eğitimlerinde kullanılmak üzere kitap ve benzeri eğitim malzemelerini temin etmek.

Avustralya, Güney Afrika ve İsrail'den İstanbul'a gönderilen eğitim malzemeleri arasında yer alan bazı kitaplar şunlardı:

a) Vladimir Jabotinsky'nin hayat hikâyesini anlatan Joseph Schechtman'ın *Rebel and Statesman* kitabı.
b) İbranice şarkı kitabı.
c) 1941 yılında Irgun'ün başkomutanı olacak olan Yaakov Meridor'un (1913-1995) *Long Is the Road to Freedom* kitabı.

Simha bir mektubunda İzak Abudaram'a Avustralya'dan gönderilen eğitim malzemeleri içinde Menahem Begin'in kurduğu ve başkanı olduğu Herut siyasi partisinin programını anlatan *What Would Herut Do?* kitabının olup olmadığını soracak; olmazsa tercüme edip İsrail'den göndermeyi teklif edecekti. Ayrıca *Tochnit Hadracha Summer Camp 1954-1995* ve *Betar in the Ghetto Revolts*

108 6 Aralık 1957 tarihli mektup.
109 15 Aralık 1957 tarihli mektup.

kitaplarının tercüme edilip edilmediklerini soracaktı. Bir diğer sual, Johannesburg'da yayınlanan Tsafiyut[110] programına ihtiyaç olup olmadığıydı.[111] İzak Abudaram, bu suallere cevaben şöyle yazacaktı:

> Avustralya'dan gelen şeyler arasında Begin'in yazdığı *What Would Herut Do?* diye bir şey yok. *Tochnit Hadracha Summer Camp 1954-55*'i tercüme etmedik. *Betar in the Ghetto Revolts*'a gelince tercümesine ihtiyaç yok, pekâlâ dili anlaşılıyor. Bizde İbranice bir Tsafiyut programı var ancak Meridor'un[112] Tsafiyut kitabı eline geçerse, bize göndermen iyi olur.[113]

Abudaram, ayrıca Simha'dan uzun bir liste halinde başlıklarını sıraladığı konular hakkında bilgi göndermesini talep edecekti:

1) Betar Kalesi'nin düşüşünden sonraki vaziyet (Ribi Akiva, Ribi Şimon Bar Yohay, Yavne, Zipori, Tiberialı Chaminsky)
2) Sionizmin temelleri. Davit Abroy, David Rubeni[114], Eretz'de ilk kolonizasyon denemeleri. Don Joze Nasi. Margolis (*History of the Jews*)
3) Fransa'da Yahudilerin assimilation'u (1793 - >) ve Hachkalah
4) Yahudilerde Renaissance hareketi, Sionizm
5) Erets'de Transjordani'nin ayrılması, Beyaz Kitaplar .....[115]

---

110 Beklenti.

111 2 Ağustos 1956 tarihli mektup.

112 Eliyahu Meridor (1914-1966). Herut partisi üyesi. Rusya'da doğdu, Varşova'da eğitim gördü, Betar Varşova'nın üyesi oldu ve 1936 yılında İngiliz manda yönetimi altındaki Filistin'e göç etti.

113 10 Ağustos 1956 tarihli mektup.

114 David Rubeni. 1524 yılında merkezi Hindistan'da Haber Yahudi Krallığı'nın prensi olduğunu iddia etti. Kaybolmuş Kabileler'in Elçisi olduğunu iddia edip türban taktı ve çiçekli elbiseler giydi. Milli liderler ile görüşmelerde bulundu ve uzak diyarlardaki Yahudiler hakkında ilgi yarattı. Avrupa Yahudiliği, Hindistan'da yaşayan Cochin Yahudilerini ilk kere onun sayesinde fark etti. Kaynak: Rabb Yaakov Kleiman, *DNA and Tradition The Genetic Link to the Ancient Hebrews*, Devora Publishing, 2004, s. 65.

115 Beyaz Kitaplar (White Papers) Filistin'in İngiliz manda yönetimi altında olduğu yıllarda üç ayrı Beyaz Kitap yayınlandı: 1922, 1930 ve 1939. 1922'deki Beyaz Kitap, 1921 Arap İsyanları'ndan sonra yayınlandı. Ürdün Nehrinin doğusundaki bölgeyi Emir Abdullah'a verdi. 1930'taki Beyaz Kitap, 1929 Arap İsyanları'ndan sonra yayınlandı. Yahudi yerleşimlerinin çok sıkı hükümet denetimi altında yapılabileceğini belirtti. 1939'daki Beyaz Kitap Filistin'in ne bir Yahudi Devleti, ne bir Arap Devleti olacağını, on yıl için bağımsız bir devlet olacağını belirtti ve Yahudi göçünü ilk 5 yıl için 75.000 kişi ile sınırladı.

6) Jabotinski ve Rusya müdafaası. Helsingfors[116] planı
7) 1936 kargaşalıkları: Havlaga[117] ve dağılışı, Havlaga siyasetinin neticeleri
8) Serbest Aliya: Yosef Katzenelson,[118] Şlomo Yaakobi[119]
9) Tahliye planı (?) Tahliye planına karşı Sionist organizasyonu institulerinin vahşi muhalefeti (?) (Mufassal malûmat lütfen) ....'dan *his life and activities* .....
10) İkinci Dünya Harbi : Jabotinsky'nin bir İbrani hükümeti kurmak için faaliyeti. Avrupa'da katliam (Brigade Juive[120] hakkında mufassal malûmat lütfen).
11) Gençlik Teşkilatları, idealleri, kuruluşları, programları (Haşomer Atzair),[121] (HAbonim),[122] (Hanoar HA Agudat Israel),[123] (Hanoar Atzioni),[124] (Makkabi Atzair),[125] (Hatzofim)[126]
12) İsrail'in iktisadi problemleri
13) Plugot Avodah[127] – Plugot Giyus[128] aralarındaki farklar.
14) Etzel'in öncü Plugotları ve Havlaganun kesilmesinin temeli

---

116 Helsingfors Programı: 4-10 Aralık 1906 tarihlerinde Helsingfors'da (Helsinki) düzenlenen Üçüncü Rus Siyonistler Konferansı'nda Rusya ve diğer diaspora ülkeleri için kabul edilen Siyonist siyaset ve faaliyetler sistemi.

117 Havlagah: Kendine hâkim olma anlamına gelen İbranice kelime. 1948 öncesi Filistin topraklarındaki Yahudi yerleşimlerine karşı Arapların düzenlediği saldırılara karşı yapılan pasif savunma.

118 Yosef Katzenelson (1896-1940), Revizyonist lider.

119 Shlomo Jacobi veya Solomon (Siomi) Jacobi (1897-1939). Jabotinsky'nin yakın arkadaşı.

120 Resmi adı Jewish Brigade Group of the British Army. Yahudi tugay grubu. İkinci Dünya Savaşı'nda İngiliz ordusunun bir oluşumuydu.

121 HaShomer HaTza'ir: 1913 yılında Avusturya-Macaristan Galiçya'da kurulan sosyalist Siyonist gençlik hareketi. 1948 öncesi Britanya mandası altındaki Yişuv'daki siyasi partinin adı.

122 İşçi Partisi çizgisindeki öncü gençlik grubu.

123 HaNo'ar HaAgudat Israel Yisrael: 1912 yılında Yukarı Silezya'da (bugün Polonya) kurulan aşırı Ortodoks Yahudi gençlik hareketi.

124 HaNoar HaTzioni: 1926'da kurulan Yahudi gençlik hareketi.

125 Maccabi HaTza'ir: 1929 yılında Prag'da Maccabi organizasyonunun uluslararası kongresi sırasında kurulan Siyonist gençlik hareketi.

126 İzciler.

127 İşçi taburları.

128 Yahudi kolonilerinde çalışan genç Betar işçiler.

15) Erets'te, Güney Afrika'da ve U.S.A. daki Hava okulları, ilk İbrani planörcüsü
16) Sur ve Şaron plugotları (Turunçgil plantasyonlarından)
17) Betar 5. Kinus Olami'sinin Hachşerah, Aliya, Şerut ve İtyaşvut üzerindeki kararları.
18) 1947-48'de Milli Kurtuluş için çalışan İbrani Komitesinin vazifesi. Eğer İbrani komitesinde maksadı .....
19) Tenuat Hameri[129] (mufassal malumat) ve sonu
20) Ortadoğu memleketleri (tanıtmak, yüzölçümleri, nüfus ziraat, ticaret, sanat vs.) İsraelin hudut komşuları .....
21) Erets'teki siyasi partilerin anayolları, programları, kolları ve icraatleri. Kuvvetleri (Mapay, Mapam, Mizrahi, Komünist, Herut, vs.)
22) Erets'in tabiat (T.A.B.İ.A.T. yani ziraat nebatları) dersleri. Fransızca coğrafya .....

Bunları lütfen mümkün olduğu kadar gayet geniş ve sarih malûmatlı olarak yavaş yavaş gönder ve sıra ile olsun. Karışmasın.[130]

İzak Abudaram, Simha'nın noktalı İbranice gazete de göndermesini isteyecekti.[131] Simha cevaben 15 günde bir yayınlanan *La'Matchil* gazetesinden örnek gönderdiğini, *Omer* gazetesinin noktalı İbranice[132] kullanmasına rağmen *La'Matchil*'in çok daha kolay olduğunu yazacak ve "yavaş yavaş [İbranice] bilenler noktasız okumaya baksalar nasıl olur?" diye soracaktı. Eretz İsrael'in tabiatı hakkında dersler için de şayet bulabilirlerse Fransızca bir coğrafya kitabı göndereceğini söyleyecekti.[133] 1956 yılından itibaren Betar bünyesindeki kütüphaneden üyelerin faydalanmaları öngörülüyordu.[134]

---

129 Tenuat HaMeri: Britanya mandası altındaki Filistin'de İngilizlere karşı Yahudi silahlı örgütleri tarafından kurulan birleşik milli mukavemet hareketi.

130 10 Ağustos 1956 tarihli mektup.

131 Abu'dan Simha'ya 10 Ağustos 1956 tarihli mektup.

132 İbranicede sesli harflerde niqqud veya nikkud olarak adlandırılan diyakritik işaretler kullanılır.

133 Simha'da Abu'ya 19 Ağustos 1956 tarihli mektup.

134 "Lama??? – Kaha...", *Hadar*, 13 Eylül 1955.

Simha'nın yolladığı diğer yayınlar *Yediot Ahronot* gazeteleri, Betar'ın *English Speaking Countries Conference Minutes* kitabı, 5. Kinus kararları, 6. Kinus Kararları, Kenes hakkında İbranice bir broşürdü.[135] Bir diğer yazısında Simha Tavdioğlu, Johannesburg'daki Betar teşkilatına "Türkiye'de vaziyetin yeniden çok güç olduğunu" belirtecek; Türkiye'ye doğrudan hiçbir eğitim yayını göndermemelerini, hepsinin İsrail'e gönderilmesini ve kendisinin bunları İstanbul'a göndereceğini bildirecekti.[136] Simha, İzak Abudaram'a Jabotinsky'nin İspanyolca "Los hijos de el Y Nuestros İjos" yazısını, Youth Town hakkında bir bülteni ve Herut'un programını gönderecekti.[137]

Abudaram'ın talep edeceği bir diğer kitap, Menahem Begin'in otobiyografik hatıratı olan *White Nights: The Story of a Prisoner in Russia* kitabıydı.[138] Gönderilen diğer yayınlar şunlardı:

1) 3 adet *Mother of Betar*
2) 8 adet *Structural Constitution of Betar*
3) 7 adet *History of the I.Z.L*
4) 2 adet *Handbook for Specialisation*
5) 4 adet *Hadar* (İspanyolca)
6) 7 adet *Generation a Generation* (İspanyolca)
7) 1 adet *History of the I.Z.L* (İspanyolca)
8) 4 adet Dov Gruner – *Parts One and Two* (İngilizce)
9) 1 adet *Programme d'Education* (Fransızca)
10) 2 adet *Olei Gardom* (İngilizce)
11) 2 adet *Nacion Y. Sociedad.*
12) 11 adet *David Raziel* (İspanyolca)[139]

Eğitimde kullanılacak yayınlar; Izak Abudaram'a teslim edilmek üzere, bazen diplomatik kurye vasıtasıyla, İstanbul'daki İsrail Başkonsolosluğu'na gönderiliyordu.[140]

135 Simha'da Abu'ya, 18 Eylül 1956 tarihli mektup.

136 Simha Tavdioğlu'nun 2 Ekim 1956 tarihli yazısı.

137 Izak Abudaram'ın Simha'ya mektubu, 16 Ekim 1956.

138 26 Şubat 1958 tarihli mektup.

139 8 Ekim 1961 tarihli liste.

140 Petahya Shamir'in 17 Ekim 1961 tarihli mektubu.

- İsrail'deki Betar ile Temaslar

İzak Abudaram İsrail'de yapılacak toplantı için (Kenes) İsrail'e gitmeyi planlayacak ancak herhangi bir nedenle gidemediği takdirde Michel Tavdioğlu, Simha Tavdioğlu ve Şemaya Halevi'nin Türkiye'yi temsil eden delegeler olarak katılmaları talimatını verecekti.[141] Abudaram ayrıca Betar İsrail yöneticilerden Petahya Şamir[142] ile İsrail'de yaşayan Betar Türkiye eski üyeleri Simha Tavdioğlu, Michel Tavdioğlu ve Şemaya Halevi ile sürekli temas halindeydi. Petahya Şamir, 1958 yılında İzmir'i ve muhtemelen İstanbul'u da ziyaret edecekti.[143] 1950'li ve 1960'lı yıllarda Betar İsrail'in başkanı ve aynı zamanda Herut Partisi'nin teşkilatlandırma başkanı olan Yaacov Liberman da (1923-?)[144] 1952 yılında İstanbul'u ziyaret edecekti. Liberman'ın İstanbul'a gelişinin sebebi bir "revizyonist partisi çekirdeği kurmak ümidi" idi ve bunda da muvaffak olacaktı.[145] İstanbul'u ziyaret edecek olan bir diğer ziyaretçi, Betar İsrail idarecilerinden Moshe Gold (1906-?) idi.[146] Betar İsrail, Betar İstanbul'a maddi yardımda da bulunmaktaydı.[147]

---

141 İzak Abudaram'dan Simha Tavdioğlu'na 5 Haziran 1957 tarihli mektup.

142 Petahya Şamir (Petachia Shamir): 1920 yılında Polonya'da doğdu ve erken yaşta Betar'a katıldı. 15 yaşında ailesi ile birlikte İsrail topraklarına göç etti ve Tel Aviv'e yerleşti. 1938 yılında Irgun'a katıldı ve Tel Aviv bölgesi komutan yardımcılığı da olmak üzere birçok değişik görevlerde bulundu. Bölge komutanı bir çatışmada öldürüldüğünde onun yerine komutan olarak atandı. İsrail Devleti'nin kuruluşundan sonra Herut hareketinin kurucularından biri oldu, hareketin genel müdürü ve organizasyon bölümü müdürü olarak hizmet etti. Betar komiseri ve Betar dünya liderliği direktörü oldu. Betar gençlik köyünün kurucuları arasında yer aldı ve başkanı olarak hizmet etti. Kaynak: "Petachia Shamir", http://www.etzel.org.il/english/people/shamir.htm

143 21 Kasım 1958 tarihli mektup.

144 Yaacov Liberman, *My China: Jewish Life in the Orient 1900-1950*, Gefen Publishing, Kudüs, 1998. Arka kapak yazısındaki özgeçmiş.

145 "Otsaron ve Herem", 3. Kenes Münasebetiyle, *Hadar.*

146 "Davalarımız", 3. Kenes Münasebetiyle, *Hadar.*

147 22 Temmuz 1959 tarihli mektup.

- İdeolojik Farklılıklar ve Gerginlikler

- Herut – Mapai Çatışmasının İstanbul'a Yansımaları

Betar Türkiye hareketi, Jabotinsky'nin ideolojik mirasını devam ettiren Menahem Begin'in; İsrail Devleti'nin kuruluşundan bir ay sonra, 15 Mayıs 1948 tarihinde kurduğu Herut partisinin taraftarıydı. Bu nedenle 1930 yılında kurulan, İsrail Devleti'nin kuruluşunun ilanından sonra dört başbakan (David Ben-Gurion, Moshe Sharett, Levi Eshkol ve Golda Meir) yetiştiren ve uzun yıllar iktidarda kalan sol görüşlü MAPAI'a (İşçi Partisi) karşıydı. Bu nedenle İsrail Devleti'nin kuruluşundan bir yıl sonra *Hadar* dergisinde yayınlanan bir yazıda MAPAI'nin ilk harfleri akrostiş şeklinde kullanılarak bu partinin "kötü yanları" eleştirilecekti:

MONOPOLES = Tekeller

ABDALLAH = Ürdün Kralı I. Abdullah

PROTEKSIA = Yandaşları kayırma

ATHEISME = Ateizm

INTERESTS INVESTIS = Menfaat yatırımları[148]

Bu tavır, yıllar boyunca devam edecektir. *Hadar* dergisi 1951 yılı seçimleri nedeniyle MAPAI'ı ve MAPAI liderlerinin hâkimiyeti altında bulunan Histadrut'u (Genel İş Federasyonu) eleştirecekti.[149] Bir diğer yazıda da Ben Gurion eleştirilecekti.[150] Derginin diğer sayılarında da MAPAI ve Ben Gurion aleyhtarı yazılar yayınlanacaktı.[151]

---

148 *Hadar*, 15 Mayıs 1949, Sayı 104, s. 2.
Kelimelerin yanlarındaki açıklamalar tarafımca eklenmiştir. (Y.N.)

149 B.M. "İsrael'de 1951 Seçimleri veya Bir Anonim Şirketin Yeni İdare Heyetini Seçmesi", *Hadar*, 1 Temmuz 1951, Sene 7, Sayı 142, s. 1.

150 "Röportaj", *Hadar*, Ağustos 1952.

151 I.C. "MAPAY İtimada Lâyık mıdır?", *Hadar*, 15 Şubat 1949, Sayı 98; H.A.'nın başlıksız yazısı, *Hadar*, 15 Şubat 1949, Sayı 98; D.M., "Ben Gurion'a Açık Mektup", *Hadar*, Sene 7, Sayı 135.

İzak Abudaram, Simha'ya bu durumu şöyle anlatmakta:

> Herut, Betar idealizme en yakın bir partidir ve Betar kendi ideali ile müşterek olan taraflarda Herut ile beraberdir. Her Betar, Herut azası olup olmamakta serbesttir. Fakat olması şayan-ı temennidir. Bu bakımdan, Mefaket Betar %100, Betar ideallerini, siyasi olarak değil, daha fazla idarî, dinî ve nizamî şekilde yürüten şahıs olmalıdır. Zira siyaset için, icabında, Şabat günü, otomobile binilebilir, fakat bu hareket Betar gözü önünde takbih edilir. Bu yüzden bizde Nesim Behar'la iyi bir çatışmada bulundum. Nesim Behar Erets'de iken, mefaket Betarı bir Cumartesi günü otomobilden inerken görmüş ve Betar'ın dinsiz olduğu hükmüne varmış. Bu fikirle epey zamandan beri bizi baltalıyor ve inanılmaz zararlara sokuyor. Bu adama ne kadar anlattıksa olmadı ve işin kötüsü verdiği zarar ise epey fazla. Mefaked Betar seçiminde buna dikkat edin lütfen.[152]

Bu mektupta bahsi geçen Nisim Behar (1913-1990) İstanbul'daki Talmud Tora'nın kurucusu olup gençlere Yahudi geleneklerini, İbrani tarihini öğretmeyi hedefleyen birçok popüler din kitabının yazarıydı. 1960'lı yıllarda İstanbul Yahudi cemaatinin laik liderleriyle çatışacaktı. Sebebi de dindar bir Yahudi gençliği yetiştirmek için gerçekleştirdiği eğitim faaliyetleriydi. Behar, bu çatışmanın ardından 1969 yılında İsrail'e göç edecektir.[153]

- Alman Ürünlerini Boykot Etme Çağrısı

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra 1949 yılının sonbaharında Müttefik Kuvvetleri'nin işgali altındaki bölgede Federal Almanya Cumhuriyeti kurulacaktı. İşgal kanunları halen geçerliydi. Bu kanunların feshedilmelerinin bir şartı, Almanya'nın Holokost kurbanlarına tazminat ödenmesiydi. 1952 yılının başlarında Alman ve İsrail heyetleri bu konuyu müzakere etmeye başlayacaklar, 10 Eylül 1952 tarihinde bir antlaşmaya varılacak ve Almanya İsrail'e

152 İzak Abudaram'ın 4 Haziran 1957 tarihli mektubu.

153 "Yaşamı ve Eserleriyle Rabi Nisim Behar", *Şalom*, 27 Şubat 2008.

tazminat olarak 12 yıllık bir süre içinde 3,5 milyar Alman markı değerinde hizmet ve mal vermeyi kabul edecekti. Antlaşma, 27 Mart 1953 tarihinde yürürlüğe girecekti. Mutabakat gereğince Almanya şahsi tazminat ödemeyi ve savaş sırasında malları ellerinden alınmış Yahudilere mallarını iade etmeyi de taahhüt edecek, bunun için de 450 milyon Alman markı ayıracaktı. İsrail halkının kayda değer bir kısmı Almanlar ile müzakere etmeye ve "katillerin ülkesi"nden "kan parası" almaya karşı idiler. Menahem Begin ve Herut Partisi bu antlaşmaya karşı olan kesimin başında olacaktı. Müzakerelere karşı olan ve aralarında Holokost'tan kurtulanların da yer aldığı 15.000 İsrailli, İsrail Parlamentosu önünde büyük bir protesto gösterisi düzenleyecekti. Ancak protestolara rağmen antlaşma, İsrail Parlamentosu tarafından kabul edilecekti.[154]

Herut'un bu tavrı, Betar Türkiye tarafından benimsenecek ve *Hadar* dergisinde yer alan bir yazıda, imzalanan antlaşma şiddetle eleştirilecektir:

> Duydunuz mu? Almanya ile yapılmakta olan harp tazminatı antlaşması nihayet imza edilmiş.
>
> Artık, siyah gövdeli kocaman Alman şilepleri Nazi bayraklarını saklayarak, yeni sancakları ile Hayfa limanında kara güneşler gibi doğmaya başlıyorlar. Almanlarla tüyleri ürpererek gemiye binen Yahudi liman memurlarının karşılaşmaları oldukça enteresan olacak! Eh, artık memlekette kıtlık kalmayacak!... Alman tazminat malları İsrail'in bakkal dükkânlarını dolduracak. Bol miktardaki benzin ve mazot belki seyrüsefer bozukluklarını ortadan kaldıracak... Yakında getirilecek olan portatif tahta evler de birçok çadırın yerini alacak... Yani kısacası, kardeşlerimizin kahramanca çarpışarak uğruna kanlarını hiç düşünmeden döktükleri mukaddes vatan, hiç uğruna, vahşice, sadist ruhların tatmini için işkence ile öldürülenlerin küllerinin bedeli ile kalkındırılacak!...

154 "The Reparations Agreement of 1952 and The Response in Israel", https://web.nli.org.il/sites/nli/english/collections/personalsites/israel-germany/division-of-germany/pages/reparations-agreement.aspx

> Ne kadar acıklı, ne kadar şerefsiz bir kalkındırma çaresi!.... Ben Gurion hükümetinin şanlı tarihimize sürdüğü bir leke daha...[155]

Buna karşılık Türkiye ile İsrail arasında ticaret antlaşması gereği, İsrail'in Türkiye'ye ihraç ettiği ve piyasada aranan ürünlerin listesi yayınlanacak ve Betar gençlerine şu çağrıda bulunulacaktı:

> Betari yukarıda İsrail'in Türkiye'ye hangi malları ihraç ettiğini saydık. Sen satın alacağın malların İsrail mamulatı olmasına dikkat et. Bu senin vatandaşlık borcundur.
>
> D.A.[156]

Bu tavır, 1955 yılında da devam edecekti. Bir yazıda alınan tazminat ve buna karar veren Ben-Gurion hükümeti eleştirilecek ve şöyle yazılacaktır:

> Aklımıza iyice şunu koyalım ki, bu altı milyon dolar Almanların Yahudilerden gasp ettikleri malların bedelinden çok daha azdır. Kısacası, öldürülen Yahudilerin bedeli hiçbir zaman ödenmemiştir ve parayla da ödenmez.[157]

Hadar dergisinin birçok sayısında Alman ürünlerini boykot etme çağrıları da yer alacaktı:

> - Mayıs 1952
> Alman Filmlerini Boykot Et. O filmlerde oynayanlar akrabalarını öldürenlerin kardeşleridir. Alman malını kullanma, kullandırma.[158]

> - Mayıs 1952
> HEREM! Almanya ile münasebetlerin yeniden başlamasına, Alman malları ve sanatına, tazminat meselesi ile başlayan milli bir ihanete mani olmak... İşte Herem'in manası.

---

155 Ma.Ka, "Almanya Meselesi", *Hadar*, Ekim-Kasım-Aralık 1952, Sayı 9.

156 "Israel'in Ekonomisi", *Hadar*, Ekim-Kasım-Aralık 1952, Sayı 9.

157 B.T., "Almanya'dan Alınan Talimat", *Hadar*, 15 Ekim 1955.

158 *Hadar*, Mayıs 1952, Sayı 3, s. 12.

MAĞAZALARDAN ÜSTLERİNDE MADE IN GERMANY YAZILI MALLAR ALINMAYACAK!
BERLİN'DE ÇEVRİLMİŞ FİLMLER SEYREDİLMEYECEK!
Pratik faydasından şüphe edenlere hâlâ isimsiz ve çiçeksiz duran Avrupa'daki mezarlarımızı gösterir ve: Herem'i çiçek buketleri yerine yapıyoruz derim.[159]

- Kasım 1953
Her nağmesi diri diri yakılıp gaz odalarında boğulan kardeşlerimizi hatırlatan Alman şarkılarını DİNLEME. Alman filmi SEYRETME, SEYRETTİRME.[160] Almanların bize yaptıklarını ödemelerine lüzum yok. Sırası gelince biz onlara yaptıklarını öderiz. Menahem Begin.[161]

- Ekim 1955
Alman malını kullanma ve kullandırma. Altı milyon kardeşinin kanına giren Almanları unutma ve Alman malını boykot et! Almanya'da Nazizm'in henüz ölmediğini unutma![162]

- İsrail Başkonsolosluğu ile Fikir Ayrılığı

Bir diğer çatışma alanı, Betar İstanbul mensupları ile İstanbul'daki İsrail Başkonsolosluğu görevlileri arasında mevcuttu. Bu çatışma, siyasi ideolojik farklılıklardan ileri geliyordu. İsrail Başkonsolosluğu ve buradaki görevliler, yazışmalardan anlaşıldığı kadarıyla, iktidardaki MAPAI partisi üyesi veya sempatizanı idiler. Bu parti ile Betar ideolojisinin mirasçısı olan Herut partisi arasında iktidar-muhalefet kutuplaşması vardı. Bu durum, İstanbul'a da sirayet edecekti. İzak Abudaram'ın 1959 yılında Simha'ya yolladığı bir mektubun şu bölümü bunu göstermekte:

159 "3. Kenes Münasebetiyle" başlıklı ek, Mayıs 1952.
160 *Hadar*, Kasım 1953, Sayı 5.
161 *Hadar*, Kasım 1953, Sayı 2.
162 *Hadar*, 15 Ekim 1955.

Yom Azikaron için, Selim kehilada[163] bir merasim yapacaktı. Herkes gelmiş, her yer ağzına kadar dolu. B.[etari]ler kepler ve gömlek giymişler, mizmor leumi'yi[164] söylemeye hazırlanıyorlar. Şmoel Kohen diye, sana geçen mektubumda da bahsettiğim Mapaynik,[165] birkaç avanesi ile birlikte bizimkilerin üzerine atlıyorlar. Onları B.[etar]dırlar diye men ediyorlar. Sana Selim'in mektubunu iliştiriyorum. Bunun ne mühim olduğunu anlamak için sana daha fazla anlatmama ihtiyacım yok zannederim. Bu işlerin başında üç kişidirler.

1- İz.[rael] representant'ı[166] ve Aliyat Anoar başkanı Şmuel Kohen,

2- Jew Age'nin representant'ı[167] Şadmi,

3- Sgan şel Şagririyut[168] Mordechai Arbell.[169]

2 no.lu her şeyi koordine eder, tilki gibi heriftir. Yacov Aaron'un başına (hani bana yardım eden) elinden gelen belâyı açıyor, gözümle görüyorum. Zavallı adam 'ekmeğimden olacağım' diye düşünüyor. Kendisine yazacaktın, yazdın mı? Adresindeki apartman daire no.su 3. Kat değil (yanlış yazmıştım) no. 9'dur. Artık gerisi senin elinde. Bu heriflere iyi bir ders vermezsek tepemize çıkacaklar.[170]

1962 yılına ait bir diğer mektupta ise dönemin Betar İstanbul başkanı, "geçmişte cereyan etmiş zorluklardan" dolayı İstanbul'daki Sohnut görevlisi Bension Kohen'in gerçekten Herut üyesi olup olmadığını soracaktı.[171] 1964 yılına ait bir diğer mektupta ise Betar İstanbul başkanı, dönemin İsrail Başkonsolosu Şlomo (Shlomo) Havilio'ya (1921-2017) yolladığı mektubun kopyasını Şilton Betar

163 Sinagog.

164 Milli marş.

165 MAPAI partisi üyesi.

166 Temsilcisi.

167 Temsilcisi.

168 Konsolos yardımcısı.

169 Bir Bulgar Yahudi'si olan Mordechai Arbell (1929-2016) hakkında bir nekroloji yazısı için bkz. Gavriel Strasman, "Mordecha Arbell (1929-2016)", *Israel Journal of Foreign Affairs*, 2016, Cilt 10, Sayı 2, s. 301-303.

170 24 Mayıs 1959 tarihli mektup.

171 20 Kasım 1962 tarihli mektup.

Petahya Şamir'e gönderecekti. Betar Türkiye başkanının mektubunda şikâyet konusu, yaklaşmakta olan Yom Ha'atzmaut Günü (İsrail'in Bağımsızlık Günü) nedeniyle konsolosluğun düzenlediği kokteyl ve yemek daveti için Betar üyelerine davetiye gönderilmemiş olmasıydı. Başkan mektubunda, konsolosluğun "İsrail Devleti ve WZO tarafından resmen tanınmış tek Siyonist Yahudi Gençlik Hareketi" olan Betar'ı görmezden gelmesine şaşırdığını yazacak, Başkonsolosun İstanbul Yahudi cemaati içinde faal olan kulüplerden sadece birine bağlı kalmaması gerektiğini ekleyecek ve şöyle devam edecekti:

> Her Yahudi Yom Ha'atzmaut nedeniyle verilen davetin doğal davetlisi olmasına rağmen önemli olan onu davet etmek jestidir. Diasporada bütün Yahudiler siyasi mülahazaları dikkate almadan birlik olmalıdırlar ve bunun örneği siz olmalısınız.

Bu mektuptan sonra Başkonsolosluğun aliya grubuna katılan iki Betarlı üye adına iki davetiye gönderilecekti. Ancak bu, Betar Türkiye başkanını tatmin etmeyecekti. Başkanın bilmek istediği, bu davetiyelerin bu kişilere Betar üyesi oldukları için mi, yoksa Aliya grubunda oldukları için mi gönderildiğiydi. Şayet aliya grubu üyesi oldukları için gönderildiyse başkan davetlere katılmayıp Betar adına bu durumu protesto etmeye niyetliydi.[172]

172 14 Nisan 1964 tarihli mektup.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HADAR DERGİSİ

- Kuruluş Tarihi ve Arşivi

Hadar dergisinin 11. kuruluş yıldönümünde yayınlanan sayıda yer alan bir yazıdan, derginin 1944 yılında kurulduğunu anlıyoruz. Dergi "bir Betari'nin hususi teşebbüsüyle baskıya verilmiş" idi.[1] *Hadar* dergisi, Betar İstanbul mensuplarının daktiloda yazıp teksir ile çoğaltarak dağıttıkları bir dergiydi. Derginin tamamı olmasa da sayılarının çoğu (Mayıs 1946-Mayıs 1956) Kudüs'teki Jabotinsky Enstitüsü'nün arşivinde bulunmakta.[2] Derginin Jabotinsky Enstitüsü Arşivi'nde bulunmasının sebebini ise İzak Abudaram'ın Simha Tavdioğlu'na yazdığı mektuplarda buluyoruz. Abudaram, 28 Nisan 1956 tarihinde Simha'ya yazdığı mektupta İsrail'e göndermekte olduğu *Hadar* dergisi hakkında şunları belirtecekti: "Göndermekte olduğum şeyleri aldığınıza memnun oldum. Jabotinsky müzesinin müdürü olan Bayan'a verin, o ciltletip müzeleyecek." İkinci mektupta Abudaram "Erets'de bulunduğum müddetçe Mahon Jabotinsky'yi ziyaret ettim. İçindekileri az çok gördüm ve öğrendim. Müzenin müdiresine *H.[adar]* ciltlerini göndermeği vaat etmiştim. Herhalde gereğini yapıyorsunuz. Herkese Mahon'u tavsiye ederim" diye yazacaktı.[3] Bir sonraki mektupta ise Abudaram şöyle yazacaktı:

---

1 J.T., "Hadar 11 Yaşında", *Hadar*, 15 Ekim 1955.

2 Yer numarası PRI-249.

3 5 Temmuz 1956 tarihli mektup.

> *Hadar*'ları niçin istemediğini Petahia'ya[4] sor ve bana bildir. Ben bunları Petahia için değil, Mahon Jabotinsky için yolluyorum. Lütfen buna sen mani olma. Sebebi varsa izah et. Burada iken hepsini sen beraber götüreceğini söylüyordun. UZAKTAN ÖTMEK ÇOK KOLAY OLUYOR. 11 senelik bir eseri de yakmayacağımı anlaman lazım.[5]

Dergi, İstanbul'da hazırlanıyordu. Kapak sayfasında HADAR başlığının altında İbranice "Ivri Gam Beoni; Ben Sar" cümlesi yer almakta ve adres olarak Posta Kutusu 499 Tel Aviv gözükmekte. Adresin İsrail olarak gösterilmesi derginin İstanbul'da değil, Tel Aviv'de basıldığı izlenimini vermek içindi. Bir diğer sayıda ise New York POB 3706/8 adresi verilecekti. Keza aynı sebeple başlıkta "printed for Turkey" ("Türkiye için basılmıştır") ibaresi yer almakta. Başlıkta ayrıca Betar'ın sloganı olan "Yarden'in her iki tarafında bir Yahudi ekseriyetiyle bir Yahudi devleti" cümlesi de yer alıyordu. Derginin standart bir başlık ve künye tasarımı yoktu. Her seferinde değişik bir başlık tasarımı ile yayınlanıyordu.

Dergide yazı yazan gençler, yazılarını ad ve soyadlarının ilk harfleri ile imzalıyorlardı. Bu yazarların kısmî listesi şöyle:

İ.K. = İsak Kohen
İ.A. = İzak Abudaram
D.A. = Dilber Abuisak
A.Y. = ?
D.A. = ?
R.A. = ?
Ş.R. = ?
Y.S. = Yeşuya Sages (?) veya Yusuf Sinay (?)
A.A. = ?
V.E. = Viktor Eli (?)

---

4 Petahia Shamir.

5 17 Temmuz 1956 tarihli mektup, 20 sayılı not.

R.Ç. = ?
H.G. = ?
S.Y. = ?
N.T. =?
Y.C. = ?
E.A. = Eli Alaluf (?)
S.R. = ?
M.P. = Moris Profeta (?)
S.S. = Silvio Salmona (?)
M.Y. = ?
S.A. = S. Alluk[6]
M.T. = M. Toledo (?)

Dergi düzensiz bir şekilde yayınlanıyordu. Bir müddet on beş günde, daha sonra "parasızlıktan" dolayı ayda bir yayınlanacaktı.[7]

Gençlik yıllarında Betar İstanbul üyesi olan Selim Salti; İsak Kohen, Viktor Eli, Yeşuya Sages, Albert Şilton ve adlarını hatırlayamadığı başka gençlerle birlikte dergiyi hazırladıklarını belirtmekte. Yahudi gençlerine eğitim veren madrihler de derginin dağıtımını yapmaktaydılar.[8] Derginin çoğaltılmasında kullanılan şapirograf karbonunu, kimi zaman Simha Tavdioğlu İstanbul'a yolluyordu.[9]

- **Derginin Muhtevası**

Dergi, masaüstü yayıncılığın hayal dahi edilmediği 1950'li yıllarda lise öğrencilerinin yayınladığı öğrenci dergilerine, bültenlerine benzer bir şekil arz ediyordu. Göze çarpan ilk özellik, metinlerde yer alan aşırı yoğunluktaki yazım hataları idi. Dergide tercüme yazılar ağırlıktaydı. İsrail Devleti'nin kuruluş mücadelesini yansıtan yoğun

6 *Hadar*, 15 Mart 1949, Sayı 100, s. 7.
7 "Lama??? – Kaha....", *Hadar*, 13 Eylül 1955.
8 Selim Salti'nin verdiği bilgi.
9 14 Ocak 1956 tarihli mektup.

bir Siyonist propaganda göze çarpıyordu. Doğal olarak Theodor Herzl, Jabotinsky, Trumpeldor ve Betar hareketi ile ilgili metinlere yoğun bir şekilde rastlanıyordu. Dergi, Ekim 1948 tarihine kadar hem Türkçe hem Fransızca yayınlanacak, bu tarihten sonra sadece Türkçe metinleri ihtiva edecekti. Derginin muhtevası şu başlıklar altında tasnif edilebilir:

- Siyonist şiirler,
- Vladimir Jabotinsky ve Betar hakkında yazılar,
- İsrail'in iç siyaseti ile ilgili haberler,
- İsrail'e aliya yapmış Türk Yahudi gençlerin yolladıkları ve İsrail'deki yeni hayatlarını anlatan haberler,
- Betar üyelerinin merak ettikleri sorulara cevap veren "sual-cevap" bölümü,
- İsrail ile ilgili her türlü haberler,
- Dünya Yahudi âlemi ile ilgili haberler,
- İbranice kelimeler öğretmeyi hedefleyen "İvrit" (İbranice) sayfası.

Şaşırtıcı olan, dergide Türkiye ile ilgili tek bir satır haberin yer almamasıydı. Bu durum 6-7 Eylül 1955 Olayları'ndan sonra da değişmeyecek, olaylarla ilgili yorum veya haberlere dergi nüshalarında rastlanmayacaktı. Tek kelimeyle dergi, Betar ideolojisinin bir propaganda organı idi. Türkiye'ye ve meselelerine hiç ilgi duymuyordu.

Derginin Ekim 1949 tarihli sayısında "sual-cevap" sayfasının ilgi gördüğü ve bir ihtiyaca cevap verdiği belirtilerek Betar üyelerinin zihinlerini meşgul eden meselelerin çözümü için Hadar Komisyonu'na başvurmaları istenecektir.[10]

10 "Sual-Cevap", *Hadar*, 1 Ekim 1949, Sene 5, Sayı 113, s. 5.

- **Üçüncü Yıl (1946) Bilançosu**

Derginin kuruluşunun üçüncü yıldönümü vesilesiyle 1946 yılında yayınlanan ve aşağıda alıntılanan yazıda, derginin o ana kadar olan faaliyetlerinin âdeta bir bilançosu yapılmaktaydı:

> *HADAR* bu sayı ile üçüncü yaşına girmiş bulunuyor. Geçen yıl muntazaman çıkmış olan *Hadar*'ın bu intizamını bu yeni yılda da muhafaza etmesini isteriz. İllegal bir şekilde çıkan ve mahrumiyetler içinde kıvranan *HADAR*'ın geçen seneki neşriyatı hakkında birkaç söz söylemek isteriz. Yapmak istediklerimizin mühim bir kısmını hakikaten mahrumiyetler yüzünden, teknik ve malî imkânsızlıklar yüzünden yapamadık. Bir sene içinde, her sayıda çıkan adetler hissedilir derecede artmıştır ve ilk sayıda çıkan adedin dört mislini aşmıştır. Böyle olduğu halde, bilhassa teksir işinin kolay yapılmaması, bilhassa temizlik ve sûr'at hususunda da gittikçe menfi istikamete gidilmesi zorlukları anlatacak mahiyettedir. Bundan başka komisyonu teşkil edenlerin fiilen azalması, emek sarf edenlerin mahdut olması bir takım tedbirlerin alınmasını gerektirdi. Bu yüzden bazı "güzel" denilebilecek sayılar yanında "güzel" olmayanların çıkması, her birini hazırlayanların zevkini, kabiliyetine ve merak derecede tabi olmuştur. Bu hal, imkân hâsıl olur olmaz, giderilecek yani her sayının kokusu ve görünüşü bir yapılmaya bakılacaktır. *Hadar*'ın hacmi, müstesna haller hariç, yine teknik sebeplerden hacmini artıramamıştır. Kâğıt cinsinin yine anormal piyasa buhranlarına tabi olduğunu söyleyelim. Kapak için aynı şeyi söyleyebiliriz. Bu arada resim hususunda bize esaslı yardımlarda bulunan bir kız arkadaşımıza burada teşekkür etmeliyiz. Hata bahsi maalesef komisyonumuzun tenkit edileceği en zayıf noktasıdır. Lisan hataları ve makine hataları bol olmuştur diyebiliriz. Natsivin tekdirlerine maruz kaldığımız halde, bahiste hissedilir bir değişiklik yapamadık. .... yazılar zamanında tercüme edilemiyor ve komisyonun vazifesi olan gözden geçirmek mümkün olamıyor. Bunu mazeret olarak vermiyoruz. Bunu düzeltmek yeni yıl için yapacağımız en mühim değişiklik olacaktır.
>
> Görünüş itibarile diğer mühim bir nokta da makale ve yazı başlıklarıdır. Bazen çok güzelleri çizildiği halde bazen bütün estetik kaideleri haricinde çirkin başlıklar konulmaktadır. Bunu bilhas-

sa komisyon harici yardımcı arkadaşlarımıza söylemeliyiz. Yazı itibarile ilk önce geçen sene yapmak tasavvurunda olduklarımızla yaptıklarımızı mukayese edelim. Didaktik mahiyette yazılar hakkındaki arzumuz yerine gelmiştir. Yarı didaktik yazıları çok azaltmak ise yerine daha hisli ve canlı yazılar doldurduk. Biyografilere fırsat buldukça yer verdik. "Serbest sütun" tecrübesi pek muvaffak olamadı. Şöyle ki iki haftada bir bile, bu sütuna bir yazı gönderilmedi. "Sual cevap" keza sual sorulmadığı için (bir kere hariç) cevap da vermedi. "Betarin köşesi" veya "KOL BETAR" ara sıra bu sütuna ve maksada uygun yazı oldukça devam ettirildi.

Betar teşkilatının kuruluşu ve geçirdiği safhalar hakkında tasavvurlarımız iyi bir şekilde tatbik edilmiştir diyebiliriz. Revizyonist Partisi ile O.S.M.[11] arasındaki farklar, seçkin revizyonistlerin *Jewish Standard* ve *Jewish Herald*'da[12] yazdıkları makaleleri tercüme etmek suretiyle gösterildi. Bu sahada neşredilenler, revizyonist edebiyatının birinci planı işgal eden makaleler, yazılar seviyesindedir. *Hadar*'ın yazı standardını bu şekilde bir hayli yükselttik ve onu okuyanlar hiç olmazsa bu siyasi makaleleri anlayabilmeleri için esaslı bir Siyonist kültürüne muhtaç olduklarını müşahede ettik. Hakikaten politik Siyonizm sahasında her biri, mükemmel bir anlayış, görüş, siyasi olgunluk ve yüksek bir kültürün bir arada meydana getirdikleri bu yazılar, bu kritik zamanların en kıymetlileridir. Siyonizm edebiyatının en mühim ve değişmez makaleleri kalacaktır. *Hadar*'ı revizyonist yapan, ona has Betar kokusunu veren en çok bu gibi yazılardır. Bunları okuyanlar, hadiseleri tam manasile siyasi zaviyeden dikkatle incelendiklerini görürler.

Bilmece için bir müddet çalışılmıştır. Tahmin ettiklerimiz cereyan etmediği için devamına lüzum kalmadı. İbranice hikâye yazmak için fırsat ve imkân bulamadık. Şarkılara devam edilmiştir. Bundan başka birçok röportaj, hatıra ve sair yazılar intişar etmiştir. Bir sene neşriyat hakkında söyleyeceklerimiz bu kadardır. Yalnız yine bir noktaya temas etmek isteriz. *Hadar* şimdi hakikaten bir Betar, bir revizyonist broşür haline gelmiştir. Bunu çok arzu ediyorduk. Yalnız bunu burdaki Betarlar yapmadı diyebile-

11 Organisation Sioniste Mondiale, Dünya Siyonist Teşkilatı.

12 *Jewish Standard* Londra'da, *The Jewish Herald* ise Johannesburg'da yayınlanıyorlardı ve revizyonist Siyonist hareketin gazeteleriydi.

ceğiz. İstidat, kabiliyet ve edebiyata merak ile ancak bu eksiklik tamamlanabilirdi. Ya .... bunlar aramızda çok az vardır, veya alakasızlık vardır. İkinci ihtimali samimi olarak bertaraf etmek isterdik. *Hadar* seviyesini düşürmek istemediğimizden daha ziyade tercümelerle ve iktibaslarla sütunlarını dolduracağız. Bunu yapmak için elimizde kâfi miktarda gazete vardır. Yeni yıl için yapılacak çok şey vardır. Fakat ön planda gelenleri söylemek isteriz. Vasıta tedariki, yani sürat ve temizlik temini, yazılar üzerinde muhakkak olarak bir kontrolün kurulması, dolayısıyle tashih işinin düzenlenmesi, makine hatalarını dikkatli bir tashih ile yok etmek, dış görünüş itibarile muntazam başlıklar ve yazıların muntazam dizilmeleri kapakların güzel olması gibi şeyler gelir. Her sayıda esaslı bir başmakale (tercüme) bulundurulacak, aramızdan birisi bir yazı yazacak, zamanın en mühim ve en müessir teşekkülü İ.Z.L'nin gizli neşriyatından *Hirut* ve *Af-Al-Pi* tercüme edilecek, haberler çoğaltılacaktır. Bunları yapmak vazifemizdir. Betar'ı temsil eden *Hadar* temiz, güzel ve muntazam olmalıdır. Hacmini çoğaltabilirsek, nüshaları artırabilirsek, Betar'ın dostlarını artırabiliriz. Bulunduğu yerde en ileri Siyonist organı olması lâzım gelen "*Hadar*" idealizmini, siyasî fikirlerini ve düşüncelerini açık bir şekilde kendisini hasretmiş olduğu hakiki Siyonist gayesi için hazır tutmalıdır.[13]

- Beşinci Yıl (1948) Bilançosu

Derginin beşinci yıldönümü (1948) için yayınlanan yazıdan, baskı sayısının 100 nüsha olduğunu öğreniyoruz:

Hadar, bundan 4 yıl evvel bir Betari'nin teşebbüsiyle meydana getirilmiştir. Her türlü teknik bilgiden ve vasıtadan mahrum olduğumuz ilk zamanın *Hadar*'iyle bugünkü *Hadar* arasında bir mukayese yapmak bile güç olur.

Başta, cüzi bir miktarda çıkan *Hadar*, bugün yüz sayıyı bulmuştur. Bunun sebebi şüphesiz Betar'ın genişlemesidir.

Hadar, Betar'a kültür bakımından hizmet etmeyi kendisine bir vazife addetmiştir. Muhtelif mecmua ve gazetelerin seçme par-

13 Hadar Neşriyat Komisyonu, "3üncü Yıla Girerken", *Hadar*, 8 Ekim 1946, Yıl 3, Sayı 53, s. 2-3.

çalarıyla, Betarların yazdıklarını intişar ettiriyoruz. Bu bakımdan 5nci yıla girerken bütün Betarî ve Betarya'lardan şunu istiyoruz. *Hadar* okumakla iktifa etmesinler. *Hadar*'a yazı yazanlar, her Betar'ın yazı yazma istidadını ilerletmek için, mevcut olan bu fırsatın önümüzdeki yıl içinde sık sık kullanılacağını ümit ediyoruz.

Betarlardan istediğimiz ikinci bir nokta da şudur: *Hadar*'ı okumakla iktifa etmesinler, arkadaş ve tanıdıklarına okutsunlar. Zira *Hadar*, yegâne propaganda vasıtamızdır.

Bir yıla yakın bir müddetle ayda bir çıkan *Hadar*, bu sayıdan itibaren on beş günde bir çıkarılacaktır.

Hadar, Betarlardan müteşekkil bir komisyon tarafından çıkarılmaktadır. Bu bakımdan verilecek bütün yazı, karikatür, bilmece ve sorulacak suallerin doğrudan doğruya gazete komisyonuna verilmesi rica edilir.

5nci yıla geçen dört yılın tecrübesiyle giriyoruz. Bu tecrübelerimizden azami istifade edeceğimiz şüphesizdir.

Teknik sahada yapmayı düşündüğümüz reform Betar'ın ihtiyaçlarına uygun olacaktır. Bu alanda şimdiye kadar, Fransızca ve Türkçe çıkan *Hadar*, birçok arkadaşlarımızın Fransızca bilmemesi yüzünden yalnız Türkçe çıkacaktır. Bundan başka, mizah ve karikatür kısmına ehemmiyet vereceği bu noktada, bütün arkadaşlarımızdan azami yardımı bekliyoruz.

5nci yıla girerken, *Hadar*, bütün okuyucularına muvaffakiyet ve sıhhat diler.

Hadar'ı oku ve okut.[14]

- Altıncı Yıl (1949) Bilançosu

Derginin kuruluşunun altıncı yıldönümü için 1949 yılında yayınlanan yazı ise şöyleydi:

Bu sayı ile *Hadar*'ımızın altı yaşına girdiğini müjdeleriz. Profesyonel gazetelere bile her zaman nasip olmayan bu muvaffakiyette rolü olanlara bugün Eretz'de bulunup bu mecmuanın intişarında hizmet ve yardım etmiş olan arkadaşlara bu satırlarda teşekkür etmeyi bir borç biliriz.

14 Hadar Komisyonu, "Hadar 5 Yaşında", *Hadar*, Ekim 1948, Yıl 5, Sayı 91, s. 9.

Birçok maddi ve pratik zorluklara rağmen gazetemizi son sene içinde iki haftada bir olmak üzere muntazaman çıkardık. İdealimizi ve fikirlerimizi elimizden geldiği kadar ifade etmeğe ve yaymağa çalıştık. Altıncı seneyi devriyeyi bugün Diasporada kutluyorsak dahi temennimiz bundan sonrakileri hep beraber, Yarden'in iki yakasında, bir Yahudi ekseriyetine dayanan hür ve müstakil, demokratik bir İsrail Devleti topraklarında kutlamaktır.

Hadar, son birkaç sayı müstesna yalnız Hadar Komisyonu'nun gayret ve çalışması ile çıktı. Halbuki bütün Betari'nin bir teşriki mesaisi daha faydalı olacaktır. Bu ihtiyacı göz önünde tutarak bir okuyucu sahifesi açmış bulunuyoruz. Bu sütunlar bütün Betarilere açık olup Yahudilik, Siyonizm, Revisionism ve Betar'ı alâkadar eden her türlü yazı muvafık görüldüğü takdirde intişar ettirilecektir. Teşebbüsümüzün yerinde olduğunu bugüne kadar Hadar komisyonuna gönderilen yazıların bolluğu ile müşahede ediyoruz. Bu alâkanın her zaman için devam edeceğini ümit ederiz.

Bu arada yerleşmiş bazı kanaatler hakkında daha evvelce söylemiş olduğumuz bazı sözleri, bu vesileyle tekrar etmek isterdik. 'Makale, yazı yazamam' diye düşünenler vardır ve bu kanaat ekseriya yanlıştır, fakat yanlış olduğu kolaylıkla meydana çıkmaz. Şöhret yapmış olan muharrirlerin yazılarını okuyanların kendi denemelerini başlangıçta çok beğenmemeleri tabiidir. Fakat bu yazılar zamanla inkişaf ederek çok zaman olgun makaleler haline gelirler.

Her Betari'nin muhakkak ki, nevi şahsına münhasır olmayan, fakat teferruatta değişen ve şahsi prejugé[15] ve tecrübeye istinad eden fikirleri ve kavrayışları vardır. Biz de bu ayrı cepheleri *Hadar*'da neşrederek, Betarda, kültürel bir hareket ve bir çalışma cereyanı yaratmak istiyoruz. Şahsî emek mahsulü olarak derinleştirilen mevzular hiç olmazsa "dokümantasyon" (documentation) bakımından kıymet ifade ettiklerinden bu gibi yazıların *Hadar*'da çıkması iyi neticeler verebilir.

Hadar'a faydalı olabileceğini düşünen her Betarî'nin Hadar komisyonuna müracaat etmesini rica ederiz. *Hadar* zamanla gittikçe olgunlaşmasına rağmen resim ve karikatür bakımından henüz çok hamdır. Bu boşluğu da doldurabilecek olan elemanların da Betar'da mevcut oldukları şüphesizdir. Bilhassa bu arkadaşların bize yardım edeceklerine inanmak istiyoruz.[16]

---

15 Fransızca kelime. "Peşin yargı" anlamını taşır.

16 Hadar Komisyonu, "Hadar'ın Altıncı Yıldönümü", *Hadar*, 6 Kasım 1949, Sene 6, Sayı 115, s. 5.

Hadar dergisi, dergi ile Betar üyeleri arasındaki bağların güçlenmesi için de sayfalarından birini devamlı olarak yazı yazmaya hevesli Betarilere tahsis etmeye karar verdiğini ilan edecekti.[17] Derginin altıncı yıldönümünde Betar üyeleri yazı yazmaya davet edileceklerdi:

> Hadar Komisyonu Betarin ile *Hadar*'ın bağlarını kuvvetlendirmek maksadı ile *Hadar* sahifelerinin birini devamlı olarak hevesli Betarilerin yazılarına tahsis etmeye karar vermiştir.[18]

- **On Birinci Yıl Yazısı (1955)**

1955 yılında yayınlanan yazı, şu dileklerle sona erecekti:

> 1933'te Betar burada kurulduğu zaman elimizde devlet yoktu, hatta onu elde etme mücadelesine başlamamış gibiydik.
>
> 1944'te *Hadar* ilk defa çıkıyor. Kapağında her zaman şu cümle okunurdu:
>
> 'Bir Yahudi ekseriyetiyle, Yarden'in iki tarafında bir Yahudi devleti'
>
> Seneler geçtikçe *Hadar*'da Yahudi milli mücadelesinin safhalarını takip ettik. Sonra 1940... 'DEVLET', devletimiz....
>
> Fakat maalesef gene idealimizin mühim bir kısmı hakikat olmamış Yarde'nin öteki kıyısı yabancılara terk edilmişti.
>
> Yakında *Hadar*'ın vatanımızın ikinci kısmını almak için yapacağımız mücadeleyi yazacağını ümit ederim.
>
> Fakat hayır, bütün kalbimle arzu ederim ki kısa zaman içinde artık *Hadar* burada intişar etmesin, onu okuyacak olanların hepsi Aliya yapmış olsun.
>
> Belki bir neşriyat için fena bir temenni, fakat *Hadar*'ımıza yapabileceğim en iyi temenni budur.[19]

---

17 "Betar Sahifesi", *Hadar*, 1 Ekim 1949, Sayı 113, s. 2.

18 Hadar Komisyonu, "Betar Sahifesi", *Hadar*, 1 Ekim 1949, Sene 5, Sayı 113, s. 2.

19 J.T., "Hadar 11 Yaşında", *Hadar*, 15 Ekim 1955.

- **Dergiye Karşı İlgisizlik**

Derginin üyeler arasında fazla ilgi görmediği, 1948 yılında dergide yayınlanan bir başka yazıdan anlaşılmakta:

> Son zamanlarda *Hadar*'a gösterilen alakasızlık, bu işle meşgul olan komisyonu müşkül vaziyete düşürmüştür. Çünkü *Hadar*, onu neşretmeğe çalışan adedi mahdut komisyon azalarının fikirlerini, faaliyetlerini aksettirmek için intişar etmiyor. Maksat malum okuyucu kütlesinin fikirlerini aksettirmek. Bu o kadar bilinen bir hakikattir ki işitile işitile basmakalıplaşmış ve okuyucuda istenilen tesiri yapamaz olmuştur. Böylece, maalesef Betar kütlesi kendi organına fikir yetiştiremiyor.
>
> Vicdanınıza veya vazife hissiyatınıza dokunacak sözler sarf etmek yersizdir. Fakat *Hadar*'da kendinizden bir parça görmekle *Hadar*'ı daha enteresan bulacağınızı ümit ediyoruz.
>
> *Hadar*'a davamızla alakadar olan her türlü yazıyı kabul etmekle memnun olacağız. Kitap hülasası, makale, şiir, biografi ve bilhassa *Hadar* tenkidlerinizi - mefaketleriniz vasıtasıyle - yollamanız *Hadar*'ın terakkisi için elzem olacaktır.[20]

- **Derginin İlerleyişi ve Değişiklikler**

1955 yılının Mart-Nisan sayısında yer alan şu yazı, dergi içeriğinin zaman içinde ilerleyişi hakkında bilgi vermekte:

> Nihayet görmek istediğimiz gibi bir *Hadar*'ı bize verebilen H.G.'a ne kadar teşekkür etsek yeridir... Ön sahife; basit bir kapaktan sonra kuvvetli bir başyazı ("ne beklersin Ey gafil millet"), bir aktüalite ("Uçurumlar ve Aksaklıklar"), faydalı bilgi yazıları ('Coğrafya, İsrail'de partiler'), bir tarihî yazı (Sara Aronson)[21] gayet kuvvetli bir Betar sahifesi (Bir ideolojik yazı ve bir şiir: "Vatan uğruna"), fıkraların ve bir de bilmecenin (bilhassa İbranice) süslediği bir "Eğlence sahifesi" ve nihayet klâsik Ayediyot veya Haberler sahifesi. Baskı tekniğine gelince, şimdiye kadar alışmadığımız bir berraklık ve temizlik ziyadesiyle sevindirdi.

---

20 D.G., "Şikâyetname", *Hadar*, 15 Aralık 1948, Sayı 94, s. 4.

21 Sarah Aronson (1890-1917). Birinci Dünya Savaşı'nda İngilizler hesabına çalışan NILI Yahudi casusluk örgütü mensubu kadın.

> Tek temennimiz *Hadar*'ın, Betariler arasında makalelere güzel başlık çizebilecek bir eleman bulmasıdır. *Hadar* kapağının da standardize edilmesi için Betariler arasında mükâfatle bir müsabaka açılmasını teklif ediyoruz. Bugünkü *Hadar*'ı okuma ve yazısını görme zevkini Betari'ye veren H.G.'ye muvaffakiyetler dileriz.[22]

Derginin 1955 yılının Mayıs sayısında yayınlanan bir diğer yazıda ise yapılacak değişiklikler şöyle anlatılmaktaydı:

> Bugünlerde genç Betari adedimizin çoğalması üzerine, onların benimseyeceği ve onların olacağı bir *HADAR* çeşnisi çıkarmağı düşündük.
>
> Şimdiye kadar çıkan *Hadar*'da Betari Köşesi ismi altında Betarilere bir sahife ayırd ettiğimiz halde: Bu sahifenin kifayetsizliği yüzünden genç Betarilerimizden gelen yazıların birçoğu basılamıyor ve bu da "benim yazım niye basılmadı?" diye hoşnutsuzluk yaratıyordu.
>
> Bu hali gidermek ve yalnız genç Betariler'den gelen yazıları basmak için tecrübe mahiyetinde bu *Hadar*'ı çıkardık.
>
> Ancak bu teşebbüsümüzde, genç Betariler'in, biz, Hadar Komisyonunu yalnız bırakmayacaklarını ve ellerinden geldiği kadar kendi gazeteleri olan *Hadar*'a yazı vereceğini umarız...
>
> Genç Betari!....
>
> Yazılarını gazeten olan *Hadar*'da görmek onu yazılarınla süslemek istiyorsan, her düşündüğün ve hissettiğin şekilde yazı yazmaktan çekinme. Yazını basmak bizim vazifemizdir.[23]

- Yazı Temin Etme Güçlükleri

Hadar'ın problemlerinden biri, dergiye yazı yazacak Betarlı gençlerin bulunmamasıydı. Bu da şöyle dile getirilecekti:

> Son zamanlarda muhteviyati kifayetsiz bir hal alan *Hadar* belki de sizleri tatmin etmiyordu. Şöyle ki *Hadar*'da yazıları çıkan elemanların kifayetsizliği, teşvik görmemesi başlıca sebepler arasında sayılabilir.

---

22 Betari Ehad, "Hadar Hakkında", *Hadar*, Mart-Nisan 1955.

23 Hadar Komisyonu, "Hadar Senindir", *Hadar*, 15 Mayıs 1955, s. 1.

Soruyoruz niçin yazı yazmak küçük bir zümreyi meşgul etsin? Acaba Yahudi gençleri arasında yazma kabiliyetine sahip yirmi otuz kişi bulunmuyor mu? Yalnız Matild Alçeler, Jozef Habipler[24] mi var? Bahusus bunlar Yahudiler tarafından teşvik görmemelerine rağmen Türk münevverlerinin takdirlerini kazanmışlardır.

Niçin böyle bir vaziyet karşısında bulunuyoruz? Çünkü Yahudi gençliği eğleniyor ve böyle edebî yazıların verdiği zevki umursamıyor.

Umursamıyor, çünkü kabiliyetlerini beyan edecek bir mecmua yani bir meydan mevcut değil. Fakat Betari şunu bil ki Yahudi gençleri arasında sen, yalnız sen böyle bir mecmuaya yani *Hadar*'a sahipsin. Elinde böyle bir fırsat varken niye istifade etmiyorsun? Vaktin müsait değil mi? Günlük, hatta haftalık programınız çok mu yüklü? Fakat şunu bilmelisin ki "Ancak saatin altmış dakikasını doldurduğun zaman adam sayılırsın" Rudyard Kipling.

Bundan böyle, *Hadar*'da genç Betarilerin yazılarına büyük bir yer vereceğiz. Çünkü *Hadar* yalnız sizlerindir. Bil ki *Hadar* yazılarını neşretmekle bahtiyarlık duyacak, elinden gelen yardımı esirgemeyecektir. *Hadar*'ı beğenmiyorsanız tenkidlerinizi yollayın. Bunları okuyuculardan gelen mektuplar başlığı altında bütün Betari arkadaşlara arz edeceğiz. Ancak menfi tenkitler bizleri yeni ufuklara götürecektir.

Zaman zaman test sualleri serbest ve didaktik mevzular neşretmekle sizlere faydamız dokunacağını ümit ederiz. Çünkü bunlar sizi olgunlaştıracak ve her bakımdan Hadarî olmanıza yardım edecektir. İlerde bunları daha mufassal bir şekilde okuyucularımıza arz edeceğiz.

O zamana kadar boş durma, yaz ve yazılarını *Hadar*'a yolla.[25]

---

24 Matild Alçe (1923-1967) ve Jozef Habip Gerez (1926-) Türkçe şiir kitapları yayınlamış yazarlardı. Türkçe şiir yazmaları nedeniyle de Türk basını Türkçeye nihayet vakıf olmuş bir genç neslin temsilcileri olarak onlara ilgi göstermişti.

25 "Betar Arkadaşlarla Hasbehal", *Hadar*, Ocak 1954, s. 2.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

L'ETOILE DU LEVANT GAZETESİ VE İSAK KOHEN

- Gazetenin Kurucusu: Avram Benaroya

L'Etoile du Levant (Şark'ın Yıldızı) gazetesi, bir zamanlar TBMM stenografi hocası olan Avram Benaroya (1888-1955) tarafından 24 Temmuz 1948 tarihinde kurulan ve Fransızca yayınlanan haftalık bir gazeteydi. Okur kitlesi, İstanbul'un Frankofon Yahudileri idi. Fransızca yayınlanmasından dolayı da hitap ettiği kitle, sayıca sınırlı ve dönemin "seçkin" Yahudi aileleri idi. Gazetenin amacı, uluslararası Yahudi âleminde cereyan eden olayları özetleyip aktarmak ve Türkiye Yahudileri ile ilgili olayları yorumlayarak yayınlamaktı.[1] Gazetenin kurucusu Avram Benaroya'nın 1955 yılında vefatından sonra gazetenin yönetimini İsak Kohen üstlenecekti.

- İsak Kohen Kimdi?

İsak Kohen (1928-1992), Kore Savaşı'na katılan Türk Birliği'nde gönüllü olarak yer alacaktı. *Vatan* gazetesinde dış haberler servis şefi olarak çalıştıktan sonra 1958 yılında İstanbul'daki İsrail

1 Gazetenin hikâyesi ve Avram Benaroya'nın biyografisi için bkz. Rıfat N. Bali (yay. haz.), *Avram Benaroya Unutulmuş Bir Yahudi Gazeteci – Hayatı ve Anıları*, çev: Aysel Altınel, 47 Numara Yayıncılık, İstanbul, 2009.

Başkonsolosluğu'nda basın bürosu şefliği görevine getirilecekti. Davit Eskinaz ve Robert Sezer'in yayınladıkları *Haftanın Sesi* gazetesinde yazı yazacak ve 1971 yılında İsrail'e göç edecekti. İsrail'de iken iki yıl süreyle *Haaretz* gazetesinin Türkiye muhabiri olacak, İsrail'e göç etmiş Türk Yahudilerini temsil eden İsrail'deki Türkiyeliler Birliği'nin (Itahdut Yotsei be Turkia) Türkçe yayınladığı kısa ömürlü aylık *Dostluk* dergisinin ve *Haber* gazetesinin (Eylül 1991-Mayıs 1992) sorumlu müdürü olarak çalışacaktı. 1975 yılında Tel Aviv'deki Amerikan Büyükelçiliği'nde basın bürosunda görev alacak, 1992 yılında vefat edecekti.[2]

Selim Salti'nin kaleminden İsak Kohen'in hayat hikâyesi şöyle:

> 1928'de Samsun'da doğdu, ilk okulunu burada okudu. Aile sonradan İstanbul'a taşındı, St. Joseph Lisesi'nde liseyi okudu, oradan Amerikan Koleji'ne devam etti, mezun oldu ve 2nci Kore kontenjanında yedek subay tercüman olarak Kore'ye gitti ve orada savaşa iştirak etti. Amerikan silver bronz madalyası ile taltif edildi. Dönüşünde anne ve babasının ısrarı üzerine 1955'te (tarihten pek emin değilim) Israel'e gidip erkek kardeşlerini ziyaret etti. Ziyaret esnasında kardeşleri ile bir müddet onların Ürdün hududuna komşu, kaldıkları adını hatırlamadığım kibbutz'ta zaman geçirdi. Bu ziyaret esnasında bir gece yanlışlıkla hududu geçti ve Araplar onu yakalayıp hapsetti. Bereket o zamanın muhalefet lideri Begin'in yardımı ile serbest bırakılıp, Allenby Köprüsü'nde bir Arap'la değiş tokuş edildi. Betar teşkilatı çok yardımcı oldu. Kardeşlerinin durumu pek sıkıntılı idi, annesinin ricası üzerine onları İstanbul'a geri getirmeye iknaya çalıştı ise de başarılı olamadı ve bir müddet sonra İstanbul'a döndü. Betar teşkilatına Natsiv (başkan) seçildi ve teşkilatı adam akıllı yeniledi. Israel'de gördüğü liderlik kursunun büyük tesiri oldu. Ondan sonra Betar'da tanıştığı rahmetli Yusuf Sinay ile ortak olup ilaç mümessilliği işine soyundu ama beceremedi. Bu onun tek ticari faaliyeti oldu. Gazetecilik yapmaya başladı, gazete neşriyatı kısa sürdü, *Etoile du Levant* macerasını üç yıl devam ettirebildi. Arada Israel Konsolosluğu basın ataşeliğini deruhte etti. Daha

2 "İsak Kohen Vefat Etti", *Şalom*, 5 Ağustos 1992.

sonraları Amerikan istihbarat teşkilatında çalışmaya başladı ve uzun yıllar Yalova'da oturup bu işte tercüman olarak çalıştı. Mati Saban ile evlendikten epey yıl sonra Israel'e aliya yaptı (tarihini söyleyemeyeceğim), orada da yine Amerikan istihbaratında çalıştı. İki oğlu oldu, onlar da Israel'de yaşıyorlar. Beş torun sahibi idi, Batyam'da rahat bir hayat sürüyordu. Tel Aviv'de neşredilen *La Luz*'da yazılar yazdı ve sahibi Bueno'ya çok yardımcı oldu. 1980 yılında kurduğum Salti Vakfı'nın ilk müdürü ve sekreteri oldu, vefatına kadar aralıksız bu işi meccanen yürüttü. Bene Berit Niego locasının kurucu üyeliğini yaptı. Daha sonra Türkçe konuşan mason locasına alındı ve 63 yaşından gün alıp kalp sektesinden vefat etti. Şahsen pek sever saygı duyardım, Yahudilik ve Siyonizm için hayatı boyunca karşılıksız mücadele verdi ve cemaatimizde çok iyi bir isim bıraktı.[3]

İsak Kohen, Betar İstanbul üyesiydi ve bir dönem Natsiv (başkan) idi. Betar İstanbul camiasında adının ve soyadının kısaltılmış hali olan İKO veya AYKO lakabıyla anılıyordu.

İsak Kohen gazeteyi devraldığında kurucusu Benaroya'nın çizgisini aynen sürdürecek ve Betar kimliğini gazetenin muhtevasına yansıtmamaya özen gösterecekti. Bunu da Simha Tavdioğlu'na yazdığı bir mektupta şöyle dile getirecekti:

> Fransızca için şimdi Selim Salti yardım ediyor. *Yediot Shilton*'u alıyorum ve çok beğeniyorum. J. Benari'nin yazısını bastım. *Bulletin d'Information*'u da aldım ve North Africa (Kuzey Afrika) kısmını bastım. Çok Betar olan yazıları basamayacağımızı biliyorsun ona göre lütfen yazı gönder.
> En geç bir aya kadar İsrail'deyim (on beş gün için). Selamlar.[4]

- Gazetenin Güçlükleri

İsak Kohen'den çok önce, 1956 yılında İsrail'e göç etmiş olan Simha Tavdioğlu, *L'Etoile du Levant* gazetesinin İsrail muhabiri olarak çalışıyor ve gazeteye İsrail'den haber ve yayın yolluyordu.

3 Selim Salti'nin 29 Ekim 2019 tarihli mesajı.

4 23 Temmuz 1956 tarihli mektup.

L'Etoile du Levant Fransızca yayınlandığı için tiraj problemleri vardı. İsak Kohen'in Simha'ya yolladığı iki mektup, gazetenin gidişatı hakkında fikir vermekte:

> Gazetenin son ve umumi vaziyeti: Komünote[5] ile aramız düzeldi (veya düzelmek üzere) ve bu yüzden çok lokal yazı yazıyoruz (veya yazıyorum) koreksyonlarını[6] Luiz yapıyor. Halk umumiyetle gazetenin Fransızcasından şikâyetçi. Tiraj: 2400 Abonman: 1500, İade: 100 ila 150 haftada. Bu ayın sonunda (üç gün sonra) Fransızca haber kısmı kapandığından artık Sami'den haber alamayacağım, muhakkak *L'Echo d'Israel*'e abone olmam veya senin bir gazetelik haber göndermen lazım. Rica ediyorum bu işimi hallet.[7]

Bu mektuplardan bir ay sonra İsak Abudaram, Simha'ya gazete ile ilgili sıkıntısını paylaşacaktı: "İ. Kohen bir zamanlar gazete için 500 lira almıştı. Mr. Pinto'dan, gene bu parayı istiyorlar, nereden vereyim bilmem."[8] Bu mektuptan bir ay sonra Abudaram, Simha'ya yazdığı bir diğer mektupta gazete hakkında çok kötümser yorumlarda bulunacaktı:

> *Etoile* çok fena bir vaziyette, 2-3 ay sonra batıyor. Reklam sıfır. Alakasızlık (Herut'tan) %100, para yok, lafla peynir gemisi yürümüyor. Çok zor. I. Kohen gittiğinde gazete batacak.[9]

İzak Abudaram, 1958 yılının ilk günlerinde Simha'ya yolladığı onlarca mektuptan birinde gazeteden ve İsak Kohen'den şöyle söz edecekti: "İsak Kohen, yine gazetede devam ediyor. Ancak Kol Aşavua[10] iyi değil. Yazı bulamıyorlar. Biz mümkün olduğu kadar, yazıdan, edebiyattan onlara yardım ediyoruz."[11]

---

5 Fransızca "communauté" kelimesinin Türkçe fonetiğe uygun yazılışı. "Cemaat" anlamına gelir.

6 Fransızca "correction" kelimesinin Türkçe fonetiğe uygun yazılışı. "Tashih" anlamına gelir.

7 28 Mayıs 1956 tarihli mektup.

8 10 Ağustos 1956 tarihli mektup.

9 9 Eylül 1956 tarihli mektup.

10 "Bütün hafta" anlamına gelir.

11 6 Ocak 1958 tarihli mektup.

Gazetenin Siyonizm'e ve Türk Yahudi gençlerinin İsrail'e göçlerine daha temkinli yaklaşması ise Betar gençliği tarafından kabul görmeyecekti. A.Y. *Hadar*'da yayınlanan yazısında *L'Etoile du Levant* gazetesini şöyle eleştirecekti:

> Şehrimizde bile Yahudi efkârı umumiyesine hitap eden ve ister istemez pro-siyonist geçinen bir gazete (*Etoile du Levant*) 8 parmak kalınlığında başlıklı bir yazı ile bu vazifeyi deruhte ederek, harpten Amerika, İngiltere ve Fransa Yahudileri gibi Türkiye Yahudilerini de Erets'e avdetlerinde acele etmemelerini tavsiye ederek akıl öğretmektedir. (!)[12]

A.Y.'nin tenkit ettiği söz konusu "sekiz parmak kalınlığında başlıklı" yazı, *L'Etoile du Levant* gazetesinin sahibi ve başyazarı Albert Benaroya'nın Al-Kaya mahlası ile kaleme aldığı ve Türk Yahudilerinin İsrail'e göçünü konu eden bir yazıydı. Benaroya, yazısında şu düşünceleri dile getirmekteydi:

> Bu meselede bir de üçüncü tarafı gözetmek gerekir: Gerçek vatanımız Türkiye'yi. Bu aceleye gelmiş gürültülü ayrılışlarla dünyaya hoşgörüsü olmayan bir ülkeyi terk ediyoruz gibi yanlış bir intibayı vermememiz lâzım. Bu bizim açımızdan haksız ve nankör bir davranış olup Türk dostlarımız bu acele ayrılmalardan dolayı şoka uğramış olmakta pek haklıdırlar. Hoşgörüsü ve cömertliği nedeniyle Türk milletinin Yahudi tarihinde imtiyazlı bir yeri vardır. Nazi propagandası nedeniyle meydana gelmiş bazı üzücü olaylar bize dört buçuk asırlık bir misafirperverliği unutturmamalıdır. Özellikle bugün demokrasinin gelişmekte olduğu ve Türk yurttaşları olarak mesut ve rahat bir şekilde yaşamamızı engelleyecek bir şey olmadığı bir zamanda, bu güzel ülkeyi terk edip kendimizi rastlantıların kucağına bırakmak için hiçbir sebep yoktur. Şu anda hangi güçlüklerle boğuştuğunu bildiğimiz İsrail'e, Fransız, İngiliz veya Amerikan Yahudileri gibi, en son göç edenler arasında yer almalıyız. İsrail'i ziyaret etmeye veya orada yerleşmeye tabii ki serbestiz, ama bunu bugün yapmak yanlış bir zamanlama olacaktır. Türkiye'ye, İsrail'e ve kendimize karşı olan vazifemiz bu konuda acele etmememizi emrediyor.[13]

12 A.Y. "İrtica Bulutları", *Hadar*, 15 Haziran 1949, Yıl 5, Sayı 106, s. 2-3.

13 Al-Kaya, "A quoi bon se hâter", *L'Etoile du Levant*, 27 Mayıs 1949.

- **Selim Salti'nin Anıları**

Gençlik yıllarında bir müddet gazetede çalışmış olan Selim Salti'nin gazeteyle ilgili anıları şöyle:

> *L'Etoile du Levant* gazetesi yıllar yılı yayınlandı ve sahibi ölünce öksüz kaldı. O zamanın cemaatinde biri çıkıp da sahiplenmedi. Demem şu ki o zamanın gençlerinin çoğu genç yaşta kolay para kazanma hırsı ile ticaret ve yeni yeni doğan sanayiye kendilerini adadılar ve kültürel faaliyetlere pek rağbet etmediler. Zannımca bir yıl kadar sonra eski natsiv rahmetli İsak Kohen (1928-1992) bu işe profesyonel gayelerle soyundu ve gazeteyi devir aldı. Ben de ona yardımcı olmam için daveti üzerine iki yıl kadar meccanen yanında çalıştım. Gazetenin gayesi İsrael ve dünya Yahudileri ile ilgili yazı ve haber neşretmekti, yoksa Siyonist propagandası yapmak değildi. O zamanın gençleri Fransızca öğrenmeyi ikinci plana iterek İngilizceye yönelmişlerdi. İlgi bu yüzden pek azdı, okurların çoğu abonelerdi ve ikinci yılın sonunda onlar da azalınca tek çare neşriyata son vermekti. İsak bu kararı sonsuz bir üzüntü içinde bir sabah beni gazetenin yazıhanesinde bularak gözleri dolu bildirdi. Bürolarımız o zaman Yüksekkaldırım'ın üst tarafında Fransız hükümetinin desteği ile Fransızca neşredilen *Istanbul* günlük gazetesinin[14] bulunduğu binanın içinde idi. Fransız editöre durumu açıklayınca adam üzülmüş olacak ki son kira ödemelerimizi iptal etmişti, yıl 1957. Isak daha sonra bir müddet Amerikan Elçiliği'nde tercüman olarak çalıştıktan sonra karısı Mati ile Israel'e aliya yaptı.[15]

- **Yusuf Altıntaş'ın Anıları**

Gençlik yıllarında İsak Kohen ile birlikte çalışmış olan Hahambaşılık Genel Sekreteri Yusuf Altıntaş, Kohen'in vefatının ardından şu nekroloji yazısını yayınlayacaktı:

---

14 Bu gazete hakkında bir inceleme için bkz. Korkmaz Alemdar, *İstanbul (1875-1964) Türkiye'de Yayınlanan Fransızca Bir Gazetenin Tarihi, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi*, Ankara, 1980.

15 Selim Salti'den elde edilen bilgi.

"Ayko" adını ilk duyduğumuzda 1958 gibiydi. O zamanlar biz haftada bir kez Sultanahmet'teki Amerikan Dershanesi[16] salonlarında spor yapan gençlerdendik.

Yılda bir kez yaptığımız spor gösterilerine gelenlerden biri de "o"ydu. "Ayko".

Gri pantolon, metal düğmeli lacivert ceket, gününe göre beyaz ya da mavi çizgili gömlek, bordolu lacivertli kravat ve mendili, her zaman pırıl pırıl ayakkabılarının içinde hafifçe göbekli ama gürbüz, zekice bakışlarını gizleyen kalın çerçeveli gözlükleri, bir sfenks kadar sessiz ve sükûti, belki birazcık da çatık kaşlı "Ayko".

Tanıdığımız birkaç kişiyle birlikte gösterimize en son gelenlerden biri "o" olur, gösteri bittikten sonra da bizleri hazırlayan Yaşar Sages'i kutlayıp ilk giden de "o" olurdu. "Ayko".

Eli Benyeş'ler, Elia Sabah'lar "o"nu daha eskiden beri tanırlardı. Selamlaşır, hatta tokalaşırlardı. Bize gelince, konuşmak değil yanına yaklaşmak ne mümkün... "O" bizim için bir efsane, bir yıldızlar kümesiydi sanki, erişilmez "Ayko".

Takvimler 1962'li günleri gösterdiğinde, biz spor yapan gençleri, bir kulüp çatısı altına toplamayı düşünmüşler, "büyüklerimiz" bu konuda toplantılara başlamışlardı bile.

İlkine değil ama birkaçıncısından sonra lütfedip bizi de çağırmışlardı belki de spor yapan gençlerin bir temsilcisi olarak.

Bensiyon Pinto'nun Pangaltı'daki evinde katıldığımız ilk toplantıda masanın etrafında kimler yoktu ki. Bizim için hepsi birer "Star", hepsi birer "İlah".

Ev sahibi Bensiyon Pinto ile Albert Şilton en yakından tanıdıklarımızdı. Herkesin İzak Abudaram'ı ama bizim "Abu"muz dopdolu bir enerji kütlesi sanki. Ayaklı ansiklopedi Daniel Maya, olgun, dikkatli ve titiz Şemaya Halevi, şen şakrak Marko Alvayero, zeki ve espri dolu Selim Salti, bir de İsak Kohen galiba en yaşlımız, herkesin saygı duyduğu "Ayko".

"O"nunla ilk tokalaşıp konuştuğumuzda, "O" Dante gibi yolun yarısına çok yaklaşmış otuz beşlerine yakın biri, biz ise onun yarı yaşında on yedilerinde bir çocuk irisi.

16 Burası Amerikan Lisan ve Ticaret Dershanesi olup 1881 yılında İstanbul'da kurulan YMCA'nın devamıdır.

"O"na hiçbir zaman İsak diyemedik, yüzüne karşı "Ayko" diye seslenemedik, "Sen" diye hitab edemedik. Ağız dolusu bir "Ağabey" ve "Siz" seviyesinde kaldı hitabımız sonraki yılar boyunca da.

Giderek sıklaşan toplantılarda görüştüğümüzde "O"nun "Nasılsın Yusuf?"u bizim için bir iltifat, bir teveccühtü.

İnançlarından ödün vermeyen, inandığını sonuna kadar savunan, ne olursa olsun konuşurken sesinin tonunu değiştirmeyen, kızıp sinirlendiği ise ancak yüzüne kan hücum etmesi, konuşurken hafifçe teklemesi ve sol elini çenesinin altına destek vermesiyle belli olan biriydi "Ayko".

"Gururlu" ama mağrur değil, "alıngan" ama kırılgan değil, "buyurgan" ama dayatmacı değil, "mütevazı" ama silik değil. "İnançlı", "inatçı", "azimli" ve olağanüstü "iradeli" bir insan.

Biz yaştakiler için bir "Hadar" timsaliydi.

"Hadar"ın ne olduğunu ise, bilenler bilir.

O sıralarda İsrail Başkonsolosluğu'nda basın bürosunu yönetiyordu.

Kendinden bahsetmeyi pek sevmezdi.

Askerliğini Kore'de yaptığını, orada "Amerikan liyakat madalyası"yla taltif edildiğini, öğretmenlik yaptığını, İsrail'deki *Haarets* gazetesinin Türkiye muhabiri olduğunu, Ahmet Emin Yalman'ın *Vatan* gazetesinde profesyonel gazetecilik yaptığını, öğrencilik yıllarında André Maurois üzerine "tez" seviyesinde bir çalışması olduğunu hep başkalarından duyup öğrenmiştik bölük pörçük sohbetlerimizde.

Yalnız arada bir, o da konu açılıp biraz sıkıştırılınca "... *L'Étoile du Levant* üstüme kaldı... Çıkarmak zorunda kaldım... Sonra da çıkarttırmadılar işte. Her neyse geçelim...." gibi sözleri hâlâ kulaklarımızdadır.

Neydi bu olay? Nasıldı? Niçindi? Ne biz sorabilmiştik ne de o anlatma gereği duymuştu uzun uzun.

Aslında "kolay bir insan" olduğu söylenemezdi "O"nun...

"Dikkatli" ve "titiz" yapısı, "takipçi" ve "sonuç alıcı" karakteri yanında biraz da "tezcanlı"lığı, "O"nunla ilişkide hepimizi epeyi dikkatli olmaya zorlardı.

Verdiği işi biraz tavsattınız mı, hiç sesini çıkartmadan tutar kendi yapar, sizi utandırırdı.

Bir de "O"nun "Mati"si vardı.

On yedi-on sekiz yaşımızın verdiği gözlem ve sezgi olanaklarıyla eğer yanlış değerlendirmemişsek "Mati" "O"nun yalnız eşi değil, arkadaşı, yoldaşı, belki birazcık annesi, ama büyük ölçüde tamamlayıcı bir parçasıydı, kayıtsız şartsız desteğiydi.

Bu güler yüzlü, şefkatli kadın kendini hiç de ön plana çıkarmadan olağanüstü bir maharetle "O"nu çekip çevirir, bu "Stradivarius"tan[17] istediği melodiyi alırdı.

Bir gün, İsrail'e yerleşeceğini duyduk.

Gitti yerleşti.

O günden bu yana yirmiyi aşkın yıldır görüşemedik.

Geçtiğimiz yıla kadar İsrail'deki "Türkiyeliler Birliği"nin başkanlığını yapıyordu.

Birliğin dergisi *Dostluk*'ta yazılarını okuyorduk önceleri, sonra da yayın hayatı pek uzun olmayan *Haber*'de...

Bir kongre vesilesiyle İsrail'e giden Silvyo Ovadya ile bize selam göndermişti. Sanırız birkaç da iltifatkar kelime...

O kongrede çekilmiş resimlerini gördüğümüzde önceleri tanımakta güçlük çekmiştik.

Aradan geçen yıllar "O"na bir nevi "tonton dede" edası vermişti.

Biz kendi payımıza, bir gün yeniden "O"nunla yan yana gelebileceğimiz umudunu taşıyorduk.

Artık bu umudumuz yok.

İsak Kohen vefat etti. "Ayko"yu kaybettik.

Kendi payımıza, örnek aldığımız bir ağabeyimizdi.

Acımız gerçekten çok büyük, çok derin.

Ailesine ve sevenlerine taziyelerimizi sunuyoruz.[18]

- Dönemin Türk Yahudi Basını

Dönemin Türk Yahudi basını, Türkçe ve Ladino yayınlanan haftalık *Şalom* (1947-), *La Luz de Turkiya* ve *La Vera Luz* gazetelerinden ibaretti. *L'Etoile du Levant* gazetesinin muhtevası, Türkçe ve Ladino yayınlanan bu gazetelere göre çok daha yüksek bir seviyede idi ancak dili, Fransızca idi. Dolayısıyla sınırlı ve seçkin bir Yahudi okur kitlesine sesleniyordu. Türkçe ve Ladino yayınlanan

17 Burada ünlü keman yapımcısı Stradivarius'a gönderme var.

18 Yusuf Altıntaş, "İsak Kohen'in Ardından Anımsadıklarım", *Şalom*, 5 Ağustos 1992.

diğer gazeteler, orta sınıf Yahudi halkına sesleniyorlardı ve muhteva olarak daha düşük bir seviyedeydiler. *Hadar* dergisinin Mart 1952 sayısında yayınlanan şu yazı, bu gerçeği dile getirmekte:

> Bu yazıyı yazmamdaki sebep geçenlerde arkadaşlarla vuku bulan münakaşadır. Vakayı size şöylece izah edebilirim: Münakaşa mevzuumuzu bir arkadaşın bizlere her hafta Fransızca veya İngilizce bir Yahudi gazetesi okumamızı tavsiyesiyle başlamıştı. Ben bize tavsiyede bulunan arkadaşla hemfikirdim. Fakat bu fikrin bir noktasında ayrılıyorduk: niçin arkadaş bir *Şalom* veya bir *La Luz* okumamızı tavsiye etmiyordu? Cevabını pek tabii siz de vereceksiniz: "Bunlar bizi fikir ve haber bakımından tatmin edemezler". Evet, bunda bence hepiniz haklısınız, yalnız bir noktaya temas etmiyorsunuz. Bu gazetelerin basit oluşları bir dereceye kadar bizim kabahatimizdir.
>
> Bir cemiyetin kültür seviyesini o cemiyetin matbuatı ile ölçebiliriz. Nasıl bir *Jewish Chronicle* ileri İngiltere Yahudilerini temsil ediyorsa, bir *Şalom* da bizim Türk Yahudi topluluğunun geriliğini gösterir. Türkçe veya İspanyolca bilen bir yabancı, bir gün bizim gazetelerden birini eline geçirirse, kültür seviyemizin düşüklüğüne hayret eder ve inanır.
>
> Halbuki biz, Türkiye Yahudileri, haftada iki satır düzgün yazı yazamayacak kadar kabiliyetsiz ve cahil miyiz? Asla! Biz kültürce diğer cemiyetlerden geri kalmış değiliz. Yalnız birçok sebeplerden dolayı geçmiş senelerde matbuatımızı kalkındıramadık. Bundan sonra mümkün olduğu kadar kalkındırmaya bakacağız. Bu da ancak gazetelerimizi her hafta muntazaman almakla olabilir. Bu vesileyle gazetelerimizin tirajı artacak ve imkân nispetinde ecnebi gazetelerin seviyesine ulaşmaya bakacaklardır. Biz Türk Yahudi gençleri hiçbir zaman cemiyetimizin diğer cemiyetlerden geri kalmasına fırsat vermeyeceğiz.
>
> Bundan dolayı bütün arkadaşlara yerli İspanyolca ve Türkçe gazetelerini her gazeteden evvel almalarını cemiyetimiz menfaatine tavsiye ederim.[19]

19 A.K., "Betar Köşesi", *Hadar*, Mart 1952.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ESKİ BETAR MENSUPLARININ ANILARI

- Shlomo Navarro'nun Anıları

Hâlihazırda İsrail'de yaşayan İzmirli Shlomo Navarro (1939-), 1954-1955 yıllarında 15-16 yaşında bir gençken Betar hareketine katılacaktı. İzak Abudaram İzmir'i ziyaret ettiğinde Shlomo Navarro ile tanışacak, onu İsrail'e eğitime gönderecek, Simha'ya da hakkındaki izlenimlerini şöyle yazacaktı:

> İkinci gidecek olan, fotoğrafı ilişik Selim Navarro, İzmirli bir arkadaş. Kendisine çok ehemmiyet vermek lâzım. Her bakımdan beseder bir çocuk. Orada yatacak, yiyecek yeri olmayacak, ona kurs Şiltoni zamanına kadar muvakkat bir yatma, yeme temin edin. Hem çok dati, oldukça. Aralık 11'inde yani 5 gün sonra İzmir'den vapura binecek. Kıymetli bir arkadaştır.[1]

İzak Abudaram, Simha'ya şu talimatı da verecekti:

> İzmir'deki Şelomo'ya biraz yardım etmeni istiyorum. Kendisinin göstereceği on adrese *Echo d'Israel*'i abone edebilirsen, yani abone etmeyi kabul edersen bana bildir. Kendisi bunun karşılığında abonelerden teberru alacak.[2]

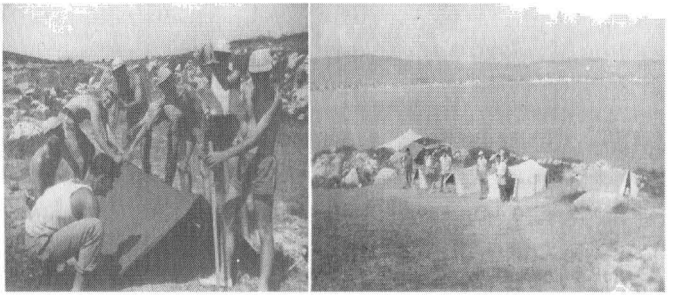
1 6 Aralık 1957 tarihli mektup.

2 26 Aralık 1958 tarihli mektup.

Navarro, 1958 yılında İsrail'e gidip eğitim görecek ve İzmir'e geri dönecekti. Yıllar sonra hayat hikâyesini yazdığında Betar'da bulunduğu yılları şöyle anlatacaktı:

BETAR gençlik hareketine katılışım

Evdeki kütüphanem bir kültür merkezi gibi çalışıyordu. Burada arkadaşlarım ile buluşuyor, kitap değiş-tokuşu yapıyor ve çeşitli faaliyetler için organizasyon çalışmalarında bile bulunuyorduk. Bu faaliyetler arasında judo öğrenerek kendimizi savunmak da vardı – çünkü kütüphanemde judo ve izcilik hakkında kitaplar bulunmaktaydı. Bunların yanı sıra şehrin yüz kilometre batısındaki tatil köyü Çeşme'ye bir kamp gezisi düzenleme planlarım da vardı.

1957 yılında, Çeşme'deki kamp yeri.

Ben bu işler ile meşgul olurken bir gün Shlomo Yafe[3] ile tanıştım. Mahalli bir Yahudi gazetesinde köşe yazarı, yazar ve şair idi. Türkçe ve Ladino'yu ustaca biliyordu. Ze'ev Jabotinsky'nin sıkı bir takipçisiydi. Shlomo, Jabotinsky'nin geliştirdiği fikirleri benimsemişti. Yahudilerin kendilerini savunması gerektiğine, ezilmeyi kabul etmeyip eski gururlu hallerine geri dönmeleri gerektiğine inanıyordu. Kendim de bu duyguyu aradığımı fark ettim. Sinagogdaki konuşmalarından birinden sonra ona yanaştım ve bizim Yahudi delikanlılar grubumuza liderlik etmek isteyip

3 Shlomo Navarro'nun notu: Shlomo Yafe, 1963 yılında ailesi ile birlikte Aliya yaptı. *La Luz* ya da *Şalom* gazetesi için şiirler yazardı. İsrail'de, plastik eşya imalatçısı Keter Plastics'te muhasebeci olarak çalıştı ve 90'lı yaşlarında İsrail'de vefat etti.

istemeyeceğini sordum. Amacım modern Yahudi tarihi, İsrail Devleti ve bu devletin İkinci Dünya Savaşı'ndan önce ve sonraki tarihî gelişmeleri hakkında bilgi edinmekti. Birkaç belge haricinde, Holokost hakkında hiçbir bilgim yoktu.

Shlomo Yafe bize tarih, şiir, edebiyat ve Siyonizm'in esaslarını öğretmeye başladı. Günün birinde Betar lideri İzak A.[4] ile iletişime geçti. İzak A. İstanbul'dan İzmir'e geldi ve bizi gençlik hareketinin temeli hakkında bilgilendirdi. Bana hemen dikkat etti ve grubu benim yönlendirmeme, Betar ideolojisine kendimizi hazırlamak için organize olmamıza karar verdi. Bu yolda eğitim görmek için İstanbul'a davet edildim. İzmir'den İstanbul'a ilk tren yolculuğumu yaptığımda 15 yaşındaydım. Tabii ki, nerede kalacağım, kimlerle görüşeceğim gibi pek çok konuyu önceden aileme açıklamak zorunda kalmıştım.

İstanbul'dan nasıl gruplar olarak organize olacağımız ve amacımız hakkında yeni bilgiler ile döndüm. Yapacağımız ilk şey, sinagogda dualarımızda kullandığımız ama hakkında hiçbir şey bilmediğimiz İbranice dilini çalışmak olacaktı. Sadece birkaç kelimeyi okuyabiliyor ve anlayabiliyorduk. Bunun yanında Yahudi tarihi de çalışacaktık. Çevreme baktım ve yardıma ihtiyacımız olduğunu fark ettim. İsrail'deki Yahudi Ajansı'na mektup yazarak İbranice öğretmeni arayan bir grup genç olduğumuzu belirttim. Kibar bir cevap aldım ve Yahudi Ajansı, İzmir'in iki Yahudi okulu olan Talmud Tora ve Karataş bölgesindeki B'nai B'rith'te eğitim yapacak bir öğretmen ayarladı.

Sorumluluklarım artmıştı. Genç Yahudi grupları İbranice ve Yahudi tarihi öğrenmek için organize etmeliydim. Bu iki bilgi kolu olmadan bir kimliğimizin oluşamayacağını biliyordum. Geçmişimizi, nereden geldiğimizi, neden ve ne zaman geldiğimizi, neden Türkçe değil Ladino konuştuğumuzu öğrenmeliydik. Yahudilik neydi? Siyonizm neydi?

İstanbul'daki Betar liderimiz İzak A. öğrenme isteğim olduğunu anladı ve Betar tarafından ayarlanan bir İsrail ziyaretine katılmamı sağladı. 16 yaşındayken pasaportumu aldım ve İsrail'e geldim. Bu, 1955 yazındaydı. Önce Kiryat Gan şehri yakınlarındaki Amatsia Kibutzu'nda neredeyse bir ay geçirdim. Burada kibutz hayatını öğrendim ve bir tarlada çalışarak buğday hasadı

4 Bu kişi, İzak Abudaram'dır.

ya da tarladan taş ayıklamak gibi tarım faaliyetlerinde çalıştım. Daha sonra, Kudüs yakınlarında başka bir kibutz'a, Mevo Betar'a transfer oldum. Burada elma dikmeyi öğrendim. Daha sonra Ulpan Etsion'a transfer oldum ve İbranice çalıştım, sonra da Herzelia yakınlarındaki Kfar Hanoar Johanna Jabotinsky okuluna transfer oldum. Burada mükemmel bir öğretmenimiz oldu ve Yahudi tarihi bilgimin neredeyse bir hiç olduğunu fark ettim. Tatillerde okuduğumuz dualar dışında Eski Ahit hakkında hiçbir şey bilmiyordum. İzmir Atatürk Lisesi'nde okul dönemimiz başlarken İzmir'e geri döndüm.

Lise dönemim sürerken sürekli olarak Betar faaliyetleri ile meşgul oldum. Bu faaliyetler, Ege Üniversitesi'ndeki akademik çalışmalarım sırasında da devam etti. Atatürk Lisesi'nin bir mezunu olarak Ege Üniversitesi giriş sınavlarında yüksek puan kazanmıştım; en yüksek not alan öğrenciler de Tıp Fakültesi'ne kaydoluyordu. Ben de böyle yaptım, ancak bir ay okuduktan sonra doktor olmak istemediğimi fark ettim. Ziraat Fakültesi'ne geçerek Bitki Koruma branşını seçtim. İnsanlar yerine bitkileri iyileştirmeyi başaracağımı düşünerek kendimi mutlu ettim.

Betar faaliyetlerim sırasında Betar İzmir bölge kumandanı seçildim. Betar; askerleri, subayları ve bölge kumandanları olan bir askerî yapılanma gibi organize olmuştu. Ancak bu askerî bir amaçtan çok, organizasyon ile alakalı bir yapılanma idi. Görevim Siyonizm, Yahudi tarihi ve İbranice derslerinin organizasyonunu sağlamak ve bu derslere liderlik etmek idi. Bu faaliyetleri ilginç kılmak için turistik ve tarihi yerlere geziler; orman yürüyüşleri; kamp gezileri; spor egzersizleri; ve meşru müdafaa eğitimleri de organize ediyorduk. Her defasında 35-40 çocuğun sorumluluğunu almam gerektiği için bu faaliyetlerin çok dikkatli planlanması gerekiyordu. En sorumluluk sahibi dostlarımı faaliyetlerde subay olarak seçiyordum. Bu arada İzmir'in Yahudi cemaati için "istenmeyen şahıs" olmuştum, çünkü İsrail lehine yaptığım çalışmalarım, arkadaşlarımı Türkiye'den ve dolayısı ile ebeveynlerinden ayıracak nitelikteydi. İşte bu sosyal baskıyı, İzmir'deki Betar faaliyetlerim sırasında hissettim. Ama kendi yolumdan emindim. Yıllar sonra, pek çok arkadaşımın ebeveyni benimle İsrail'de buluşacak ve Betar faaliyetlerimden çok memnun kaldıklarını ifade edeceklerdi.

1957 yılında, İzmir'in yakınındaki dağlarda yürüyüş.

"Talmud Tora" okulunun arka bahçesinde spor, 1956.

Betar üyeleri için Yahudiler için özgüven ve milli gurura sahip olmanın tek yolunun; isteyen her Yahudi'nin dinini korkmadan yaşayabileceği, kimliğini saklamadan ve atalarının dilini konuşabileceği İsrail'de yaşamaktan geçtiğini düşünen ideal kişiydim. Betar üyeleri için, Yahudilik mirasına giden yolu gösteren bir liderdim. Eğitimleri onların hedefiydi. Bu eğitim olmadan, bazı arkadaşlarıma olduğu gibi, diğer kültürlerin içinde asimile olup gideceklerdi. Nihai amacımız "Aliyah" yaparak İsrail'e göç etmek idi.[5]

- Simha Tavdioğlu'na Gönderdiği Mektuplar

Shlomo Navarro, İsrail'de liderlik eğitimi alıp geri döndükten sonra Simha Tavdioğlu ile mektuplaşacak ve bu mektuplarda İzmir'deki gelişmelerden şöyle söz edecekti:

27 Mayıs 1958

Dün İzmir'e sağ salim döndüm. Arkadaşlar beni karşıladılar. İskenderun'da bagajımdan hiçbir şey almadılar. Kitaplara bile bakmadılar. Bir şey söylemediler. Sadece İsrail parası olup olmadığını sordular. Haifa'da parayı bankaya verip karşılığında 7,5 İsrail lirası aldım. Seyahat iyiydi. Her şey gayet iyi gitti. Arkadaşlar ve komutanla bugün konuştum. Ben yokken her şey gayet iyi yürüdü. Ayın 28'inde bir kamp kurmayı düşünüyoruz. Bana kalırsa gelecek ayın 11'inde olmalı. Hazırlanmak için yeterince vaktim var sanırım. Arkadaşlarıma hangilerinin İstanbul'a seyahat edebileceğini sordum. Bir tek ben varım. Bu da 28 Haziran'da olabilecek.

* * *

11 Haziran 1958

Şimdi Betar hareketindeki arkadaşlara eğitim verecek bol zamanım var. Bir aylık bir program yaptık ve bu cumartesi günü

5 Shlomo Navarro, "Life Story of Shlomo Navarro", s. 195-200, Rıfat N.Bali (ed.), *This is My New Homeland – Life Stories of Turkish Jewish Immigrants*, Libra Kitap, İstanbul, 2016 içinde.

bir partimiz var. Betar'a ilgi duyan arkadaşlarımızı davet ettik. Muhteşem olacak. Tek bir vücut halinde çalışıyoruz ve eğitim alıyoruz.

Pazar günü İzmir'de bir yere gideceğiz. Para kazanıp kamp hazırlamayı düşünüyoruz. İstanbul'dan bazı arkadaşları da davet etmeyi düşünüyoruz. Betar festivali için arkadaşlarla konuştum ancak şimdilik bir şey hazırlamamışlar.

* * *

21 Temmuz 1958

Çalışmaya başladık. İsrail'de liderlik kursunda iken yazmış olduğum her şeyi tercüme ediyorum. Bunu Betar'ın İstanbul şubesi için yapıyorum. Kamp eğitimi tam bir hafta sürdü. Pazar günü kampa girdik. İzmir'den 90 km uzaklıkta. Aynı gün çadırları kurduk. Pazartesi mutfağı kurduk ve üyeler kamp konusunda bir kurs aldılar. Salı günü kamp kursu ile devam ettik. Öğlen konuşmalar oldu. On üye katıldı. Çarşamba günü üyelerden dördü başka yerde kamp kurdular, geride kalanlar Betar ve izcilik konusunda konuşmalar dinlediler. Perşembe günü dört üye geri döndü ve gördüklerini anlattı. Öğleden sonra bir başka dört üye başka yerde kamp kurdu. Cuma sabahı döndüler. O akşam kampta ateş yaktık. Cumartesi günü yüzme bilmeyenlere yüzme dersi verildi ve gene konuşmalar vardı. Pazar öğleden sonra eve döndük. İstanbul'daki arkadaşlarla yazışıyorum. Gazeteler de 100 lira yolladılar. Kulübü elimizde olan para ile organize ettik.

* * *

21 Ağustos 1958

Para kazanmak için iki seyahat ve bir parti daha yaptık. Her şey çok iyi gitti. Partileri tertip etmemin amacı Betar'daki genç kadın sayısını arttırmaktır. Biz sadece Betar'a ilgi duyanları istiyoruz. İlk partide ülkemiz için yaptıklarımız, folklor dansları, İsrail şarkıları ve İsrail hakkında soru ve cevaplardı. Sadece okulda olanlar bu partiye ilgi duydular, diğerleri ilgilenmediler. Son partide de durum böyleydi ancak her şey daha iyi gitti. Yaptığımız konuşmalar için sana henüz yazmadım. Sadece şunu söyleyebilirim. Üç ay sürecek olan kursta on katılımcı var. Konuşmalar Betar tarihi,

Etzel tarihi üzerine, Betar fikri, amacı, eğitim programının amacı, gençlik hareketleri, İsrail'de hayat, genel olarak Yahudi yerleşimleri ve Betar'ın yerleşimleri vs. Haftada üç saat İbranice, folklor dansları, şarkıları, izcilik ve her tür spor. İstanbul'dan mektup aldım. Milli Konferans'ın yakında yapılacağını öğrendim ancak tam tarihini söylemediler. Liderlik kursu için gençlerden iki isim bildirmemi istiyorlar. Dürüst olmalıyım. Betarcıların tamamı okuldalar ve eğitimlerini yarıda bırakamazlar. Dediğim gibi bu eğitim meselesidir. Bu kursla çok ilgiliyim. Betar hareketinin her şeyiyle çok ilgiliyim ve benim için yapılacak çok şey var. Başka eğitimci yok. Bu sebepten dolayı zor bir durum. Hareketi büyütmek istiyorum ancak başka eğitimcim yok. Onlara ne teklif edebilirim? Mamafih çalışmaya devam edeceğiz.

* * *

10 Eylül 1958

Çalışmalarımıza devam ediyoruz. İstanbul'daki Betar'ın bir yetkilisi geçen hafta burada idi. Ona göre milli konferans için İsrail'den bazı şeyler bekliyorlar. Ne bekledikleri hakkında bir fikrim yok. Bu fırsattan faydalanarak İzmirli üç Betarcı benimle İstanbul'a gelecek. Kurs sırasında örnek alabilecekleri şeylere sahip olmadıkları hissiyatına kapıldım.

Onlara anlattığım her şey yeni bir fikir ama iyi kavrıyorlar.

Bu yazışmalardan dört yıl sonra, 1962 yılında, Shlomo Navarro İzmir'deki Sohnut görevlisi Azriel Rado/Radu'ya gönderdiği mektupta Betar İzmir ile Sohnut arasındaki ahenkli ilişkileri şöyle özetleyecekti:

İzmir'deki Betar faaliyetlerinin sorumlusu olarak görev süremin sonuna doğru yaklaşırken hareketimizin sizinle olan faydalı işbirliğinin özetini yapmak istiyorum. Bu vesileyle Betar hareketimiz ile İzmir'deki diğer Siyonist hareket ve kurumlar arasındaki iklimin iyileşmesi için sarf ettiğiniz gayretler için teşekkür etmek istedim. Özellikle zikretmek istediğim birkaç husus var:

1- İzmir'deki iki buçuk yıllık görev süremiz boyunca hareketimizin eğitimcilerinin Mahazeke Torah'nın öğretmenler ve

rehberler için düzenlenen yedinci kursa katılımlarını mümkün kıldınız. Ayrıca ben de bu kurslardan zevk aldım. Bildiğiniz gibi bu kurslara düzenli olarak katılmıştım.

2- Kulübümüze dostane ziyaretleriniz ve derslerimize gösterdiğiniz sürekli ilgi.

3- Yaz faaliyetleri çerçevesinde, o tarihe kadar bölünmüş ve birbirleriyle kavga eden iki hareketi bir araya getirip onlar arasında derin bir işbirliği yarattınız. Bu işbirliği kendini şu şekillerde ifade etti:

   a) Bizim ana eğitimcilerden biri olan Yehiel Barki vasıtasıyla Aliya yapmaya hazırlanan gençlere yoğun bir şekilde Yahudi tarihi dersleri verdiniz.

   b) Hareketimizin eğitimcileri ve rehberleri için İbranice dersleri vermesi için bize Siyonist hareketi ana rehberi olan Shmuel Kohen'i verdiniz.

   c) Her iki Siyonist hareket için bir şemsiye teşkilat yarattınız. Böylece bu Siyonist hareketler arasında görüş farklılıklarından dolayı doğabilecek anlaşmazlıkların büyük kavgalara dönüşmesini önlediniz.

   d) Her iki Siyonist hareket arasında kültürel ve sosyal yazışmaları organize etmeyi ve böylece uzlaşmayı ve barışı getirmeyi hedefleyen bir ortak heyet yarattınız.[6]

1960'lı yıllarda İzmir'deki değişik Siyonist hareketler içindeki farklılıklar hususunda görüşüne başvurduğum Shlomo Navarro'ya göre Betar dışında İzmir'de faal olan diğer Siyonist hareketler, Betar gibi parlak ve gençleri cezbedici hareketler değildi. Kendilerini "Siyonist" olarak tanımlamalarına rağmen Betar'da olduğu gibi bir marşları yoktu, bayrakları yoktu, ciddi bir hedefleri yoktu.[7]

- Verdiği Ek Bilgiler

Bu kitabın yazımı sırasında Shlomo Navarro'ya yönelttiğim suallere kendisinin verdiği cevaplar şöyle:

6 8 Mart 1962 tarihli mektup.

7 Shlomo Navarro'nun verdiği bilgiler.

1- İzak Abudaram'ı Türkiye'de tanıdım. 1967 yılında kısa bir ziyaret için İsrail'de bulunduğu sırada onunla buluştum. O tarihte halen Türk vatandaşı idi. Bütün erkek kardeşleri Aliyah yapmıştı. Bana kendisinin Aliyah yapmamasının sebebinin ebeveynleriyle meşgul olmak zorunda olduğunu belirtmişti. Kendisini çok akıllı, çok dürüst ve güvenilir bir insan olarak hep hatırlayacağım. Betar'ın bir örnek insanıydı.

2- Simha Tavdioğlu İsrail'de iken benim irtibat noktamdı. 1956 yılında İsrail'e ilk kere 16 yaşında geldiğimde nerede kalabileceğim ve İsrail'de Betar teşkilatı vasıtasıyla ne yapabileceğim hususlarımda beni yönlendirdi. 1963 yılında Aliyah yaptığımda Simha ile iki kere buluştum. İlkinde İsrail'de iş bulmama yardımcı olmaya çalıştı. Talihliydim. Tarım Bakanlığı Bitki Koruma Servisi'nde kendi başıma iş buldum. Onunla ikinci kere karşılaşmam muhtemelen 1964 yılında bir Betar töreni sırasında oldu. Sonra izini kaybettim. Son derece zeki ve bilgiliydi, İsrail'in başarılarından dolayı şevk doluydu.

3- İzmir Yahudi gençliğinin Betar faaliyetleri İzmir cemaati içinde iki tepkiye yol açacaktı. İlk ve hemen ortaya çıkan tepki olumsuzdu zira Yahudi cemaatinin faaliyetleri sadece dinî faaliyetler ile sınırlıydı. Bu sınırların dışında cereyan eden, mesela milliyetçi tepkiler ve bu tepkilere refakat eden yeni doğmuş İsrail Devleti'yle bağlantılı kültürel faaliyetler cemaat tarafından kabul görmüyordu. İkinci tepki lisanı (İbranice) konuşulmayan bir ülkeye taşınma, yeni bir ülkede yeni ev, yeni işler aramayı gerektirecek İsrail'e göç etme (aliya) fikrine karşı çıkmaktı. O tarihlerde her şey çok sarih değildi. Ancak seneler sonra aliya yapmış olan o çocukların ebeveynleri çocuklarına açmış olduğum fırsat pencereleri için gelip bana teşekkür ettiler. Şimdilerde yetişkin olan o çocukların neredeyse tamamı yeni ülkeleri İsrail'de gayet başarılıdırlar.

4- Türkiye'de başka Siyonist teşkilatları da vardı ancak en ciddi şekilde teşkilatlanmış olan Betar idi. Bu diğer Siyonist cemiyetlerin faaliyetleri İzmir'de daha etkisiz idi.

5- İzmir'de Türk polisi hiçbir zaman Betar'ın faaliyetlerine müdahale etmedi. Çok emin değilim ancak polisin Yahudi gençliğinin İbranice eğitim ve kültür faaliyetleri için örgütlediği hareketleri hakkında herhalde bir fikri vardı. Herhalde polis için Betar'ın önemi ve köklerini anlamak çok zordu. Betar'ın

Türk toplumuna ve resmi kurumlarına zarar verecek bir faaliyet yapmadığını, daha ziyade Yahudi gençliği arasında kimlik yaratmaya yönelik ideolojik bir hareket olduğunu not edeyim. Belki de Betar'ın Türkiye için herhangi zararlı bir hareketi olmadığı sürece polis Betar'la ilgilenmedi.

6- İzmir'de Betar kurucularından biri, Binyamin Finz idi. İzmir'deki Betar lideri görevinde bana destek oldu ve önemli bir rol oynadı. Ben aliya yaptıktan sonra rolü daha önemliydi ancak benim aliyada ve diğer Betar üyelerinin 1964 yılında aliya yapmalarından sonra tek başına kaldı ve faaliyetleri devam ettiremedi. 2011 yılında İzmir'de vefat etti.

7- Benim zamanında ne İstanbul'da, ne de İzmir'de bildiğim hiçbir Betar üyesi tabancaların parçalanıp toplanması eğitimine dâhil olmadı. Hiçbir zaman tabancamız yoktu ve bu tür bir eğitime dâhil değildik. Eğitimimiz temel olarak Yahudi tarihini, Siyonizm'i, İbraniceyi, İsrail Devleti'ni ve Betar hareketinin tarihini öğrenmek ve buna ilaveten Jiu Litsu gibi nefsi müdafaa taktikleri ve fiziki egzersizler yapmaktı.

- **Selim Salti'in Anıları**

Hâlihazırda İsrail'de yaşayan başarılı iş insanı ve hayırsever Selim Salti[8] (1935-) neden, nasıl ve ne zaman İsrail'e göç ettiğini şöyle anlatmakta:

> 14 yaşından itibaren doğduğum İstanbul'da Siyonizm ile temas halinde oldum. O tarihte Türkiye'de gizli olan Betar teşkilatı beni, revizyonizm ile temasları olmamış olan ebeveynlerim gibi değil, Yahudi milletine ait olmaktan gururlu olan bir Yahudi olarak şekillendirdi. Ebeveynlerim susmayı ve hiçbir şekilde siyasete bulaşmamayı öğrenmişlerdi. 1923 yılında Atatürk tarafından kurulan Cumhuriyet'in diktatörlükle idare edilen döneminde[9] ikinci sınıf vatandaş olduklarını ve Anayasa'nın bütün vatandaşlara tanımış olduğu sosyal hakları talep etmenin müsaade edilmediğini bile düşünmezlerdi. Bu durum hayatıma damga vuran bir hazin miras olmuştu.

8 Hayat hikâyesi için bkz. Selim Salti, "Hayatımın Bir Özeti", s. 347-360, Rıfat N. Bali (ed.), *Meçhul Yahudiler Ansiklopedisi*, Libra Kitap, İstanbul, 2016.

9 Burada kastedilen, Tek Parti (1923-1945) dönemidir.

> Seneler geçtikçe daha genç nesillerin eğitiminde ve onların bir gün aliya yapmaya hazırlanmalarında el ele çalıştığım şahsi dostlarımın ve çalışma arkadaşlarımın çokluğu Türkiye'nin kötü atmosferinde hayatımı sürdürmeme yardımcı oldu. Aynı zamanda yüzlerce insana istihdam yaratmış olan petrokimya endüstrileri geliştirmeme yardımcı oldu. Kırk yaşına geldiğimde ekonomik başarıma, maddi olarak zenginleşmeme sebep olan eğitimime, profesyonel uzmanlığıma rağmen artık İstanbul'da daha yaşayamayacağımı hissettim. Profesyonel yöneticim sanayi şirketlerimi terk edip Türkiye'den ayrılmamı doğru bulmuyordu. Gitmemin çok akıllı bir hareket olmadığını düşünüyordu. Ancak gitme arzum vazgeçilmez bir arzuydu. En zoru, çocukluk arkadaşlarımın çoğunluğunun diplomalarını ceplerine koyarak geride "dostlar gettosu"nda yalnız başımıza yaşayan bir avuç arkadaşlarını bırakarak İsrail'e gitmeleriydi. Böylece artık Türkiye'de yaşamaya hiçbir şekilde motive değildim.

Salti, 1975 yılında Türkiye'den ayrılıp önce Brüksel'e, sonra İsviçre'nin İtalyan bölgesine gidecek; 1985 yılında da Cenevre'ye yerleşecek ve iş hayatına buradan devam edecekti. 1980 yılında İsrail'de yatırım yapmaya başlayacak ve Metro süpermarket zincirini kuracaktı. 1991 yılında ise Türkiye ve İsviçre'deki işlerini tasfiye edip İsrail'e yerleşecekti.[10]

Salti'nin yukarıdaki yazısında yer almayan, gençliğindeki Betar faaliyetleri ile ilgili anıları ise şöyle:

> Betar ile tanışma 13 yaşımda (1948) iken başladı. 71 yıl öncesine dönmem, teslim et, kolay olmayacak. Betar'da uzun yıllar faaliyet gösterdim, oysa faşizan yönetim şeklini hiç hazmetmedim. "Peki o zaman neden bağlı kaldın?" diye soracaksan cevabım şöyle; ailemdeki büyüklerin büyük bir çoğunluğu Siyonist ve revizyonisttiler, bana onları idealleri yüzünden takip etmemek zor geliyordu. Ama sonradan seksenli yıllarda Israel'de yatırım yapmaya başladığımda gençlik yıllarımda kurduğum şahsi dost-

10 Dr. Selim Salti, "Mi Aliya", 24 Eylül 2019, https://www.turkisrael.org.il/single-post/2019/09/24/MI-ALIYA?fbclid=IwAR3u7QB5L3U8Papn1Z1pC80wjvOPmOzQj3UIAgagCeICSlhKP-l6C4TSPg

lukların faydasını ziyadesiyle gördüm diyebilirim. Herut iktidar olunca her türlü yardımı gördüm diyebilirim, zira eski tanıdıklar artık hükümet olmuşlardı. Israel'de o zamanlar 'proteksya'[11] oldu mu bütün kapılar tek tek açılırdı, bunu yaşadım.

[Yazışmalarda adı geçen] Simha ve Julie Tavdioğlu aynı kişidir. Eski natsivlerden rahmetli Dr. Michel Tavdioğlu'nun kız kardeşidir. Faal bir üye ve çalışkanlığı ile göz doldurmuş bir kişiliğe sahipti. Tahminimce altmışlı yılların başında büyük abisi Dr. Michel Tavdioğlu'nu takiben erkek abisi Boris ile aliya yapmıştır. 1977 yılından itibaren temasım olmamıştır. İhtimal, İsrael'de yaşamaktadır. Onu yakinen tanıyan o devrenin Betar mensuplarının çoğu Israel'de öldüler, kala kala Yaakov Kohen, Sami Özruso, Lüsi Profeta ve ben kaldık, zannımca.

Dr. Michel Tavdioğlu, İstanbul'da doğdu, Gürcü idi. Tıp doktoru olup, psikolog olarak epey nam kazanmıştı. Grup terapisi sisteminin babasıdır. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu idi.[12] Fakülte yıllarında faal bir Betar üyesiydi. Ailesi hakkında bildiğim tek şey Julie (Simha) ve Boris'in ağabeyisi oluşudur. Büyük bir ideologdu, koyu Menahem Begin taraftarı idi. Jabotinsky teorilerini bize devamlı anlatırdı. Adamın sevecen bir bakışı vardı, beni pek severdi, ben de onu büyük bir ilgi ve saygı ile dinlerdim. 60'lı yılların sonunda bütünlük Israel'e göç etti ve Rus veya Gürcü bir hastabakıcı hanımla evlendi idi. Hayatta bir kere rastladık. Çocuklarını tanımadık, galiba Kiryat Ono'da otururlardı. Adam Tel Ashomer Hastanesi'nde doktordu, karısını orada tanımıştı, beraber üç çocuğu olmuştu. Galiba 70 yıllarında vefat etmeden iki, üç yıl önce boşanmışlardı. Adlarını vereceğim ve hepsi vefat etmiş olan Betarlar onun yetiştirdiği kişilerdi: Elia Alaluf, İsak Salti, Nino Mitrani, Moris Profeta, Daniel Maya, Matyo Kalaora, vesaire. İsak Abudaram, Yaakov Kohen, Sami Özruso, Sami Benyakar hâlâ yaşarlar.

Betar teşkilatı İkinci Dünya Savaşı yıllarında kuruldu, ilk kurucularını İsak Abudaram'a sormak daha doğru olur belki hatırlar, ben çoğunun adlarını bile bilmiyorum. Betar'a dâhil olduğum-

11 İbranice kanun, usul dışı koruma. Fransızca "protéger" (koruma) kelimesinden İbraniceye uyarlanmıştır.

12 Mişel Tavdioğlu, Mazhar Osman'ın öğrencisi olmalı zira Mazhar Osman'ın vefatı nedeniyle *İstanbul Seririyatı* dergisinin özel sayısında bir yazısı yer aldı. Bkz. Mişel Tavdioğlu, "Mazhar Osman Hoca", *İstanbul Seririyatı*, Özel Sayı, 1951, s. 25.

da Natsivimiz –yani başkanımız- rahmetli Salamon Albukrek'ti. Natsiv olup da aliya yapmayan nadir kişilerdendi. Eşini teşkilatta tanıdı ve beraberce uzun zaman hizmet verdiler. Adeta üyelere iyi bir örnek gibi idiler. Sonradan hayat şartları onları değişik kıldı ve her ikisi de Türkiye'de kaldılar. Yetiştirdikleri aile ise Amerika'da yaşar. Betar teşkilatı dışa bağlı Siyonist bir kurum olduğundan o zamanki Cumhuriyet kanunlarına aykırı bir statüsü vardı, bizler de çalışmalarımızı, grup toplantılarımızı gizli bir şekilde genellikle evlerde yapardık. Topluca yan yana geldiğimizde askeri bir disiplin içinde hareket ederdik. Toplantılarımızda mefaket -kumandan- konuşur ve öğretilerini kesintisiz anlatırdı. Soru sorma toplantının bitiminde yapılabilirdi. Bu toplantılarda tarih, günün siyasi olayları anlatılır, aliya meselesi görüşülürdü. Bu görüşmeler sırasında üye arkadaşlar her türlü soru sorabilirlerdi. Ayrıca İbranice dersleri zaman zaman verilirdi. Gruplar en fazla 10 kişiliktiler. Teşkilatta İsrael'in kuruluşuna tekabül eden 1947/48 yıllarında ilgi son derece arttı idi. Tahminimce 600 kadar üyeden bahsedebiliriz. Tam sayı hiçbir zaman gizlilik yüzünden resmen açıklanmamıştır. Bence İstanbul'da faal olan Siyonist teşkilatlarının içinde en büyüğü Betar teşkilatı idi. Yıllar geçtikçe bu ilginin yavaşladığını görürüz. Sebebi hicretin aniden büyük miktarda başlaması ve 1950 ila 1955 yılları arasında 43000 kişinin İsrael'e gitmesi olayıdır. Israel kurulduktan sonra ortaya çıkan papier d'hébérgement[13] işi zannımca Türk tarafının istemesi ve pasaport çıkarmanın bir şartı olarak ileri sürmesidir. İsrael'le bir ilgisi yoktur. Ancak İngiliz Manda yönetimi 1946 yılının sonuna kadar Yahudilerin Filistin'e girmelerini zorlaştırmak bakımından gelenden böyle bir vesika talep etmiştir. Türk hükümeti 1944 yılından itibaren Yahudilere karşı tavrını değiştirmiştir. Bu yüzden İstanbul'daki Birinci Şube Müdürlüğü'nün faaliyetlerden haberdar olmasına rağmen hiçbir şekilde tacize uğramadık, herhangi bir soruşturma konusu olmadık. Daha sonraları 1949 yılından itibaren İsrael'in Türk hükü-

13 "Papier d'hébérgement". İsrail'de yerleşik bir kişi Türkiye'de yaşayan bir yakınının İsrail'e gelebilmesi için bu yakınına bir belge göndermek zorundaydı. Belgeyi düzenleyen kişi davet ettiği şahsın kendi evinde yaşayacağını ve onun bütün masraflarını üstleneceğini beyan ediyordu. Belge, İsrail'de bir noter ve Türkiye'nin İsrail Büyükelçiliği veya Başkonsolosluğu tarafından tasdik edilip Türkiye'ye gönderiliyordu.

meti tarafından tanınması ile Yahudi Ajansı faaliyetlerini açıkça yapmaya başlamıştır.

O yıllarda aliya yapan gençlerin çoğu Yişuv'daki Betar teşkilatının kurduğu kibutzlara yerleştirildiler. Devlet kuruluşunu takip eden yıllarda bu durum değişmiş ve gençler Aliya Bakanlığı'nın sistemine dâhil edilmişlerdir. Herhangi bir farklılık söz konusu olmamıştır ve halen de olmamaktadır.

Önemli Betar üyelerini, hatırladığım kadarı ile aktarıyorum. Şemaya Halevi (1924-2016), avukat. Aliya yapanların çoğunun avukatlığını yaptı. Mişel Tavdioğlu zamanında Türkiye'ye Shaliah (temsilci) olarak gelen bu Edirne doğumlu vatandaş uzun yıllar İstanbul'da kaldı, Musevi Lisesi'nde İbranice dersleri verdi ve hatta bir ara avukatlık da yaptı. Teşkilatta tanıdığı ondan yaşça küçük Hayat'la evlendi ve Israel'e dönüş yaptı. Betar teşkilatının önemli bir kişisi idi.

Dilber Abuisak, İstanbul doğumlu son derece çalışkan bir kişi. Lise tahsili müddetince Betar teşkilatının her kademesinde çalıştı ve yöneticilik yaptı. Yıllar sonra Israel'e gidip yüksek tahsilini yaptı ve orada yerleşti. Halen yaşar mı bilemiyorum, hiçbir ilişkim kalmadı, en son 15 yıl önce görüştümdü, Hertzelia'da otururdu.

Viktor-Leyla Eli. İstanbul doğumludurlar Halen İsviçre'de, Bern şehrinde yaşarlar. Teşkilatta tanışıp evlendiler. Viktor tıp doktoru olup üniversite yıllarında *Hadar*'da benle çalışmıştı. Leyla ve eşim Naime (Mimi) ile sınıf arkadaşları idiler, her ikisi de uzun yıllar Betar üyesi oldular.

Bir de Bursalı Yusuf Sinay'dan bahsedeyim. Rahmetli Saint Michel Fransız Okulu mezunu idi, okul yıllarında oldukça faal bir Betardı. Bir ara mefakedim olmuştu. Yüzü gülmez ancak son derece iyi kalpli bir kişiliği vardı. İsviçre'ye kimya okumaya gittiği tarihe kadar teşkilat içinde büyük bir çaba harcayıp genç nesilleri toplamaya çalışmıştı. Üniversite tahsilinden sonra Israel'e gitmedi. İstanbul'a yaşlı ebeveynleri yüzünden döndü ve ailenin ecza deposunun başına geçti idi. Genç sayılacak yaşta aramızdan ayrıldı.

Genelde İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra cemaat fertleri içinde burjuva seviyesi yükseldikçe ve maddi refah arttıkça Israel'e gitme fikrine pek sıcak bakılmamaya başlandı, bununla beraber aliya kesilmedi. Yeni moda, ekonomik istikbal vaad eden ABD

ve bazı Avrupa ülkelerine taşınma fikri akıllarda epey yer etmişti ve nitekim bu akım, aliyayı yarı yarıya azaltmıştı diyebilirim. Elbette Batı dünyası ile temasta olan aileler çocuklarının kibutzlara gidip tarım işçisi olmalarını arzu etmiyorlardı. Günümüzde bunun böyle olmadığını, zamanında Israel'e gidenlerin çocuklarının son derece başarılı yüksek teknoloji uzmanları haline geldiklerini görüyoruz. Gün gelecek Israel'e giden gençler dünya çapında yüksek düzeyde refah yaşamı olan bir ülkede yaşamanın hazzını tadacaklardır.[14]

- **Bensiyon Pinto'nun Anıları**

Türk Musevi Cemaati'nin Onursal Başkanı Bensiyon Pinto (1936-), 2008 yılında yayınladığı hayat hikâyesinde geçmişte Betar üyesi olduğunu açıkça belirtmeyecektir. Ancak İsrail'de geçirdiği gençlik yıllarını anlatan bölümlerden bu, bariz bir şekilde belli. Bu bölümlerden şöyle bir hikâye çıkmakta.

Pinto 1953 yılında 17 yaşında iken tek başına İsrail'e gidecektir. Amacı, orada okuyup oraya yerleşmektir. Pinto bu kararı bir gün Galatasaray Spor Kulübü'nde antrenmandayken maç sonrası kramponlu ayakkabılarını çıkarmadan koridorda yürümesi üzerine antrenörün kendisini "yürüme ulan bunlarla Yahudi! Çıkar onları" diye bağırarak azarlamasına tepki olarak aldığını anlatmakta.[15] Pinto, önce Betar'a ait Ber Yaakov'daki Yohanna Jabotinsky okuluna gidecekti. Memnun kalmayınca Hertzelya'da tarım teknisyeni yetiştiren bir başka okula geçecekti.[16] Okulun alanında, Vladimir Jabotinsky'nin bir büstü vardı. Dolayısıyla Betar'a ait bir okuldu.[17] Hocalarından biri, Betar İstanbul ile yakın temas halinde olan, Betar İsrail'in yöneticilerinden Petahya Şamir'di.[18] Bensiyon Pinto,

14 Selim Salti ile yazışmamızdan derlenmiştir.

15 Bensiyon Pinto, *Anlatmasam Olmazdı Geniş Toplumda Yahudi Olmak*, derl. Tülay Gürler, Doğan Kitap, İstanbul, 2008, s. 51-52.

16 Bensiyon Pinto, *a.g.e.*, s. 58.

17 Bensiyon Pinto, *a.g.e.*, s. 60.

18 Bensiyon Pinto, *a.g.e.*, s. 60-61.

İstanbul hasretine ve ailesini görme özlemine dayanamayıp 1955 yılında Roşaşana bayramı sırasında izin alıp ailesini görmek üzere İstanbul'a geri dönecekti. Kötü bir tesadüf eseri döndüğünün hemen akabinde 6-7 Eylül 1955 Olayları patlayacak ve Pinto, 19 yaşında bir genç olarak bu dehşet anlarını yaşayacak, evinin yağmalanması mahallenin imamı tarafından önlenecekti. Bunun yarattığı travmayı Pinto şöyle anlatacaktı:

> Yine aynı şey olmuştu işte, gelir gelmez "öteki" olduğum yüzüme vurulmuştu. İmam yetişmeseydi annem, babam ve kardeşim yanarak ölecekti ve ben buna sadece seyirci kalacaktım, tabii beni sağ bırakacaklarının hiçbir garantisi yoktu. Eve geldim. "Bayramı bekleyemeyeceğim, İsrail'e dönüyorum" dedim. Annem, bütün gece ağladı. Fikrimi değiştiremedim. Dün geldiğim İstanbul'dan yarın ayrılacaktım. Ayrıldım da içim sızlayarak... İsrail'deki hayatıma geri dönmüştüm. Okul beni kolektif bir tarım işletmesine yönlendirdi. Orada çok şey öğrendim.[19]

Pinto İsrail'e geri döndükten bir yıl sonra Simha Tavdioğlu, İzak Abudaram'a yolladığı bir mektupta Pinto'nun önderlik vasıflarını şöyle değerlendirecektir:

> Ben Sion hakkında sana buradaki intibai (Israel Herman'la ve Israel Ende'ninkini, kim olduklarını o sana söyler ve neler öğrendiğini de) veriyorum.
>
> Herman'a göre büyüklere öğretebilecek maturitesi[20] yok. 13-15 yaşında çocuklar için iyi. Çok Hadar eksikliği var. Ende'ye göre epey teori öğrendi, tatbik edebilip edemeyeceği kendisine bağlı, hanihlerin[21] arkadaşlığını kazanabilir. Pratiğe koymayı öğrenmedi. K'tzin[22] olamaz, şimdiki halde, fakat belki ileride olgunlaşır.
>
> Benim fikrim, Hadar hakkında söyledikleri doğru, fazlası ile, neler öğrendiğini biliyorum, ancak ne kadarını tatbik edebilecek

19 Bensiyon Pinto, *a.g.e.*, s. 66.

20 Maturité. Fransızca kelime. Olgunluk anlamına gelir.

21 Öğrenci, eğitim gören.

22 Komutan.

> pek bilmiyorum. Fakat bir şey varsa o da burada çok çabaladığı ve çok hevesli olduğudur. Hele gelecekte olgunlaşırsa bilgi ve hevesi ile bir şeyler yapabilir, 13-15 yaşındakiler hakkında Herman'ın ..... bence en iyisi. Herman'a göre self control'u[23] yok. Bu bizim fikrimiz, belki P.Sh.[24] kararını bildirir kendisi, orasını bilmiyorum.[25]

Bensiyon Pinto'nun İstanbul'da yaşayan ailesi, oğullarının İsrail'e yerleşmesini istemediğinden babası, Betar İstanbul lideri İzak Abudaram'a gidip "oğlumu nasıl geri getiririm?" diye soracak; Abudaram da "annen hasta dersen döner" cevabını verecekti.[26] Bunun üzerine babası oğluna "annen hasta, hemen İstanbul'a dön" yazan bir telgraf yollayacaktı. Telgrafı alan Pinto ilk uçakla İstanbul'a geri dönecekti.[27] Pinto, İstanbul'a döndükten sonra ve askere gitmeden önce İsrail'deki *Herut* gazetesinin Türkiye muhabirliğini yapacaktı.[28]

Burada bir parantez açıp *Herut* gazetesi hakkında izahat vermek gerekli.

Herut gazetesi, İsrail Devleti'nin kuruluşundan sonra, Menahem Begin (1913-1992) tarafından 15 Mayıs 1948 tarihinde kurulan Herut partisinin organı idi. Gazete, 3 Ekim 1948 tarihinde yayına başlayacaktı. Bu gazete ETZEL veya IRGUN olarak anılan paramiliter yeraltı örgütünün lağvedildiği Mart 1942 tarihinden Herut Partisi'nin kurulduğu Mayıs 1948 tarihine kadar yayınlanmış olan ve bu örgütün sözcüsü olan *Herut* gazetesinin bir devamıydı. *Herut* gazetesinin yayınlanma amacı, Menahem Begin'in kurduğu partinin ruhunu dile getirmekti. Gazete, 31 Aralık 1965 tarihinde yayınına son verecekti. [29]

---

23 Kendi kendini kontrol.

24 Petahya Shamir.

25 11 Temmuz 1956 tarihli mektup.

26 Bensiyon Pinto, *a.g.e.*, s. 70.

27 Bensiyon Pinto, *a.g.e.*, s. 68.

28 Bensiyon Pinto, *a.g.e.*, s. 71.

29 Kaynak: https://web.nli.org.il/sites/JPress/English/Pages/herut.aspx

- **Shlomo Yahini'nin Anıları**

Shlomo Yahini (1917-2019), gençlik yıllarında İstanbul'daki Betar teşkilatının bir üyesiydi. Tuttuğu Türkçe günlük esas alınarak kızı tarafından 2013 yılında İbranice olarak yayınlanan hayat hikâyesinde Betar'da geçirdiği yılları şöyle anlatmakta:

Betar – Faaliyetlerimin Başlangıcı / Aktivizm

Betar İstanbul grubuna 1932 senesinde katıldım. Grup, askeri eğitim ve üyelerinin mücadele ruhunu pekiştirmek amacını güdüyordu. Betar kuralları, saflarına katılan her azayı bir senelik üyeliğin ardından Filistin'e gitmeye mecbur ediyordu. İstisnasız her birimiz, verilen eğitim ve öğretimin, bizleri Filistin'deki zorlu hayat şartlarıyla mücadeleye hazırlamak üzere tasarlandığını biliyorduk. İsrail'deki Yişuv liderlerinin doktrinlerini ezberlemek, tanımak ve duyurmak, yaymak zorunda olduğumuzu, karşılaştıkları meselelerin neler olduğunu öğrenmemiz, İbranice bilgimizi geliştirmemiz ve onu Türkiye'de daha da yaygınlaştırmamız ve elbette ki, bir yandan da fiziksel zindeliğimizi korumamız gerektiğini biliyorduk. Ve bütün bunlar, zamanı geldiğinde, Filistin'deki faaliyetler konusunda üzerimize düşeni yapabilmek içindi.

Hepimiz son derece hevesliydik ve davamızın doğruluğuna bütün kalbimizle inanıyorduk. Yahudi tarihini öğrendik, İsrail ve diasporadaki Yahudi hayatıyla ilgili önemli tarihleri ezberledik, Yahudilerin yoğunlaştıkları bölgeler hakkında bilgi topladık ve Herzl, Jabotinsky, Trumpeldor ve diğerlerinin doktrinlerini inceledik. Onların dünya görüşlerini benimsedik ve cesaretlerini örnek aldık.

Kültür fizik eğitimi dağlık alanda veriliyordu. Dağlara çıkan yol uzun ve zorluydu. Şişli'den Mecidiyeköy'e kadar olan dağlarda yürürdük, yürüyüşe çıkardık. Kimi zaman Büyükdere, hatta İstinye'ye kadar giderdik. Yalnız başıma, bazen karanlıkta, etrafımda tek bir yaşam belirtisi dahi olmadan, ayaklarım diz boyu kara bata çıka ve buz gibi ayaz kemiklerime nüfuz ederek, dağlarda yaptığım uzun yürüyüşleri asla unutmayacağım. Fiziksel gayret çok zorlayıcıydı, oysa alıştırma, antrenmandan asla vazgeçmedim. Zamanı geldiğinde, Filistin'in İngilizlerin ve

Arapların ellerinden kurtarılmasına ve bu topraklarda bir Yahudi devleti kurulmasına destek verebilmem için fiziksel zindeliğimi ve kıvraklığımı korumanın bana bağlı olduğuna bütün kalbimle inanıyordum.

Bu inanç, örgüt içindeki faaliyetlerimi devam ettirmeye zorladı beni. Gayretlerimin günün birinde olumlu sonuçlar vereceğini biliyordum.

Eğitim Günü – Ve henüz 13 yaşındayım

Betar'daki faaliyet için hazırlık eğitimini, örgütün aktivistleri olan Pinto ve Habib'den aldım.

O zamanlar 13 yaşındaydım. Grupta benimle birlikte Siyonist hevesle dolu, öğrenmeye ve eğitim almaya gelmiş erkekler ve kızlar vardı.

Eğitim günümüz her daim pazar idi.

Sabah saat sekizde, elektrikli [tramvay] ile Tünel'den Şişli'ye çıkardık.

Şişli'de, uzak durmamız konusunda uyarıldığımız bir polis karakolu vardı ve hiç kimsenin bizi herhangi bir örgütle ilişkilendirmemesi için, şehre teker teker girerdik. Şehir ancak çok gerimizde kaldığında grubu toparlayıp, faaliyetlerimizi yürütmek için dağlara çıkardık.

Albert Pinto eğitim toplantılarını dağda düzenlerdi. Bize Betar üniformasını gösterdiği günü asla unutamam. Üniforma bizi derinden etkilemişti.

Tıpkı Pinto gibi Siyonist bir aktivist olan ve üzerimizde büyük bir etki bırakan bir genç adam daha vardı. İsmi Habib'di. Dul annesini güç bela geçindirebilen bir üniversite mezunu olmasına rağmen, yine de bize zaman ayırmayı başarıyordu. Betar üyesi olmasına karşılık Habib, sonradan benim de katıldığım, kendi grubunu kurdu.

Grubumuzda kızlı erkekli 12 kişi vardı. Malzeme alımı için ayrılan bütçe sembolik olduğundan, Habib bize, diğer bilgilerin yanı sıra, odun parçalarından model uçaklar yapmayı da öğretti. Onunla birlikte faaliyet [yapmaktan] çok hoşlanıyordum ve onlarla uzun zaman geçirdim.

Bildiğim kadarıyla, Habib bir cihaz imal edip Ankara'ya gönderdi ve onu Türk hükümetine verdi. Ankara'dan döndüğünde,

bir Türk dedektifi onu Haydarpaşa'da alıkoydu ve [ancak] sorgudan sonra serbest bırakıldı. Onu karşılamaya gitmiştim ve olup biteni uzaktan gördüm. Takip edildiğini anladığımda, [grubumuzdan] birini tehlikeye atmamak için mesafemi korudum ve [olayı] uzaktan izlemeye devam ettim. İstanbul'a dönüş yolunda, Boğaz'daki gemide buluştuğumuzda, çok dikkatliydik ve birbirimizi tanımıyormuş gibi davrandık.

Sorgulamadan sonra, üyelere grubun parçalandığını bildirmek üzere evime dönmem istendi.

Hiçbirimiz bir daha Habib'in evine gitmedik. Ancak bu ilişkimizin sonu demek değildi; bu güçlü ve mücadeleci bir bağdı ve uzunca bir süre devam etti. Habib daha sonra İsrail'e geldi, ama bunun nasıl ve ne zaman olduğunun bilmiyorum. Ondan haber almak beni memnun etti.

Alman Casuslar

Betar üyelerinin en önemli vazifelerinden biri, Nazi Avrupa'sından kaçan mültecilerin İstanbul'a kabulleri, karşılanmaları idi.

Yorgun ve aç mültecilere otelde kalacak yer bulmakla meşgul olurlar, onlara yiyecek ve teselli sağlamaya özen gösterirler, ardından da Beyrut üzerinden trenle Filistin'e kaçırırlardı. Haliyle, Avrupa Yahudilerinden çaldıkları belgeleri kullanarak mülteci kılığına giren Alman casusları kendilerinden uzak tutmak zorundaydılar.

Bir gün örgütten bir telefon geldiğini hatırlıyorum.

"İstanbul civarlarında, kendilerini Yahudi olarak tanıtan iki genç adam dolaşıyor," dedi hattın diğer ucundaki kişi. "Onlardan şüpheleniyoruz. Numara yaptıklarını düşünüyoruz. Senin vazifen bunu denetlemek."

Örgütün diğer üyeleriyle de görüştüm.

Öncelikle, bu iki gencin mültecilerin yerleştirilmiş oldukları, Tünel yakınındaki Pera'da, Şeyh Kütüphanesi'nin yanındaki otele ulaşmalarını engellemeye karar verdik ve onları Tophane, (Kapıiçi) civarındaki otellerden birine yönlendirdik. Öğle saatlerine doğru, onları daha yakından denetlemek için bir arkadaşımla oraya gittim.

İki uzun boylu, sağlam yapılı adam karşımıza çıktı.

Kendimizi tanıttık ve onları, yakınlardaki lokantalardan birinde yemeğe davet ettik.

Sohbet sırasında, onlara Yahudi olduklarını kanıtlayacak belgeleri olup olmadığını sorduk. Belgelere kısaca göz atınca, karşımızdakilerin Yahudi kimliğiyle Filistin'e girmeyi amaçlayan Alman casusları olduklarından kuşkumuz kalmadı.

Onlara unutamayacakları bir ders vermeye karar verdik.

Nazi kardeşlerinin, bizim dindaşlarımıza yaşattıkları zülüm ve aşağılamanın bir kısmını –büyük ölçüde– tecrübe etmelerini istedik.

Sessizliğimizi bozmadık.

Niyetimizi açık etmedik.

Onları otele geri götürdük ve akşam, ihtiyaçları olan parayı bulmak için onları Hasköy'e götürmek üzere yanlarına döneceğimizi söyledik.

Akşam saat altıda, hava kararmaya başladığında Kasımpaşa yakınlarında, Tozkoparan'daki "Sarı Madam" kahvesinde buluştuk. Kahve içtik ve saat yedi civarında kahvehaneden ayrılıp, Kasımpaşa'dan Hasköy'e doğru yolumuza devam ettik.

Etraf çok karanlıktı.

Hasköy ile Kasımpaşa arasında, bir karakolun önünden geçen bir yol, ilerisinde de bir mezarlık vardı. Burada, Hasköy'den gelen arkadaşlarımız bizi bekliyordu.

Polis karakolunu geçtikten sonra mezarlığa girdik ve hep birlikte Almanları çepeçevre kuşattık.

O ana kadar, bizi kandırmış olduklarını düşünen Almanlar, artık tuzağa düşürüldüklerini anladılar.

"Siz Almansınız," dedim onlara.

"Tek amacınız, Yahudi mülteci kisvesi altında İsrail'e girmek."

"Kim olduğunuzu biliyoruz," dedim. "Avrupa'da kötü muamele ve taciz ettiğiniz Yahudilerin neler hissettiklerini anlamanızı sağlayacağız."

Onları var gücümüzle dövdük.

İşlerinin bittiğini görünce onları kendi hallerine bırakmaya karar verdik.

Derhal Almanya'ya dönmelerini emrettik ve sözümüzü dinlemedikleri takdirde yetkililere teslim edilecekleri konusunda tehdit

ederek, onları orada öylece bırakıp gittik. Bir yandan da, oraya gerçekten gidip gitmediklerini denetlemek üzere, örgüt üyelerinin onları Beyoğlu'ndaki Alman Konsolosluğu'nun önünde beklemelerini sağladık. Konsolosluğa giriş yapmaları, gerçekten de Alman casuslar olduklarını kanıtlar nitelikteydi.

Sahtekâr olduklarını nasıl mı anladık?

Aslında, ilk görüşmemizde pasaportlarını kontrol ettiğimizde, Yahudi olduklarını kanıtlayan "Juden" kelimesinin yanında ufacık bir nokta olduğunu fark ettik. Suçlu olduklarını gösteren nokta buydu.

İki casus ertesi günü Sirkeci'den Almanya'ya geri döndüler ve bir daha hiç ortada görünmediler.

"HaKoah" Ekibi

1937'de Türkiye'ye döndüğümde, arkadaşlarım Yusuf Mitrani, Papo Bechor, Yeşayahu Eskenazi, Şamsi Heksber [Hakasbar?], Salvator Kohen ve kız kardeşleriyle beraber, İstanbul'da "HaKoah" ekibini kurdum.

Ekip, esasen gizli bağışlar, rüşvetler, el altından yapılan ödemeler, İbranicenin eğitimi ve Siyonist propaganda ile iştigal ediyordu.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türkiye'de Siyonist propagandaların yapılmasını yasakladığından, bütün faaliyetler gizlice yapılıyordu.

İbranice derslerimize çok sayıda üye, arkadaş katıldı, aralarında "Ne'emanei Zion" örgütünün üyesi ve aynı zamanda "Tzinkeli" [Çenkli?] Okulunun müdürü olan ve Türkiye'de, türünün ilk örneği olan Türkçe-İbranice sözlüğü yayınlayan dayım Kalef Kohen[30] de vardı.

Dersler mesai saatlerinden sonra Berlitz Lisan Okulu'nda veriliyordu ve delikanlılar, her ders bitiminde sınıflarındaki kızların evlerine güvenli bir şekilde dönmelerini sağlıyorlardı.

Bu faaliyet uzun bir süre devam etti, ta ki ben askere gidinceye kadar.

30 Kalev Koen, *Sihat-Ivrit (İbranice Görüşme Kitabı)*, Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul, 1943.

"Ne'emanei Zion" Örgütü

İki gün boyunca "Ne'emanei Zion" örgütü ile "HaKoah" ekibi bir araya geldi ve faaliyetlerime bu çerçevede devam ettim.

Aynı dönemde Şabtai (Sabetay) Dinar adında bir delikanlı örgütte aktif olarak görev yapıyordu.

Yahudi Ajansı (Sohnut) için para toplayan Siyonist bir aktivistti. Onunla, Filistin'e göç etmeleri için yardım ettiğimiz ailelerden birinin evinde tanıştım. Sohbetimiz sırasında ona parayı Filistin'e nasıl yollamayı planladığını sordum. Cevabı çarpıcıydı:

"Bu seni ilgilendirmez," dedi. "Ben parayı yollayacağım."

Haliyle, cevabı beni kızdırdı, ama onunla münakaşa etmek istemedim. Parayı transfer etmenin, benim bilmediğim bir yolu olduğunu düşündüm.

Aynı dönemde, yıl 1942 idi ve ben Türk Ordusu'nda askerliğimi yapıyordum.

Nazi işgali altındaki Yahudilerin çektiği acıların haberleri, Avrupa'dan gelmeye devam ediyordu ve Türkiye sınırında, Alman Ordusu'nun yaklaştığını doğrulayan endişe verici işaretler vardı. Dahası, Türkiye'deki Yahudiler, Türk hükümetinin kendilerine tahakkuk ettirdiği Varlık Vergisi'ni ödeyemediklerinden, hapis yatmak ve ırgat gibi çalıştırılmak üzere Aşkale'ye gönderiliyorlardı. Bizim –Türkiye'deki Yahudilerin– varlığımızı korumak üzere birleşmemiz gerektiğinden zerre kadar şüphem kalmamıştı.

Bir şeyler yapmaya karar verdim.

Askerlikten aldığım yedi günlük kısa bir izin sırasında, o dönem Türkiye'de faaliyet gösteren, Betar, Maccabi ve Ne'emanei Zion Siyonist cemiyetleri temsilcileri ile bir toplantı düzenledim. Onları, Türkiye'deki Yahudileri Nazi baskıcılarına ve onların uşaklarına karşı savunabilecek sağlam bir güce dönüştürebileceğimizi düşündüm.

Toplantı İstanbul'daki Alliance okulunun spor salonunda gerçekleşti. Betar'ın temsilcisi Bobby Barzilai, Ne'emanei Zion'un temsilcisi Şabtai Dinar[31] ve Maccabi'nin temsilcisi hazır bulunuyordu. Kendimi tanıttım ve onlara birleştirme fikrini açarak, onaylarını ve işbirliklerini istedim. Maccabi ile Betar'ın temsil-

31 Söz konusu kişi, ileriki yıllarda 1950 yılında İsrail Dışişleri Bakanlığı Türkiye Şubesi Müdürü olacak olan Sabatay Dinar'dı. Kaynak: "Türkiye-İsrail Arasındaki Dostluk", *Akşam*, 2 Ekim 1950.

cileri hemen kabul ettiler, ancak Ne'emanei Zion'un temsilcisi Dinar bu fikre şiddetle karşı çıktı.

"Betarcılarla işbirliği yapmayacağım," dedi.

Bu sözler, katılımcılar arasında gerginliğe neden oldu ve bütün eski görüş farklılıklarının yüzeye çıkmasına, taraflar arasında bir mesafe oluşmasına yol açarak, aralarındaki anlaşmazlıkları güçlendirdi. Bu sözlerden dolayı, tarihin en kritik döneminde Türkiye'deki Yahudi örgütlerini birleştirme fırsatını kaçırdık.

Aynı dönemde Avrupa'dan korkunç haberler gelmeye devam ediyordu.

Toplama kamplarında öldürülen Yahudilerin cesetlerinden imal edilen ve Almanların Türklere sattığı sabunların Türkiye'de satıldığına dair söylentiler vardı.

O sıralar, gümrük komisyonculuğu işinde çalışan babam Moiz, Almanya'dan ithal edilip Türkiye'de satışa sunulan büyük bir bıçak partisinin varlığından haberdar oldu. Bu haberi hemen İstanbul'daki hahamlara bildirdi. Hahambaşılık, Yahudileri bu dükkânlara gitmekle görevlendirdi. Ödemeleri gereken yüksek vergiye rağmen bütün bıçakları pazarlıksız satın aldılar. Onları Yahudi mezarlığında, onurlu bir cenaze töreni ile toprağa gömdüler.

Bir keresinde İstanbul'da, Galata Köprüsü'nde Şabtai Dinar'a rastladım.

"[Farklı Yahudi] örgütlerin birleşmesini nasıl önlediğimi gördün mü?" diye sordu gururla.

"Eğer elimden gelseydi, seni şu an suya atardım," diye cevap verdim öfkeyle. Adam şaşırdı ve korku içinde kalakaldı.

1944 yılında onunla tekrar karşılaştım.

Bu, Türk Ordusu'ndan teskeremi almamın ve öncesinde tam üç defa gidip, Tel Aviv'deki Aliyah Caddesindeki "göçmen evinde" kalmış olduğum İsrail'e göç etmemin ardındandı. Şabtai, o dönem Yahudi Ajansı'nın (Sohnut) temsilcisi olarak görev yapıyordu.

Bana baktı ve şöyle dedi: "Seni tanıyorum. Evet... Evet... Bana söylediğin o sözleri çok iyi hatırlıyorum. Peki, şimdi beni suya atar mısın?"

Onunla hesaplaşmam gerektiğini hissettim. Onu, Türkiye'deki Yahudileri [Türkiye'nin Yahudi örgütlerini] tehlike altında oldukları bir dönemde bir araya getirmek kaydıyla kendilerini savunmalarını sağlayacak bir süreci baltalamaktan mesul tutuyordum.

"Sen, partizan düşüncelerin yüzünden güçlerimizi birleştirmemize karşı çıktın, cemaatimize güç sağlayabilecek ve ihtiyaç duydukları bir zamanda kendilerini savunmalarına izin verebilecek bir birleşmeyi önledin," dedim öfkeyle.

"Yahudi Ajansı (Sohnut) temsilcisi olarak atanmayı halkımıza yardım etmek için istemedin, İstanbul'daki cemaatin çocuklarından toplanan para için istedin."

"Ve zaten, bizden aldığın bütün paraları gereken yerlere teslim edip etmediğini bile bilmiyorum."

"Şunu bil," diye ekledim, "Eğer Türk Yahudileri zarar görürse –her nasıl olursa olsun– bunun tek sebebi, birleşmelerine izin vermemen olacaktır ve bu, önleyebileceğin bir şeydi. Bunun için seni asla affetmeyeceğiz."

"Senden korkmuyorum," dedim "ve gerekirse seni suya *atarım*."

Ve en gülünç tarafı da, sonradan benim "çekirdek" gruba (*gar'in*) geçişimi onaylamak zorunda kalan kişinin Şabtai Dinar olmasıydı.[32]

Sabatay Dinar,
Akşam 2 Ekim 1950.

32 Shlomo Yakhini, *Tzionut be-Turkiyah, P'rakim bechayai*, Türkçeden tercüme ve editör Simchah Yakhini, İsrail, 2013, s. 5, 6, 8, 14, 15, 18.

- **Şemaya (Shemaya) Halevi'nin (1924-2016) Anıları**

Edirne Betar'ın kurucularındanım. Oradaki gençlikle yoğun etkinlikler uygulandı. 16 yaşında iken İbraniceyi okur-yazar ve konuşurdum. Muvmana [Harekete] ait birçok broşürlerin çevirisini yapmış ve bu doğrultuda gençlik eğitilmişti. Sonuç: Edirne'de 14 ilâ 17 yaşındaki gençlerin tümüne yakın bir kısım Aliyat HaNoar statüsünde 1948'den önce (kız ve erkek kardeşim dâhil) buraya göç etmişlerdir. (...) Edirne'de iki Siyonist hareket vardı: Betar ve Ne'emanei Tsion. Orada eğitim aldığımızı hatırlıyorum. İsrail'e geldiğimde İbranice biliyordum. Bize İbranice, coğrafya, tarih, Siyonizm öğrettiler. 14 ila 17 yaşındaki gençlerin Siyonist bir temelleri vardı. Gizli Siyonist faaliyetler yerel polis tarafından biliniyor, ancak gizli kaldığı ve fazla gürültü yapılmadığı sürece polis müdahale etmiyordu.[33]

Şemaya Halevy, 1994 yılında da bir sözlü tarih mülakatında aynı görüşlerini tekrarlayacaktır:

Emin olarak söyleyebilirim ki, 14 ila 18 yaşları arasındaki gençlerin %90'ı (kız ve erkek kardeşim dâhil) Aliya Anoar vasıtasıyla İsrail'e göç etti. Kız kardeşim 14, erkek kardeşim 17 yaşında aliya yaptılar. Ben üniversite eğitimini bitirdim ve sonra göç ettim. Siyonist hareket yeraltı hareketiydi. Bugün bile. Ancak Türkler bunu biliyordu ancak es geçiyorlardı. Yani ciddiye almıyorlardı. Evlerde toplanırdık, şarkılar söylerdik, gezmelere giderdik. Türkler biliyordu ancak gizlice yapıldığı sürece ilgilenmiyorlardı. Bizler eğitimci idik. Ben 16-17 yaşında isem 14-15 yaşındaki çocukları eğitiyordum. Bütün bilgileri İstanbul'dan alıyorduk. Yahudi Ajansı'nın temsilcisi vardı. Akiva Levinsky idi. Ondan sonra Joseph Goldin idi. İkinci Dünya Savaşı sırasında İstanbul'da toplanmışlardı. Teddy Kollek[34] bile bir süre İstanbul'da idi. Balkan ülkelerinden ve Holokost'tan kaçan Yahudilerin göçlerini organize etmek için İstanbul'da idiler.[35]

---

33 Rıfat N. Bali, *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri – Aliya Bir Toplu Göçün Hikâyesi*, İletişim Yayınları, s. 230.

34 (1911-2007) Müstakbel Kudüs Belediye Başkanı.

35 Shemaya Halevy ile yapılan sözlü tarih görüşmesinin çözümlenmiş metni. Yıl 1994, referans OHD (0210) 0156 Oral History Division, The Hebrew University of Jerusalem. Metin İbranicedir.

- **Moşe'nin Anıları**

1940'lı yıllarda Betar'da faal olan Moşe (1926-), Betar ile bir diğer Siyonist hareket olan Ne'emanei Tsion arasındaki farkı şöyle anlatmakta:

> Bunlar [Ne'emanei Tsion] partiydi, biz farklıydık, [bunlar] diyor ki "Biz İsrail'e gidelim ama İngilizlere yaranalım". Biz "Hayır silah zoruyla" diyorduk. İdeoloji farkı vardı. Bunlar diyorlar ki "Oraya gidelim, toprağı işleyelim". Biz diyorduk "Hayır biz oraya gideceğiz, İngilizleri kovacağız".... Onlar kibutzlara yerleşiyorlardı. Bizimkiler kibutzlara gitmiyorlardı, gizli örgütlere katılıyorlardı. Bizim grup daha çok silahlı direnişe yönelikti.[36]

- **Anonim Tanık 1 – (İstanbul, Erkek, 1945 doğumlu)**

> Eski Betar üyeleri olarak şu isimleri hatırlıyorum: Mateo Kalaora, Şemaya Halevi, Daniel Maya, Daniel Cuniman, Mordo Danyeli, Eli Alaluf. Daniel Maya ayaklı kütüphane idi. Benden on yaş büyüktü. Üç saat hiç durmadan Betar üzerinde konuşma kapasitesi vardı.
>
> Bir gün, Bar Mitzva'mı yaptıktan sonra babam "yo avli kon Danieliko. Te va yamar al Amikal" (Ben Daniel [Maya] ile konuştum. Seni Amikal'e çağıracak) dedi. Ben o sırada Ruhani Lise'de okuyordum. Bir süre sonra Daniel [Maya] "sen İbranice biliyorsun, okuyorsun, seni bir yere götüreceğim" dedi ve bir akşam beni Minare Sok. No. 1'deki FKD'nin binasına götürdü, gidiş o gidiş. Sene 1959. Hiçbir şey değildik, sürünün koyunlarıydık. Binaya girdiğimizde sanki esrarengiz bir yere girmiştik. Ping pong masası vardı, millet ping pong oynuyordu, bütün duvarlar duvar kâğıdı niyetine gazete ile kaplanmışlardı. Ben orada "harika" çocuktum zira ufak, küçücük bir çocuktum ve İbranice biliyordum. Haftada bir veya iki kere gider, ping pong oynardık. Abudaram renkli gözlü ve de böyle bir kaşı kalkık biri olup hepimizin idolüydü. Biz FKD binasının tavan arasında ping pong

36 Deniz Nilüfer Erselcan, *Perspectives of Turkey's Jewish minority and Turkish-Jewish Immigrants in Israel: The Narratives of The Mass-Migration of Jews to Israel Between 1945 and 1955*, Boğaziçi Üniversitesi, 2009, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, s. 117.

oynarken İzak Abudaram kapıdan girince ping pong topu havada kalır, hepimiz esas duruşa geçerdik. Orada Or Ahayim, Amikal, Kardeşlik ve Betar vardı.[37] Diğer kulüptekiler biz Betarlara "faşistler" biz de onlara "züppeler" derdik. Onlar pazar sabahları bir kız, bir oğlan kete çıkarlardı. Bir madrih verdiler bize: Albert Akiva. Bu adam çok iyi lobut çevirirdi. Albert Akiva mefakedimiz idi. Büyükler, ağalar gelirdi. Madrihlik kursuna 1960 yılında girdim. Daniel bize sınav yaptı. Enteresan sorular sordu. Mesela "kısırlık ırsidir, Niçin?" gibi. Böyle sınava girdik, madrihlik ve mefaketlik kursuna kabul edildik. 1959 yılında Bensiyon Pinto askerden döndü ve 1960 yılının Şubat ayında patronumuz oldu. Galiba 28 Şubat 1960. FKD binasının tavan arasında Kinus'u yaptılar. Bayağı dolu idi: Çok nadir gelenler, sık sık gelenler, hepsi oradaydılar. Orada emergency para bulundurmak, bütçe yapmak gibi şeylerden bahsetmiştik. İzmir'den Selim Navarro ve Finz gelmişti. Robert Sezer de vardı aramızda.

Türkiye'deki Betar, Natsiv'i seçtikten sonra bunu Betar İsrail'e onaylatıyordu. Abudaram Natsiv seçildikten sonra İsrail'de King George'da, Betar'ın merkezinde, tilboşit ile, üniformasıyla eşarbının verildiği törene ilişkin fotoğraf var. Abudaram bana göstermiştir zira ben hem Bensiyon'un, hem de Abudaram'ın favorisiydim. Betar'da efsane isimler vardı. Michel Tavdioğlu adını duydum, kendisini görmedim. Eliko Alaluf da öyleydi. Yüzünü görmedim. Çok sonraları ticari ilişkim dolayısıyla kırk yaşından sonra onunla tanıştım. Bensiyon Pinto'dan sonra Natsiv Eli Benyeş idi. İTÜ'de uçak mühendisliği okuyan biriydi. Mezun olup İstanbul'dan ayrıldıktan sonra Lyon Havaalanı'nda görev yaptı. Benyeş'ten sonra Natsiv Albert Şilton olmuştu.

Bir de Betar'ın meşhur *This is Betar* kitabı vardı. Bunu Türkçeye çevirmiştik, defterin başlığı "Makine Elemanları" idi. Çünkü Eli Benyeş İTÜ'de mühendislik okuyordu ve ders notları havasını vermek için defterin kapağına öyle yazılmıştı. Oradan okumaya başlardık. Arada bir Arjantin'den *Hadar* mecmuası gelirdi. İspanyolca, ancak Hasköy İspanyolcası gibi yalın bir İspanyolca. Bir de Güney Afrika'dan *Jewish Herald* gelirdi ve dağıtılırdı. Bazen senede bir Roş Aşana'da ufacık bir Yahudi takvim gelirdi. İçinde "İsrail yumurta üretiminde de rekor kırdı" türünden pro-

37 Or Ahayim, Amikal ve Kardeşlik İstanbul Yahudi gençlerinin gittikleri sosyal ve kültürel faaliyetlerin yapıldığı kulüplerdi.

paganda yazıları vardı. Menahem Begin'in meşhur *La Révolte d'Israel* kitabı vardı. Begin bizim için idoldü.

Bazen *Herut* gazetesi gelirdi. Menahem Begin arka sayfada yarım sayfa yazı yazardı. *Herut* gazetesi herkese verilmezdi, ama benim gibilerin eline geçerdi zira İbranice biliyordum, ya da yüzde seksen anlıyordum. Bunlar merkezden gelirdi veya diplomatik kurye ile gönderilirdi. Birileri yirmi nüshayı getirip, "al, al, al" deyip dağıtırdı. Irgun'un rozeti vardı: elde tüfek, İsrail haritası. Betar'ın rozeti vardı. Bütün bunlar İsrail'den valizler içinde gelir ve gizli gizli verilirdi. Verilirken de itimat edildiği belli edilerek verilirdi. Yetmişli yıllarda Şişhane'de Dilber Apartmanı'nda oturuyordum. Ev aramaları, sokağa çıkma yasağı olduğu yıllarda bütün bunları evde yaktım. Hatta Strasbourg'dan *La Russie Moderne* diye bir kitap almıştım. O zamanlar solcu olmak modaydı, üstünde Sovyet bayrağı ve bir el vardı. "Ulan beni de komünistler zannederler" deyip onu da yaktım. *Hadar*'ı 1962-1963 senelerinde ben çıkarmaya çalıştım, ispirtolu şapograf ile. Üzerine adres olarak Rehov King George yazardık. Gerçekten de Betar'ın merkezi orasıydı. *Hadar* iki ayda bir çıkardı. Öyle ukala ukala dünyayı biz yaratmış gibi yazılar yazardık. 25-30 nüsha basardık. Kolay değil. Sekiz, dokuz sayfa çıktığını düşün. Durmadan yazacaksın. Elden ele dolaşırdı. Hanik'lere (yeni başlayanlara) verilmezdi. Eğer mefaked'i uygun görüyorsa onlara verilir, sonra onlar da geri verirlerdi.

Cumartesi-pazar günleri Kalpazankaya'ya, Pendik'e bayağı kalabalık, 20-25 kişi, kızlı erkekli gruplar halinde ekskürsyonlara giderdik. Ben 1968'de evlendim, karım da Betar'dı. Kadın üyeler arasında Eda Yaşova, Rita Negrin vardı. 1971'de çocuğum oldu. Hâlâ Betar'dım ama yönetimde değildim. Kızım 1971 Mart'ında doğduğunda Betar'daki çocuklar çiçek ile evimize gelmişlerdi. 1962 senesinden itibaren Mefaked maoz'dum. Benim dönemimde yetiştirdiğim Jojo Bali vardı, İtalya'da yaşardı. Şimdi burada yaşıyor. Erginbaş vardı. Boğaziçi'nde kimya okuyordu. Akordeon Jojo diye biri vardı. Sonra İsrail'e göç etti, dindar oldu. Dov Grüner'i anlatırdık. Çok marifetmiş gibi Deir Yassin'i de anlattığımız olmuştur.[38] King David Oteli'nin sütçü güğümlerinde saklı

38 9 Nisan 1948 günü İrgun ve Lehi savaşçıları Deir Yassin köyünü ele geçirmek için köyde bulunan ve direnen 110 Arap köylüyü öldüreceklerdi.

bombalarla bombalanmasını marifetmiş gibi anlattık.[39] Bu faaliyetler FKD binasının üst katında yapılırdı. FKD, gençlerin öyle gürültüyle ortaya çıkmalarından hoşlanmazdı. Akşamları özellikle arka merdivenlerden girerdik. Onların hiçbir salonundan geçmeden mümkün olduğu kadar sessiz bir şekilde yukarı çıkardık. Çıkarken kapıcı Pepo'ya bahşiş verilirdi. Gençlere "seans" dediğimiz toplantılarda ders verilirdi. Önce bizlere ders verildi, sonra madrih olduk bizler ders vermeye başladık. Gruplar 10-12 kişilikti. Gruplar azaldı mı dağılır başka bir grupla birleştirilirdi.

18-19 yaşına gelince Betari artık Herut sayılırdı. Nasıl söyleyeyim liseyi bitirip üniversiteye geçmek gibi. 25 yaşında adamın ne işi var Betar'da? O ancak bu İzak Abudaram olabilirdi, 25 yaşında başkan, Bensiyon Pinto 23-24 yaşında başkan olmuştu. Betar bir gençlik teşkilatıydı. Ne idi? "Histadrut Hanoar ve Haaktivisti, Al Şem Yosef Trumpeldor" (Yosef Trumpeldor Adına Genç Aktivistler Teşkilatı). Bu FKD gibi. FKD Gençlik Locası var. Belli bir yaşa geldikten sonra artık gençlerin arasında ne işin var?

Sen sağcı inputları almışsın, Herut Partisi mensubu olmayabilirsin ama Herut'a oy vereceksin yani saydığım büyüklerimiz hepsi o zaman Herutnik idi.

1962 senesinde mefaked olmuşum, bir sivri tarafım var, öne çıkmışım. Bu da "resmen bir dernek kuralım"a dönüştü. Birileri toplanıyor. Bütün yaşlılar, Selim Salti abi. Genç Betarlardan bir tek ben varım. Yaşlıların hepsi abimizdi. Hanımlarıyla gelirler, onlar bir tarafta otururlar, dedikodu yaparlardı. Selim Salti'nin evine giderdik. İlk defa Şemaya Halevi derneğin statüsünü hazırladı ancak tamamlamadan aliya yaptı. Dernek kurulduğunda Yıldız Spor adı konulmak istendi. Sebebi de şuydu. Yahudi tarihinde Romalılara isyan eden Simon Bar Kohba adında bir Yahudi militan vardı. Bar Kohba İbranice "Yıldız'ın oğlu" demek. Bar Kohba'dan esinlenerek milliyetçiliğin simgesi olarak Yıldız Spor

39 1931 yılında Kudüs'te hizmete giren King David Oteli, dönemin en lüks otellerinden biriydi. 1938 yılında Britanya Yüksek Komiserliği otelin güney kanadına el koydu ve askeri komuta merkezi ve Manda hükümetinin sekreterliği buraya yerleşti. Otelin bodrumunda bir haberleşme merkezi kurdular. Otel odalarından üçte birinden azı sivillere ayrılmıştı. 22 Temmuz 1946 sabahı Irgun militanları otele her birinde 50 kg. patlayıcı olan yedi süt güğümü ve fünyeleri getirdiler. Patlama İngilizlerin bulunduğu otelin güney kanadını tamamiyle tahrip etti. Patlamada 28'i İngiliz, 41'i Arap, 17'si Yahudi, 5'i diğerleri olmak üzere 91 kişi öldü.

konulmak istendi ama olmadı, Yıldırım Spor oldu. Üniformalar kahverengi-bej idi. Faşistlerin rengi kahverengi gömleklerdi. Onun için de Betarcı abilerimiz kahverenginin arasına bej rengini koydular. Yıldırım Spor'a Betar olsun olmasın herkes girdi ama bunun içinde biz Betarlar özel kişilerdik. Bugün bunları biraz tiye alarak konuşuyorum ama o zaman bayağı ciddiye alırdık, fısıldaşarak konuşmalar, gece yürüyüşleri, sopayla dövüş, silah eğitimi, silah parçalama ve toplama eğitimi. Bu eğitime ben de girdim. Yani bir tabancayı parçalara ayırıp tekrar toplamak. Bu eğitimi de bir junior vermişti bize. Tabanca havluya sarılı bir şekilde fermuarlı plastik sporcu çantası içinde gelirdi. Sene 1961-1962.

Oneg Şabatlar dindarlarındı. Bir ara bir grup Suriyeli veya Ayıntablı Yahudiler geldi. İçlerinde İzak Assis de vardı. Onlar geldiler ama bizimle uyuşmadılar gittiler, kendilerine Şişli Sinagogu'nun altında Kadima Siona yani Kültür Sanat'ı kurdular. Daha sonra aliya yaptılar ve Assis bilim adamı oldu.[40] Onlar zihniyet itibariyle Betarcı ama dindar idiler. Bizler ise "Kipur'da[41] bile silah tutarız" havalarındaydık.

1964'te buraya Betar İsrail'in boks takımı geldi. Başında Jona Prager diye biri vardı. Onların tercümanlığını da yaptım. Lacivert ceketleri ve ceket ceplerinin üzerinde numaralı armaları vardı. Betar yazıyordu. Gelen takımdan Sisi adındaki boksör giderken bu armayı söküp bana verdi. Hatıra olarak.

"Gizli" yapılan bütün bu faaliyetleri herkes biliyordu. İstanbul Emniyeti'nde Yahudi Masası şefi bir polis vardı. Biz onu "Haver Osman" diye çağırırdık. Yahudiliği hepimizden iyi bilirdi. Bir pazar günü bir madrih, mefaked kursunda bize ders verecek olan Albert Şilton'u bekliyordum. Mors alfabesi öğretecek, vs. Geç kaldı ve mazeretini söyledi. Mazereti şuydu: Yaakov Kohen binaya gelirken birisi koluna girmiş, bakmış Haver Osman. "Yaakov nereye gidiyorsun, gel dolaşalım biraz" demiş. Yani Haver Osman, Yaakov Kohen'in koluna girip "gel dolaşalım" diyecek kadar yakındı bize. Aradan zaman geçti. Belki 17-18 yaşlarında idim. Hasköy'de Maalem Sinagogu'nda seçim yapılıyor, zabıt

40 Bahsedilen kişi İzak Assis'in kardeşi, Halep doğumlu Yom Tov Assis'dir (1942-2013). Biyografi için bkz. http://jewishhistory.huji.ac.il/Profs/HU/jewish%20history/assis.htm

41 Yom Kipur. Oruç günü.

tutuluyor, seçim sonuçları yazılıyor. İlk defa orada gördüm, Haver Osman'ı. Seçim zabıtlarında isim yazılırken, "Albert bilmem ne" dendiğinde Haver Osman, "Avram'dır o, Albert değil" diyebilecek bir adamdı. O kadar Yahudileri tanırdı. Bu Betar olayı bilinirdi ama hiç müdahale olmadı. Bugünkü görüşüm o tarihte bizler Betar gençleri için Emniyet'in tavrının "Eğleniyor çocuklar" olduğudur.

Bugün bugünkü şartlarda birisi ıslık çalsa, "Betarlar buraya! Toplanıyoruz çocuklar! Hadi bakalım" dediği anda ben dâhil hepimiz gideriz. Ben kendi payıma tartışmadan giderim. Bu bir kandaşlık, kardeşlik duygusu. Betar'ın gayesi "Yarden'in her iki tarafında hür ve bağımsız Yahudi ekseriyetine dayalı demokratik bir Yahudi Cumhuriyeti kurmak ve devam ettirmek." Bak ezbere biliyorum. Betar Türkiye'nin gayesi aliya yapmak. İsrail'de Be'er Ya'akov var, bizim sağcıların yeriydi. Bizimkiler Be'er Ya'akov'a giderlerdi. Solcular Hagoshrim diye bir kibutza giderlerdi.

[Peki ama Betar Türkiye'nin amacı gençlerin Aliya yapması ise, bu gaye maksadına ulaşmadı, sen buradasın, Bensiyon Pinto burada.]

Bizim mazeretimiz vardı: "batan gemiyi en son kaptanlar terk eder". Ama şaka bir tarafa Bensiyon aliyasını yaptı, geri döndü. Ne oldu? Sevdik, sevildik, nişanlandık, evlendik, kaldık burada ama mazeretimiz buydu: "batan gemiyi en son kaptanlar terk eder".[42]

- Anonim Tanık 2 – (İstanbul, Erkek, 1940 doğumlu)

Babam eczacı idi. 1943 senesinde Varlık Vergisi'ni ödedi, kızdı ve bizleri alıp Filistin'e gitti. 1953 yılının sonunda geri döndü. Dönüşü bir şikâyetten kaynaklanmadı. Aile içinde bir vesile oldu: "Hadi Nesim gel, şudur, budur" diye. O da "bir deneyeyim" dedi, geldi ve denerken Türkiye'de kaldı. Babam Betar değildi ama iyi bir Yahudi idi, Siyonist bir Yahudi idi yani.

Betar kelimesi bir imajdı. Betar diye bir organizasyon yoktu. 1956 senesinde bazı arkadaşlar bizleri YMCA'da jimnastik yapmaya davet ettiler. O zaman Galata Gençlik adında bir toplama takım vardı. Avrupa'dan aldıkları heyecan ve ilhamla onlarla

42 8 Kasım 2019 tarihli görüşme.

beraber spor yapmaya başladık. Gizemli olsun diye gece yürüyüşleri yapmaya başladık, çocuklara yıldızlara göre yön bulmayı öğrettik, izcilik gibi bir şeydi. Ekskürsyonlar İstanbul'un taşrasına yapılırdı. Yani o zaman Kayışdağı uzak bir yerdi. Sarıyer uzak bir yerdi. Adalar'ın bir arka tarafı belki uzak bir yerdi. Daha bu Londra Asfaltı yoktu, çamur içinde Ömür Yurdu'na gidip orada bir sosisli sandviç yemek ve ayran içmek. Yaya ama araba filan yok. Gitmek hoştu gibi. "Çocuklar, saate bakıyoruz, buradan orası on bir kilometre, biz orayı bir buçuk saatte bitireceğiz ona göre! Hayt huyt!" filan. "Şöyle giyiniyorsunuz! Böyle geliyorsunuz!" Giderdik ve saate bakıp "Oh!" [derdik] Bir askerlik görevini bitirdik gibi bir şeydi yani bu faaliyet. Bazen Hasköy'ün tepesine olabilirdi, bazen Bakırköy'e yürümek olabilirdi, bazen Kadıköy'den başlayıp Moda'dan gidip Çiftehavuzlar'dan tekrar iskeleye dönmek, vapura binip gelmek. Bazen Vefa'ya gidip boza içmek gibi ama maksat bir aktivite katmak ve ucunda ya boza, ya turşucu, ya dondurmacı bir şey olsun gibi yani. Yemekten sonra çıkardık saat yedi buçuk, sekizden gece on bir, on iki'ye kadar. On birde dönerdik yani, bazen yapardık onu. O da bir spor havası içinde ve hep bir arada olmak falan.

Mors alfabesi öğretirlerdi, hatırlıyorum o vardı ama çocukların hoşuna gider böyle bir heyecan. Okulda bunu kullanırlardı aralarında mektuplaşmak için. Bir heyecandı, bir avantürdü. O yaş grubunda izcilik enteresandı. Yani bir gün kaçmışsan ve ormanda saklanmışsan nasıl yaşayacaksın, ne yiyeceksin, nasıl korunacaksın filan gibisinden. Çocuklar için bunlar heyecandı.

Hocalar yoktu. Abiler vardı. Bensiyon Pinto, Izak Abudaram, Selim Salti, Yaşar Sages, vs. vardı. Eski arkadaşlardan Yusuf Altıntaş, Yusuf Sabaner, şimdi Amerika'da olan İzak Varon vardı. İzak Varon bana halen "komutanım" der! Zira onun Madrih'iydim.

Betar'ın nasıl kurulduğunu bilmiyorum, kurulduğundan da haberim yok çünkü dediğim gibi bir imajdı. "Batı'da böyle bir teşekkül var, biz burada Yahudi gençler toplanıp onu kopyalayalım" gibi bir havaya girdiler. Maksat spor ve Yahudi heyecanı idi. O kadar. Yahudi gençleri bir araya toplamak, erkekli-kızlı bir arada olsunlar, tanışsınlar, gezsinler, müşterek faaliyetler yapsınlar, biraz Yahudi kültürü öğrensinler. Yani maksat Yahudi kimliğini o gençlere kazandırmaktı. Aliya kesinlikle hedefti ama özendirme vardı, zorlama yoktu. İlle de "gidin, gidelim" diye bir hava

yoktu. Mesela "giden arkadaşlarımızdan mektup geldi, fotoğraf geldi, şöyle memnun, böyle memnun" gibi özendirme. İbranice öğretmede başarılı olunmadı. Birkaç defa denendi, herkes başladı, bıraktı. Berlitz'de bir kurs kurulacaktı. Berlitz'in sahibiyle beraber bir proje yapmıştık. Hatta Ankara'ya müracaatı bile yapılıp izin istendi ama "İbranice uluslararası bir dil sayılmadığı" gerekçesiyle izin verilmedi. Edirneli avukat Şemaya Halevi, Beyoğlu Musevi Lisesi'nin İbranice hocasıydı, o ders verirdi. Hasköy'deki Ruhani Lisesi'ni bitiren, sonradan İsrail'e aliya yapan bir iki kişi vardı, onlar da yardım ederlerdi.

Çocuklarda, gençlerde özellikle bir yere ait olma hevesi vardır. "Ben Fenerbahçeliyim" veya "şuyum, buyum" diyor. Dolayısıyla o zaman böyle bir moda, hatta rekabet vardı. "Ben Or Ahayim'ciyim, ben Amikal'lıyım, ben Mişne Tora'lıyım" gibi. Yansıtılmamaya çalışılıyordu ama Amikalliler Betarlara "faşist", Betarcılar da Amikallilere "züppeler" diye bakıyorlardı. Dernekler arasında en popüler olan Amikal'di. Çünkü hepsi bonbon çocuklardı. O yaştaki gençler için bir partide bir araya gelmek, şarkı söylemek, bir kızla yan yana olmak... Gençler sahipsiz olmasın, asıl amaç buydu. Tabii ki iyi bir Yahudi'yse ve İsrail'e gitmek istiyorsa gidebilirdi ama tavsiyemiz, yönlendirmemiz yoktu. Derneklerden Amikal daha sosyetikti, daha elit ailelerin çocukları giderdi. Şu anda adını sayamayacağımız küçük küçük örgütler vardı, toplanırlardı, ket yapılırdı, evlerden para toplamak için. Kumbaralar vardı, gençler paraları toplayıp hastaneye, yetimhaneye götürmek için aileleri dolaşır. Ama çocuklara yalnız bunu yaptıramazdın. "Or Ahayim grubu şöyle parti yapsın", "şöyle bir misafirle konferans yapsın", "piknik yapsın", "Şile'ye gitsin"... Maksat gençlere sahip çıkmaktı. Çünkü gençlik sahipsiz kalırsa büyük toplum içinde kaybolabilir veya komplekse girer. Dolayısıyla o arkadaşlık havası içinde kendini daha iyi hissediyordu.

Hadar dergisi 25-30 nüsha basılırdı. Herkes ilgilenmiyordu dergiyle. Abone sistemi yoktu. Elden ele dağıtılırdı. Kapalı bir grup içinde. Yüz nüsha basıldığını sanmıyorum zira yöntem buna müsait değildi. Bir karbon kâğıdının ters basımıyla ispirtoyla teksir makinesinde kâğıda aktarıyorsunuz metni. Karbon kâğıdının bir sınırı var, yüz baskı vermiyor, sonra bulanık çıkmaya başlıyor. Her tarafımız masmavi olurdu. Yako Alvayero, Eli Ateş sonradan İsrail'e giden Rıfat diye bir arkadaş vardı onlar hazırlarlar-

dı. Yako Alvayero babası itibariyle mesleği matbaacılıktı. Dolayısıyla teksirle o ilgileniyordu. İyi bir arkadaşımızdı. Evlerde teksir yapılıyordu, bir hafta birinin, öbür hafta diğerinin evinde. Betar grubu hiçbir zaman yüz genç olmadı. Hitap ettiği yaş grubu 15 ila 18 arası idi.

Betar hareketi olsa olsa 1975'lere kadar sürmüştür. Yıldırım Spor'un kuruluşu Betar'ı resmileştirmek ile ilgisi yok. Gençlerin spor yaptıkları bir kulüp var. Bu heyecanın biteceği bir gerçek. Bir spor kuruluşu haline getirilirse gençler hiç olmazsa daha kapsamlı, düzenli ve kimlikli bir spor yapma heyecanı verirdi.

Betar bir kopyalama. Yani Avrupa'da bir organizasyondu, kimliği vardı, resmi makamlara karşı kimliği vardı, toplumda itibarı vardı, yeri vardı. Şimdi onu kopyalamak neden kolay? Hiçbir şey yapamıyorsun ama spor yapmak önemli, yarının gencini yetiştirmek önemli. Spor yapmak önemliydi, gençler için önemliydi ve bir gencin başarı sağlayabileceği, bir şekilde kendini kanıtlayabileceği spor önemli bir şeydi. Eğer güreşse, o onu yendi, o boksu, onu sevmeye başlıyor. Baskette veya barfikste bir şey yapmışsa, bu başarı onun hoşuna gidiyor. Ona ilaveten, sadece spor yetmez, çok kuru kalır. Dolayısıyla yanında bir parti yapmak lazım, bir piknik yapmak lazım, kızlarla beraber olmak lazım, Moda'ya gitmek lazım, sandalla kürek çekmek lazım. Bu bir paket, gençleri bir arada tutmak için. Ha bu yetmemeye başlayınca ve talepler artınca bunu resmileştirmek ve bir yer sahibi olmak lazımdı. Çünkü eğer bir kimliğin yoksa bir yer kiralayamazsın, gençleri toplayamazsın. Dolayısıyla resmi kimlikli bir spor kulübü olursa en yetkili makamlarla ilgili muhatap olursun. Kulüp kurulduğu zaman Dernekler Masası'na müracaat edildi, Dernekler Masası'ndan gelen yazı ilginçti ve bizi rahatlattı: "Azınlık kulüplerine" başlıklı bir yazı idi. "Derneğinizin tabelası, eğer başka dilde adı varsa, Türkçe adını yarı boyut puntolarla olması" gibi vesaire maddeler. Çok hoşuma gitti. Ben şimdi bir kulüp kuruyorum, ben azınlık mıyım, değil miyim nasıl anlatırım? Bizde genel kurul saygı duruşuyla başlıyor, İstiklal Marşı'yla başlıyor, bütün gençler Atatürk'ün marşını canla başla söylerler ve saygı duruşunda bulunurlar. Ama biz azınlığız. Şimdi böyle bir kulüple azınlık kimliğini nasıl koruyabilirsin? Ve korumak istiyoruz çünkü Yahudilerimizi, gençlerimizi bir arada tutmak istiyoruz. Dikkatliyiz. Şimdi yabancı (Yahudi olmayan)

bir üye müracaat ettiği zaman, spor yapmak istiyor, basket yapmak istiyor, "yok, seni almıyoruz" diyoruz. Boyu, posu her şeysi uygun. Efendim "iki asli azanın onayıyla ancak gelebiliyorsun" gibi bir tüzük maddesi. Yani kendimizi korumak istiyoruz. Kızlarımızla, erkeklerimizle bir araya geliyoruz yani asimilasyonu önlemek istiyoruz, onun için bir arada olmak istiyoruz.

O yazı bizi rahatlattı, hatırlıyorum yani. Yazı benim elime geldi. Ha demek ki benim azınlık olduğumu biliyor. Bittiii... Ben azınlıksam Hanuka da yaparım, Hag Pesah da yaparım, İbranice şarkı da söylerim. Ben azınlığım. Kabul etti beni. Bu bizi rahatlattı. Dolayısıyla Yıldırım Spor'da biz Vali Niyazi Akı'yı davet ettik, her belediye başkanını davet ederdik. Senatör davet ederdik. O zaman Halk Partisi'nden bir heyet geldi bize. Halk Partisi'nden üç milletvekili: "Gençler biz biliyoruz ki Yahudiler Cumhuriyet Halk Partisi'ni pek sevmez." Oysaki ben severdim. Ben Çetin Altan'ın talebesiyim. "Taş" diye bir yazısı vardı onun, her sabah onu okuyordum, ondan sonra hayat başlardı. Babam da değil tabii. Babam Varlık Vergisi'nin acısını yaşadığı için değildi. Geldiler bize heyet halinde: "Arkadaşlar önümüzdeki günlerde biliyorsunuz, belediye seçimleri var. Artık bizim değiştiğimizi, bizim tarafsız olduğumuzu, enternasyonal bir düşünceye sahip olduğumuzu düzgün anlatırsanız, Yahudilerinizi ikna ederseniz, belki bize oy verirler. Eğer ikna edemedikleriniz varsa hiç olmazsa oy kullanmasınlar, onu sağlayın" dediler bize ve ciltler dolusu sokak, sokak, mahalle, mahalle adres defterleri getirdiler. Yalnız Yahudilerin değil, bütün bir ilçenin... Kuledibi, Tozkoparan vs. Orası Yahudi mahallesiydi. Aldık. Ben evvela evimden başladım çalışmaya, yani babamı ikna etmeye. Neyse. Sonra baktık ki olacak gibi değil, kimse bir şey yapamadı. Seçimler bitti, bize bir davet Hilton'dan. Bizi Hilton'a davet ettiler, çok teşekkür ettiler yaptığımız çalışma için. Çünkü o yöreyi CHP kazandı. Biz bir şey yapmadık. Yahudiler oradan taşınmıştı. Kala kala Karadenizliler kalmıştı.

Yıldırım Spor'un kurulma sebeplerinden biri de o kimliksiz olayı idi. Belki gelişememesi, büyüyememesi, yani büyük topluma hitap edememesi kimliksizliğiydi. Bazen evlerde, "tamam, bu hafta bize geliyorsunuz. Şemaya Halevi gelecek, bize İbranice öğretecek". Başka hafta "bilmem İsak Kohen gelecek bize 'ilk kaçak Aliya nasıl yapıldı'nın dersini verecek". Böyle heyecanlı

seanslarla onun evinde, bunun evinde toplanılırdı adı da "seans" gibi bir şeydi yani. Ama kimliksiz bir şeydi yani.

Yeteri kadar mayalanmamıştı belki de. Nitekim size bir örnek vereyim: Bir delikanlı çıktı, "abi Rusya'dan gelen gemileri bombalayalım! Bomba atalım!" demişti. Neymiş. Çünkü basında çıkıyor ki Boğaz'dan geçen Rus gemileri Mısır'a cephane taşıyor. O da gazetede okuyunca, "vay! Mısır'a gidecek ve Mısır İsrail'i bombalayacak". On dört yaşında, on beş yaşındaki bir çocuğun heyecanı. Bir Yahudilik aşılanıyor çocuklara ama kökleşememişti.

Kendi içinde de, gayr-ı resmi olabilir de, bir şeması vardı. O tutamamıştı. Böyle bir "işte Rusya'da böyledir, şurada böyledir. Biliyor musun, İsrail'de ETZEL diye bir Irgun vardı ona üye olurlar, oraya giderler, onlar İngilizlere karşı savaşıyor." Bunları duymak çocuklarda heyecan yaratırdı. Küçük küçük efsane hikâyelerle heyecanı yaratırsın ama sonra bir şey yapamazsın yani arkası yok.

Aliya yapmak daima bir sebep ister, heyecan değildi hiçbir zaman. Dünyadaki Yahudiler İsrail'e göç edenlerin çok azı idealist. Benim analizimle. Ya şikâyeti olacak, ya kovulacak, ya bir başarısızlık sonucu yeni yer arayacak. Rusya'dan pogromlardan kaçtılar, İsrail'e gittiler. Dolayısıyla Rusya'dan ilk göç, pogromlardan bıkmışlar, bir şey olamamışlar "burada bir yer var, ben orada çiftçilik yapacağım" diyenleri ve nitekim kibutzlar kurulmaya başlandı. Böyle bir akım var. Ondan sonra Avrupa'da antisemitizm rüzgârları esmeye başladı, Almanya'nın, İkinci Dünya Savaşı'nın çıkışıyla birlikte. O rüzgâr Polonya'da dışlanmış olmak, oralardan göç oldu. Türkiye'den göç çok azdı. Ancak tepki göçü vardı, idealist göçü yoktu. Varlık Vergisi, Trakya Olayları, bilmem hayatta başaramamış, kabahati bilmem nerede bulmuş, "ben Yahudi olduğum için, bana iş vermediler" gibi şeyler. Çoğunlukla tepki göçüydü. İdealistler yüzde beş veya on idi.

Yıldırım Spor kurulduktan sonra seanslar artık kültürel seanslardı. Yani birisi gelir ekonomiyle ilgili bir konferans verir, biri gelir sağlıklı nefes alma dersi verir, biri de hani ara sıra Yahudi tarihiyle ilgili bir hikâyecik, tek başına yavan gitmesin diye arada anlatırdı.

Ben de eğitim verdim. Tarih, "İsrail'de kibutz yaşamı nasıldır?" gibi yazılı defterler vardı. Biri defteri yazar bitirir diğerine verir, o defteri bitirir diğerine verirdi, öyle. O defter kopyalana kopyalana, sen bunu hazırla, sen onu hazırla. Tek bir defter meselesi

değil ama biri farz et ki Yahudi tarihini veriyor, onu bir resumé veriyor, Abraham ile başlıyor, geliyor geliyor, Mısır'ın çıkışına kadar seanslarla anlatıyor otuz haftada. Öbürü geliyor, bir başka konu alırsan Siyonist tarihini anlatmak istersin Yahudi heyecanlansın diye. Bir Dreyfüs davasını abartılı değil de heyecan verici bir şekilde anlatmak. Çünkü abartmanın ters tepkisi de var. Bir gün Dreyfüs'ü anlatırsın, bir gün İngilizlerin, İngiliz mandasının İsrail'de yaşantısı ve gördüğü zorlukları ve katkıları.

Bu seanslar evlerde yapılıyorsa beş kişi, yedi kişi, on kişi gelirdi. Kulüp kurulmadan önce faaliyetler FKD binasında yapılıyordu ve FKD'nin iznine tabiydik. Faaliyetler FKD'nin kuruluş amacına uygun değildi. Onların ifadesiyle "ee bu serseri çocuklar ne yapıyorlar, burada? Geliyorlar, bağırıyorlar, şamata yapıyorlar". FKD'nin kimliğine, kuruluş amacına, görevine ters düşüyordu. Belki de korkuyorlardı. Biz orada esrar, kaçakçılık, terör vs. gibi bir faaliyetimiz yoktu ama bir de "korkak Yahudi" deyimi de var. Yani üç Yahudi bir araya gelip "İsrail" diyorlarsa korkarlardı resmi makamlar nasıl karşılayacak bunu diye.

Yahudi kimliğini korumanın muhtelif şekilleri bunlar. Bazen parti yaparak kurarsın, bazen çocukları heyecana getirerek toplarsın, bazen bir spor aktivitesi yaparak kurarsın, bazen bir ket'e gitmek de bir heyecandır. Bize bir kumbara verirlerdi. Ne yazıyor? Fakirleri Koruma Derneği veya Yetimleri Koruma Derneği veya Matan Baseter veya Bikur Holim filan. O kumbarayla giderdik. Adreslerimiz var, kapıyı çalardık, "Madam ben geldim şeyden" falan. "Si ijo!" ("Evet oğlum") der. Pesah'a rastlamışsa bir dulse blanko verir, yerdeki kumbarayı verir ya da o anda açar, ya da kumbaraya bir şey atar. Gelirdik. Pesah'ta Yetimleri Koruma Derneği toplamış 3 bin lira, bilmem falanca toplamış 2 bin yedi yüz lira. Vay rekor bende! Ben topladım yüz yetmiş lira. Böyle bunlar lazımdı.

Bu ekskürsyonlara, partilere gençler daha çok ilgi gösteriyorlardı çünkü daha renkliydi. Öbürü sıkıcı bir ders. "Okuldan geldim bir de bununla mı uğraşacağım!" Ama gelirlerdi katılmış olmak için, dinlemek için. Kimisi heyecanla takip ederdi ama parti ve ekskürisyon dediğin zaman erkekli, kızlı, şamata, düzen yok, abi-kardeş ilişkisi yok. Dolayısıyla daha bir rahattı. Evlerde yapılırdı. Bu evini açar bu hafta, bu evini açar öbür hafta veya yılda bir kere eğer izin verirse bize abiler, salonda yapılırdı böyle, senenin balosu gibi böyle.

İstanbul'daki polis tabii ki bütün bunlardan haberdardı. Biz onlara "boton" Ladino dilinde (düğme) derdik. Polis gelirse "boton geldi" derdik veya ceketimizdeki düğmeye işaret ederek arkadaşlara haber verirdi.

İsrail'deki Betar ile organik bir bağımız yoktu, bir sempati ilişkisi vardı. Buradan birisi oraya giderse ve "nereye gideyim?" diye adres isterse Betar'ın merkezi olan Rehov King Street Tel Aviv'i verirdik. "Git oraya, onlar sana sahip çıkar, yönlendirirler belki" derdik. O da gidip "Ben Türkiye'den geldim" der, onlar da kendisine bir moşavda yer bulurlardı.[43]

- **Eli Benyeş'in Anıları**

Eli Benyeş, Adanalı bir Yahudi ailenin oğluydu. Babası, erkek kardeşi ile birlikte bir hırdavat mağazası sahibiydi. Aile daha sonra İstanbul'da, Moda'ya yerleşecekti. Benyeş, aynı semtte yaşayan İzak Abudaram ile 1950 yılında tanışacak ve 1951 yılında Betar üyesi olacaktı. İTÜ Makine Mühendisliği Fakültesi Aeronotik Bölümü mezunu olan Benyeş'in (1936-) sınıf arkadaşlarından Mehmet Bildirici, ondan şöyle söz etmekte.

Sınıf arkadaşlarım Türkiye'nin çeşitli illerinden gelmişti. Bunlardan ikisinden bahsedeceğim. 6830 numaralı Eli Benyeş, çok çalışkan değildi. Bizden 1-2 yaş da büyüktü. Ama çok girişimci idi. Verilen ödevler yetişmeyecek, hocadan süre istenecek, hemen güzel laflarla Eli bu işi hallederdi. Bazen toplu bilet alır bizi sinemaya götürürdü...[44]

Benyeş, mezuniyetinden sonra 1962 yılında aeronotik konusunda yüksek lisans eğitimi için Fransa'ya gidecekti. Döndüğünde 1964-1966 yılları arasında yedek subay olarak askerliğini yapacaktı. 1967-1969 yıllarında Fransa'da SEPR'de araştırma mühendisi olarak çalışacaktı. 1967 yılında Fransa'da çalışırken Betar Fransa'nın

43 27 Kasım 2019 tarihli görüşme.

44 Mehmet Bildirici, *İTÜ Öğrencilik Yıllarım 50 Yıl Öncesi İTÜ'de Öğrencilik*, İstanbul, Ağustos 2010, s. 6.
http://www.mehmetbildirici.com/post_attachment/stream?id=54

lideri ile tanışacaktı. Bu lider, Benyeş'e İsrail'e göç etmesini ve Israel Aircraft Industries'in Kfir savaş uçağı üretimi projesinde çalışmasını teklif edecekti. Benyeş teklifi kabul edip İsrail'e göç edecek ve 1969-1979 yılları arasında Israel Aircraft Industries'de çalışacaktı. 1975 yılında Caracas'a (Venezuela) göç edecektir. Hâlihazırda orada yaşamaktadır.

Benyeş, Betar yılları hakkında çok fazla bir şey hatırlamamakta. Kendisiyle yaptığım yazışmalar sonunda derlediğim hatıraları şöyle:

> Betar'da yer alan kimi isimler aktif, kimileri ise pasif durumda idi. Dr. Menahem Mitrani pasif bir üye idi. Hatırladığım Betar gençleri Daniel Maya, Mateo Kalaora ve erkek kardeşi, Akiba Bennun, İzak Abudaram'ın kardeşi Hayim Abudaram, Jak Karasu, Aslan Eskinazi, Sami Eskenazi. Betar'a 1951 yılında intibak ettim. 30 Temmuz 1958 tarihinde İsrail'de Natanya'da düzenlenen ilk Betar Gençlik Spor Festivali'ne (Betariada) on Yahudi gençten oluşan takım ile katıldım. Betar'ın faaliyetleri, Yahudi gençlere Siyonist bir eğitim verip Yahudi kültürlerini geliştirmekti. 1960 yılında natsiv olacaktım. Önceki Natsiv Bensiyon Pinto idi. Bir yıl sonra natsiv görevini gene Bensiyon Pinto'ya devredecektim. 1960'lı yıllarda Suriye Yahudilerinin Türkiye üzerinden gizlice İsrail'e göç etmelerini sağlamada yardımcı olacaktım zira Adanalı olduğumdan Adana Yahudi cemaati ile iyi ilişkilerim vardı. Natsiv olduğum yılda İstanbullu Yahudi gençlerin İsrail'de Mevuot Betar'a gitmelerini sağlayacaktım. Gönderilen gençler arasında Izak Abudaram'ın erkek kardeşleri Hayati Abudaram ve kardeşi vardı.

- **Ralf Arditti'nin Kaleminden Kadima Sion**

Anonim Tanık-1'in belirttiği üzere Kadima Siyon veya Türkçeleşmiş adıyla Kültür Sanat Derneği'nin gençlik yıllarında faal bir üyesi olan Ralf Arditti (1945-), o dönemi şöyle hatırlamakta:

> Şişli (Osmanbey) Sinagogu'nun arka kapısı alt sokağa bakan dört katlı bir binaya açılır. 1960 başlarında bu mekân ve alt katlar Yahudi gençlerine hizmet veren üç derneğe ev sahipliği ya-

pıyordu: Arkadaşlık Yurdu (Amikal), Kardeşlik (Or Ahayim) ve Kültür Sanat (Kadima Siyon). Bunlardan sonuncusu en hararetli yıllarıma (16-22) tanıklık etmiştir.

Tüm bu dernekler Yahudi gençlerin birbirleriyle tanışmaları ve mümkünse aynı kökenden gelenlerle evlenmelerini sağlamak için kurulmuştu. Arada partiler, danslar, konferanslar, piknikler ve eğitim saatleri arkadaşlığı ve dayanışmayı artırmak gayelerini güdüyordu.

Bu derneklerden herhangi birine girebilirdim. Kültür ve Sanat'ın yeni kurulması ve daha genç bir oluşumda yükselme olasılığı bu yöne çekmiş olabilirdi beni.

Kadima Siyon'un diğerlerinden farklı iki esas daha hedefi vardı: Yahudi din ve geleneklerine sahip çıkmak ve mümkünse yeni kurulan İsrail'e göç etmeyi teşvik etmek.

İlk kurulan birinci kivutsa'ya (sınıf) yetişemedim, 1960 yılıydı. Kurucuları arasında sonrasının ağır entelektüel toplarından Rav. Prof. Yomtov Assis (önce Londra, sonra Kudüs İbrani Üniversitesi) ve kardeşi Yitshak bulunuyordu. 1961'deki 2nci kivutsa'da benimle birlikte Niso Esinli, Rifat Anter gibi Büyükadalı arkadaşlarım vardı.

Hepimiz Tevrat ve Yahudi tarihi dersleri yanında, İbranice öğrenmeye ve Ortadoğu coğrafyasına hâkim olmaya başlamıştık. Kurslarımızı bitirir bitirmez bizler de yeni katılan arkadaşlarımıza eğitim vermeye başlar ve döngünün devamını garanti ederdik.

Bizi en çok heyecanlandıran, aynı zamanda yoran fakat gerçek disipline ulaşmamızı sağlayan etkinlik folklordu. 1960'lı yılların başlarında, 1967'de 6 Günlük Savaş'tan önce, Türkiye'yi ziyaret eden İsrail halk oyunları grupları çoktu. Bugünden geriye bakıldığında şaşılası şekilde Türk gençleri İsrail'e, kibbutz felsefesine ve küçük ülkenin yaşam savaşı vermesine hayranlık duyuyorlardı.

Galatasaray Lisesi'ne gelen İsrailli folklorcularla arkadaşlık kurar, onların adımlarını öğrenmeye çalışır, melodilerini ezberlerdik. Müzisyen dostumuz Kemal Eskenazi (sonradan Besken) bizi takip eder, tüm şarkıları koca bir orkestrayı yansıtacak maharetle akordeonuna taşırdı. Folklor gösterilerinin başarılı olması için yukarıda bahsi geçen üç derneğin tüm çevik kız ve erkek elemanlarından yeni bir grup oluşturduk. Başlarına beni seçtiler.

İsrail halk oyunları yalnız Filistin coğrafyasına ait değildi. Yemen adımları, Polonya valsleri, Hasidik (Dindar Yahudilik) ya-

karmalar (Hine MaTov) hep repertuarımızın parçalarıydı.

Hele bir Debka Drüz (Lübnan, Suriye ve İsrail'de yaşayan Dürzilerden kaynaklanan) vardı ki her oynayışımızda yüzlerce izleyiciyi coşturur, tekrarı istenirdi. Sırf erkeklerden oluşan bu grubumuzun ana kadrosu: Nino Debehar, Moris Kaspi, Simi Karaso, Gabi Perez ve bendim.

Kızlarda ise Raşel Verter'i, Ziva Eskenazi'yi, kız kardeşim Tina'yı anımsıyorum.

Folklor gösterilerini İstanbul Hilton'da, Divan Oteli'nde hatta Ankara Garnizonu'nun davetiyle başkentte bile izleyiciye sunmuştuk.

Kıvrak hareketler, nağmeye uyum, el ele tutuşarak grubu yönetme 50 yıldır gölge gibi takip etti beni. Hâlâ düğünlerde, Bar Mitzvalarda Hava Nagila çaldığında dayanılmaz bir coşkuyla pist ortasında milleti oyuna davet etmekten haz alırım.

Birliktelik ve dayanışma yanında kıskançlıklar ve rekabet de yer alıyordu çalışmalarımızda. 1965-67 yıllarında başkan seçimleri bir hayli mücadeleye sahne olmuştu. Bir yanda Yahudi geleneklerini daha sıkı uygulama ve Şabat günlerinde tamamen ibadete yönelme taraftarları, diğer yanda modern yaşamın koşullarını benimseyerek daha fazla genci aramıza katma arayışları sert kavgalara yol açmıştı. Kültür ve Sanat'ın ruhunu kimler koruyacaktı? Reform yanlısı Rafi Lombrozo mu, dindarlık timsali Aron Hanukoğlu mu?

Tüm bu iç çekişmelerimiz sonuçta 100-150 üyeyi etkilemek içindi. Ne kadar da önemserdik seçimleri, kendi yanımıza çekmeyi becerebildiğimiz oyları ve yönetim kuruluna girmeyi...

2500 yıllık Yahudi tarihinde ölümcül olmayan düşünce iç savaşlarının bir benzerini kendi küçük dünyamızda yaşıyorduk.

Kültür Sanat benliğimi o kadar sarmıştı ki, okulumda zengin sosyal faaliyetlerden yararlanmaz olmuştum. Tüm arkadaşlarım ve sevgililerim, yarı zamanım derneğimindi. Varsa yoksa Osmanbey'deki salonlarda konuşmalar, partiler, halk dansları provaları yalnız hafta sonlarını değildi, hafta içini de kapsıyordu.

1969'da terk ettim bu dünyayı. Londra'ya yüksek lisans almaya gittiğim yıl, kız kardeşim de İsrail'e göç etti. Takip eden yıllarda Kadima Siyon üyelerinin önemli bir kesimi Erets İsrael'e yerleştiler. Aralarında Menaşe Karmon (sonraları Türkiye ile güçlü ticaret ilişkileri kurdu), Aron Levi, Dr. Yaakov Razier, İzi Pesah

(kız kardeşimle evlendi) hayatlarını orada devam ettirdiler. Tabii başkan adaylarımız Aron Hanukoğlu ve Rafi Lombrozo da ayni yollardan geçtiler.

Onları gördüğümde kızarlardı: "Madem bizi Siyon topraklarına teşvik ettin, sen neden Türkiye'de kaldın?"

Vardı nedenim: Kız kardeşimin ayrılmasından sonra ve Londra'dan dönüşümle aileden birinin babam ve annemle ilgilenmesi gerekiyordu.

Yalnız halk oyunları kalmadı benliğimde hatıra olarak. Kadima'nın "Ahava Leyisrael" (İsrail sevgisi) felsefesi tüm yaşamım boyunca ruhumu sardı. 1963 yılında İsrail'e ilk yolculuğumda kuzeyde Türkiye'den gelenlerin kurduğu Hagoşrim Kibbutz'unda altı hafta elma toplamış ve ülkenin her yanını grupla gezmiştik.

1965'te liseyi bitirdiğimde Technion – Hayfa (İsrail'in önde gelen mühendislik ve teknik üniversitesi) sınavına İstanbul'da girmiş ve fena çuvallamıştım. Ülkenin ne kadar güç bir hayat sunduğunu tatmış oldum genç yaşımda.

Kadima'nın gelenek tarafını pek beceremedim yaşamımda. Oysa İsrail'in ekonomik başarı ve savaşlarını, ölüm ve kalımlarını, oradaki akraba ve dostlarımı yakından izledim, sıkıntı ve sevinçlerini paylaştım.

Kültür ve Sanat'ın izlerini takiben...[45]

45 Ralf Arditti'nin 10 Aralık 2019 tarihli iletisi.

ALTINCI BÖLÜM

TÜRK YAHUDİ GENÇLİĞİNİN ALİYASI

Betar Türkiye'nin ana amacı, Türk Yahudi gençlerinin Aliya yapmaları, yani diasporada yaşamaktan vazgeçip anavatan İsrail'e göç etmeleriydi. Aliya, bütün göç etme kararları gibi son derece radikal bir karardır. Göç edecek kişinin doğup büyüdüğü, lisanını bildiği ülkesini terk edip lisanını kısmen bildiği veya hiç bilmediği, kültürüne tamamen veya kısmen yabancı olduğu genç İsrail Devleti'ne göç etme kararıdır. Çoğu zaman ebeveynlerini, aile yakınlarını, arkadaşlarını ve İsrail'de yaşayacağı müstakbel zor hayatına kıyasla konforlu bir hayatı geride bırakarak... Bu nedenle Betar Türkiye hareketinin nihai amacını gerçekleştirmekte çok başarılı olduğu söylenemez zira hareketin liderlerinden İzak Abudaram ve Bensiyon Pinto bile aliya yapmayacaklardı. Aliya fikrinin dönemin Türk Yahudi gençliği arasında yaygın bir şekilde kök salmamasının birçok sebebi vardır. Bu sebeplerin en başta gelenleri; İsrail Devleti'nin kurulmasından sonra 1948-1949 yıllarında Türkiye Yahudileri arasında yaşanan kitlesel göçten sonra Türkiye'de kalmış olan Yahudi gençlerinin (a) ya ebeveynlerinin kendilerine engel olmaları (b) veyahut orta ve üst sosyal sınıflara ait olmaları (c) veya 1950 yılında iktidara gelen DP ile birlikte başlayan ekonomik refah dönemindeki yeni şartlardan istifade edip Türkiye'de kalmayı tercih etmeleridir.

- ***Hadar* Dergisinde Türk Yahudi Gençleriyle İlgili Yazılar**

Aliya fikri, Siyonist eğitimden geçmiş gençler arasında yaygındı. Betar İstanbul'un ve yayın organı *Hadar*'ın amacı Türkiye'deki Yahudi gençleri aliya yapmaya teşvik etmek olduğu için dergide İsrail'e göç edecek veya göç etmiş olan İstanbullu ve İzmirli gençlerin yeni yaşamları ile ilgili sık sık yazılar yer almaktaydı.

İsrail Devleti'nin henüz bağımsızlığını ilan etmediği 1946 yılında *Hadar* dergisinde yayınlanan bir yazı son derece ateşli bir "aliya yapın" çağrısıydı:

> Kardeşlerim, 2000 seneden beri Yahudi milletinin beklediği gün gelmiştir. Hürriyeti kurmak gibi mukaddes bir vazifeyi yapmak şerefi bugünkü Yahudi gençliğine tevdi edilmiştir. Galut'un her köşesinden Erets'e akanlar gibi, biz de akmalı, biz de ilerlemeli ve dünyaya bizlerde de kahraman atalarımızın kanı damarlarımızda aktığını ispat etmeliyiz. Egoist, korkak Yahudi tipini ortadan kaldırmalı ve asıl Yahudi çehresi ile görünmeliyiz. Bütün bunlar için tek bir şey düşünmeli. "Artık ben hiç kimsenin değil, ancak vatanımın malıyım". Tahsil, iş, sevgi, Galut'ta olmamalı, bütün bunları feda ederek vazifemize koşmalıyız. Bugünkü nesil, anne veya baba evinden, bu mukaddes gaye için uzaklaşmalı ve bir an evvel Erets İsrael'e girmelidir. (...)
>
> Kardeşlerim, ilk gayemiz her ne pahasına olursa olsun, Erets'e girmektir. Ondan sonra mukaddes ideolojimizi takip ederek vazifemize devam etmeliyiz. Kendinin Erets'e gidemeyeceğini hissedenler bedbaht kimselerdir. Bence genç olup da Erets'e gitmek için çalışmayanlar Yahudi değildirler. Hiçbir mazeret onları Erets'e gitmekten men edemez. Hiçbir şey bizleri tutmamalı ve yıldırmamalıdır. Erets'te yapılan her hareket bizlere örnek olmalıdır. Erets bizlere örnek olduğu ve bizleri mağrur ettiği gibi bizleri bu işlere sevk etmeli, yerimizde, bu kara Galut'ta durdurtmamalıdır. Hepimizin gözleri Erets'i görmeye, kulağımız oradan gelecek haberleri işitmeye daima hazır olmalı, zihnimiz bir an evvel oraya gitmek için lâzım olan şeyleri temin etmekle çalışmalıdır.[1]

1 P.E., "Aziz Betar Kardeşlerime", *Hadar*, 17 Aralık 1946, Sayı 58, s. 4-5.

1949 yılında dergide yer alan yazılardan biri, İsrail'e göç edecek gençleri taşıyan gemilerin birinin hareketinden önce edinilen izlenimleri yansıtmaktaydı:

> Yolcu salonuna girmiştim. Israel bandıralı bir gemi, anavatana dönmek üzere Dolmabahçe açıklarında demir atmış, bekliyordu. Bu gemi diğer gemilere benzemiyordu. Bu gemi öyle bir gemi idi ki, ahçısı, makinisti, hepsi Yahudi idi. Bunu tasavvur etmek oldukça güçtü, fakat hakikate alıştığım zaman gurur ve iftihar duymaktan kendimi alamadım.
>
> On kuruş mukabilindeki biletle salona girildiğinden on saniye ya geçmiş ya geçmemişti ki karşımda yaşlı bir kadının mert bir delikanlıyı kolları arasında sıkıştırdığı halde, onu büyütmek için katlandığı güçlükleri birer birer saydığını işittim. Bütün bu fedakârlıklarını bir an için mi tasarlamıştı? Soruyordu, ağlıyordu, gülüyordu. Onları bu şekilde bıraktım ve kalabalıkta kendime bir yol açtım. Bu sefer beni durdurtan, bir köşede büzülmüş on dört yaşında bir kızdı. Yaklaştım:
>
> "Niye ağlıyorsun kızım?"
>
> "Ağabeyim gidi-gidi-gidiyor", diye hıçkırıyordu.
>
> Teselliye çalıştım. "İyi amma ağlayacak bir şey yok ki. O öyle bir yere gidiyor ki bir gün sen de, ben de gideceğiz.
>
> "Ben de zaten onun gittiğine değil benim gidemediğim için üzülüyorum". Böyle bir cevapla karşılaştığım zaman aptala dönmüştüm. Kendimi aptalca hissettim ve kızdan ayrıldım.
>
> Biraz ötede iki genç:
>
> "Vay Şimon sen de mi gidiyorsun?"
>
> "Vay İsak, bu çok kıyak" diye birbirlerine sarıldılar.
>
> Başka bir tuhaflıkla karşılaşmak için çok yürümeme hacet yoktu. Rüyada imiş gibi, avanak avanak etrafına bakınan bir delikanlıya şöyle bir sual sormak aklıma geldi:
>
> "Israel'e neye gidiyorsun?"
>
> Bu suali ona sorarken hakkında malumat toplamıştım. Biraz düşündü ve cevap verdi:
>
> "Orası bizim vatan, ben de oranın bir vatandaşıyım. Vatandaşın yeri vatanıdır."

Bir formül gibi ezberletildiği belli olan bu cümleyi bana söyledikten sonra, kendisinden memnun bir hal takındı ve ıslık çalarak buradan uzaklaştı.

Başımı kaldırdım. Bir ihtiyarın yamalı ceketinin arkasını, bir kadının hıçkırığını ve gülüp veya ağladıkları belli olmayan iki kız çocuğunu gördüm. Bunların ortalarında kırmızı yanaklı, on altı on yedi yaşlarında bir delikanlı, nasihat dinlemekten bıkmış, asık bir suratla duruyordu. Tam yanında, yetmişinde bir adam bağırıyordu. (söylediklerinin başını işitemedim.)

"..... biz hep yabancılar için savaştık. Düşmanlarımız için düşman öldürdük, hiç olmazsa sen, oğlum, bizim için, kendin için, savaş."

Bu adamın söylediklerinin doğruluğunu müşahede ederken salondan ayrıldım.

Çıkarken bir arkadaşıma rastladım. Bu, babasının cebinden geçinen bir gençti. Konuşurken:

"Bu gidenlerin hepsi boş kalabalık. Bir işe yaramaz kütle. Burada muvaffak olamadıkları için adeta bir sığınağa koşuyorlarmış gibi gidiyorlar" dedi.

Kızdım. Kendimi topladım ve cevap verdim.

"Sen İsrael'e gitsen eker misin, biçer misin? Tabii ki hayır. Bu işi kim yapacak?... Bunlar. Bunlar olmalıdır ki doktorlar, avukatlar ve kimyagerler kendi işlerini görebilsin. Bundan maada, bunlar burada mali sıkıntı çekmektedirler. Dolayısıyla çocukları okumaya vakit bulamadan işe koyuluyorlar ve cemiyetten daha haberleri olmadan mahdut bir çerçeve dâhilinde iş görüyorlar. Bu hal yalnız kendilerine değil, oğullarına ve onların oğullarına intikal edecektir. Hâlbuki Filistin'deki sosyal demokrat rejim, bu gençlerin müsavi bir şekilde tahsil görmelerini sağlıyor ve böylece istidatlarını doğru yolda tatbik etmelerine meydan veriyor Bu şekildedir ki hükümet gitgide gelişecek, her sahada olgun adam yetiştirecek.

Görüyorsun ya, buradaki sefil, orada işe yarayacak ve oğullarına açık bir meydan vermiş olacaktır."

Bu münakaşadan sonra eve gittim...[2]

2 R.G., "Gemi'den Röportaj", *Hadar*, 1 Nisan 1949, Sene 5, Sayı 101, s. 8-10.

Derginin aynı nüshasında yer alan bir diğer yazıda ise şu izlenimler aktarılmaktaydı:

Vapurdan indim, çukurlu dar sokaklar arasından geçtikten sonra çocukların bulunduğu eve girdim. Hepsi ayağa kalktı. Henüz ışığa alışmayan gözlerimi, bana doğru bakan çehrelerin üzerinde bir an gezdirdim. Bir odada bir yaşlı kadın, iki genç kız ve bir oğlan bulunuyordu. Bunlar ev verenin aylesini teşkil ediyorlardı. Bunlardan maada Betar'a karışmış bir ihtiyar vardı. Onu da karşımda hazırol vaziyetinde görünce şaşırdım, hemen "otur" emrini verdim. Hazır bulunanlardan yarısı ayakta kaldı. İskemle olmadığından onları yere oturttum. Seansa başlamak isterken ihtiyar sözümü kestiğinden af dileyerek şu izahatta bulundu:

"Tek odamız budur kusura bakmayınız, mangal yalnız bu odada bulunduğundan karım ve çocuklarım bu odada kalacaklar, affedeceğinizi umarım".

"Katiyen zararı yok. Maalesef sizi böyle iki ayda bir rahatsız etmeye mecbur olacağız". Zaten başka bir şey söyleyemezdim.

Nihayet seansa başladım. Birkaç defa anlattıklarımı tekrarlarken başka şeyler düşünüyordum. Acaba bunların fikirlerinde Betar ne gibi bir yer işgal ediyordu? Acaba hepsi, seansları takip ederek Filistin'e gönderileceklerini mi umuyorlardı? Buna benzer suallerle beynimi kurcalarken seansın bittiğinin farkına vardım.

Üçer üçer çıkmalarını tavsiye ettim. Bu arada geride kalanlardan bir tanesini alıkoydum ve ne düşündüğünü sordum.

- Vallahi benim haberim yoktu. Moşe geldi "bana bak" dedi "şöyle şöyle bir şey var" dedi, "seni de sokayım". "Ulan" dedim "ben de Yahudi'yim" dedim. Girelim bakalım ne olacak. İşte buradayım ama şimdi gitmek istiyorum. Bir beş yüzlükle bütün sülale gideriz. Başka bir oğlan çevirdim. Eğer ismi tam Yahudi olmasaydı Anadolu'nun yerlilerinden olduğuna yemin edecektim. Kapkara gözleri, iriyarı bir vücut, düzensiz bir bıyık her gözü kandırabilecek bir delikanlı teşkil ediyordu. Bünyesine göre daha tartılı konuşuyordu.

İlk başta hiçbir şey anlayamıyordum. Sonradan anladım ki bizim yerimiz sahiden orasıymış. Bilhassa şu bizim kahramanları saydığımız zaman gururum kabardı. İsmimin onların arasına geçmesi için hayatımı fedaya hazır olduğumu şimdi anlıyorum.

Oraya artık bir idealle gidiyorum. Çok teşekkür ederim. Sizi hiçbir zaman unutmayacağım...

Ben çıraklıkla hayatımı geçirmeye tahammül edemiyordum. Bu yüzden birçok işler değiştiriyordum. Bütün bunlar tahmin ettiğiniz şekilde fazla para getirmiyordu. Şimdi aylem kalmadı. Kendimin sahibi olacağım bir yere gitmek isterim. Bu düşündüğüm yerin Filistin olacağına inanıyorum. Betar'da terbiye ettiğim vücut ve karakterimin.

Demek oluyor ki, İsrael Devleti bu üç şahsın maddi güçlüklerini bertaraf etmekten başka, manevi ihtiyaçlarını da tatmin etmiş oluyor.

Bu kütlenin buradan gitmesi bir an evvel daha iyidir. Zira burada oğulları için istikbal yoktur. Hâlbuki orada onları bekleyen fırsatlar sonsuzdur.

Not: Bu üç genç şimdi Filistin'de bulunmaktadırlar.[3]

Gene 1949 yılına ait bir diğer yazıda, İsrail'e göç etmiş olan gençlerin İstanbul'daki arkadaşlarına gönderdikleri mektuplara yer verilecekti. Bunlardan biri şöyleydi:

Eretz'e yolculuk bazen uzun ve yorucu bazen de rahat geçer. Meselâ: Hayfa'ya giden arkadaşımız Moşe 7nci ayın 13ünde yazdığı mektupta şöyle diyor: "5 gün süren uzun ve gayet fena bir yolculuktan sonra Perşembe sabahı Hayfa'ya vardık. Hayfa'nın bıraktığı tesiri muhtelif arkadaşlardan duyduk." Aynı Betarı mektuplarında şöyle diyor: "... Rıhtıma indik. Hayfa limanı suni fakat fevkalâde bir yer, birçok büyük limanlar yanında sönük kalır."

Hayfa'ya gelince ne ile karşılandığını arkadaşımız Moşe'nin aynı tarihli mektubuna bırakalım: "Buraya gelecek olanlar bilmeli ki karantinada bizi görmeden bir şey yapmasınlar, hiçbir yere yazılmasınlar. Çünkü buraya gelen her insanın partilerin ve bilhassa Şomer Atsair'in[4] propagandaları tarafından avlanmak istenir."

Nitekim arkadaşımızın bu yazdıklarını teyid eden bir vaka olmuştur. İlk önce yabancı bir koloniye giren, sonra meseleyi anlayan bir arkadaşımız koloniden kaçmak mecburiyetinde kalmıştır. Sözü gene arkadaşımız Moşe'nin bu sefer 29 Ağustos tarihli

3 R.G. "Betar'dan Röportaj", *Hadar,* 1 Nisan 1949, Sene 5, Sayı 103.

4 Hashomer Hatzair.

mektubuna bırakalım. "... o da kaçtı şimdi bize Sohnut'un vereceği çıkış kağıdını bekliyor. Sohnut "Agence Juive"dir, muhacerete karışır".

Karantina, Bet Olim[5] gibi yerleri geçen arkadaş, Tenuat Aherut'a[6] müracaat eder. Sözü arkadaşımız Moşe'nin 13 Temmuz tarihli mektubuna bırakalım: "Her partinin burada bir şubesi vardır. Biz de Tenuat Aherut'a müracaat ederek ne yapmamız gerektiğini sorduk. Bize de 14 yaşından 16 yaşına kadar olan çocukların Tel Aviv'in yakınında bulunan Betar mektebine gideceklerini, öbürlerine de iş bulacağını söylediler.

Şimdi artık yaşı müsait olan Betari için bir Betar mektebi olan Havat'a gitmekten başka bir iş kalmıyor. Ancak şimdi mecburi askerlik yasasının kabulü dolayısıyla Eretz'te bir erin yaşadığı hayatı hakkında Betari Moşe'nin gene 13 Temmuz tarihli mektubunda bu mevzuyla alâkadar kısmı olduğu gibi alıyoruz. "İsrail askeri ayda 3,5 İsrail lirası ve 2 liralık sigara da alır. Hiçbir eksiği yoktur. Yemekleri çok iyidir. Yalnız 3 ay talim var. Bu talimden sonra asker komando oluyor... İsrail askeri 3 ayda her şeyi öğrenir her şeyde ustadır. Düşün bir kere sana küçük bir misal veriyorum. İki askeri bir ağacın üstüne çıkarıyorlar ve dövüş yaptırıyorlar. Yani tam harpte imiş gibi hareket ettiriyorlar. Meselâ bir yerden bir yere atlamak. Eğer düşersen altında dikenli teller var, yaralanırsın... Bundan sonra asker asker değil Trumpeldor'un istediği gibi: Milletin ihtiyacına göre istenen şekli alan bir demir parçasıdır.

Bundan sonra Moşe aynı mektupta halkın halet-i ruhiyesini, Mapay'a seçimleri kazanmasında da amil olan düşünüşü şöyle tenkit ediyor: Buradaki bütün toplar tanklar son modeldir. Ordu kuvvetlidir fakat halk bir damla kanın dökülmesini istemiyor.

Yukarda da dediğimiz gibi Havat bir Betar mektebidir bundan 1,5 sene evvel kurulmuştur. Havat'daki hayat hakkında muhtelif arkadaşlardan gelen mektuplardan aldığımız malumatı sıralıyoruz.

Havattaki hayatı Betari Moşe 11 Ağustos tarihli mektubunda şöyle anlatıyor, "sana buradaki hayatı anlatayım. Sabah 6,5'ta çan çalar. Yarım saat jimnastik yaparız, yemek yeriz ve 9'da işe başlarız".

---

5 Göçmenlerin yerleştirildikleri yer.

6 Menahem Begin'in kurduğu Herut partisi.

Havatta yapılan iş hakkında aynı arkadaşın 29 Ağustos tarihli mektubuna bakalım. "Ben her sabah Basan Yaakov (yani Gerera) ve bir iki başka çocukla tavuklara kümes hazırlarız". Başka bir mektubunda Moşe şöyle diyor: "Bizim kibutzdaki çocukların hepsi 17, 18'den büyük değil. Burada çapayı kullanmayı öğrendim, çiftçilik öğreniyorum. Umumi yaşayış tarzı ve iş kullanılan malzeme için başka bir arkadaşımıza mektubunda şöyle diyor. Burada hayat mükemmel (bizim için) Geçen hafta yeni takım verdiler. Hepsi aletlerimiz Amerikan malı, mükemmel şeyler...

Sabah işten sonra yemek, ondan sonra da ders vardır. Cumartesi günü serbestiz. Ve üç ayda bir aldığı paralı hofeşten (izin) maada birkaç parasız hofeş alırsın.

Betarıların giyimlerine gelince Havatta bir betari iki elbise giyer. Bunların biri iş elbisesi, biri Şabat elbisesidir. Arkadaşımız Moşe iş elbisesini anlatırken eski giyinişinden şöyle bahsediyor "... yani senin anlıyacağın artık o ceketli fiyakalı Moris değil..."

Diğer taraftan Şabat elbiselerinden Betariler gayet memnundurlar. Mesela Moşe 11 tarihli mektubunda şöyle diyor: "Çok güzel elbiselerimiz var, bir de o Amerikan uzun şapkalarını Dov Grüner[7] gibi koyduk mu herkes bize bakıyor. Bu arada herkesten bahsederken, aynı mektubun halkın Betarilere reaksiyonunu gösteren şu satırlarını almadan geçemeyeceğiz. Hele Tel-Aviv'de ya fena fena, ya iyi bakıyor bazen de tuhaf tuhaf bakıyor. Bize burada iyi gözle bakmıyorlar amma zararı yok.

Şimdi tekrar Havat'a dönelim. Her Betariye mektep ne veriyor? Moşe mektubunda bütün teferruatıyla anlatıyor ve "geldiğimiz günün sabahı bize sabun, diş fırçası, diş macunu, ayakkabı boyası verdiler. Yarın yahut yakında bize dört kat çamaşır, iki çift ayakkabı, üniformalar, iş elbiseleri vesaire verecekler" diyor.

Şimdi biraz da Havat'ın manevi hayatından ve kültürel çalışmalarından bahsetmek istiyoruz. Havatta ders bölümünü şöyle anlatıyor: Kudüs Üniversitesi'nden geçenlerde bir kadın geldi ve bizi sınıflara ayırdı. Ben yüksek matematik derslerine yazıldım, belki yüksek tahsile devam ederim.

---

7 Dov Grüner (1912-1947) Macaristan'da doğmuş bir Siyonist aktivistti. 1940 yılında Avrupa'dan kaçarak Filistin'e yerleşti. Önce İngiliz Ordusu'ndaki Yahudi Lejyonu'nda bulundu ve Holokost'tan kaçan Yahudilere yardım etti. Savaştan sonra Irgun'a girdi ve Filistin'deki İngiliz Kuvvetleri'ne karşı savaşmaya başladı. Bir İngiliz polis noktasına saldırdıktan sonra yakalandı ve 15 Nisan 1947 günü idam edildi.

Havatta dine gelince. Bizim Havat'ta Allah'a inanıp inanmamak serbesttir. Cuma akşamları dua söylenir... Görülüyor ki burada ne Mizrahistlerin[8] aşırı dindarlığı ne de Mapam'ın tamamen ateizmi tesir etmiş olup, Aristot'un diyeceği gibi en iyi yol yani ikisinin ortası tutulmuştur.

Eretz'ten geriye dönmek zafiyetini gösterenlere şu basit Betar çocuğunun iki satırı ibret olmalıdır: Ben artık buralıyım kardeşim. Geriye dönmemin imkânı yok. Çünkü istemiyorum. İstersem bundan kolayı yok.

Nihayet arkadaşımızın şu kısa fakat manidar cümlesiyle yazımızı bitirelim. Zaten Eretz'i anlamak için mutlaka Eretz'e gelmek lazımdır.[9]

Bir diğer mektup ise şöyleydi:

Sevgili arkadaşım S.A.

Şimdiye kadar yazmakta bu kadar gecikmemin sebebi, buranın hayatını bir az olsun tanıdıktan sonra yazmak istemiş olmamdır. Diyebilirim ki, buraya geldiğim andan itibaren karşılaştığım şey iyi bir teşkilât olmuştur. Yahudi zekâsı her şeyin pratik ve iyi tarafını seçebilmektedir. Hayfa yakınında kaldığımız dört günlük karantinada binlerce muhacire, hiçbir hadise çıkmadan sıhhî muayenesi yapılmış, yemeği ve yatacak yeri verilmektedir. Hadisesiz geçmesinin yegâne sebebi herkesin sıraya girmeyi öğrenebilmiş olmasıdır. Bu, bizim halka biraz zor geliyor amma herkes katlanıyor.

Burada bulunmuş olduğum zaman zarfında 20 dakika uzağımızda bulunan Hayfa'yı gezdim. Hayfa, manzaraları ile çok güzel bir şehir: Liman, Adom Akarmel ve Mont Karmel diye üç kısma ayrılır. Adon Akarmel işçiler, Liman endüstri merkezi, Mont Karmel de sayfiye yeridir. Adon Akarmel'de güzel caddeler, mağazalar ve sinemalar var. Kalabalığı en çok erkek ve kız askerler teşkil etmektedir.

Karantinada Jak Gerera ile görüştük. Bizi bu şehrin Herut bürosuna götürerek bizi takdim etti (her partinin burada bir bürosu vardır). Grubumdan Suhami, Lazar Mizrahi ve diğer bir çocuk

8 Mizrahi partisinin üyeleri.

9 Toplayan I. K., "Havat", *Hadar*, 15 Kasım 1949, Sene 7, Sayı 116.

kabul edildiler. Ben de Betar Histadrut'una yazıldım. Burada çeşitli partilerin mümessilleri kibutzlar için adam avcılığına çıkarlar, parlak vaadlerde bulunurlar. Bu mücadele en çok Mapay ile Mapam arasındadır.

Beer Yaakov'daki Betar mektebinden bizi görmeye gelen Basan ve Karasu, mektebin yeni kurulmasına rağmen çok ilerlediğini ve bir noar[10] hayatı geçirdiklerini anlattılar. Yani dört saat ders, dört saat da toprak üzerinde çalışma. (...)

Karantina müddeti zarfında her muhacir gideceği yeri tayin eder Bet Olim, Kibutz veya ordu... Bet Olim düşündüğümüzün tamamen aksiydi. Büyük çadırları, rahat yatacak yerleri, mükemmel yemekleri vardır. Bu Olimlere kadar genişlemektedir ki, yavaş yavaş çadırlı şehirler halini alıyorlar. İçlerinde sinema, kahve, berber ve bunun gibi her şeyi buluyorsun.

Sohnut yeni muhacirin her ihtiyacını temin ettiği halde ona iş verememektedir. Sırası gelip de ev sahibi olunca muhacire iş vermeyi üzerine alıyor. Sohnut bu hususlarda çok kuvvetli bir teşkilâttır.

Tel-Aviv her bakımdan modern bir şehir. Paralel ve geniş caddeleri göze çarpar. Deniz kıyısı eğlencelerin bulunduğu yerdir. Plajda *Altalena* karaya oturmuş vaziyettedir. *Altalena* hadisesinin[11] yıldönümünde Herut, Tel-Aviv plajında büyük bir miting tertip etti. Herut, Tel-Aviv'de diğer büyük şehirlerde olduğu gibi çok kuvvetlidir. Birçok binalara büyük 'H' harfleri yazılmış. Duvarlarda da Jabotinsky'nin resimleri var. Bunlar seçim mücadelesi zamanından kalmış... Herut'un kendi azaları için hastanesi ve esas caddede (Allenby caddesi) ufak bir gazinosu vardır. Kapısında Yarden'in iki tarafını gösteren bir harita ve RAK-KAH

10 Gençlik.

11 Haziran 1948'de Irgun *Altalena* gemisiyle kendi teşkilatına dağıtmak üzere İsrail'e kaçak olarak geniş miktarda silah getirmeyi denedi ve bu silahları yeni kurulmuş İsrail Savunma Kuvvetleri'ne teslim etmeyi reddetti. Gemi Tel Aviv sahiline yanaşıp silahlarını boşaltmayı denediğinde Başbakan David Ben-Gurion geminin ateşe tutulup batırılmasını emretti. Çıkan çatışmada 16 Irgun üyesi ile 3 İsrail askeri öldü. Gemi infilak ederek enkaz haline geldi. Irgun lideri Menahem Begin bir sivil savaş istemediğini belirterek Irgun üyelerinin misillemede bulunmalarını engelledi. *Altalena* birkaç ay boyunca Tel Aviv sahilinde durdu. Sonra Ben Gurion, İsrail Deniz Kuvvetleri'ne gemiyi açık denize sürükleyerek batırmasını emretti. Kaynak: Barak David, "Underwater Search for Sunken Altalena Ship Set to Begin", *Haaretz*, 23 Haziran 2011, https://www.haaretz.com/1.5023285

alâmeti var. Tel-Aviv'de Silvio Salmona ile görüştüm. 15 gün evvel terhis edilmiş. Betar arkadaşlarının adresini kaydettiği bir not defterine benim de adresimi yazdı, niyeti bir gün hepimizi toplayarak eski günleri yâd etmektir.

Mektubuma son verirken bütün Betarî ve Betariotlara İstanbul'daki arkadaşlarıma samimî Tel-Haylarımı geçirirsin. Seni candan kucaklarım,

İdeal arkadaşın
M.Toledo[12]

1958 yılına ait, Bella adında bir genç kızın Simha Tavdioğlu'na yazdığı mektup ise şu şekilde:

Göndermiş olduğunuz mektubu aldım, cidden sevindim ve çok memnun oldum.

Mektubunuzda yazdığınıza göre ailemden bahsediyorsunuz. Ben size İsrail'e vardığınız zamandan bugüne kadar kısaca bir özet yazayım.

1957 Pesah Bayramı'nın arife gününde İsrail'e vardık. Bizi Tel-Aviv-Natanya yolu arasında Telmond kasabasının Eynsand köyüne gönderdiler. Orasına hakikaten çöl diyebilirim. Benim babamın elektrik sanayisi elinde bulunduğundan orada kendi sanatına devam edebilirdi, fakat bulunduğumuz yerde elektrik bulunmadığından tabiyatı ile benim babam'a biraz güç geldi. Fakat ben tarımda çalışmayı göze almıştım. Bulunduğumuz koloniye bağlı Eyn Vered moşavında üç ay kadar tarımda çalıştım. Bu zaman zarfında Tel-Aviv'de Şehonat atikva semtinde bir ev yaptık ve bugün normal bir hayat yaşıyoruz.

Sayın arkadaşım, mektupta yazdığınıza göre İzmir'de bir maoz açıldığını .....orada bulunduğunu okuyunca hakikaten çok memnun oldum.

Sana mektup yazdığım aynı günde verdiğiniz adrese göre İsaac'a bir mektup gönderdim.

Sayın arkadaşım, askerliğe gitmek zamanı yaklaştığından siz bana Nahal'de Betar garine beni göndermek istediğinizi yazıyorsunuz fakat ben Nahal'e gitmek istemiyorum. Herkes gibi ilk önce işkat Aguyus'a sonra nereye isterlerse göndersinler.

12 "Eretz Mektupları", *Hadar*, 6 Kasım 1949, Sene 6, Sayı 115, s. 15-16.

Sizin askerlik vaziyetiniz nasıl? Size askerliği bitirmek için az bir vakit kaldığını zannediyorum.
Yeruşalayim'deki Mevuot Betar'a yeni gelen arkadaşlar var mı?
Sayın arkadaşım başka yazacaklarım kalmadı şimdilik Allahaısmarladık.
Sizi ve Betar'ı unutmayan arkadaşınız.[13]

İstanbul'daki Betar gençliğinin karşı karşıya kaldığı ikilem, bir Betar üyesinin İsrail'e göç etmesinin şart olup olmadığıydı. Başka bir tabirle Türkiye'de yaşayıp, Betar üyesi olup Betar idealine hizmet edilebilir miydi? Buna verilen cevap gayet berraktı:

Son zamanlarda birçok arkadaşların, bir Betari'nin, İsrail'e gitmeye mecbur olup olmadığı hakkında münakaşaya giriştiklerini gördüm. Bir kısmı "Bir Betari, bulunduğu memlekette kalarak ideale kâfi derecede yardım edebilir" diyor ve bu arkadaşlar bulundukları yerden belki haklı, belki uydurma mazeretlerle ayrılmamak arzusunu gösteriyorlardı.
"Bulunduğumuz yerden, idealimizin tahakkuku için bir şeyler yapabilir miyiz. Yoksa, İsrail'e gitmek şart mıdır?" Bunun cevabı, gayet basittir. İdealini, atalarının toprağını, Yahudi kardeşlerini seven her Betari veya Betarya, mazereti ne olursa olsun, muhakkak İsrael'e gitmelidir.[14]

- Garin Hameşahrer Yerleşimi

- Hameşahrer Yerleşimi

Hadar'da yer alan yazılardan bir bölümü, İsrail'e göç etmiş olan Türk Yahudi gençlerinin kurmuş oldukları Hameşahrer yerleşimine dairdi. *Hadar* dergisi bunu şöyle anlatmakta:

Bugün Garin Ameşahrer hiç şüphesiz Israel Betarının en çok iftihar ettiği garindir. Bu Garinin Türk Betarilerinden müteşekkil olması, bizim için ayrı bir sevinç kaynağıdır.

---

13 28 Nisan 1958 tarihli mektup.

14 M.K., "Israel'den Mektub", *Hadar*, Ağustos 1952.

Bildiğiniz gibi, Garin ityaşvuta (köy kurmak) çıkmak isteyen kimselerin kurduğu gruba denir. Fakat bir garinin ityaşvuta çıkabilmesi için birkaç şeye ihtiyacı vardır.

A- İnsan:

Bir garin hiç olmazsa 35-40 kişi olduktan sonra ityaşvuta çıkabilir. Bugün Garin Ameşahrer'de biri kız, biri namzet olmak üzere 17 kişi vardır. Görülüyor ki Garin Ameşahrer daha pek çok insana ve bilhassa kıza muhtaçtır.

B- Sanat:

Bir garinin ityaşvuta çıkabilmesi için azalarının bir köyde, yapılacak işleri benimsemesi elzemdir. İvrit'de sanata "anaf" deriz. Garin Ameşahrer'de anaf meselesi kısmen halledilmiştir. Azalarından 1 veya 2sinden başka herkes kendi "anafında" çalışmakta veya anafını öğrenmek üzere kursta bulunmaktadır.

C- Para:

Bir garin ityaşvuta çıkıncaya kadar Sohnut dediğimiz "Agence Juive"ten hiçbir yardım görmez. Bu yüzden garin, ihtiyaçlarını kendi kasasından karşılar. Maalesef garinimiz bu bakımdan gayet fakir olup, kasasında 1 kuruşu bile yoktur.

D- Moral:

Bir garinin ityaşvuta çıkmadan evvel geçirdiği hazırlık devresine "Ahşara" denir. Fakat ahşarada yalnız "anaf" öğrenilmez, aynı zamanda garindeki kimseler birbirlerini ve kendilerini tanırlar. Kendilerini tanırlar, çünkü ömürlerinde ilk defa toprakta ve bu şartlar altında çalışıyorlar. İşte bu zaman zarfında garinin moralinin gayet yüksek olması lâzımdır. Bu, bizim garinler gibi, ideali ve imanları olanlarında daha kolay elde edilir, fakat manevî veya maddi herhangi bir yardımın tesirleri zannedildiğinden daha büyük ve derin olur.

Garin Ameşahrer yakın bir istikbalde, sayısını 40'a çıkarmak ve hemen ityaşvuta çıkmak emelindedir. Ancak bu isteğinin tahakkuk etmesi dışarıdan gelecek maddi ve manevi yardıma bağlıdır. Garin Ameşahrer ayrı zamanda Negev'e çıkan ilk betar kolonisi olmak niyetindedir.

Garin Amaşahrer bütün Erets ve hatta dünya Betarinin gözü kendi üstünde olduğunu biliyor ve bunu göz önünde tutarak ciddiyet ve gururla çalışmalarına devam ediyor.

> Garinimizi ziyarete gelenler aralarında bu kadar hevreyut (samimi bağlar) olan grup görmediklerini söylüyorlar. Bu arada konuştuğumuz Avustralya Natsivi "Erets'ten geri döndüğümde Betarilerime misal olarak sizin garini vereceğim" diyor.
>
> Betarın alnını ak eden bu bir avuç Türk betarıyla ne kadar iftihar etsek yeridir.[15]

Hadar, bir diğer sayısında gene Garin Hameşahrer'den bahsedecektir:

> Bugün Israel, hâtta dünya Betarında, Garin Hameşahrer'i bilmeyen hemen yok gibidir.
>
> Garin Hameşahrer, muvakkat Israel-Ürdün sınırı üzerinde bulunan Mevuot Betar kolonisine yerleşmiş 20 kadar Türk betarının aldıkları isimdir. 16 ila 18 yaşlarında bulunan bu gençler, çalışkanlıkları, ideale bağlılıkları ile İsrael halkının ve bilhassa gençliğin nazarı dikkatini celbetmiş ve Türkiye Yahudilerinin Israel'deki prestijlerini yükseltmiştir. İsimlerinden de anlaşıldığı gibi kurtarıcı (ademeşahrer) olmaya yemin etmiş olan bu gençler, maddi ve manevi hiçbir fedakârlıktan çekinmeyerek vatanlarının müdafaası ve ideal sınırların tahakkuku için gece ve gündüz her türlü zorlu tabiat şartlarına tahammül ederek, vaziyetlerini bilerek, vazifelerini isteyerek, zevkle yapıyorlar. Onlar, kendilerinden biraz ötede, atalarının devlet kurduğu ve Allah'ının Abraham'ın kavmine milletine ait olmasını istediği ve 1920'den beri sahte, kukla ürünü hükümeti tarafından idare edilen toprakları anavatana kavuşturmak için hayatlarını feda etmekten hiç çekinmeyeceklerdir.
>
> Sık sık Yahudi kolonilerini basan ve yağma eden eşyalarını çalan müselleh Arap eşkıyalarına ve onları takviye eden Arap askerlerine karşı bu gençler silâhlarıyla dimdik duruyorlar. Bütün gün toprakta modern makinelerle çalıştıktan sonra, iri yarı fakat korkak, eşkıya yüzlü Arap nöbetçisinden ancak yüz metre ötede, 16-17 yaşında, İstanbul'da daha çocuk addedilen Betari, elektriksiz geceleri yıldızlarla aydınlanan bu yüksek tepede makinalı tüfeği ile kolonisini bekliyor.
>
> İdealleri uğruna İstanbul'daki az veya çok konforlu aile yuvalarını bırakarak İsrael'e giden oğullarınız, kardeşleriniz, arkadaşla-

15 İ.K. "Garin Amesahrer", *Hadar*, Nisan-Mayıs 1951, Sene 7, Sayı 140, s. 6, 19.

rınızın çocukları sizi yad edip hatıralarından çıkarmazlar. Sizin sevdikleriniz olan bu gençler elde ettikleri gayet az parayı son meteliğine kadar Garinin kasasına yatırıyorlar, bununla kendilerini tanıtmak için mecmua çıkarıyorlar, müzik kulübü kuruyorlar ve ihtiyaçlarını temine çalışıyorlar. İsrael'e gelip onları ziyaret eden bir arkadaş onlar "yoktan var ediyorlar" demişti.[16]

- Yerleşimin Dergisi

Garin Hameşahrer'deki genç Türk Betarlar, *Hadar*'ın bir özel sayısını da yayınlayacaklardı. Bunun için ihtiyaçları olan kâğıtları İstanbul'daki Betar üyesi arkadaşları yollayacaklardı. *Hameşahrer* başlığını taşıyan Mevoot Betar, posta kutusu 2828 Tel Aviv adresli ve Sayı 1 / 1 Sivan 5711, 15 Haziran 1951 tarihli bu sayının önsözü şöyleydi:

> Türk Betari Garin Ameşahrer'e kâğıt göndermiş bulunduğundan herhalde böyle bir mecmuanın çıkmasını bekliyordu. İşte en nihayet birçok güçlüklere göğüs gererek bir başlangıç dahi olsa Garin Ameşahrer ilk sayısını çıkarmış bulunuyor.
>
> Bu mecmuayı çıkaran Garin Ameşahrer'i çoğunuz tanırsınız: İstanbul'da konfor ve tahsilini sırf ideal uğruna yarıda bırakıp Erets'in ağır iklim ve hayat şartlarına göğüs geren Türk Beitarileri: Bu gençlerin böyle bir teşebbüste bulunmaktaki maksatları uludur. Ulu olmakla beraber gayet güçtür. Kendinizi bir dakikacık onların yerine koyunuz, dün refah içinde yaşamış bu idealist gençlerin bugün eksiklik içinde çalıştıkları, Tarihi Erets Israel'in her karış toprağını mümbit bir vaziyete sokmak için tabiatın güçlüklerini yenmek maksadiyle nasıl bir azimle çalıştığını, ter döktüğünü göreceğiniz normaldir. Bu yetmezmiş gibi gündüz epey ağır çalıştıktan sonra geceleri her ihtimale karşı hazır bir vaziyette nöbet beklemek gibi vazifelerini de göze almak lazımdır. Tam "Şiir Trumpeldor"daki gibi.
>
> "KOL AYOM ANI HARASTI
> UVA LAYLA KANE ROVE HEYADI AHAZTİ
> AD AREGA AAH ARÖN"

16 "Betar Ailelerine", *Hadar*, 1 Ağustos 1951, Sene 7, Sayı 143, s. 8.

"Bütün gün çalıştım ve geceleyin elimde silahla nöbet bekledim."

Fakat bütün bunlar demir gibi bir imanı, bir ideali hiçbir surette sarsamaz, bilakis kuvvetlendirir. İnsan vatanına, toprağına daha bağlandıkça ona karşı olan borçlarının arttığını hisseder! İşte bilhassa bu histir bu güçlükleri hiçe indirir.

Kısacası "Hamesahrerin basılmasının sebebi Türk Beitarının Erets'de bulunan kardeşlerinin hayatı ve fikirleri hakkında hiç olmazsa ufak bir bilgi edinmesi ve bunla ilgilenmesidir.

N.- Erets Israel hakkında bütün istediğiniz soruları ister Garinimizin şaliahına, ister doğrudan doğruya bize sorun imkânlarımız dâhilinde cevaplandırmaya çalışacağız.[17]

- Yerleşimle İlgili Haberler

Hadar'ın bir diğer sayısında, Türk Betar gençlerinin kurdukları bu köyde son iki ay zarfında olup bitenlerin bir özeti de yayınlanacaktı:

Bundan iki ay kadar evvel garinimiz birinci kuruluş yıldönümünü içkili bir Mosiba –ziyafet- ile kutlamıştır. Tel-Aviv'den bazı tanıdıklar ve koloni ahalisi davet edilmiştir. Gecenin ta geç vakitlerine kadar eğlence devam etmiştir.

4 Nisan Pazartesi öğleden sonra arkadaşlarımız Yitshak Kohen, Binyamin Kohen ve koloni ahalisinden Bentsion Givoni, Fukin Köyü Mismar Holdomisi tarafından (Arap nöbetçileri) yakalanmışlardır. Aynı akşam köye hücum edilmiştir. Daha sonra bir manga asker gelmiş ve garinimizle sabaha kadar nöbet beklemişlerdir. Arkadaşlarımız Ramallah'ta 3 gün hapiste yatmışlar ve aynı hafta içinde cuma günü Yerusalaimden serbest bırakılmışlardır.

Garinimizde şimdilik 11 azası olan bir Klasik Kulübü kurulmuştur. Kulübün gayesi Klasik müziği Garinimizde yaymak ve sevdirmektir. Her iki haftada da resimli bir gazete çıkarmaktadır. Kulübün başkanları Moşe Karasu ve Yitshak Kohen'dir (Şaliahımız). Maalesef gramofon ve plak eksikliği çalışmalara engel olmaktadır.

17 "Önsöz", *Hameşahrer*, 15 Haziran 1951.

Haver Agarin[18] Yitsah Kohen 8-5-951 tarihinde tayyare ile İstanbul'a hareket etmiştir. Kendisi garinin Şaliah'i olarak gönderilmiştir. Vazifesini başaracağına eminiz. Kendisine muvaffakiyetler dileriz.

Garinimizin ilk kızı bundan 3 hafta evvel aramıza katılmıştır. Kendisi Spor başkanı Toto'nun[19] sevgilisidir. Fakat her zaman Türkiye'den kendisine ne zaman kız arkadaş geleceğini sormaktadır.

Bu hafta Havat Anoar Le Beitar'dan[20] Lea isminde Kazablankalı bir kızın garinimize girmesi muhtemeldir.

Arkadaşımız Dinar Eliau, Raftanut (inek bakımı) öğrenmek üzere kursa gitmiş, bir ay öğrendikten sonra garinimize dönmüştür.

Haver Agarin Binyamin Kohen şoförlük kursuna kolonilerimizden biri olan Ramat Raziel'e gitmiş fakat yetecek derecede öğrenemediğinden kendisi şoförlük mektebine gönderilecektir.

Garinimizde ciddi bir kulüp kurulmuştur. Gayelerini böyle izah etmişlerdir. Her aklı başında ve sakalı çıkan haver Agarinden sakal bırakmaları Garinin ilerisi için faydalı ve lüzumlu buluyoruz!

Hey sakalı olan Haver! Sakalını kesme, zira
Ne mutlu sakalın var diyene!
Sıcakta yelpaze, soğukta atkıdır.
Ancak ERKEK olanın SAKAL hakkıdır.
Birinin sakalı varsa onun sözü dinlenir.[21]

Derginin Temmuz 1951 tarihli sayısında, buraya yerleşen Türk Yahudi gençlerden gelen her mektuptan birkaç satır yayınlanacaktır. Mektup yollayan gençlerin adları şöyleydi: Nisim Kalaora, Bentsion Givoni, Binyamin Kohen, Julyo Karaso, Moşe Karaso.[22]

18 Yerleşimci öncü grubun dostu.

19 Toto'nun asıl adı Hayati Dilman'dır. Bkz. "Garin'de Hayat", *Hadar*, 1 Haziran 1951, Sayı 7, s. 5.

20 Betar'ın gençlik çiftliği, köyü.

21 "Son İki Ay İçinde Garinimizde Vuku Bulan Önemli Hadiseler", *Hadar*, 15 Haziran 1951, Sayı 1.

22 "Garin'den Mektuplar", *Hadar*, 1 Temmuz 1951, Sene 7, Sayı 142, s. 11-12.

Binyamin Kohen, 20 Mayıs 1951 tarihli mektubunda şöyle yazacaktı:

> Şimdilik grubumuz 17 kişiliktir. I.K. Şaliah olarak sizde bulunuyor, Nisim de mektebe gidiyor. Duyduk ki orada İ.K. birçok konuşmalar falan vermiş, sonra bize en kısa zamanda radyo vs. gelecekmiş, yani bu şeyleri dört gözle bekliyoruz. Bizim en büyük dertlerimizden biri de insan azlığıdır. Oradan gelecek olan aslan çocukları ve güzel kızları bekliyoruz.

Yerleşimde günlük hayatın nasıl cereyan ettiğine dair bir yazı da yayınlanacaktı.[23] Dergide yer alan bir diğer yazıda ise Betar'ın İsrail'de kurduğu yerleşim merkezleri anlatılacaktı:

> Geçen sene *HADAR* Betar kolonileri hakkında malumat neşretmişti. Bu yazımızda kolonilerin bugünkü önemini belirttikten sonra, altı koloni hakkında kısa bilgi vereceğiz.
>
> Son yıllarda memleketin ekonomik vaziyeti fenaya doğru gitmiş, zamanımızda ıslaha benzer bir hareket de gözükmemektedir.
>
> Şehirde ve büyük kolonilerde her vatandaş zor durumu hissetmektedir. İaşe derdi yavaş yavaş ev kadınına yüklenmektedir.
>
> Yeni ve bazen de eski muhacirler, mesken yokluğundan şikâyet etmektedirler, bundan başka işsizlik günden güne artmaktadır.
>
> Merkezlerin yakınlarında, koloni eksikliğinden, boş evleriyle koloniler sürülmemiş topraklarda uzanır.
>
> İş, mesken, temiz istihsalle elde edilen iyi iaşe, kolonilerin ismi istifadeli kaynakları arasındadır. Memlekette ailenin istikbalini düşünürken, çocukların istikbali, işsizlik zamanında iş bulmak göz önüne alınacak önemli faktörlerdir. Koloniler istikbali düşünen herkese açıktır.
>
> **RAMAT RAZİEL:** Yuda dağlarında. Kudüs'e yirmi dakika uzaklıkta, Tel-Aviv ve Kudüs'te günde iki kere otobüsle irtibat. Evlerin inşasına başlamış. Yemiş fidanlıkları vardır. Mahalli teşebbüsler sakinlere iş temin etmektedir. Koloni on beş aile daha alabilir. Bugünkü sakinler eski ve yeni muhacirlerden meydana gelmiştir.

---

23 "Garin'de Hayat", *Hadar*, 1 Haziran 1951, Sene 7, Sayı 141, s. 5.

....Samron'da olan bu koloni, Banyamino'nın dört kilometre kadar kuzeydoğusundadır ve taş döşenmiş bir yol onu Givat ada'ya bağlar.

Son zamanlarda, altmışı koloniyi kuranlar ve yirmi diğer gelenler için olmak üzere seksen ev inşa edilmiştir. Bugünkü vaziyetinde yirmi aile dolabilecek vaziyettedir.

İstihsal maddeleri çeşitlidir. Yemiş, zerzavat, hububat.

Ahalinin ekseriyetini çiftçiler teşkil etmektedir. Her aile kırk dönüm arazi alabilir.

YAD HAARBAASAR Binyamina'nın beş, Amikam'ın üç km kadar uzağındaki bu kolonide elli evin inşası bitmiş yeni evlerin inşasına başlanmıştı.

Çeşitli mahsuller arasında hububat sebze, sığır, tavuk vardır. Sakinlerin çoğunluğunu Bulgarlar teşkil etmektedirler. Ekserisi beş seneden beri memlekettedir. Koloni birçok aile daha barındırabilecek şekilde kurulmuştur.

NABAT-SLOMO (Sushnata) Batı Galile'deki bu koloni doğrudan doğruya, Naria ile irtibattadır. İnşa edilmiş evler ekilmiş arazide, sebzelerle ve keçilerle geçinmek isteyenlerin emrine amadedir.

MİŞMAR HAYARDEN, MEVUOT BETAR NOKDIA kolektif koloniler, kolektif hayatı seven ve ona katlananları çekebilecek kuvvettedirler.

MİŞMAR HAYARDEN'de ekseriyeti İsrailli gençler teşkil etmektedir. Türk garini Garin Ameşehrer burada yaşamaktadır. Değişik mahsuller .... topraklar. Az zamandan beri su da temin edilmiş, barınakların inşasına başlanmıştır.[24]

- Göç Edenlerin Sayısı - 1955-1956

Jabotinsky Enstitüsü arşivlerinde bulunan belgeler arasında 1955-1956 yıllarında Betar Türkiye mensupları ile Betar Türkiye mensubu olmayan Türk Yahudi gençlerinden kaçının İsrail'e göç ettiklerine dair, çok az da olsa, bilgi mevcut. Bilgiler şöyle:

24 "Kolonilerimiz", *Hadar*, Ağustos 1952.

TÜRKİYE'DEKİ BETARLILARIN ALİYASI - 1955			
İsim	**Adres**	**Aliya Tarihi**	**Yaş**
Hayim Abudaram			
Avram Tavdioğlu		Kasım 1955	24
Aron Çiton			

TÜRKİYE'DEKİ BETARLILARIN ALİYASI - 1956			
İsim	**Adres**	**Aliya Tarihi**	**Yaş**
Itzhak Mizrahi	Mevoot Betar	Mart 1956	
Simha Tavdioğlu		3 Mayıs 1956	21
Louisa Pinto	Mevoot Betar	Haziran 1956	21
Vitali Leon	Mevoot Betar (Sol)	Haziran 1956	
Rahel Kariyo	Ein Hashofet	Haziran 1956	23
Refika Paker	Givat Brenner	28 Mayıs 1956	16
Isak Misket	Mevoot Betar		
Cako Eskenazi	Mevoot Betar	Temmuz 1956	
Izak Iz		Temmuz 1956	
Şemaya Levi	Reh.Meir Zion No.18/4 Sh. Florentine	Ağustos 1956	
Sabetay De Behar	Mevoot Betar	Ekim 1956	17
Salamon Nahmias		Ekim 1956	18
Moiz Levi	Yehudia, Rehov 30. No.11	Ekim 1956	17
Izak Medina	Mevoot Betar	Ekim 1956	
Mişel Tavdioğlu		Kasım 1956	35

GENÇLİK ALİYASI (ALİYA ANOAR) – BETAR OLMAYIP MEVOOT BETAR'A GİDENLER - 1956			
İsim	**Adres**	**Aliya Tarihi**	**Yaş**
Rifat Alkulubre	M. Betar (sol)	Ağustos 1956	
Vitali Ölçer	M. Betar	Ağustos 1956	
İliya Adut	M. Betar	Ağustos 1956	
Yasef Dozbaruh	M. Betar	Ağustos 1956	
Jojo Dozbaruh	M. Betar	Ağustos 1956	
Muiz Soryano	M. Betar (sol)	Eylül 1956	
Daniel Izrail	M. Betar	Ekim 1956	

BETAR VASITASIYLA TÜRKİYE'DEN GELEN GENÇLİK ALİYASI (ALİYA ANOAR)			
İsim	**Havat Noar**[25]	**Aliya Tarihi**	**Yaş**
Cako Mizrahi	Yahonna Jabotinsky		
Moiz Beresit	Yahonna Jabotinsky		
Nisim Modai	Yahonna Jabotinsky	Haziran 1956	

- **Betar İstanbul Liderinin Değerlendirmesi**

Bu çizelgelerden görüleceği gibi toplamda 28 gençten bahsedilmekte. Bunun son derece düşük bir rakam olduğu aşikâr. Dolayısıyla aliya'yı nihai amaç olarak belirlemiş olan Betar Türkiye'nin çok başarılı olmadığı söylenebilir. Bu düşük sayıların Betar İstanbul liderleri nezdinde yarattığı memnuniyetsizlik, İzak Abudaram ile Simha Tavdioğlu arasındaki mektuplaşmalarda da fark edilmekte.

25 Gençlik köyü, çiftliği.

DP iktidarının ekonominin kötüye gidişini önleme amacıyla 5 Haziran 1956 tarihinde Milli Korunma Kanunu'nun uygulamaya koymasını İzak Abudaram, aliya açısından çok olumlu karşılayacaktır: "Burada çıkmış bulunan yeni kâr hadleri kanunu işleri iyice çatallaştı. Verilen kârı az görüp de personeline yol veren çok mağaza ve bürolar var. Tabii Aliya bakımından mükemmel bir şey." Ancak bu "olumlu" gelişmenin İsrail'de yaz kampına iştirak edecek çocuklar için olumsuz yanı vardı. Bu çocuklar kampa gitmek için işlerinden ayrılmak zorunda idiler ve dönüşlerinde tekrar iş bulma imkânları fevkalade az idi.[26]

Simha Tavdioğlu, İsrail'e gitmekten vazgeçen gençlere de öfkeliydi:

> Viktor Eli ile uğraşacak sinirim pek yok kusura bakma, daha annesinin sözünden çıkmaya korkuyor. Mevuot'a gitmeye bu yüzden korktu, tabii uzaktan ötmek çok kolay oluyor, tenkit etmekte, istihza belki hoşuna gitmeyecek, umrumda da değil, yalnız şunu söyleyeyim insan burada yaşayınca ve herkesin ne çeşit bir hayatı ne gibi bir umursamazlıkla sürdüğünü görünce pek böyle vakaları hazmedemiyor.[27]

Abudaram, iki gencin İsrail'e gitmekten vazgeçmelerine çok öfkelenecektir:

> Sümbül Kohen gelemeyecek, Yaacov Kohen de keza. Ne kadar kızdığımı tahmin edemezsin. Sümbül Kohen'i annesi, Yaacov Kohen'i ise babası bırakmıyor. Hepimiz dil döktük para etmedi.

Aynı mektupta Abudaram, Simha Tavdioğlu'na İstanbullu gençlerin durumunu ise şöyle anlatacaktı:

> Motor gezintisi yaptık, güzel geçti. Mische herhalde anlatmıştır. Burada herkes vaziyetten bitkin fakat gene dayanıyorlar. Hani, aç kalacakları zaman Aliya yapmayı düşünecekler.[28]

---

26 5 Temmuz 1956 tarihli mektup.

27 11 Temmuz 1956 tarihli mektup.

28 10 Ağustos 1956 tarihli mektup.

Aliya yapmak isteyen Türk Yahudi gençlerinin en büyük eksiklikleri İbraniceye vakıf olmamalarıydı. Bunun için 1912 yılından beri İstanbul'da faal olan Berlitz Lisan Mektepleri ile İbranice dil kurslarının açılması konusunda görüşülecek ancak olumlu netice alınamayacaktı.[29] Bunun üzerine Simha, Abudaram'a ümitsizliğe kapılmayıp ısrarcı olmasını tavsiye edecektir:

> İvrit. Bu hususta sana çok defalar yazmış olmama rağmen ve senin menfi cevap vermene rağmen gene bu hususta konuşmak istiyorum. Berlitz'e hoca temin ettiğiniz takdirde (Şemaya da olabilir)[30] onlar bu lisanı öğretim sistemleri dâhiline koyacaklar. Tabii normal miktarda talebe de bulunduğu takdirde. Lütfen bu işin ehemmiyetini anla. Talebelerin B.[etar] olması mecburi değil. Bu vaziyet büyük kolaylıklara yol açacak. İlk iki veya üç red cevabından cayman lazım değil, ısrarla bu iş olur. Lütfen neticeden haberdar et, eğer bazı güçlükler olursa belki buradan bir şeyler yapılabilir. Fakat olur olmaz şeylerin "buradan düzeltilmesi lazım" diye düşünme. Sen de elinden geleni yap, ancak cidden buradan düzeltilebilecek bir şey olursa o zaman yaz, tabii mümkün olup olmadığını sana yazarım.[31]

Çocukları Aliya yapmış olan ailelerin, çocuklarının İsrail'de ne yaptıklarını merak etmeleri, bu aileler ile Abudaram arasında gerginliklere de yol açacaktı. Bu tür gerginlikleri yatıştırmak için Simha Tavdioğlu müdahale etmek zorunda kalacaktı. İsrail'de bulunan, adı belli olmayan gençlere yazdığı şu mektup bunun bir örneğidir:

> Tel-Hai,
> Bugün Izak Abudara'dan bir mektup aldım.
> Siz anne ve babanıza hudutta olduğunuzu ve her gün imunim[32] yaptığınızı yazmışsınız. Onlar müthiş merak ediyorlarmış ve sizin geri dönmenizi istiyorlarmış. Eğer dönmezseniz İ[zak] Abudaram'i bu yüzden mesul tutacaklarmış ve Abudara'nın bu yüzden başı müthiş belaya girebilir.

29 10 Ağustos 1956 ve 23 Eylül 1956 tarihli mektuplar.

30 Betar üyesi Edirneli avukat Şemaya Halevi.

31 3 Ağustos 1958 tarihli mektup.

32 Eğitim egzersizleri.

Lütfen sizden rica ediyorum anne ve babanıza artık hudutta olmadığınızı, şehirde kaldığınızı ve yarım gün çalışıp yarım gün ders öğrendiğinizi yazın ve adres olarak:

Sabetay de Behar

c/o S. Tavdioğlu

P.O.B 4574

Tel-Aviv

diye verin. Ben size mektuplarınızı gönderirim. Lütfen vaziyeti kavrayıp kavramadığınızı ve ne yapmaya karar verdiğinizi acele olarak bildirin. Yukarda yazdığım adrese. Adım Simha Tavdioğlu. Vaziyet cidden mühim.

Başka ne var ne yok? Arkadaşlar nasıl? Herkese selam.[33]

Hadar'da yer alan 1956 yılına ait bir diğer yazıda ise halen aliya yapmamış olup Türkiye'de yaşamaya devam eden kişilere ve ailelere hitap edilip onlar da göç etmeye teşvik edilecekti:

Biz Yahudiler etrafı o kadar toz pembe görürüz ki, kitlelerin bize karşı olan hareketlerini geçici bir zaaf şeklinde tasavvur ederiz. Hitler Almanya'sının 1933 deklarasyonu sıralarında, Yahudi'den fazla III. Reich çocukları sanan o zavallılar, kendilerini krematuar kapıları önünde gördükleri zaman bile insan denen o cibilliyetsiz nesnenin neye muktedir olduğunu anlamamışlardır. Avustralya'daki ilkel insanlardan bile daha geri, kanibalizm mevhumunu kat kat aşmış olan bu 20. asır adamı maalesef bu mertebededir.

Ortadoğu'nun karın ağrısı Abdülnasır neye bu kadar ötüyor? Cevabı basit. Kuvvetleniyor efendim kuvvetleniyor.

Eretz'in kuvvetlenmesi Aliya ile paralel gidecektir. O zavallı yüzbaşının akıbeti Peron'unki[34] gibi olmayacağı, bu diktatör taslağını aratmayacağını, kökümüze kibrit suyu ekmeyeceğini kimse bilemez, tayin edemez.

Aliya bence hürriyetin en incelmiş şeklidir.

Eretz'deki herhangi bir fert, yabancı diyarlarda, belki de her türlü hareketin müessibi olarak dayak yemiş, hayvan mertebesine

33 31 Ekim 1956 tarihli mektup.

34 Arjantinli asker ve siyasetçi Juan Peron (1895-1974).

inmiştir. Belki de bütün bunları tatmamıştır. Fakat hürriyet daha ağır basmış, Aliya yapmıştır.

İnsan o kadar hislerinin esiridir ki: Fransa'da 1789'da yayınlanan İnsan hakları beyannamesi ile huzura kavuşan Yahudiler Dreyfüs hadisesini nasıl karşıladılar? Yahudilere ölüm seslerini nasıl buldular? "Geçici bir kapris" diyenler oldu, belki siz de böyle düşünürdünüz? İnsan ruhunun ta derinliklerinde yerleşmiş olan bu kıskançlık bu hor görme hissi, beklenmeyen bir çığ gibi ölüm tam-tamlarını çalarak iner, sportif bir karşılaşmada olduğu gibi taraftar toplar, her zaman yener, hiçbir zaman tatmin olmadığı için mağlup olmuş gibi bir tavır takınır, rövanşını ister, fakat karşılaşma tarihini bildirmez. Her taraf sükûna kavuşur, tâ ki fasit daire başlayıncaya kadar.

Hayır, beyler bu böyle devam edemez. Eretz bugün en şiddetli zamanlarını yaşıyor. Sudan sebepler hiçbir zaman bu Aliyayı gölgeleyemez. Para, şöhret, mevki, bu dünyada bir toz zerreciğinin kıymetinde bile olamaz. Aliya yapmamış bir zümrenin hisleri, aşkları, meşgaleleri, dişleri ile savaşmaya hazırlanan kendi kardeşlerine kıyasen bir şey ifade eder mi?

Rahatlığa o kadar alışmışız ki yeni bir hayat kurmak zor gelecektir. Evet hayat zor, zorlukları nisbetinde caziptir.

Söyleyin bakayım beyler, yaşadığımız devirde kaç kere sıfırdan başlamamışsınız? Biz résigné[35] olmak için yaratılmış değil, ilerlemek vasfını haiz bir milletiz. Herhangi bir sabah kalktığımızda gazetelerde "Yahudilere karşı yeni hükümler" ibaresinin yazılmayacağını hangimiz temin eder?

Zorluklar bir yana çocuk ve torunlarımızın Eretz topraklarında teneffüs edecekleri o hürriyet havası sizin aliya yapmanıza sebep teşkil etmiyorsa, asimile olmuş, hayatına dişli çarklarında ömür tüketmeye mahkûm zavallı kimselersiniz derim, o kadar.[36]

1955 yılında İsrail'den bir şaliah İstanbul'a gelecekti. İsmi dergide açıklanmayan bu şaliah, Bulgar olup "Herut partisinin en belli başlı şahsiyetlerinden" biri idi. Jabotinsky'nin altı ay süren Avrupa seyahatlerinden birinde de Jabotinsky'nin sekreterliğini yapmıştı.[37]

35 Fransızca kelime. Kaderine razı olmak anlamına gelir.

36 V.E., "Bir Avuç Hakikat", *Hadar*, 15 Şubat 1956.

37 "Bir Şaliah Hakkında", *Hadar*, Ocak 1955 sayısı.

Bu kişi ile yapılan bir mülakat, dergide yer alacaktı. Mülakatın Türkiye ile ilgili bölümü şöyleydi:

Buradaki Betar'ı nasıl görüyorsunuz?

Buradaki Betar gördüğüm kadar, küçük fakat sağlam gayesini gayet iyi anlayan bir gruptur. Yalnız bu son senelerde esaslı bir eleman eksiktir. Alia...

Dünyanın her tarafında olduğu gibi, bu yükseliş zamanında, buradaki Betar'ın da Aliya'ya tekrar yer vereceğini tahmin ediyorum. Her ne ise Betar Yahudi gençliğini, ideolojik ve pratik bakımından İsrail'e hazırlayan biricik gruptur. İyi neticeler er geç kendisini gösterecektir.

Buradaki Betar'a Aliya'dan başka ne tavsiye edersiniz?

Yahudi gençliği arasında biricik teşekkül olan Betar'ın talebeler arasında çalışmasını geliştirmesi ve spor, İbranice ve Betari terbiyesi programları yapması lazımdır. Bu gençlik olgunlaşmıştır, hatta bütün güçlüklere rağmen üstünlük derecesine erişmeye çalışmaktadır. Bu güçlükler kolayca yenilebilir. Ancak gayeye Mefakdim ve Mefakdey[38] kitaların gayretli çalışmaları ve canlı birer misal olmalarıyla varılabilir.

Betar'ın buradaki geniş hareketi bu şartlar olmaksızın erişmek zordur. Yahudi çevrelerinin yardımı, Betar terbiyesinin, Yahudilik fikrine yabancı ideolojilerle karışmayan millî bir terbiye olmasıyla sağlanabilir. Bu ideoloji Yahudi milletini kurtarılması lâzım gelen bir bütün olarak telâkki etmektedir.

Bura Yahudiliği hakkında fikriniz? İsrail'e karşı tavrı?

Buradaki Yahudilerin çoğu, kalplerinde İsrail'e karşı bir his, bir sıla hissetmektedirler. Buradaki Yahudilerin %40'ı İsrail'e göç etmiş ve iyi birer millî elemanlardırlar.

Burada kalan Yahudiler, yaşayışlarını göz önünde tutarak, İsrail'e göç etmemekle beraber, daima İsrail'e yardım etmeye hazırdırlar.

Galutu terk etmek tereddüdü daima kendi kabahatleri değildir.

Yaşayış şartları mahdut bir sınıftan oldukları için, orta sınıfı boğan ve ezici İsrail ekonomisini benimseyememektedirler. Bunu, orta halli buradaki Yahudi anlayamamaktadır.

38 Komutanlar.

Mademki Maabarotlara gidilecek ne diye aliya yapılsın?

Hayır! Maabarotlara[39] gidilmeyecektir. Birçok gruplar kolonilere sokulabilir; hatta 800-1000 aileyi içine alabilecek geniş Betar kolonileri mevcuttur. Fakat İsrail'e Aliya yapmadan evvel bir meslek sahibi olmak şayanı tavsiyedir.

Hadar'ı gördünüz mü? Gördünüzse nasıl buldunuz?

Evet gazetenizi gördüm. Biricik hatası küçük olması ve az çıkmasıdır. *Hadar*'ın daha fazla çıkmasını ve Mefaked ve betarilere, Betar'a karşı günlük çalışmalarında yardım edecek şeyler ihtiva etmesini tavsiye ederim.

Hadar okuyucularına bir şey söylemek ister misiniz?

Beklediğim ve gördüklerim arasında çok büyük fark vardır. Diyebilirim ki buradaki Betar hakkında lehinize bir fikir peyda olmuştur. Gelecek gelişimde, Betar'ı Aliya bakımından daha kuvvetli bulacağımı ümit ederim.[40]

Abudaram, Simha'ya yazdığı bir diğer mektupta Aliya hakkındaki son gelişmeleri kötümser bir üslupla anlatacaktı:

Artık vapur yok biliyorsun. Her şey avionla[41] yeni çıkan bir kanunla artık kimse eşyasını dışarı çıkaramaz. Devlet'in kendisine vermiş olduğu (varsa) permideki artık geçmiyor. Bence H. Keneset Arditi'nin kız kardeşi eşyasız gitmeye mecburdur. Gelenler için hakikati boyamıyorum. Fakat biraz olsun yaldızlamazsan gitmeye hazırlanmayacaklar. (...) Meslek sahibi olup sonra aliya yapmalarına gelince, elimizden ancak bu kadar geliyor. Vazgeçer korkusundan, bir an evvel lişloah yapıyoruz. Nerde kaldı 91 gün vadeli Aliya heveslisi. Garantisi yok mamafih çalışacağım.[42]

Bir başka mektubunda İzak Abudaram, Aliya hakkındaki düşüncelerini şöyle izah edecekti:

39 Göçmenlerin yerleştirildikleri transit kampları.

40 Hadar Komisyonu, "Bir Konuşma", *Hadar*, Ocak 1955.

41 Fransızca kelime "uçak ile".

42 26 Aralık 1956 tarihli mektup.

> Ben, Alvayero, Çiprut ve Şilton'u haftada dört gün çalışmak ve iki gün İbranice için Eretz'e yollamıyorum. Bensiyon'un aynı plağını çalacak değilim. Ben, bana, lazım olacak adamı istiyorum. Mevuot Betar'a değil; eğer onlara burası için fasılasız ders verilmeyecek ise onları göndermem yazık günah, burada daha iyisini öğreniyorlar. Lütfen onlara yalnız ders ve tatbikat gösterilsin. Ben bir aylık kursun 4x 4 = 16 günü toprakta bana hayrı olmadan geçmesine razı değilim. Öyle olursa benim bundan sonra kurslardan bir şey ümit etmem zorlaşır. Ben Madrih istiyorum. İşçi değil. Petahya [Şamir] bunu çok iyi biliyor.[43]

1958 yılının Şubat ayının sonunda Abudaram, Simha'ya kötü bir haber verecekti:

> Sana bir haber. İstanbul kapalı şehir oldu. Anadolu'dan kimse artık yerleşmeye gelemez. Jews için Aliya bakımından mutlaka yerleşmeleri icap eden vardı. Maalesef yol kesildi. (Van, Sivas, vs.)[44]

Abudaram'ın "İstanbul kapalı şehir oldu" cümlesinden anlaşılması gereken, İstanbul'un artık Anadolu'dan şehre yerleşmeye gelenleri kabul etmeyeceği idi. Ancak 1958 yılı Türkiye'sinde öyle bir tartışma konusu kesinlikle yoktu. Bu konuda bulabildiğim tek yazı Abudaram'ın yazısından bir yıl sonra, 1959 yılında, İstanbul Belediye Reisi Kemal Aygün'ün şu beyanıdır: "Vatandaşın geniş bir seyahat serbestisi var. İstediği yerde iskân edebilir. Engel olacak hiçbir kayıt yok. Gelmeyi durdurmaktan çok, gelmeyi düzenlemek lâzımdır. Bir de İstanbul'a gelenlerin İstanbul'un külfetine katılmaları meselesi var. Bu da kanun konusu."[45] Bu beyanda da İstanbul'a göçün yasaklanması söz konusu değildir. Dolayısıyla Abudaram'ın "İstanbul kapalı şehir oldu" cümlesinin izahı yok.

Abudaram, Aliya konusunda hiçbir zaman iyimser değildi. Bir diğer mektubunda Simha'ya şöyle dert yanacaktı:

---

43 17 Temmuz 1956 tarihli mektup.

44 26 Şubat 1958 tarihli mektup.

45 Hamdi Varoğlu, "Hep O Derd", *Cumhuriyet*, 17 Ocak 1959.

> Güçlük içinde çalışmama rağmen elde ettiğim meyvelerin gayet az oluşu. Bu mektupta bunların sebeplerinden birkaçını daha eklemek istiyorum. (Tabii bunlar tamamen şahsi kanaatlerim) kültür seviyesinin alçaklığı ve fikir hayatının sönüklüğü bunun inkişafına mani oluyor. Muhakkak ki mücadeleden kaçınmayı düşünen yok. Fakat vaziyet hülasa ettiğim gibi. Ne ise, bu problemleri sen de pekâlâ bilir veya hatırlarsın.[46]

Aynı ümitsizlik, Simha için de geçerliydi. Bir mektubunda Abudaram'a şöyle yazacaktı:

> Vallahi orada terbiyenin ne şekilde verildiğinden şimdiki halde tam bir malumatım yok, fakat emin ol ki eğer haverimlerin büyük kısmı bu şekilde ise ümit büyük değil. Bunlar benim onlarla konuştuktan sonra edindiğim intibalar. Çalışan kısmı ne küçük, ne de hor görüyorum. Fakat en büyük kuvvet okuyan kısımda. Bence elde olanla yetineceğinize mümkün olduğu kadar kuvvet toplamaya bakmalısınız. Hiçbir zaman 'bu vaziyet bu merkezdedir ve değişmez' dememeli, her zaman daha iyiye doğru gidilmesine bakılmalıdır. Ve bu da çalışma demektir. Lütfen bu hususta düşündüğünü yaz. Aynı zamanda ne yapmak düşündüğünü. (Mevcuda filan gelince, sana şunu söylemek istiyorum ki bence normal öğretim dâhiline mesek ve havalar hakkında bilgi verilmelidir. Eğer materiel yoksa, lütfen yaz elimden geleni göndereceğim).[47]

- Aliya Konusunda Fikir Ayrılığı

Aliya konusunda hem Betar İstanbul, hem de Türkiye'de görevli İsrailli yetkililer çalışıyorlardı ancak bu çalışmalar kimi zaman iki tarafın birbiriyle çatışmasına dönüşüyordu. İzak Abudaram şöyle anlatmakta:

> Petahia'ya İzmir ve Ankara için konuşmuştum. Şimdi kendisi benden müjde istiyor. Kendisine İzmir'e gittiğimi, oradaki Mefaked Amachoz Şelomo YAFE ile konuştuğumu, ordaki Aliya yap-

46 10 Aralık 1958 tarihli mektup.

47 3 Ağustos 1958 tarihli mektup.

mak isteyenlerle karara vardığımı, yakında isimlerini size gönderileceklerini anlat. Ankara'da da keza. Burada Maozlar hiçte kolay ve çabuk kurulmadığını onlara anlatırsın.

Petahia bana Basan'ın evinin niye güçlükler çıkardığını soruyor. Anlatayım.

Baş.K.Mr.G. (ismini bilirsin herhalde) İzmir'e gitmiş geçenlerde. Karşısına bütün Y.i almış. Aliya yapmak isteklerini dinliyor. Sonra onlara yardım vaad ediyor. Diğer taraftan İstanbul'dan Mr. N. Palti ve M. Haviyo, İzmir'den Mr. Pereşit ve daha birkaç eşhas Baş K.Mr. G tarafından Erets'e davet ediliyorlar. Sohnut adamları bunlara muayyen bir pourcentage[48] vaad ediyor ve kendilerinin Parti için çalışmalarını istiyorlar. Bu adamlar ve avaneleri kabul edip geri dönüyorlar. Olan olmuştur. Bunlar artık Baş. K.Mr.G gibi birer smallcudurlar. Mapai hüviyetleri taşıyorlar. İstanbul'da ellerinden geldiği kadar vaziyetleri bozup kendi lehlerine çevirmeye çalışıyorlar.

İzmir'dekilerin işlerine bakmak için, ısrarlara dayanamayan P. oraya gidiyor ve Tire'de, İzmir'de adres isim alıyor. Onlara Monts et Merveilles[49] vaad ediyor ve gidiyor. Baş K. Mr.G. nasılsa, sana ismini verdiğim 3-4 kişi ile işleri yoluna koymuş. Artık İzmir'den aliya yapacakları düşünmüyor. Aliya oltası ile durmadan Parti'ye yardım diye on binlerce lira topluyor. Aradan 6 ay geçmiş. Aliya hakkında hiçbir haber yok. Buna rağmen İzmirliler istenen paraları, "yardımdır" diye Magbit'e, avanelerine, Mr. Pereşit'e durmadan yediriyorlar. Pereşit'e bakılırsa bütün paraları Baş K. Mr.G ya vermişler.

Aliya için H.[50] lazım geldiği muhakkak. P. bana İzmir'den hiçbir bahis açmıyor. Maeaked Machoz Şelomo Yafe'nin de aklına hiç gelmiyoruz. İzmirliler çaresizlik içinde kıvranıyorlar. Çoğu Tsava'ya gidecek bir sürü insan var.

Nihayet son zamanlarda (7 ay sonra) Baş K. Mr. G. İzmir'e gidiyor. Hapsolmuş bir kütlenin, geç kalmış kurtarıcılarına baktığı, bağırdığı gibi bir karşılanışla Baş K. Mr.G karşılanıyor. İzmirli-

48 Fransızca kelime, "yüzde" anlamına gelir.

49 Fransızca "dağlar ve harikalar" anlamına gelir. Olmayacak şeyler vaat etmek anlamını taşır.

50 "Papier d'hébergement". İzahat için 264 nolu dipnota bkz.

ler onu kovuyorlar. Ona sitem ediyorlar. G. Kaçıyor. Melodram sona eriyor. Buna Pereşit de kızmış fakat cebi dolduğu için, iki tarafı idare etmeye çalışıyor.

Ben bunları son zamanda öğrenebiliyorum. Pereşit, Alaluf ve Pinto vasıtası ile beni buluyor. Ona H.ları vaad ediyorum. Bana başka hiçbir şey anlatmıyor. Geçen hafta boş vaktimde İzmir'e atladım, 1 gece kaldım. Şelomo Yafe bana vaziyetleri anlattı. Ben zaten şüphelenmiştim. Pereşit'le uzun uzun münakaşa ediyoruz. Bazı H. isteyenlerin paralarının haraç yediği cepten çıkmasına razı değil. Nihayet yumuşuyor. Kendisine başka bir solution[51] teklif ediyorum, masrafları size ödesinler. Buna da razı olmuyor. Aklınca H. isteyenlerden o para alacak, ben de ona bir vazife imiş gibi H. yetiştireceğim. Kendisini, kandıracağı zavallıların parası ile şimdiden zengin görüyormuş meğerse.

Fırsat vermiyorum. Bir üçüncü solution teklif ediyorum. İsimler masrafları ile Şelomo Yafe'ye teslim edilecek, masrafları H. gelinceye kadar orda kalacak. H. teslim edildiğinde Şelomo bize parayı verecek. Kabul eder göründü. Bakalım (Mr.G.yi ve görseler, boğazlayacaklar) mesele şimdilik bundan ibaret Mr Petahia'ya arz ederim. Ben bekliyorum.[52]

Simha Tavdioğlu, Türk Yahudi gençlerinin İsrail'e göç etmelerine büyük katkıda bulunacaktı. İzak Abudaram, bir mektubunda takdir duygularını şöyle dile getirecekti:

Erets'de bu vazifede bulunduğun müddetçe, bize kimsenin yapamayacağı yardımları yaptın, zaten bizde iken de aynı değil miydi? Sana hepimiz ve kendi adına yapmış olduğun bu işler için teşekkür ederim. Gerçi, sen böyle teşekkürlere kızarsın, biliyorum. Fakat bu sefer alçak gönüllülüğünden tevazundan bir kısmını kapa ve teşekkürlerimi kabul et.[53]

51 Çözüm.

52 9 Eylül 1956 tarihli mektup.

53 24 Ocak 1957 tarihli mektup.

- **Aliya İçin Mümbit Bir Merkez: Ortaköy Yahudi Yetimhanesi**

Türk Yahudi toplumu içinde İsrail'e göç etmeye teşvik edilebilecek en önemli sosyal sınıf sadece idealist ve Siyonist gençler değil; aynı zamanda dar gelirli, eğitimsiz aileler idi. Bu ailelerin bir kısmı çocuklarını İstanbul Yahudi cemaatine ait Ortaköy'deki yetimhaneye veriyorlardı. Bu çocukların kaldığı Yahudi yetimhanesi, Betar İstanbul liderleri için aliya açısından mümbit bir yerdi. İşte bu nedenlerden dolayı Simha Tavdioğlu, İstanbul'daki bir arkadaşından yetimhanenin durumu hakkında bilgi isteyecektir. 1958 yılında *L'Etoile du Levant* gazetesi muhabirlerinden Sara Aji, aynı gazetenin İsrail muhabiri olan Simha Tavdioğlu'na göndereceği mektupta vakti zamanında *L'Etoile du Levant* gazetesinde yayınlanan ve Yahudi Yetimhanesi dâhil İstanbul'daki bütün yetimhaneleri konu eden eski bir yazısını posta ile gönderdiğini; söz konusu yazıda Yahudi Yetimhanesi'nin vaziyeti ile ilgili belirtemediği hususları ise şimdi belirteceğini söyleyip şöyle yazacaktı:

> Bizim yetimhane, tek bir kişinin elli çocuğun annesi rolünü üstlenemeyeceği bir nevi kışladır. Her tarafta uygulanan gruplar ilkesi burada namevcuttur. Bu sisteme göre yetimhane ailelerden müteşekkil olmalıydı. Yani 4, 5, 6 çocukla birlikte yaşayan bir eğitimci çifti. Yetimhanenin imkânlarına göre bu eğitimci çift en az sayıda çocuğa bakmalı. Ortaköy'de her şey genelde yatakhane, yemekhane, gezinti alanı, etüt, banyo, aynı kıyafetler vs. Çocukların şefkate ihtiyaçları var. Kendi aralarında büyük dayanışma içindeler ve dışarıya karşı ortak cephe olmaktalar. Yetimhaneden serbest bırakılacakları günü sabırsızlıkla bekliyorlar ancak tevekkül ediyorlar. Kendi içlerine kapanık ve ketumdurlar. Ebeveynleri, anne veya baba, konuşmaya değmez insanlar. Bütün çocuklar neredeyse hapsedildikleri yetimhane yerine ebeveynlerini tercih ederler. 15 yaşında bile denetimsiz bir halde dışarıya çıkma hakları yoktur. Aşağılık kompleksine sahipler ve pek az medenileşmişlerdir. Dayanışma içindeler ancak aynı zamanda çok egoisttirler. Entelektüel vasıfları çok parlak değildir. Vasat bir zekâya sahipler ve okulda sonuncular arasındalar.

Şahsiyetlerini geliştirmek için her biriyle ayrı ayrı meşgul olmak lazım. Veyahut her birinin sevgi dolu bir mürebbiyeye ihtiyacı var. İlgi, muhabbet, hürriyet imkân ve sevinçten yoksunlar. Belki tanıdığın Daisy Behar (Tel Aviv'de yaşıyor) bu mesele ile çok ilgilendi. Yetimhane komitesi çocukların İsrail'e göç etmeleri için karar almasını istiyordu. Ancak bu beyler yetimhanenin mevcut olmasına ihtiyaçları vardı zira yetimhane olmazsa varlıkları gereksiz oluyordu ve bunun nasıl bir felaket olduğunu tahayyül edebilirsin! Yani bir yetimhane ve yetimler olmalı ki bir komite olsun?!! Zaten ebeveynler çocuklarından maddi olarak faydalanabilmek için büyümelerini bekliyorlar ve onlardan ayrılmayı hiç istemiyorlar. Yürütme komitesi hasis ve eski kafalıdır ve hiçbir zaman ilginç bir yenilik yapmayacaktır. 20-30 yıl önce yetimhanedeki vaziyetin korkunç olduğu söyleniyor. Ancak günümüze ve dünyadaki benzeri kurumlara kıyasla yetimhanemiz küçük bir korkunçluktur. Aramızda kalsın, bütün İstanbul'da en kötü yetimhanedir. İcra komitesi gösteriş, tembellik vs. için çalışıyor, ideal uğruna değil.[54]

54 27 Mayıs 1958 tarihli mektup.

YEDİNCİ BÖLÜM

BETAR İSTANBUL VE SPOR FAALİYETLERİ

- Betar İdeolojisinde Spor Faaliyetleri

Siyaset ile spor faaliyetleri arasında mevcut olan yakın ilişki, Yahudi toplumlarında da mevcuttu. Birinci ve İkinci Dünya Savaşları arasında Avrupa'daki Yahudi spor teşkilatları, özellikle işçilere ait olanlar, onlarla özdeşleşen siyasi partiler ve gençlik teşkilatları ile ilişkili idiler. İsrail'de Hapoel kulübü, işçi sendikaları konfederasyonu Histadrut'un bir kolu idi. Maccabi, genel Siyonist partisi ile ilişkiliydi. Maccabi ve Hapoel kulüpleri, başından beri spor kulüpleri olarak kurulmuş idiler. Buna mukabil Betar başından beri ileride spor faaliyetlerine de girişecek olan bir siyasi gençlik hareketi olarak kurulmuştu. Siyonist teşkilatında mevcut olan işçi Siyonist hareketi ile Jabotinsky'nin lideri olduğu revizyonist Siyonist hareketi arasındaki ayrılık ve çekişme spora da yansıyacaktı. Jabotinsky'nin lideri olduğu revizyonist Siyonist hareketin 1935 yılında WZO'dan ayrılıp Yeni Siyonist Teşkilatı'nı (Hatzach) kurmasından sonra Jabotinsky, revizyonist harekete ait ayrı bir işçi bürosu, bir askeri teşkilat (Etzel veya Irgun) ve Betar gençlik hareketi içinde de yeni bir spor teşkilatı kuracaktı. Dolayısıyla Betar spor teşkilatı, genel Siyonistleri temsil eden Maccabi spor teşkilatından bir ayrılma olarak görülebilir. Revizyonist Siyonistler 7 Nisan 1935 tarihinde düzenlenen Yedinci

Siyonist Kongresi'nin seçimlerine katılmayacaklardı. Betar, aynı gün başlayan Makabiyatlar'a da[1] katılmayacaktı.

Theodor Herzl'in vefatından sonra Siyonist hareketin mutabık kaldığı üç ana hedeften biri, Yahudi'nin fiziki imajının "Yeni Yahudi" olarak değişmesi idi. Diğer iki hedef; Eretz İsrael'de bir Yahudi yurdunun kurulması ve yerleşimcilerin yeni kültürel birliğinin İbranice öğrenimi ve kullanımı ile sağlanmasıydı. "Yeni Yahudi" figürü, mevcut olan antisemit Yahudi stereotipinin karşıtı bir figür olarak tasarlanacaktı. Siyonist lider Max Nordau (1849-1923), İkinci Siyonist Kongresi'nde (1898) "Kaslı Yahudilik" terimini ortaya atacaktı. Yeni terim; diasporadaki fiziki olarak özürlü, nevrotik Yahudi karakteri imgesini değiştirmeyi hedefliyordu. Bu deyim, diasporadaki antisemitizm ile mücadele edecek iradeyi ve gerekli askeri yetenekleri geliştirecek bir İbrani gücü oluşturmayı ve böylece Yahudi'nin yaradılıştan itibaren fiziki olarak daha düşük bir ırk olduğunu ileri süren ırkçı fikirlerle mücadele etmeyi hedefliyordu.[2]

Betar hareketinin spor faaliyetlerine yaklaşımı, Jabotinsky'nin konuşmalarından takip edilebilir. Jabotinsky, Ekim 1919 tarihinde Kudüs'te düzenlenen Milli Makabi Konferansı'nda yaptığı konuşmada üyelere Betar'ın ilkelerini anlatacaktı: "Kahramanlık, disiplin ve sessizlik", başka bir tabirle askeri bir yaklaşım. Jabotinsky için savunma, eğlence amacıyla yapılan spor faaliyetlerinden daha önemliydi. Spor faaliyetleri şahsi değil, milli bir dava idi.

Jabotinsky, spor faaliyetlerini Yahudilerin kişiliklerini geliştirmek için bir vasat olarak görüyordu. Bu nedenle itaatkâr, melankolik bakışlı, sırtı kambur ve sıska boyunlu diaspora Yahudi'sini Bar Kohba[3]

1 1932 yılından beri dört yılda bir İsrail'de düzenlenen ve tüm ülkelerin Yahudi cemaatlerini temsil eden spor takımlarının katıldıkları uluslararası Yahudi spor yarışması.

2 Haim Kaufman - Yair Galily, "Sport, Zionist İdeology and the State of Israel", *Sport in Society*, Ekim 2009, Cilt 12, Sayı 8, s. 1013-1027.

3 Simon Bar Kohba, İbrani takvimine göre 132. yılda Roma İmparatorluğu'na karşı gerçekleştirilen Bar Kohba Ayaklanması'nın lideriydi. Ayaklanma sonucu kurduğu devletin üç yıl boyunca liderliğini yaptı. Devlet, Romalılar tarafından 135. yılda feshedildi.

veya Yahuda Makabi[4] imgesine uygun bir Yahudi'ye dönüştürecek popüler sporları tercih ediyordu.[5]

1940'lı yıllarda Betar liderliği tarafından yayınlanan bir risalede Betar'ın spor faaliyetleri ile ilgili vizyonu şöyle izah edilecekti:

> Spor milli İbrani canlanmasında bir rol oynar. Makabi ve Hapoel spora bir amaç olarak, İsrail'in oğullarının Yahudiler olarak katılabilecekleri bir diğer kültürel alan olarak baktılar. Spor teşkilatları kuvvetli kaslar ve "beden kültürü"nü teşvik ederler ve belki de bu alanda başarılı olurlar. Biz, İsrail gençliğinin her spor egzersizinin, bütün beden eğitimi faaliyetinin onu savaşacak bir asker yapmaya yönelimli bir eğitim olduğunu tamamiyle idrak etmesini istiyoruz. Betar atleti için bütün sportif faaliyetler onun ileri hareket etmesini sağlayan manevralardır zira bağımsızlığı için savaşan ve devlet otoritesine sahip olmayan millet, fiziki gayretler dâhil, bütün gayretleri savaşın hizmetinde araçlardır.[6]

Betar'ın spora bu şekilde yaklaşımı, *Hadar* dergisinin sayfalarına da yansıyacaktı. Dergide Betar'ın İsrail'deki sportif faaliyetleri aktarılmaktaydı.[7] Dergide İstanbullu bir Betar gencinin yürüyüş ile ilgili sorduğu bir sual şöyle cevaplandırılacaktı:

> S.- Biz yürüyüşe ve jimnastiğe eğlenmek için mi gidiyoruz, emir dinlemek için mi?
>
> C.- Betar prensipleri arasında, Betariyi fiziki olarak yetiştirmek diye bir prensip vardır. Jimnastik ve yürüyüşler Betariye bir beden terbiyesi vermek ve yürüyüşe mukavemet etmesini öğretmek için yaptırılır. Spor, kepazelik yapmak manasına gelmez ve ciddi olarak spor yapmak isteyen bir insan kendini bir disiplin çerçevesi dâhiline sokar, aksi halde iyi bir netice almak imkânsızdır. Sizin, 'mefakedin emri' diye vasıflandırdığınız şey bu disiplini sağlamak için verilir.[8]

4 Yahuda Maccabee (Judah Maccabee), M.Ö. 167-160 yılında Seleucid İmparatorluğu'na karşı Makabi İsyanı'nı yönetti.

5 Shlomo Reznik, "Betar: Sports and Politics in a Segmented Society", *Israel Affairs*, Temmuz 2007, Cilt 13, Sayı 3, s. 617-641.

6 Shlomo Reznik, *a.g.m.*, s. 617-641.

7 Toto, "Betar'da Spor", *Hadar*, 15 Haziran 1951.

8 "Lama?? - Kaha...", *Hadar*, 15 Ocak 1956.

- **Betar İstanbul ve Spor Faaliyetleri**

- 1952 Yılı Betar Spor Bayramı

Betar İsrail spor bölümü başkanı Yaacov Liberman'ın İstanbul'u ziyareti vesilesiyle 4 Mayıs 1952 günü "Yom a Sport şel betar" (Betar Spor Bayramı) tertip edilecekti.[9] Bu müsabakalara Yaacov Liberman da katılacaktı. *Hadar* dergisi bu faaliyeti şöyle aktaracaktı:

> İşte nihayet uzun zamandan beri tehir edilmekte olan "Yom a Sport şel Betar", Betar spor bayramı, 4 Mayıs'ta yapılıyor.
>
> Sabah erken saatlerde, seyirci ve atletler zor sığdığımız büyük bir otobüsle T.'ye gidiyoruz.
>
> Otobüs tabii malum şarkılarla inletiliyor. Kiralanan sahada önce program okunuyor, sonra Katsin Liberman'ın şeref verdiği grupların resimleri alınıyor. Doğrusu bugün fotoğrafçıların adetleri epey fazla...
>
> Bahar olduğu veçhile soyunma kolay oluyor ve beş dakika sonra şortlu kızlar, erkekler sahayı dolduruyor. Kızların bir kısmı geniş ağaçların altında dinlenirken bazısı horaya, bazısı ip atlamaya iştirak ediyor. Sevimli Katsinimiz İngilizce bilenlerin hatırını sorup şakalaşıyor. Sevgili S. de tabii kızları karşıdan seyrediyor.[10]

Dergi, müsabakaların nasıl cereyan ettiğini de ayrıntılı bir şekilde aktaracaktır.[11]

Liberman, İstanbul'da bulunduğu süre zarfında Betar üyelerine hitaben şu açık mektubu yayınlayacaktı:

İstanbul Betarilerine açık mektup

> Sevgili arkadaş, Tel Hay!
>
> İstanbul Betarileriyle bir defa daha temas edebilmek için sütunlarınızı rica ediyorum.

9 "Yom a Sport", 3'üncü Kenes Münasebetiyle, *Hadar*, tarihsiz.

10 "Yom a Sport", 3'üncü Kenes Münasebetiyle, *Hadar*, tarihsiz.

11 "Yom a Sport", 3'üncü Kenes Münasebetiyle, *Hadar*, tarihsiz.

Betariler!

Buraya, Siyonizm'in buhranlı, milliyetçiliğin tefessüh ettiği, bencilliğin Yahudi dünyasında had safhaya vardığı günlerde geldim. Buraya Ben-Gurion grubunun Israel Devleti'ni küçük düşürdüğü, kendi kendilerini tayin eden temsilcilerin, Lahey'de Alman katilleriyle oturarak millete leke sürdükleri ahlakî ve siyasî çöküntü günlerinde geldim.

Ve size azınlıktaki cesur, şerefli ve hakiki kardeşlerinizden, kuvvetli Jabotinsky neslinden iyimserlik haberleri getirdim.

Burada, vatan sevgisinin harabeleri arasında, kum üzerine değil de neslimizin çimentolaşmış kanı üzerine kurulmuş güzel bir kale, bir milliyetçilik dayanağı, Betar'ı buldum!

Ve Betar yaşadıkça pasifizm ve ümitsizliğe yer yoktur.

Betar bir bina veya bir isimde yaşamaz. Betarilerin kafalarında, ruhlarında ve kalplerinde yaşar. Ve Betari nefes aldıkça Roş Betar'ın kalesi bütün ihtişamiyle yükselecektir.

Betariler ümitsizliğe kapılmayın! Dikenli ve karanlık yolda tek başımıza ihtilâl bayrağını çektik; tek başımıza harbettik; ve tek başımıza zaptettik. Fakat zafer bayramı bizim değil, milletimizin bayramıydı. Bizim şenlik günümüz daha gelmemiştir. O zafer yolunda bir zaferdi; ve biz, üniformamızın üstündeki tozları silkip yolumuza devam etmeliyiz. Tekrar yalnız, tekrar zorluk ve fedakârlıkla tekrar Millet ve memleketimizin zaferine doğru... Çünkü bu bize Roş Betar Vladimir Jabotinsky'nin verdiği ve genç İbranî nesillerinin gururla taşıdıkları vazifedir.

İnancınız olsun Betariler! Yol zor, fiyatı acıdır. Fiyatı meslekleriniz, sevdiklerimiz, kan ve hatta çoğu zaman hayatınızla ödüyorsunuz!

İnancınız olsun Betariler! Fiyatı ödemeye hazır olunuz! Çünkü yolunuz güzel ve şerefli, nihaî zafer muhteşemdir!

Tel-Hay Betariler! Tekrar buluşacağız. Cephede, harpte, nihai zaferde ve nihayet tamamiyle serbest ve bütün Yahudileri sevgi ve hürriyet içinde birleştiren bir İsrael Devleti'nde buluşacağız.

Yaacov Liberman
29 Nisan 1952
İstanbul, Türkiye[12]

12 "3'üncü Kenes Münasebetiyle", *Hadar*, tarihsiz, (muhtemelen Ekim 1953).

- Dördüncü Makabiyat Müsabakaları - Eylül 1953

20-29 Eylül 1953 tarihleri arasında İsrail'de düzenlenen Dördüncü Makabiyat Uluslararası Yahudi Spor Müsabakaları'na Türkiye'den katılacak olan takımın tamamını Betar İstanbul mensupları oluşturacaktı.[13] Spor kafilesinin başkanı İzak Ventura, sporcular ise şunlardı:

Güreş: Levi, Abudaram, Dalva, Angel.

Atletizm: Avram Pernicci, İzak Franko.

Pingpong: Hananel, Fayon, Alforas.

Basketbol: Silvio Gerşon, David Filibe, Şalomiko Arditti, Maçoro, Rafael Memi, Benbasat, Ovet, Erbeş, Dueniyas, Bahar.[14]

Tel Aviv'de Türkiye'den göç etmiş Yahudilerin kurmuş oldukları Bar Kohba Agudat Tseirei Yotse Turkia de Makabi cemiyeti, Türkiye kafilesi şerefine bir davet verecekti.[15]

Macabiath'a iştirak eden Türk sporcularından bir kısmı
İsrail basketbol milli takım kaptanı ile.
İstanbul Ekspres, 24 Eylül 1953.

13 *Herut*, 20 Eylül 1953.

14 "Makabiyata Gidecek Spor Kafilemiz", *Şalom*, 9 Eylül 1953.

15 "La Bar-Kohbe da una resepsion en honor de los "Makabim" de Turkia", *La Luz de Turkia*, 29 Ekim 1953.

Türk sporcuları artık Tel Aviv'den dönmeye hazırlanıyorlar. İşte Türk takımı mensuplarından bir kısmı İsrailli arkadaşları ile Macabiath kampının bahçesinde.
İstanbul Ekspres, 30 Eylül 1953.

- 1955 Yılındaki Gösteriler

1955 yılında Yom Ha'atzmaut kutlamalarında spor gösterilerine de yer verilecektir.[16] Basketbol, güreş, halter, boks, barre fixe, bare parallele gösterileri yapılacaktır. 1956 yılında da bir spor etkinliği düzenlenecek, İzak Abudaram bu etkinliğin neticelerini şöyle bildirecekti:

100 metre sürat Büyükler	Büyükler 200 x 4 bayrak
15 kişi iştirak etti	4 takım iştirak etti
1nci Albala, 15 saniyede	4 takım iştirak etti
2nci Moris Levi	1nci gelen takım
3ncü S. Behar	İzak İs
	Moris Levi
	Şevik
	Moiz Levi

16 H.G., "Spor", *Hadar*, 15 Mayıs 1955, s. 2.

Gülle Büyükler
17 kişi iştirak etti
1nci Menase 14 metre 15
2nci Birlant 12 metre 15
3ncü Dovek 11 metre 15

Küçük kızlar 60 m. Sürat
1nci Beki Behar
2nci Roza Sürüjon
3ncü Viki Meir

Büyük Kızlar 60 m. Sürat
1nci Nomi Taragano
2nci Eda Yaşova

Mukavemet 2000 metre
4 iştirak
1nci Sami Zarkon
2nci Elio Adut
3ncü İzak İz

Tek Adım
5 iştirak
1nci Eli Benyeş 3.88
2nci Menahem Birlant 3.87
3ncü Moiz Levi 3.55

Üç Adım
9 iştirak
1nci Profeta 9 metre 81
2ci İzak İz 9 metre 75
3ncü Moris Levi 9.735

Barre Fixe
6 iştirak
Öğretmen Sami Habib
en çok puan toplayan Aruh

Barre paralele
6 iştirak
Öğretmen Sami Habib
en çok puan toplayan Benyeş

Minder
9 iştirak
Öğretmen Salis
1nci Yusuf

Lobut
Albert Levi

Yüzme 50 Metre
4 iştirak
1nci Eli Çiprut
2nci Birlant

Yüzme Kızlar
3 iştirak
1nci Leyla Rofe
2nci B. Geron

Küçükler, Erkek, 60 M., sürat
3 iştirak
1nci Meir Nae 30 saniye

Küçükler Erkek Üç Adım
3 iştirak
1nci Meir Nae 6M.70

Küçükler Erkek Tek Adım
3 iştirak
1nci Meir Nae 3 M.10

Küçükler Erkek Gülle
1nci İsak Şilton (5 M. 50)[17]

17 5 Temmuz 1956 tarihli mektup.

- **Betar İstanbul'un Mekân Arayışı**

Bir spor kulübü kurma fikri, ilk kere İzak Abudaram'ın Simha'ya gönderdiği 7 Kasım 1959 tarihli mektupta ortaya atılacaktı.[18] Bu fikrin olgunlaşıp gerçekleşmesi için 1963 yılını beklemek gerekecekti. 1963 yılı, Betar İstanbul için bir yol ayrımı yılı olacaktı. 1963 yılının Mart ayında Betar İstanbul üyesi Avraham Şilton, Betar İsrail'e gönderdiği bir mektupta 1963 yılı itibariyle Betar İstanbul teşkilatının 80 üyesinin bulunduğunu, bunların yarısının Amerikan Lisan Dershanesi'nin (eski YMCA) mekânında spor çalışmaları yaptıklarını ve yer/mekân sıkıntısı çektiklerini belirtecekti. Şilton, İstanbul'da Fakirleri Koruma Derneği adı altında faaliyet gösteren Bene Berit Cemiyeti'nin[19] mekânlarını Betar İstanbul üyelerinin spor faaliyetleri için kullanmalarına izin vermediğini ve bunu da, aslında gerçek bir gerekçe olmayan, binanın çökme tehlikesi ile karşı karşıya olduğu bahanesini ileri sürerek yaptığını ekleyecekti. Son toplantıda Fakirleri Koruma Derneği'nin binanın birinci katında çok küçük bir odayı Betar üyelerine tahsis etmeye söz vermesi, Betar İstanbul açısından olumlu bir gelişme olarak kabul görecekti. Ancak Şilton, Betar İstanbul üyelerinin belli bir yerde buluşmaları tercih edildiğinden kıdemli üyeler ile gençlerin birlikte bulunabilecekleri bir kulübün yakında açılacağını da ilan edecekti.[20] Bir sonraki mektubunda Şilton, kurulacak kulüp için İstanbul Yahudileri nezdinde propaganda faaliyetlerine başladıklarını, kulübün adının Yıldız Spor ve Kültür Kulübü olacağını ve Betar İstanbul üyeleri için bir platform olarak kullanılacağını belirtecekti.[21]

---

18 7 Kasım 1959 tarihli mektup.

19 Bene Berit Cemiyeti, merkezi ABD'de bulunan B'nai B'rith'in İstanbul locası idi. 1938 yılında kabul edilen Cemiyetler Kanunu'nun "merkezi yurtdışında olan bir cemiyetin Türkiye'de şubesi açılamaz. Arsı ulusal maksatlarla cemiyet kurulamaz" hükmü gereği adını ve statüsünü değiştirdi, arşivini imha etti ve faaliyetlerine bu yeni adla devam etti.

20 9 Mart 1963 tarihli mektup.

21 29 Nisan 1963 tarihli mektup.

- **Yıldız Spor ve Kültür Kulübü'nün Kuruluşu**

Şilton, kurulmakta olduğunu ilan ettiği Yıldız Spor ve Kültür Kulübü için 9 Mart 1963 tarihinde İstanbul Valiliği'ne başvurarak kulübün tescilini isteyecekti. Kurucuları Dr. Menahem Mitrani (1922-2001), İzak Abudaram, Selim Salti, Bensiyon Pinto, Albert Şilton, İsak Kohen, Yaşar Sages, Marko Alvayero, Eli Benyeş (1936-) ve Rıfat Bensason idi.[22] Sportif faaliyetler Galatasaray Kulübü'nün lokalinde (basketbol ve voleybol) ve Sultanahmet'teki Amerikan Dershanesi'nde (eski YMCA, âletli jimnastik, güreş ve basketbol) yapılmaktaydı.[23] Kulübün adresi Minare Sok. No. 17 olup bu adres Fakirleri Koruma Cemiyeti'nin adresiydi. Daha sonra Şubat 1964'te Rumeli Caddesi No. 85/4 Osmanbey'e taşınacaktı.[24]

A l'occasion de l'inauguration du Club « Yildiz Spor Kültürü Klübü » sis à Rumeli cad. No. 85-4 à Osmanbey, une cérémonie touchante a eu lieu, à laquelle ont assisté S.E. le Vali Niyazi Akı, ainsi que les notables de la Communauté israélite. La jeunesse dynamique du Club et la jeunesse israélite ont organisé une campagne d'aide, à nos compatriotes éprouvés de Chypre et ont collecté 9.000 Liqs. qui ont été remises au président du Kizilay le Dr Zaloglu par le président du Club le Dr Mitrani Menahem.

Kulübün açılış töreni. Solda İstanbul Valisi Niyazi Akı, sağda Dr. Menahem Mitrani. "Kulübün dinamik gençleri ile Musevi Gençliği Kıbrıslı mağdur soydaşlarımız için bir yardım kampanyası düzenlediler ve topladıkları 9000.- lirayı Kızılay Başkanı Dr. Reşat Zaloğlu'na teslim ettiler", *Le Journal d'Orient*, 14 Şubat 1964.

---

22 Metin Delevi, *Türkiye Spor Tarihinde Yahudi Sporcular*, Libra Kitap, İstanbul, 2019, s. 362.

23 İsak Kohen, "Yıldız Spor Kulübü", *Şalom*, 18 Mart 1964.

24 Metin Delevi, *a.g.e.*, s. 371.

Kulüp idarecileri, kulübün amacını ve gayelerini anlatmak ve İstanbul Yahudi toplumuna kulübü tanıtmak için İstanbul Hilton Oteli'nde tanışma toplantıları düzenleyeceklerdi. İsrail Başkonsolosu, İstanbul Valisi Niyazi Akı (1913-1992), CHP Beyoğlu ilçe başkanı, El-Al İsrail Havayolları İstanbul bürosu müdürü, cemaat ileri gelenleri ve gazeteciler toplantılara katılacaklardı. Katılanların sayısı 700'ü bulacaktı.[25] Yıldız Spor Kulübü'nün düzenlediği tanışma balosunda bir pasta açık arttırma ile toplam 5.120.- liraya satılacak ve bu meblağ *Milliyet* gazetesinin düzenlediği "Atatürk Heykeli Yardım Kampanyası"na bağışlanacaktı.[26]

Milliyet'in
ATATÜRK HEYKELİ Kampanyası

Bir pasta beş bin liraya satıldı

MÂNALI bir bağış... Önceki gece, şehrimizdeki Musevi gençlerinin kurduğu «Yıldız Spor ve Kültür Klübü» nün tanışma balosu vardı. Davetliler neş'e içinde eğleniyorlardı. Aralarından bir ses yükseldi.

«Şu pastayı açık arttırmaya çıkarıyorum. Parayı MİLLİYET'in açtığı (Atatürk Heykeli Yardım Kampanyası) na bağışlayacağız.» dedi ses. Birden rakamlar rakamlara eklendi. Ve pasta, Klüp Başkanı Dr. Mitrani'nin 500, İdare Kurulunun 300 ve İsrail Başkonsolosu S. Havilio'nun 500 liralık artırmaları sonucunda 5120 liraya toplantıya katılanlardan bir bayanın üzerinde kaldı.

Açık artırma sonunda pastayı

Devamı Sa. 7, Sü. 7 de

Dünkü toplam
226.874 T.L.

BAĞIŞLAR

Önceki Toplam	219.594.65
Yıldız Spor ve Kültür Klübü	5.120.—
Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği mümessilleri	1.737.50
Tasavvuf Eğitim Merkezi Kumaş dantelli personeli	1.250.—

Devamı Sa. 7, Sü. 7 de

Milliyet, 11 Aralık 1963.

25 İsak Kohen (2. Başkan), "Yıldız Spor Kulübü", *Şalom*, 18 Mart 1964.

26 "Bir Pasta Beş Bin Liraya Satıldı", *Milliyet*, 11 Aralık 1963.

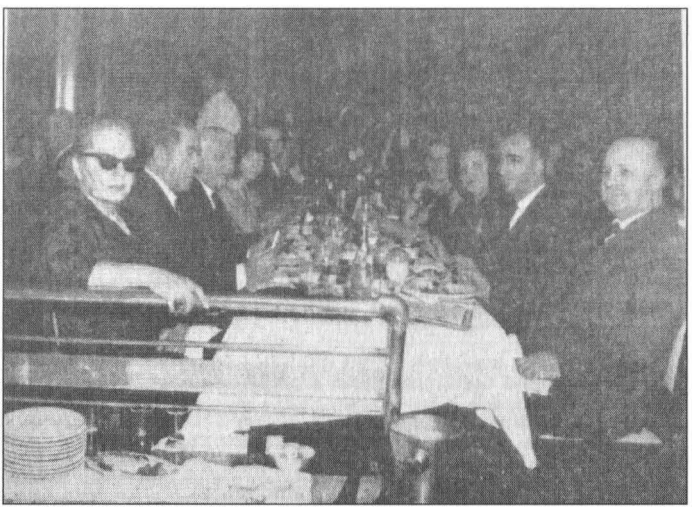
Baloya İstanbul Valisi Niyazi Akı, İsrail Başkonsolosu Şlomo (Shlomo) Havilio (1921-2017), gazeteci Halit Kıvanç (1924-), gazeteci Sami Kohen (1928-) ve İstanbul Yahudi toplumunun ileri gelenleri katılacaklardı.[27] Bir yıl sonra Taksim Belediye Gazinosu'nda yeniden bir balo düzenlenecek ve İstanbul Valisi Niyazi Akı ve eşi bu baloya da katılacaklardı. Baloya ayrıca İstanbul'daki İsrail Başkonsolosu Menahem Karmon, Başkonsolos yardımcısı Şemeş ve İstanbul'un önde gelen resmi ve devlet erkânı katılacaktı.[28]

İstanbul Valisi Niyazi Akı ve eşi baloda.
Şalom, 2 Aralık 1964.

27 Avram Leyon, "El Vali de Istanbul onoro de su prerensia el balo dela manseves judia", *Şalom*, 11 Aralık 1963.

28 Avram Leyon, "El primer balo de la sezon dado poz el "Yıldız Spor Kulübü", *Şalom*, 2 Aralık 1964.

Senatörler ve Komutan baloda.
Şalom, 2 Aralık 1964.

İsrail kordiplomatik misyonu.
Şalom, 2 Aralık 1964.

- **Betar-Yıldız Spor Kulübü İlişkisi**

Selim Salti, Yıldız Spor Kulübü hakkında şu bilgileri verecekti:

> Sonradan federe olabilmesi için adını değiştirdiğimiz Yıldız Spor Kulübü'nün kurucularının ekserisi Betardı. Örneğin rahmetli Henri Yaşova (1927-2006) gibi kişiler Betar değillerdi. Ama doğrudur, başlangıçta esas gaye Siyonizm'i yaymak ve öğretmek üzere kurulmuştu, sonraları spor ağır bastı ve bu yolda saygın bir kulüp oldu. İlk başkanı eski Betar abimiz rahmetli Dr. Menahem Mitrani olmuştur. Onun ikinci başkanlığını yaptığı yıllarda kulübü federe ettikti. Bu şekilde küme maçlarına çıkan ve şampiyonluklar kazanan bir takıma cemaatçe sahip olmuştuk.[29]

Yıldız Spor'un kuruluşundan sonra Avram Şilton, Betar İsrail yöneticisi Ben Zion Givoni'ye gönderdiği mektupta İstanbul Yahudi Cemaati içindeki gelişmeleri şöyle anlatacaktı:

> Betar İstanbul İsrail'de kurulmuş olan atletik hareketin altında hareket etmekteydi. Kendisini bu harekete bağlamıştı ve bütün spor dallarında faaldi. Kurucuları Dr. Menahem Mitrani, diğer kıdemli Betar üyeleri ve babam Nisim Şilton'dur ancak gerçekte hareketi daha yaşlı veya daha önce Betar üyesi olan diğer üyeler yönetmekte. Başlarında İshak Kohen var. Kendisi İzak Abudaram'dan önce Natsiv'di. Daha önce Betar'ın iyi çalıştığını ve ilerlediğini yazmıştım. Ancak Nisan ayından beri Yahudiler artık genelde Siyonizm, özelde Betar için heyecan duymuyorlar. Dr. Mitrani, hareketi Betar'dan ayırmak istiyordu. Ona göre sadece Betar'dan ziyade bütün Yahudi halkına hizmet etmek daha önemliydi. Hararetli tartışmalardan ve Betar'ın muhalefetine rağmen Yıldız Spor'un Betar ile hiçbir ilgisi olmadan ayrı çalışacağına karar verilecekti. Bu durumun doğrudan sorumlusu Dr. Mitrani'dir. Bu durumu düzeltmek için yapılan bütün teşebbüsler kaosa dönüşmüştür. Bu da Betar İstanbul arasında bölünme yaratmıştır ve üyelerin çoğu ayrılmaya karar vermişlerdir. Bu da tatsız bir durum. Kanaatime göre kurucularını ikna edip liderliği başka ellere transfer etmek tek çaredir. İki üye buna mutabık ama bir üçüncüye ihtiyacımız var. Bunun için Eli Benyeş ile konuşma-

29 Selim Salti'nin verdiği bilgi.

lıyım. Şimdilik durum gizlidir ancak halk tarafından duyulduğunda eminim büyük gürültü koparacaktır. Yıldız Spor'un büyük başarısına rağmen Betar teşkilatı içindeki ilişkilerimizi kurtarmak ve hareketten ayrılmak gerektiğine inanıyorum. Bu durum hareketi imha edebilir ancak bunda başarılı olsak bile, bu da iyi değildir. Burada Betar için paravan olarak ikinci bir hareket kurma veya daha küçük bir çerçevede devam etme opsiyonları da var. Zaman içinde neyi seçeceğimize karar vereceğiz.[30]

Bu mektuptan on sekiz gün sonra İzak Abudaram, Petahya Şamir'e yollayacağı mektupta durumu şöyle özetleyecekti:

Betar'ın bugünkü durumu benim ayrıldığım tarihteki durum değil. İnişe geçmesinin sebebi şunlardır: Buradaki Yahudi liderlerin tavırları. Onlar yakın bir tarihte Betar aleyhtarı tavrını ileri sürmeye başlayan Bene Berit Cemiyeti'dir. Gerçek şu ki bizler Musevi Lisesi Mezunları Derneği adını paravan olarak kullanıyorduk. Bu demek Bene Berit Cemiyeti'nin mekânı içinde faaldi. Demek buradan taşınınca bizler (Betar) paravansız kaldık ve Bene Berit Cemiyeti bunu fırsat bilerek resmi bir ünvanımız yoksa mekânlarını kullanamayacağımızı bildirdi. Bene Berit Cemiyeti sonra bize gelerek kendileri için resmi bir hareket kurmamızı istedi. Bu konuda Betar liderleri ile konuştuk: Eli Alaluf, İshak Salti, Robert Mizrahi ve diğerleri. Onlar arasından sadece biri, Dr. Menahem Mitrani hareket içinde resmi olarak isminin yer almasına mutabık oldu. Ayrıca İshak Kohen, Bensiyon Pinto, [David] Juniman da var. Meşguliyetimden, dolayı onlara fazla yardımcı olamadım. Ayrıca bu zaman zarfında kardeşim Haim Abudaram buraya geldiğinde liderlerin ona bu hareketin durumunu kontrol edip araştırma görevini verdiklerini bilmiyordum. Liderlerin görüşlerini bilseydim daha ciddi ve azimli bir şekilde davranırdım. Şimdilik birkaç hafta HaKohav Beden Eğitimi ve Kültürü Hareketi Betar'dan ayrı hareket ediyor ve sebebi de çok basittir.

a) Bene Berit bize 6 m2'lik bir yeni mekân verdiği için yeni bir mekân bulmak zorundaydılar.
b) Yahudi toplumunu Bene Berit temsil ediyor. Şimdiye kadar rolünü hakkıyla yerine getirmedi. Mesela yılda bir kere,

30 31 Aralık 1963 tarihli mektup.

27 Şubat günü, KKL için düzenledikleri balo dışında İsrail ile olan bağlarını geliştirmiyor. Toplumun değişik katmanları şahsen dahil oldukları ve bundan hoşlandıkları faaliyetleri tercih ettiğinden, halk Bene Berit Cemiyeti'nin faaliyetlerine katılmamakta ve yıllık faaliyet halkı aynı amaç uğruna bir araya getirmeye yeterli değil. Başta bu hareket için bir müşavir olarak çalıştım. Dr. Mitrani, İshak Kohen ve bazı diğer yöneticiler hareketin sadece Betar'a ait olmayıp halkın değişik sınıflarına da ait olması gerektiğine inanıyorlardı. Bir amaçları hareketin başarılı üyelerini Betar'a transfer etmekti. Faaliyetler başladıktan sonra ismini kullandırmanın dışında başka bir işlevi olmayan Dr. Menahem Mitrani idareyi İshak Kohen'e bırakacaktı. Menahem Mitrani 10/15 yıldır Betar'dan uzak kalmıştı, Betar liderlerini unutmuş ve hareketin daha çok sosyal tarafı ile ilgilenmişti. Betar için gerekli parayı toplayabilmek için bir balonun tertip edilmesi lazımdı. Dr. Mitrani bu görevi üstlendi. Gerekli para konusunda Dr. Mitrani'nin tavrı yardım etmekti. Böylece İshak Kohen'in Dr. Mitrani'nin otoritesini red edemeyecek ve aynı zamanda İsrail Başkonsolosluğu'nda çalışabilecekti. Böylece bütün meselelere çare bulmak mümkün değildi. İstanbul Yahudilerini tanıyan çok fazla kişi olmadığından hareket Dr. Mitrani'nin isminden avantaj elde edebilirdi. Hareket Dr. Mitrani'nin görüşleriyle kısmen mutabık değildi ve İstanbul Hilton Oteli'nde halkın katıldığı birçok toplantı düzenlenecekti. Bu İstanbul Yahudi toplumu üzerinde iyi bir tesir yarattı ve Yahudi halkına hareketin İstanbul Yahudilerini ilgilendiren meselelerle meşgul olduğunu göstermiş oluyordu. Ancak fikir ayrılıkları çıktı.

c) Dr. Mitrani'nin evinde yapılan bir toplantıya ben ve Betar'ın kıdemli üyeleri Sami Ruso, Yakov Alvayero, Avraham Şilton, David Juniman, Mordo Daniel ve Rafael Bensason katıldılar. Toplantıda iki opsiyon ortaya çıktı:
   - Hareket ufak çaplı kalsın ve sadece Betar'ın ihtiyaçlarına hizmet etsin.
   - Hareket toplumun geneline hizmet etsin ve Betar'a gayri resmi olarak azami bir şekilde hizmet etsin.

Daniel Maya, Avraham Şilton ve David Juniman dışında kalanlar ikinci opsiyonu seçtiler. İlk opsiyonu seçenler hareketin sadece Betar'a hizmet etmesini istiyorlardı. Bunun üzerine halka hareketin (ikinci) opsiyona göre çalışacağı ilan edildi. Dr. Mitrani de çoğunluğun arzusuna uyacağını ve her iki opsiyona göre hareket etmeye hazır olduğunu bildirecekti. Ancak Dr. Mitrani'nin Betar'a destek olacağı sözleri sadece sözde kalacaktı. Gerçekte Betar idarecileri İshak Kohen'in Betar ile ilgilenmesini istiyorlardı. Dr. Mitrani ve İshak Kohen arasında seçim yapıldığında İshak Kohen tercih edilecekti. Tertip edilen balo ve sosyal faaliyetler başarılı idi. Ancak Bene Berit Cemiyeti Başkanı Pepo Eskenazi halkın önünde faaliyetlerin amatörce olduklarını söyleyerek bize karşı tavır alacaktı. Yılbaşında da hiçbir izahat vermeden altı yıldan beri İsrail Başkonsolosluğu'nun basın bürosunu yöneten İshak Kohen'in işine son verildi. Bene Berit'in bize tahsis ettiği yer yeterli olmadığı için balonun geliriyle kulüp için yeni bir mekân kiralanabileceği söylendiği için heyet Purim balosu faaliyetini yapacak ve de yazın "Yosef'in Rüyaları" piyesini sahneye koyacaktır. David Juniman'ın iki öğrencisi İshak Kohen'in evine gelip kendisinden sert bir şekilde Yıldız Spor'un liderliğini Betar'a teslim etmesini istediler. İshak Kohen Betar ile Yıldız Spor arasında yanlış anlamaların olduğunu veya daha doğrusu Betar'ın Yıldız Spor'un faaliyetlerini anlamadığını belirterek bu isteği reddetti. Bunun üzerine liderler Betar'dan ayrılıp Natsiv'i yalnız bıraktılar. Birkaç gün sonra Avraham Şilton birkaç üye ile birlikte Yıldız Spor'a ve Dr. Mitrani'ye gidip Yıldız Spor'un tavrı nedeniyle Betar içinde hizipleşmenin mevcut olduğunu belirttiler. Dr. Mitrani istifa eden üyeler ile toplantı yapmayı istedi. Sanıyorum önümüzdeki günlerde bu toplantı yapılacaktır. Bunların dışında söylemeden geçemeyeceğim bazı şeyler var. İshak Kohen Yıldız Spor'un hiçbir zaman başka heyetlerin kontrolüne geçemeyeceğini ve halkın bir araya gelebileceği bir yer olacağını söyledi. Buna rağmen İshak Kohen Betar için, sadece kültür, Siyonizm ve Betar ile ilgilenecek yeni bir hareket kurmayı teklif ediyor. Şimdilik vaziyet bundan ibaret.[31]

31 İzak Abudaram'ın Petahya Şamir'e gönderdiği mektup, 18 Ocak 1964.

- **Bensiyon Pinto'nun Anılarında Kulübün Kuruluş Hikâyesi**

Yıldız Spor Kulübü'nün kurucularından Bensiyon Pinto, anılarında kulübün kuruluşunu şöyle anlatmakta:[32]

> Cemaate adım attığım ilk yıllarda, bir gençlik derneği kurmak için harekete geçmek gerektiğini sık sık tekrarlardım. Bu dernekte tiyatro, dans, spor gibi faaliyetlerin yanı sıra, gençlerin birbirlerini daha yakından tanıyacakları, çevrelerini geliştirecekleri bir ortam da kendiliğinden oluşacaktı. (...)
> Niyetim böyle bir dernek kurmaktı. Bunun için önce kendi işlerimi yoluna koymam, ayaklarımın üstünde durmam gerekiyordu. Düşündüklerimi arkadaşlarıma anlattığımda hepsinin gözleri doldu. "Haklısın" dediler ve büyük bir istek ve kararlılıkla çalıştılar. O zaman cemaatteki gençlik dağınıktı. Yaşlıların farklı dernekleri vardı. Arkadaşlık Derneği'ne sadece üniversiteliler gidebiliyordu. Kardeşlik Kulübü daha çok yeni evlilerin tercih ettiği bir yerdi. Hiçbiri küçük topluluklar olmaktan öteye geçememişti. Boşta olan bir gençlik vardı. Toplanıyor ve Amerikan Dershanesi'nde spor yapıyordu. Ben de onlardan biriydim. Sultanahmet'te bir yerde bir araya geliyorduk. Doktor Menahem Mitrani, Yaşar Sagez, Eli Alaluf, Yako Alvaero, Selim Salti, İzak Abudaram, Albert Şilton ve eşleri müdavimdi. Bu arkadaşlar, kısa süre sonra bizim dernekte kurucu üye oldu. Doktor Mitrani on beş yıl derneğe başkanlık yaptı, spor kulübünü federe hale getirdi. Sevgili Mati ve İsak Kohen çifti de üyeydi. 1964'te Yıldırımspor Kültür Kulübü'nü kurduk. Yıldırımspor'un kurulmasında çok önemli bir yeri olan İsak, konsoloslukta profesyonel gazetecilik yaptığı ve ben de gazeteci olduğum için kurucu üye olamadık.

Pinto, Yıldız Spor'a faaliyet göstereceği bir mekân bulabilmek için dönemin cemaat başkanı Israel Menase ile görüşmeye çalışacak ancak reddedilecektir. İkinci bir görüşme teşebbüsü de akim kalacaktır. Yıldız Spor'un düzenleyeceği balo biletlerinin satışı sırasında Pinto'nun, maddi durumu bilet almaya müsait olmayan birkaç kişinin bilet paralarını derneğin diğer üyelerinin karşılamasını istemesi ve bunun da reddedilmesi üzerine Pinto, dernekten ayrılacaktır.[33]

32 Bensiyon Pinto, *a.g.e.*, s. 176-182.

33 Bensiyon Pinto, *a.g.e.*, s. 176-182.

- **Yıldız Spor Kulübü'nün Adının Değişmesi**

Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, "Yıldız" adını uygun görmeyip değiştirilmesini isteyince 1965 yılında kulübün adı, CHP Senatörü emekli Kurmay Albay Cemal Yıldırım'ın[34] soyadına atfen Yıldırım Spor ve Kültür Kulübü olarak değiştirilecekti.[35] Cemal Yıldırım'ın arkadaşı olan Harry Ojalvo (1920-2018), Cemal Yıldırım'ın adının kulübe verilişini şöyle anlatmakta:

> Rahmetli Dr. Menahem Mitrani ve arkadaşları ile yaptığımız toplantılarda kulübün adını Yıldız Spor koymak düşüncesi vardı. O isimde başka bir kulübün mevcudiyeti dolayısıyla başka bir isim arayışına geçtik. Bendeniz o ara CHP faal üyesi olduğumdan kurucular arasına katılamadım. Derken kadim dostum Cemal Yıldırım'dan, kurulacak olan kulübe adının verilmesi iznini rica ettim. Kabul etmiş olması hepimizi çok sevindirmişti. Anlayacağınız, Yıldırımspor'un isim babası rahmetli Cemal Yıldırım'dır. Kulübün kuruluşu konusunda, o devirde manevi destek vermiş olanlar arasında devrin İstanbul Emniyet Müdürü (sonradan Samsun Valisi) rahmetli Haydar Özkın ve İstanbul Valisi rahmetli Niyazi Akı da vardı.
>
> 1964 Kıbrıs olayları ertesinde, yapılan yardım kampanyasına Yıldırım Spor Kulübü de katkıda bulunmuş, yardım çekini vali Niyazi Akı'ya takdim etmiştim.
>
> Niyazi Akı'nın bu konudaki cevabını kayda geçmesi için aktarıyorum:
>
> "Yıldırımspor kulüplü gençlerin Kıbrıs yardım kampanyasına katılmaları ve cemaatiniz çapında bu işe hararetle sarılmaları takdire şayan bir hadisedir. Bu vatanperverane hareketlerini kutlarım".[36]

34 Emekli olduktan sonra CHP'ye katılan Cemal Yıldırım, DP iktidarını devirmek için TSK içinde cunta kuran dokuz subaydan biriydi.

35 Metin Delevi, *a.g.e.*, s. 368.

36 Harry Ojalvo, *M.S. 1186'dan Bu Yana Bir Yahudi Serüveni*, İstanbul, 2004, s. 87.

İstanbul Valisi Niyazi Akı'ya Janin Ojavo
Yıldırım Spor Kulübü'nün flamasını teslim ederken.
Kaynak: Harry Ojalvo, *a.g.e.*, s.88.

Yıldırım Spor, 1965 yılının Haziran ayında kulüp formasını Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü nezdinde tescil ettirecekti. Forma, Betar üyelerinin giydikleri kıyafetin rengi olan kahverengi idi.[37]

Kulübün kurulmasından bir süre sonra *Cumhuriyet* gazetesinde şu haber yayınlanacaktı:

> Sporun futbol hâriç altı amatör dalında büyük bir gelişme gösteren tiyatro ekibi, 500 kayıtlı üyesi bulunan 270 spor yapan genci sinesinde barındıran ve yeni federe olmaya uğraşan bir spor kültürü kulübünden haberiniz var mı bilmem?
> Bu kulübün adı Yıldırım Spor'dur. Özellikle kurucuları Türk Musevi cemaatindendir ve iki yıldan beri faaliyet göstermektedirler.

37 Metin Delevi, *a.g.e.*, s. 373 ve 377.

1963 yılında Dr. Menahem Mitrani, Yaşar Sağız, Hayim Biçaco, Nesim Şilton ve Marko Alvayero tarafından kurulan kulübün atletlerini örnek bir disiplin altında Amerikan Dershanesi'nde çalışırken buldum. Muntazam kıyafetleri, disiplinli hareketleri ile hakikaten mükemmeldi. Başkaptan İ. Abudaram'ın nezaretinde Basketbol, Voleybol, Boks, Güreş, Atletizim ve Âletli jimnastik ekipleri antrenörlerinin nezaretinde çalışıyorlardı.

Başkaptan çalışmalar hakkında şöyle konuştu: "Futbol dalı kurmayacağız. Diğer bütün amatör şubeleri tamamlayıp liglere iştirak edeceğiz. Kulübümüz her izin verildiği yıl Makabiyatlarda Ay-yıldızlı bayrağımızı şerefle temsil edecektir. Kısa zamanda pistlerde, potalarda ve minderde iyi ekiplerle spor sahnesine çıkacağımızı umuyoruz. Şiarımız amatörlük olacaktır. Başkan Dr. Menahem Mitrani, II. Başkan [İsak] Kohen, Veznedar: B.[ensiyon] Pinto, Sekreter: Selim Salti ve üyelerimiz Yusuf Altıntaş, Albert Şilton, D. Maya'dan kurulu idare heyetimiz bize her şeyde yardımcı olmaktadırlar."

Yıldırımspor, her yıl bir de ananevî yemek veriyor. Kültür çalışmaları da çok verimli.

İstanbul amatör liglerine bu yeni ekibin renk getireceğini umuyoruz.[38]

38 Asaf Ayçıl, "Yıldırım Spor Kültür Kulübü", *Cumhuriyet*, 27 Kasım 1965.

Yıldırım Spor Kültür Kulübü antrenörleri ve başkptanı arkadaşımız Asaf Ayçil ile konuşuyorlar

İstanbul amatör liglerine yeni bir yıldız doğuyor

Yıldırım Spor Kültür Kulübü

Röportaj: Asaf AYÇIL

Spor'un futbol hâriç altı amatör dalında büyük bir gelişme göstermiş olduğunu, kültür dalı kısmının eskiyi olmadığı kayıtlı üyesi bulunan 270 spor yapan genel sınavında bıraktırın ve yeni federe olmayı uğraşan bir spor kulübü kulübünden haberiniz var mı bilmem?

Bu kulübün adı Yıldırım Spor dur. Özellikle kurucuları Türk Muzeci camiasındadır ve 7 yıl dan beri faaliyet göstermektedir.

1963 yılında Dr. Menahem Mitrani, Yaşar Sağlık, Bayim Bizaco, Nesim Sültan ve Marko Alayseru tarafından kurulan kulüp bize etkilerini önce bir dinginin altında Amerikan derbazeninde geçirirken buldum. Muntazam kayıtlerle, disiplinli bir kulüp ile bakıldım mükemmel. Başkoptan L. Aboudaram'ın nezaretinde Basketbol, Voleybol Boks, Güreş, Atletizm ve Aletli Jimnastik ekipleri antrenörlerin nezaretinde çalışıyorlardı.

Başkoptan çalışmalar hakkında şöyle konuştu: «Futbol dalı bu mevcuttur. Diğer bütün amatör şubeleri tamamıyla liglere girmiş durumdadır. Kulübümüz bir kaç yıl içinde İstanbul liglerine girmeyi ve ilk 10 takım arasında yer almayı hedeflemiştir. Bu hedefimize bir kaç şeyde yardımcı olmaktadırlar.»

Yıldırımspor, her yıl bir de en önemli yemek veriyor. Kültür çalışmaları da çok verimli.

İstanbul amatör liglerine bu yeni ekipte renk getireceğini umuyoruz.

YILDIRIM SPOR KÜLTÜR KULÜBÜ SPORCULARI TOPLU HALDE

Cumhuriyet, 27 Kasım 1965.

1960'lı yılların başında İsrail'e göç etmiş olan "Yoni" adında bir kişi, gençlik yıllarındaki Betar faaliyetlerini ve Yıldırım Spor'u şöyle hatırlamakta:

> Ben Türkiye'deyken, İstanbul'dayken küçük yaşımdan beri gönüllü faaliyetlerde bulunurdum. Betar: gençlik grubu, Siyonist. Türkiye'de ayağı vardı bunu çokları bilmez. Türkiye'de bulunan Yahudi cemaatinin büyük kısmı oraya aitti. Ben 15-16'yken onlar 20-21 yaşındaydılar. Betar, Yıldırım filan dedikleri, onun temeli Betar'dan. Asmalımescit'te bir lokal vardı, cemaate ait. Bizim verdiğimiz eğitim daha fazla Siyonist o yüzden bizi sevmezlerdi, oradaki cemaat. Başka türlü şeyler yapardık iyi çocuklar değildik; kötü çocuklardık. Bugün aramızda profesörler var kimler yok. Biz oradan çıktık 63 senesinde Osmanbey'de benzincinin karşısında bir apartman vardı, sonra Yıldız, Yıldırım orayı lokal yaptı. Biz oraya geçtik. Ben Siyonist'im. Ne Amerika ne Kanada.... Babam da çok Siyonist'ti ben böyle bir yerde büyüdüm.[39]

1984 yılında yeni Dernekler Kanunu'na dayanarak kulübün tüzüğünde değişiklik yapılacaktı. Yeni tüzüğe göre kulüp üyeleri hem sportif hem de edebi, müzikal, sosyal ve kültürel faaliyetler düzenleme imkânlarına sahipler.[40] Yıldırım Spor, her yıl düzenlenen Makabiyat yarışmalarına Türkiye'yi temsilen katılmakta.[41]

- Betar İsrail Spor Bölümü ile Türkiye Arasında Sportif İlişkiler

1957 yılında İsrail'deki Petah Tikva futbol takımı, Beşiktaş futbol takımını üç karşılaşma için İsrail'e davet edecekti. İlk iki karşılaşma yapılacak ve berabere neticelenecekti. Üçüncü karşılaşma ise Betar Kudüs takımına karşı olacaktı ancak iptal edilecekti. İptal sebebi, T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın Beşiktaş'ın Kudüs'te futbol karşılaşması yapmasını yasaklamış olmasıydı. İstanbul'daki

39 Cem Reyna, *The Sense of Belonging of Jews in Turkey: Affects and Encounters*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2016, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, s. 225, dipnot 301.

40 Metin Delevi, *a.g.e.*, s. 381.

41 Metin Delevi, *a.g.e.*, s. 384.

İsrail Başkonsolosluğu'ndaki görevinin yanı sıra *Davar* gazetesinin de bir muhabiri olan ancak İsrail Dışişleri mensubu olmayan bir Büyükelçilik çalışanın bir T.C. Dışişleri Bakanlığı mensubuna Betar takımının Herut teröristleriyle özdeşleşen bir "siyasi takım" olduğunu söylemiş olması yasaklama kararının sebebiydi. Bu bilgi üzerine Beşiktaş'ın Kudüs'te düzenlenecek bir maçta oynamasının, Türkiye'nin Kudüs'ü İsrail'in başkenti olarak tanıdığı anlamına gelebileceğine kanaat getiren T.C. Dışişleri Bakanlığı, maçın iptal edilmesi gerektiğine karar verecekti.[42] *Herut* gazetesi, bu davranışı şiddetle kınayacak ve bunun sebebinin iktidardaki Mapai rejiminin partizan davranışı olduğunu yazacaktı.[43]

Betar İsrail'in Türkiye ile olan ikinci teması, 23 ve 26 Mayıs 1964 geceleri İstanbul'da Spor ve Sergi Sarayı'nda düzenlenen Betar İsrael - İstanbul Karması boks karşılaşmaları idi. Bu karşılaşmanın gerçekleşmesinde İzak Kohen rol oynayacaktı. İzak Kohen, Kore Savaşı sırasında Kore'ye giden Türk birliğinde yer almıştı. Orada da iyi bir boksör olan ve Türk birliğinde yer alan Ahmet Cömert (1926-1990) ile tanışıp arkadaş olacaktı. Yıllar sonra Ahmet Cömert, Boks Federasyonu'nda yönetici olduğu zaman bu eski dostluğa binaen İsrail'den bir boks takımının gelip İstanbul'da karşılaşmalar yapmasında önayak olacaktı.[44] On üç boksör, iki hakem, iki antrenör ve heyet başkanı Yitzhak (Jona) Paragei'den oluşan Betar İsrael karması, havaalanında İstanbul Boks Ajanı Ahmet Cömert ve İstanbul Yahudileri tarafından sıcak bir şekilde karşılanacaklardı. İstanbullu Yahudiler, heyeti çok sıcak bir şekilde çiçeklerle karşılayacaklardı.[45] İlk karşılaşmada İstanbul Karması 5-3 galip gelecekti.[46] İkinci karşılaşma ise berabere sonuçlanacaktı.[47] Her ne kadar ilanlarda

42 Shlomo Reznik, *a.g.m.*

43 *Herut*, 21 Ekim 1956.

44 Anonim Tanık 2.

45 *Herut*, 2 Haziran 1964.

46 Ercan Turan, "Hadiseli Maçta İstanbul Karması Tel Aviv'i 5-3 Yendi", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1964.

47 Ercan Turan, "İstanbul Boks Takımı Tel Aviv ile Berabere", *Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1964.

karşılaşma "Betar İsrael - İstanbul Karması" olarak belirtilecek ise de Türk basını, Betar İsrael yerine Tel Aviv yazmayı tercih edecekti. Müsabakaların gerçekleşmesi için Betar İstanbul gençlerinden Albert Şilton yardımcı olacaktı. İstanbul'a gelen Betar Boks Bölümü Başkanı Yitzhak (Jona) Paragei, Albert Şilton'a ve İzak Abudaram'a teşekkür edecekti.[48] Müsabakayı başta İsrail Konsolosu Shlomo Havilo ve İstanbul'da yaşayan İsrailliler olmak üzere iki binden fazla seyirci seyredecekti.[49] Betar takımı İsrail'e dönmeden önceki son gece İstanbul Yahudi cemaati, İstanbul Spor ve Sergi Sarayı'nda konukların şerefine büyük bir spor festivali düzenleyecek ve akabinde takımın konakladığı Yeniköy Oteli'nde bir parti düzenleyecekti.[50] İsrail'e dönen boksörler açısından en tatmin edici husus, İstanbul Yahudi cemaati mensuplarının, müsabaka sırasında Türklerin birbirlerine "Yahudilerin yumruk atmayı bildiklerini hiç bilmiyorduk" diye konuştuklarını duyduklarını söylemeleriydi.[51]

Jabotinsky Enstitüsü arşivi

48 Betar 1963-1964 dosyası, 7 Haziran 1964 tarihli mektuplar.

49 Betar 1963-1964, *Herut*, 26 Mayıs 1964.

50 Betar 1963-1964 dosyası, *Herut* gazetesinin haberi.

51 Betar 1963-1964 dosyası, *Herut* gazetesinin haberi.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

BETAR İSTANBUL'UN YILLIK TOPLANTILARI

Betar İstanbul, başkan (Natsiv) seçmek ve yıllık faaliyetlerini gözden geçirmek için, adeta bir şirket genel kurul toplantısına veya bir siyasi parti kurultayına benzer yıllık toplantılar düzenliyordu. Bu toplantılarda alınan kararlar Betar İsrail'e bildiriliyor ve seçilen Natsiv de Betar İsrail'in onayına sunuluyordu. Bu bölümde yer alan kararlar, Jabotinsky Enstitüsü Arşivi ile *Hadar* dergisinden alınmışlardır. Betar Türkiye'nin natsivlerinin hangi yıllarda görev yaptıkları çok net olarak belli değildir. Sıralama şöyle olmalı:

- Michel Tavdioğlu
- İzak Kohen
- İzak Abudaram
- Bensiyon Pinto
- Eli Benyeş
- Albert Şilton

- **Mayıs 1952 – 3'üncü Kenes Artsi**

Toplantıya katılan Betar üyesi İ.K., izlenimlerini şöyle aktaracaktı:

KENES

5 senelik Betari hayatımda ilk defa olarak Kenes'e iştirak ediyorum. Betar'ın 3üncü Kenes Artsisi. Kenes tavan arası ufak bir

odada yan çevrilmiş bir büro, etrafında oturan 10 kişi, bir metre mesafede yan yana dizilmiş 30-40 tane sandalyede oturan delegelerden mürekkep.

Burada Betar'ın problemleri konuşulacak, ilerde yapılacak işlere burada karar verilecek. "BETARIM..... DOM" işte Kenes başladı. Şir Betar'dan sonra ölen kardeşlerimiz için saygı duruşu, dışarıdan gelen selam kelam seçimin dürüstlüğü hakkında bir polis tahkikatı, nihayet Natsiv'in çalışması ve yapılan işler hakkında muazzam raporu.

Burada yandaki ufak odada dinleyiciler, Natsivimizin sevimli yüzünü görmek için nerdeyse birbirlerinin üstüne binecekler. Delegeler gerek raporun gerek havanın sıcaklığı yüzünden kan ter içindeler. Natsiv bütün bunlardan bihaber kâh gülümseyerek kâh ciddileşerek (bilhassa bütçeden bahsederken) sayfalar dolusu raporunu bitirmeye çalışıyor. Yani demek istediği: "Yapmak istediğimiz pek çok şey vardı amma..."

Nihayet rapor bitti! Nasi gayet yerinde bir hareketle seansa on dakika ara veriyor, delegeler de uzun koridorda ellerinde sigara rapor hakkında münakaşa ediyor ve Natsiv'i nasıl tenkit edeceklerine dair müşterek veya şahsi planlar kuruyorlar.

10 dakika geçti. İşte Kenesin en mühim kısmı başlıyor. İlk önce konuşmak isteyenlerin konuşacakları konu ile birlikte isimleri alınıyor. Söz alan hatipler arasında birçok serbest meslek mensupları yani doktor, avukat, mühendis ve Orhan Veli'nin dediği gibi şairler var.

Doktorlar, Betar'in ilerde bir hastalığa tutulmaması için muhakkak aşı yapılması lazım geldiğini, avukatlar ise bundan yedi sene evveline bakarak bütün bu işlerden vazgeçmemizi, mühendisler ise temelimizin sağlam olmasının elzem olduğunu ileri sürdüler.

Bütün bunlardan ilham alarak, bir şiir kitabı yazmış bir arkadaşımız yarım saatte kitabının önsözünü okuduktan sonra Betar'ın barlarla ve çöpçülerle alakasını belirtti. Bu kadar heyecana dayanamayan ve söz alarak kısa bir konuşma yapan bir kimyager arkadaşımız da "DEMA" sesleri arasında yerine oturdu.

Şimdi bütün Kenes iyiden iyiye atıp tutuyor. Betar'da neler varmış? Cahil mefaketler, sarhoşlar, İvrit dersi almayanlar, konser, konferans tınmayanlar ve nihayet gelen gidene binlerce (!) lira yedirenler.

Amma iş yapmışız! Bütün bir sene bu olmaz. Bu arada Natsiv harici politikamızı, Garine 100 Liralık masraf veya yardımımızı gözyaşları arasında anlattı. Vaziyet hakikaten acıklıydı. Natsiv herkese birer birer cevap veriyor. Doktorların bahsettiği hastalık Aliya hastalığıdır ki bulaşıcıdır ve biricik tedavisi Erets'e gitmektir. Avukatlara da hak veren Natsiv, Betar'da "İki sene evvel bugün" isimli konferans serisi hazırlayarak, geçmişin tecrübelerinden faydalanılmaya çalışılacağını beyan etti. Mühendis arkadaşlarımıza cevaben temellerimizin sağlam olup olmadığını anlamak için bir ehli vukufun celbedileceğini söyledi. Şair arkadaşın gayet mantıklı konuştuğunu göz önünde tutan Natsiv cevap vermeye lüzum görmedi. Konuşmasını da bu şekilde bitirdi: "Bugün Betar'a karşı hepinizin gösterdiği alakaya çok teşekkür ederim. Lâkin alakanızın bütün seneye münhasır olmasını dilerim."

Sonraki neticesiz seçimle Kenes sona ermiş bulundu.[1]

Toplantıya dair bir başka izlenim ise şöyleydi:

Kenes Artsi 9.45'te Betar'da ölenler için bir ihtiram duruşuyla başladı. Bundan sonra Natsiv'in temennileri, Garin'in tebrikleri, telegrafları, Şilton'un mesajı (ve telegrafları) okundu. A.Y. seçim komitesinin çalışmaları hakkında rapor verdi ve Kenes'i idare edecek Netsivut seçildi.

Bunu müteakip, Natsiv bir yıllık faaliyetinin raporunu verdi. 11.15'te raporun okunması bitince 10 dakika ara ve tenkitler faslı... Genel olarak mevzular şunlardır:

Roş Şilton Moşe Gold'a yapılan 1000 lira masraf tenkide uğramıştır. Mirasyedilik vasıflandırılan bu masrafın 600ü Pera Palas'ta otel parası olarak harcanması umumun hayretini uyandırmıştır.

Hadar'ın lâyıkıyle dağıtılıp yayınlanmadığı, birçok haberleri kulağımıza getirmemesi ayrıca münakaşalara sebebiyet vermiştir.

Bazı hatipler spora fazla önem verilmediğini, kızların spor yapmadığını belirtmişler "Eğer lazımsa açık havada yapılmalıdır. Katsin'in belirttiği gibi ping ponga önem verilmemektedir. Betari ile Betaryalar arasında fark gözetmeden spor yapılmalıdır."

1 I.K., "Kenes", *Hadar*, 3üncü Kenes Münasebetiyle, Mayıs 1952, s. 3.

Kupat Leumi Holim'e[2] önem verilmediğine, toplantılarda konuşulmadığına, anlatılmadığına, teşkilat kuvvetlendirilmediğine işaret edildi.

Epey üstünde durulan mevzulardan biri de idealin öğretilmesi ve Hadar'a riayet eksikliğidir. "Hadar bugün hayal gibi kalıyor." Hadar gevşek tutuluyor, ona riayet edilmiyor.

Kütüphanede yeni ve enteresan kitap bulamadıklarından şikâyetçi okuyucular bunu tenkid etmişlerdir.

Otsaronların ve yaşça büyüklerin gitmemeleri, Netsivutun iştirak etmemesinin sebepsiz olduğu herkesçe kabul edilmiştir.

İbranice öğretiminin bir programa dâhil edilmediğine, madrihlerin daima değiştiğine, binaenaleyh bir Betari aynı kitabın ilk sayfalarını 4-5 kere tekrarlamak mecburiyetinde kaldığına işaret edildi.

Otsaronlardan, bugün hiç olmazsa manen desteklemeleri istendi. Bunlardan bir kimse "Siz bizimle meşgul olmayıp bir *Hadar* bile vermiyorsunuz" (!) demesi vaziyeti karakterize eder.

Testte bazı madrihlerin 30 kelimeden 28'ini bilmediklerini, üç ay zarfında kütüphaneden bir kitap alınmadığı, Garin'e az para yollandığı, Vaad a Turkit'in[3] lâyıkıyla çalışmadığı, Kinus Olami'ye[4] hiçbir delege yollanmadığı, Israel'den yollananların da uğradıkları alakasızlık ve böylelikle sesimizin duyurulmadığı, memleketimizin diğer yerlerine şaliyalar yollanarak orada maozların kurulmadığı birçok kimseler tarafından çeşitle şekilde ifade edilmiştir.

Natsiv'in paralı olup olmaması uzun münakaşalara yol açmıştır ki bu meselelerin en önemlileri diğer yazılarda görüşülecektir.[5]

Toplantıda, Betar'ın eski üyeleri konusunda da konuşulacaktı:

Betar Kenes'te görüşüldüğü gibi bugün pek mühim problemlerle karşı karşıya bulunmaktadır. Bunlardan en mühimi ve daimisi otsaronlar yani eski Betar'lar meselesidir.

---

2 Doğrusu Kupat Holim Leumi. Milli Sağlık Sigortası Fonu.

3 Türk heyeti.

4 Betar'ın dünya kongresi.

5 S.Ö., "Davalarımız", 3üncü Kenes Münasebetiyle, *Hadar*, Mayıs 1952.

Kenes'teki begrei Betarların hali hazırda Betar'la ilgileri eski arkadaşların hazır bulunmasıyla görüşüldü.

Betar'dan çekilmiş olanlar yenilerin sırtına vurarak "siz devam edin" mealindeki teşvik edici sözlerle (S.Y.) fiiliyattan kaçınmaları herkese: "Eskiler ne oldu? En parlak Betar devrini yaşatanlar, bu tatlı heyecandan uzaklaştılar mı?" gibi sözler dedirtmekte ve arkadaşlarımızdan pek çoğu tarafından bu hareket moral bozucu gibi telakki edilmektedir.

Hakikaten Betarı unutmuş olanlar istisna edilirse geriye kalan kimselerde eski hatıralar sönmemiş lâkin Gola'daki vaziyetlerine alışmaya başlamışlardır. "İnsan Galut'ta kaldıkça... Galut'a uymalıdır."

Halbuki bu durum bütün gençlik çağlarının tomurcuklu idealini teşkil etmiş olan Betar'la zıt durumdadır ve ruhlarında bir komplex yaratmaktadır. Mutlaka bu hayatı yaşamak lazım geldiğine göre ideal kısmını unutmak değil, mübrem ihtiyacı olmayan şeyler gibi bir kenara alınmış. İşte bu mecburi ve zahirî unutuş pek çok betariye soğukluk çehresi gibi gözükmektedir, bazı eskileri de hakikaten istisna etmek lazımdır.

Bugün onlardan ne istenmektedir? İlk olarak direkt bir şekilde değilse bile gazetelerimizi almaları, yenilere Betar'a karşı olan yakınlık ve bağlılıklarını göstermeleri lazımdır.[6]

Eski Betar üyeleri konusunda, toplantıyı izlemiş olan bir diğer Betari'nin izlenimleri ise şöyleydi:

Öğleden sonra Kenes'in başlamasıyla fark ettiğim bir şey olduysa o da tok karınla insanın daha az aktif oluşudur. Sabahki aktif durum kaybolmamakla beraber, canlılık gevşemişti. Sonraları bu kayboldu. Saat 15.10 herkes yerini aldı. Gelmeyen iki kişiye karşılık 4 yeni kimse geldi.

Oda küçük olmasına rağmen samimî bir hava herkesi sarmakta gecikmedi. Hatta o kadar ki, "temenni faslı", seans başında sukûtu ihlâl eden fısıltılar arasında başladı. Başkan nasılsa tedarik ettiği çekici ha bire tokmak yerine kullanıyordu.

Söz alan arkadaşlardan biri zorla kitap okutulup, özetinin hazır-

6 "Otsaron ve Herem", 3üncü Kenes Münasebetiyle, *Hadar*, tarihsiz, muhtemelen Ekim 1953.

lanmasını ileri sürdü. Teklif iyi olmakla beraber, mefaketleri bazan zor durumu düşürür zannederim. Betarilerin sualleri onlara binbir derenin suyunu aratır sonra.

Aktif elemanlarımızdan biri daracık yerinde bacak veya kolunu oynatamadığından, hareket ihtiyacı ile ağzını ve dilini oynatmaya başladı ve (tabii değil mi ya) konuşmaya başladı. Çok konuşmuş olacak ki arkadan biri ceketine asılarak yerine oturttu. Bu şakacı hareket herkesin gülme sinirlerine işaret vermesine sebep oldu.

Kanunî hırsız (avukat) otsaronlarımızdan biri ideal ve hakikat hakkında:

"Betar'da çalışmış olmasına rağmen, gola'da kalanların mecburen bu heyecandan ayrılacağını" söyledi. Orhan Veli Kanık üzerinde etüdler yapmış bir edebiyatçımız bu kimseye niçin Betar'dan çekildiğini sorduğunda "-İsrael'e gidemeyişimden" demesi hepimizi heyecanlandırdı. Edebiyatçımız bu cevap üzerine "-Şiştim" diye itiraf etmiştir.

Demek Brogrei Betarlar eski hislerini unutmamışlar, sadece mübrem ihtiyacı olmayan şeyler gibi bunları bir kenara saklamışlar.[7]

Toplantıda alınan kararlar şöyleydi:

I. – İVRİT

1.- Betarilerin kuvvetlerinin ölçülebilmesi, için bir test yapılması ve birkaç sınıfa ayrılmaları.

2.- Natsivut'un tayin edeceği belli bir müddet zarfında her Betari'nin İbraniceyi muayyen bir nisbet dahilinde.

3.- Betarilere kuvvetlerine göre ders verdirilmesi.

4.- İbraniceyi öğrenmeye teşvik maksadile toplantılarda İvrit konuşulması.

5.- Netsivut'un tayin edeceği bir katsinin her Betar için bir seviye tayin etmesi.

6.- Musevi Lisesi'ne devam edilmesine teşvik ve bu lisenin kalkındırılmasına çalışılması.

---

7 "Gördüklerim", *Hadar*, 3üncü Kenes münasebetiyle, tarihsiz.

II. – *HADAR* GAZETESİ

1.- Fazla sayının basılıp dağıtılması.

2.- İmkân nisbetinde resmî bir gazetenin intişarı.

3.- *Hadar*'ın her üç ayda bir İngilizce veya Fransızca hülasası ve dünya Betarilerine gönderilmesi.

4.- S.[abi] M.[eşulam]ın ölümü dolayısıyla hususi bir sayının en kısa zamanda çıkarılması.

5.- Mahallî gazeteler vasıtası ile fikirlerimizin yayılması.

III. – SPOR

1.- Jimnastiğe bütün mefakedlerin ve netsivutun mecburi iştiraki.

2.- Kızların jimnastik yapması.

3.- Kamp ve tsofiyutlarda[8] sportif müsabakaların tertibi.

4.- Muadem'de[9] ping-pong müsabakalarının tertibi.

IV. – MEFAKED KURSLARI

1.- Mefaked kursunu bitirmeyenin mefaked yapılmaması (eski mefakedler hariç)

V. – KÜLTÜR VE KÜTÜPHANE

1.- Yeni kitapların satın alınması.

2.- Her Betari'nin muayyen bir zaman zarfında Yahudi problemleri üzerinde bir kitap okuması ve hülasasını çıkarması.

3.- Mifkada'nın aylık toplantılarında dünya Yahudi problemlerinin izahı.

4.- Roş Betar'ın on kitabı ile M. Begin, Y.Meridor gibi şahsiyetlerin eserlerinin temini.

VI. – GARİN HAMESAHRER BET

İtyaşvut'un anlatılması ve Garin Hameşahrar Bet'in Betari'ye daha iyi tanıtılabilmesi için g'dud seanslarında bir çeyrek saatin buna vakf edilmesi.

8 Keşif gezileri.

9 Muhtemelen "Mo'adim", Tatil, bayram zamanı.

VII. – BOGRAY BETAR (HOTSARON)

Bogray betarların Tenuat Aherut'un çekirdeğini meydana getirmeleri. Bu şahısların tesbiti.

VIII. – ALİYAH

Johannah Jabotinski'nin kurulmasına maddi ve manevi iştirakimiz.

IX. – VAAD LEİNYANİ TURKİYA[10]

Doğrudan doğruya temasa geçilmesi.

X. – ALMAN HEREMİ

1.- Şilton'un talimatlarına tamamiyle riayet edilmesi.

2.- Evlere bu hususta sirkülerler dağıtılması ve imkân dâhilindeki bütün propaganda vasıtalarına başvurulması.

XI. – BÜTÇE

1.- Natsiv'e aylık bağlanması.

2.- Akademiye gideceklere paraca yardım edilmesi.

3.- Netsivut'un her ay bütçe hakkında rapor vermesi.[11]

Toplantıyı izleyen bir başka Betar üyesi, gözlemlerini şöyle aktaracaktı:

Betar marşını müeakip Natsiv'in günün önemini açıklayan bir konuşmasından sonra, gelen tebrik mektuplarının okunması ile 3'üncü Kenes Artsi açılmış oldu.

Sırası ile söz alanlar arasında, İsrail'de kampa giden arkadaşların sürükleyici konuşmalarından sonra, Erets'deki Kinus Aolami'ye iştirak etmiş olan Y.S. intibalarını sempatik bir lisanla izah etti.

İki aylık bir zaman zarfında, İsrail'de bulunan S.Y.'ın iğneleyici konuşmasında, orda bulunmuş olmanın meydana getirdiği fikir ve ideal metamorfozunu yani değişikliğini görmek mümkündü. Aliya hakkında ileri sürdüğü fikirler, daha realist ve daha az itham edici bir mahiyet taşısaydı bence herhalde daha münasip karşılanırdı.

---

10 Türk İşleri Konseyi Heyeti.

11 "3üncü Kenes Kararları", 3üncü Kenes Münasebetiyle, *Hadar*, tarihsiz (muhtemelen Ekim 1953).

Sözü alan Natsiv, tenkid ve tartışmaları idare edecek olan başkan seçimine geçileceğini söyledi. Başkan seçimini E.A. büyük bir ekseriyetle kazanmış oldu. S.R. ve M.P. kâtip seçildiler. Bunların vazifeleri bütün konuşmaları not etmekti.

Başkan, Natsiv'in raporunu okuyacağını söyledikten sonra söz alan Natsiv, bir senelik çalışmaların raporunu sundu. Raporda mübalağa ve ifrata kaçmamış fakat tam manâsı ile geniş izahatta da bulunmamıştır. Konuşması müteakip seçilmesi gereken 3 komisyon hakkında izahat verdi. Komisyonlar sırasıyla;

1- İvrit, Aliya ve Propaganda

2- Sosyal faaliyetler

3- Kültür ve Kütüphane

Bu komisyonlar iki kişiden müteşekkil olacak. Münakaşa ve tenkidlere kendilerini alakadar eden noktalar not edilecek. Yeni Natsiv seçiminde evvel alınmış notlar karar haline sokulacak. Çoğunluk elde edildiği takdirde yeni çalışma devresinde bu kararlar tatbik edilecek.

Başkan, Natsivin bir senelik çalışmalarını tenkid etmek ve temennilerde bulunmak isteyen herhangi bir kimsenin söz alabileceğini beyan etti. Bu meyanda haverlerin konuşma müddeti 5 dakika olarak kabul edildi. Söz alan haverlerin iyi hazırlanmamış oldukları ve söylenen şeylerin o anda zihinlerine gelmiş gibi konuştukları gözüme çarpmış. Elbette bu yazdıklarımızı haverlerin hepsine teşmil edemeyiz.

Söz alıp da konuşmaya başlayanlar şahsi hücumlara geçmeye başladılar. Bir haverin "O adamın niye Aliya yapmadığı ve niye eski Natsiv böyle bir adamı başa geçirdiğini" sorduğu zaman, cevap diye şunu almış "Arkadaşın Aliya fikirlerini Erets'ten bildirmesini isterim". Şahsen bu cevabı nükte ve fikir bakımından çok şey ifade ettiği için buraya geçirmeyi münasip buldum. Gözüme çarpan bir hadise de bazı haverlerin tezatlara düşmesi ve yapılması imkânsız olan şeylerin istenmesi idi. Diyebilirim ki başkan, zekâsı, disiplini ve konuşması ile takdir toplamış, komisyonlarda ellerinden gelen gayreti göstermemişlerdir.

Alınan kararları her Betari'nin bilmesi gerektiğinden aşağıda yazılmıştır.

1- "Aliya probleminde hal çaresi olarak, her sene bir kafilenin Erets'e gönderilip, orada kamp yapılması"
2- "Seanslarda bilhassa Aliya fikrinin telkin edilmesine hususi bir önem verilmesi"
3- "İvrit için, mâli imkânlar mevcut olduğu takdirde bir öğretmen tutulup Betarilere ders verilmesi"
4- "14 yaşından küçüklerin de Betara alınması"
5- "Yeni bir öğretim ve kültür programının Netsivut tarafından yapılması"
6- "Seansların Netsivut tarafından kontrol edilmesi veya ettirilmesi"
7- "Seanslarda şarkı, horra ve diğer eğlenceli mevzulara daha fazla yer verilmesi"
8- "Mefakedlerin Betariler'le daha yakından ilgilenmeleri için tâlimat verilmesi"
9- "*Hadar*'ın şimdikine nazaran biraz daha eğlenceli olması"
10- "Betari olmayanların Jimnastiğe alınmamaları"
11- "Betar'da disiplinden biraz dahi olsa feragat edilmemesi"

Kinus Artsi, eski Natsiv'in vazifede kalmasını büyük bir ekseriyetle isteyen Betarilerin Atikvası[12] ile sona ermiş oldu.[13]

* * *

- 14 Ağustos 1955 – 5'inci Kenes Artsi

Hadar dergisinin 15 Ağustos 1955 tarihli nüshasında, 5. Kenes Artsi hakkında şu izlenimler dile getirilecekti:

> Kinuts'un anlamı seçim demektir. Yılda bir kere yapılır. Bütün bir sene içinde vuk'u bulan iç hadiselere ait tenkid ve temenniler bu esnada edilir. Kenets, Betarilerin, Betar menfaati hakkında her düşündüklerini apaçık söyleyebilecekleri yerdir. Kinuts'ta ilk olarak Kinuts başkanı seçilir ve meclis idaresi kendisine tevdi edilir. Natziv tarafından takdim edilen bir yıllık idare ve icraat raporu disiplinli bir şekilde tenkid edilir. Düzeltilmeleri

12 İsrail Milli Marşı.

13 V.E., "Neler Gördüm", *Hadar*, Ekim 1953(?).

hakkında temenniler yapılır. Natziv tenkitlerden doğrudan doğruya mes'uldur ve en sonunda tenkidleri cevaplandırır. Bu tenkid ve temenniler, o maksatlarla kurulmuş komisyonlar tarafından derlenip toplanıp karar tasarısı halinde meclise sunulur. Kabul edilen tasarılar kesin karar hükmünü taşıyarak Kenets Başkanına sunulur.

Böylece Betarilerin tenkid ve temennileriyle kararlar birinci Kinuts'un birinci safhası olarak sona erer.

Gelecek ikinci safha ise seçim safhasıdır. Seçimler umumiyetle iki dereceli olur ve resmi nispet bir 1/20 yani her yirmi Betari seçimlerde bir Betari tarafından temsil edilir. Fakat zaruri hallerde, son seçimde de olduğu gibi ikide bir nispet kabul edilebilir. Seçilen bu nispi şahıslar Natziv'i doğrudan doğruya seçmeye yetkilidirler. Kinuts Başkanı seçildikten sonra, Betar idaresinde hiçbir vazifesi kalmayan eski Natzivin tekrar vazifesine devam edip etmemesi oya konur. Eski Natziv yeniden seçilirse, Kenets o yılki vazifesini yapmış demektir. Aksi halde evvelden seçilmiş ve hazır bulunan üç veya daha fazla Natziv adayı meclis tasdikine sunulur. En fazla rey alan aday Natziv seçilir. Ancak bu makam, neticelerin İsrail'den tasdikleri anına kadar eski Natziv tarafından doldurulur. Kenets Başkanı Kinutsu kapamakla mükelleftir.

5inci Kinuts Artzi 14 Ağustos 1955, saat dokuzda mutad merasimle başladı. Başkan seçiminden sonra eski natziv başkanın izniyle komisyon seçimlerin teknik kısmını idare etti. Seçim komisyonu başkanının, ...ikinci derecede seçimlerin aksaksız olduğuna dair raporu okunduktan sonra muhtelif komisyonların seçimine başlandı.

İlk olarak Hadar ve Kültür komisyonuna adaylar teklif edildi ve açık reyle yapılan seçimde bu komisyona S.S. ve M.Y. seçildi.

2- Yürüyüş ve Jimnastik komisyonuna aynı usul dairesinde yapılan seçimlerden sonra E.Y. ve H.A. seçildiler.

3- Oneg ve Tiyatro komisyonuna birçok aday teklif edilmiş ve neticede S.Ç. ve Y.A. seçilmişlerdir.

4- Bütçe, organizasyon, propaganda komisyonuna da birçok aday teklif edilmiş ve neticede H.M. ve R.P. seçilmişlerdir.

Bu dört komisyonunun seçiminden sonra Natziv yıllık Betar ve Herut çalışmalarının mufassal bir raporunu vermiştir. (Bu rapor

ayrıca bu *Hadar*'da basılmıştır) Bu raporun okunmasından sonra Kinuts Başkanı söz almış ve Jabotinsky'nin izinden gidenlerin Yahudi milletine ettikleri hizmetler hakkında konuşmuş ve bu arada Natzivimiz İ.K.'ya çalışmasından dolayı teşekkür etmiştir. Bundan sonra verilen istirahatı müteakip saat 10.20'de Kenets devam edilmiştir.

İkinci kısım muhtelif çalışmaların tenkid ve temennileriyle açılmıştır. İlk tenkidi Ş.L. yapmış ve verilen raporun tatminkâr olmadığını, bu raporun aslında geçen Kinutsta alınmış kararları göz önünde tutarak verilmesi lâzım geldiğini söylemiştir. Şöyle ki bu kararların hepsi veya bir kısmı tatbik edilmiş midir? Ve bir sene sonunda alınan netice nedir? Ve sözlerini gelecek Kinutsta böyle bir raporun verilmesi temennisiyle bitirmiştir. Ondan sözü İ.K. almıştır. Bu Betari daha çok grupları namına konuşmuştur.

İlk tenkid gezintiler hakkında olmuş, Betarilerin çoğu yüzme ve yemek faslından sonra kendilerinin eğlendirilmediğinden bahsetmiştir. Ondan sonra her sene İsrail'de olan ve bu sene yapılamayan kamptan bahsederek bütün Betarilerin bu seyahati heyecanla beklediklerini ve hatta bazılarının işlerini buna göre ayarladıklarını ve kampın yapılamamasından dolayı Betarilerin çoğunun sûkutu hayale uğradıklarını söylemiştir. İ.A. üçüncü olarak bütçeden bahsetmiş ve bütün Betarların malî vaziyetimizle alakadar olmak istediklerini, icabında yardım etmek istediklerini fakat kendilerine bu hususta hiçbir izahatın verilmediğinden şikâyet etmiştir.

Son olarak ölenlerimize karşı Betar idarecilerinin gösterdikleri lakaydiden acı acı şikâyet etmiştir. İddiasına göre Mevuot'ta öldürülen iki Betarinin matemi layikiyle tutulamamıştır. Avrupa Yahudilerinin katliamının yıldönümü tesbit edilen günün Betar idarecileri tarafından nazarı .....

Ondan sonra Y.S., Betar'ın, idealinin başlıca noktasını teşkil eden Aliya'ya hiçbir ehemmiyet vermediğini, halbuki Aliya'nın Betarın çalışmasının en mühim noktasını teşkil etmesinin lâzım geldiğini söylemiştir. Eğer aliya olmazsa Betar öteki çalışmaları fuzuli değilse bile manasını kaybedecektir. O.... Betar'ın başındakiler ve Mefakedler Betarilere bunu kâfi derecede etmiyorlar, çünkü onlarda da bu ideal yoktur. Eğer bu işi başarmayacaklarsa yerlerini...

Y.S.ten sonra söz alan M.L. jimnastiğin herkesin arzusuna uygun bir şekilde yaptırılmadığından şikâyet etmiş ve bundan dolayı da jimnastiği terk ettiğini söylemiştir...

M.L.den sonra söz alan M.Y., Betar'da görülen aksaklıkların kabahatinin sırf idarecilere yükletilmesinin tamamen yanlış olduğunu söylemiş ve bu aksaklıkların var olmasından Paşut Betarilerin büyük bir kısmının mesul olduklarını söylemiştir. Betarilerde bulduğu en büyük kabahat Hadar eksikliğidir. Çalışmalara riayet etmeyen Betarilerin cezalanıp cezalanmadığını sormuştur. Ondan sonra İbranice bahsine geçerek hali hazırda İbranice dersi alan altı gruptan maada öteki grupların da İbranice dersi alabileceklerini söylemiştir. Kütüphane hakkında ise, kütüphanemizin hiçbir evde kabul edilmemesinin Betarilerin alakasızlığını gösterdiğini söylemiştir.

Hadar'ın hali hazırda Betar'ın en ümit verici çalışması olduğunu söylemiştir. Yürüyüşlerde ve motör gezintilerinde umumi bir disiplinsizlik içinde geçtiğini söylemiş ve eksiğin biraz istek ve organizasyonla telafi edilebileceğini ve çok muvaffak gezintiler tertip edilebileceğini belirtmiştir. Evvelce verilen bir kararda Mefakadlerde öğretim programlarını tayin edecek olan bir Kültür Komisyonu'nun seçilmesinin lâzım olduğunu belirtmiştir.[14]

Bu tenkitlere karşı şu cevaplar verilecekti:

Bu tenkidlerden sonra sözü Kinuts Başkanı M.Y. almış ve Betarilerden idarecilerinin ve umumiyetle Betar'ın karşılaştıkları sonsuz güçlükleri göz önünde tutmalarını istemiştir. Her ne kadar bu tenkitlerin neticesinde Betar'ın hiçbir iş yapmadığı hissi uyanmışsa da bu doğru değildir. Betar her zaman çalışmasının semeresini görmüş ve hiçbir şey yapmıyorum zannıyla İsrail devletinin kurulmasında payı olmuştur. Ondan sonra Aliya üstünde konuşarak İsrail'e gitmenin zannedildiği gibi ve bilhassa M.Y.nin bir fedakârlık işi olmadığını fakat bilakis Yahudilerin menfaatlerine uygun olduğunu söylemiştir. Bu bakıma Y.S.in de ısrar ettiği gibi bu seneki Kinus'un ve gelecek Kinutsların parolasının Aliya olması temennisiyle sözlerine nihayet vermiştir.

Kinuts Başkanının bu nutkundan sonra sözü gene İ.A. almıştır.

14 "5. Kinus Artsi", *Hadar*, 15 Ağustos 1955.

Betar'da şimdi en çok ehemmiyet verilen çalışan çocukların yanında talebelerin de fazla miktarda Betar'a alınanların sağlanmalarının istenmiştir. Bütçeye de temas ederek para toplama işinin layikiyle yapılmadığını söylemiştir. Gelecek sene bu hususun daha itina ile ele alınması temennisinde bulunmuştur.

Ondan sonra gene ikinci defa olmak üzere Y.S. sözü almış ve Betar çalışmalarının çok skolatik bir sistemde yapıldığından bahsetmiştir ve Betar öğretim sisteminin zamanın ihtiyaçlarına göre değişmesinin faydalı olacağını söylemiştir.

Tenkidler bu suretle sona ermiş ve Natziv bu tenkitlere cevap vermek üzere söz almıştır. Önce Ş.L. tenkidine cevap vermeye hazırlanmış ve bu sırada Başkan M.T. söz alarak her komisyonun kendi salahiyetleri dairesinde tenkid ve temennileri herkesin kabulüne sunulacak olan kararlar halinde vermesini istemiştir.

Bundan sonra Natziv gene tenkidlere cevap vermeye devam etmiştir. Ş.L. isteğinin göz önünde tutulmadığını mamafih tutulmasının zararlı olmayacağı fikrinde olduğunu söylemiştir.

İ.A. tenkidlerine Mefaked Maoz olmak sıfatıyla H.G.nin cevap vereceğini söylemiştir. Bundan sonra kampın bu sene yapılamaması hakkında etraflı bir izahat vermiş ve imkânsızlığın doğrudan doğruya anormal şartlardan ileri geldiğini söylemiştir.

Y.S. bilhassa Betar idarecilerini tenkid ettiği için Natziv bunu şahsına yapılan bir itham saymış ve iş eğer böyle ise ona doğrudan doğruya cevap vermeye hazır olduğunu söylemiştir. Bilhassa M.Y. tenkidine cevap olarak Betar çalışmasının faydasızlığını iddia etmenin gülünç olduğunu söylemiş ve bütün genç Betarilerin en az bizim kadar hatta bizden çok Betar idealini anladıklarını söylemiştir.

Kütüphaneyi kimsenin evine almayışına gelince bundan Betarilerin mesul tutulamayacağını, bu işin ailenin müsaadesi çevresinde yapılabileceğini söylemiştir ve kütüphane işinde asıl büyük engelin kitapsızlık olduğunu söylemiştir.

Kültür komisyonunun çalışması lüzumlu görülüyorsa böyle bir komisyon kurulacaktır.

Bütçenin neden tenkit edildiğini anlamadığını söyleyerek bu sene bütçenin gerek ket ve gerekse piyango ile çok verimli olduğunu söylemiştir.

Natsiv'den sonra hareket eden Mefahed Maoz kendi salahiyeti dairesine giren bazı tenkitleri cevaplandırmak üzere söz almıştır.

Ekskürsiyonlarda eğlenilemediği, daha doğrusu eğlendirilmediği iddiasına cevap vererek herkesin kendi kendine eğlenebileceğini söylemiştir.

İ.A.nın Bütçe hususunda alakadar olunmadığı iddiasına cevap vererek bunun bir idare kabahati değil Betarilerin intizamsızlığından ileri geldiğini söylemiştir.

Motör gezintisinin muvaffak olmamasının bir idare aksaklığından ileri gelmediğini söylemiş ve en yakın yardımcılarının kendi verdiği talimatlara kulak asmadıklarını söylemiştir. Mefaked A Maoz'dan sonra jimnastik şefi olmak sıfatiyle İ.A. söz almış ve bu hususta yapılan tenkidleri cevaplandırmıştır. Jimnastikte disiplinin şart olduğunu, yoksa hiçbir neticeye varılamayacağını ve Betar için disiplinin sadece bir eğlence olmayıp bir mecburiyet ve vazife olduğunu söylemiştir. Bu arada disiplini daha iyi temin edebilmek için Mefakedlerin ve hatta Natsiv'in jimnastiğe... Bu arada Y.A. geçen sene aykırı olarak bu sene Betar dışı kimselerin jimnastiğe alındığını söylemiş ve bunun sebebini sormuştur.

İ.A. buna cevap vererek Betar'ın spor kolunu temsil eden ve iyi çalışan Betar sempatizanlarının da jimnastiğe iştirak etmelerinin iyi bir şey olduğunu söylemiştir.

Bu arada Kinuts başkanı sözü İ.K.ye vererek bu hususu izah etmesini temin etmiştir.

Eski Natziv'in söylediğine göre jimnastikte bu vaziyetin meydana gelmesi jimnastiğe Betar iştirak nispetinin çok az olmasından ileri geldiğini ve iştirak Bütçeyi denkleyecek kadar olduğu anda yabancıların Betar jimnastiğinden çıkarılacağını söylemiştir.

Bundan sonra komisyonlara çalışmalara için lâzım olan vakit verilmiş ve bu ayrılan vakitten sonra komisyonlar çalışmalarının neticelerini bildirmişlerdir. (Bu kararlar ayrıca bu Hadar'dan verilmiştir).

Ondan sonra Şofet Betar seçimine geçilmiş ve ekseriyeti Herut'tan olan namzetler arasından, 24 rey alan R.M. başkan olmak üzere N.M. ve M.T. seçilmişlerdir.

Bundan sonra Natziv seçimine geçilmiş ve önce eski Natsiv'in vazifesine devam etmesinin istenip istenmediği sorulmuş ve yapılan tasnifte 20 oya karşı 15 oyla eski Natziv vazifesinden

affedilmiştir. Bundan sonra verilen üç namzetin seçimine geçilmiş ve namzetlerden İ.A. 16 oyla ekseriyeti temin ederek Natziv seçilmiştir. Böylece 5inci Kinuts Artzi sona ermiştir.[15]

Eski Natsiv İsak Kohen'in sunduğu rapor şöyleydi:

Bu sene Betar'ın sayısı çoğalmış ve birçok gruplar teşekkül etmiştir. Son zamanlara doğru bu grupları Mefaked A. Maoz idare etmiştir. Gruplar iki kısma ayrılmıştır, büyük gruplar Bna-Etzel, küçük gruplar Haşmonayim. Bu iki kısmın yürüyüş ve onegleri ayrı yapılmıştır. Betarların çoğunu şu anda küçük Betariler teşkil etmektedir. Betarın bu kadar çoğalmasında en büyük yardımı kızlar göstermişlerdir. Bu çoğalma bazı Mefakedlerin sırasında iki üç grubu birden idare etmesine sebep olmuştur.

İbraniceye gelince hali hazırda altı grup İbranice dersi almaktadır.

Kütüphaneden birçok imkânsızlıklardan dolayı maalesef faydalanılamamıştır. *Hadar* şimdiye kadar bir komisyon tarafından [çıkarılmıştır] fakat şimdi bu vazifeyi Mefaked A Maoz yapanlardır.

Jimnastik faaliyetleri olarak başlıca YOM ASPORT günü tertip edilmiş, bunun neticeleri Şilton'a bildirilmiş, kızların da iştirak ettiği gösterilerde başarı gösteren betariler madalyalarla taltif edilmişlerdir.

Purim'de Madam Aji'nin yazdığı ve A.A.nın idare ettiği bir piyes oynanmıştır. Bu piyese Betarilerden en mühim rolleri almak üzere altı-yedi kişi iştirak etmiştir.

Bütçe bu sene yapılan gerek 'quête' gerek piyangodan 1600.- Lira halen Betar kasasında üç yüz lira vardır.

Bu arada Natziv bizimle teşriki mesai eden Herut-Hatzoar'ın verimli çalışmaları hakkında da izahat verilmiştir.[16]

Toplantı sonunda yapılan seçimde eski Natsiv İsak Kohen'in bir yıl daha göreve devam etmemesi kararı çıkacak ve yeni Natsiv olarak İzak Abudaram seçilecekti.[17] Toplantıda alınan kararlar şöyleydi:

15 Hadar Komisyonu, "5. Kinus Artsi", *Hadar*, 15 Ağustos 1955.

16 "Natsivin Raporu", *Hadar*, 15 Ağustos 1955.

17 "5. Kunis Artsi", *Hadar*, 15 Ağustos 1955.

Hadar ve Kültür Komisyonu Kararları

1- İbranice bütün gruplara öğretilmesi.
2- Bir okuma saatinin yeni Netzivut tarafından programa alınması.
3- *Hadar* Komisyonunun bir Kenets sayısı çıkarması.
4- Bir kültür komisyonunun teşekkülü ve yeni Betar sisteminin hazırlanması.

Yürüyüş ve Jimnastik Komisyonu Kararları

1- Mefakatlerin jimnastiğe mecburi devam etmeleri.
2- Jimnastikteki Betarilerin kendi isteklerine göre değil, kabiliyetlerine göre ayrılmaları.
3- Kültür fiziğin Betarilerin durumuna göre hafifletilmesi.
4- Her sene yapılan bir haftalık kampın yapılması.
5- Yürüyüş ve Excursionlarda milli oyun ve şarkılara önem verilmesi.

Eğlence Komisyonu Kararları

1- Tertiplenecek herhangi bir eğlencede selâhiyetin yalnız seçilen komisyona verilmesi ancak ihtiyaç hissedildiği takdirde tayin edilecek yardımcıların mes'ul şahıslarla anlaşıp beraber çalışmaları.
2- Senelik programın önceden tayin edilmesi.
3- Yürüyüş gününde yapılacak herhangi bir eğlence ile Eğlence Komisyonunun hiçbir alakası olmaması.

Bütçe, Organizasyon, Propaganda Komisyonu Kararları

1- Yeni Kenetste raporun eski kararları göz önünde tutarak verilmesi.
2- Mali durumun her haliyle ayda bir Betarilere açıklanması.
3- İdeal ve Aliya hakkında kâfi derecede propaganda yapılması.
4- Aliya'ya inanmayan Mefakedlerin çekilmesi ve yerine böyle bir idealleri olanların geçirilmesi.
5- Betarilerin idareye esaslı bir şekilde yardım etmeleri.
6- İşçiler kadar talebelere de Betar'da önemli yer verilmesi.
7- Bütçe işinde her yerde paranın tahsil edilebilmesi.[18]

18 "Kararlar", *Hadar*, 15 Ağustos 1955.

- 16 Eylül 1956 – 6'ncı Kenes Artsi

1) Jabotinski eğitiminin beynelmilel merkezi Şilton Betar'a
2) Herzl sionisminin sancakları, Igud Olanit, Herut Atsoar ve Tenuat Aherut'a.
3) Erets Israel ve Betar Şerutunda kendilerini bizleri temsilen ideale vakfeden sevgili arkadaşlarımıza,
4) Dolayısı ile 5716-17 senesinin[19] aliyasını teşkil eden bütün arkadaşlarımıza,
5) Dünya üstündeki bütün Betar sınıflarına,
6) Dünyadaki bütün Siyonist teşekküllerine ve Yahudi cemiyetlerine,
7) İçinde bulundukları gayet kritik durumlarına rağmen canla başka çalışan özel mahiyetteki memleketler Betarlarına selâmlarını arz eder.
8) Amatsia'daki Betarilere selamlarını arz eder.

KENES RAPORU

Selamlar

Vedristan[20] Betar'ının 6'ncı Kenes Artsi'si aşağıdakilere selamlarını sunar.

1) Jabotinsky Eğitiminin beynelmilel merkezi Şilton Betar'a
2) Herzl sionizminin sancakları Tenuat Aherut ve Igud Olanit, Herut Atzoar'a
3) Amatsia ve meshek Mevuot Betar'ın haverlerine
4) 5715-16 senesinin Vedristan aliya garinine

19 İbrani takvimine göre. Gregoryen takvimine göre 1955-6 seneleridir.

20 Türk Yahudilerinin popüler kültüründe "Türk" yani "Müslüman Türk", "Vedre" kod adıyla tanımlanır. "Vedre" Ladino dilinde "Yeşil" anlamına gelir. Yeşil rengi de İslam'ı temsil eder. Dolayısıyla "Vedristan" kelimesi "vedrelerin ülkesi" yani Türkiye'yi kastetmekte.

5) Dünya Betar sniflarına
6) Dünya sionist ve Yahudi teşkilâtlarına
7) Jabotinsky idealinin gerçekleşmesi yolunda çalışan bütün haverlere ve Aliyat Anoar'a

6. Kinus Artsi 16/9/56 Pazar sabahı saat 09.27'de mutad merasimle başladı. Kürsüye gelen Natsiv (N) Şir Betar'dan sonra kahramanlar için bir dakika sükût oldu. İki kelime ile seçim kontrol heyetini kendisi temsil ettiğini ve 2 dereceli seçimlerin vukuatsız geçtiğini söyledi, bunu müteakip Kongre başkanlığına Brit Herut 2ci Başkanı Eli Alaluf seçildi. Kürsüye geçen Kongre başkanı Aliya, Kültür, İvrit, jimnastik ve Bütçe Komisyonlarını seçti.

Aliyaya B.[ensiyon] Pinto, Natsiv

Kültür: Y. Kohen, I.[zak] Kohen

İvrit: Bennun, Eda Yaşova

Jimnastik: [Marko] Alvayero ve Yaşar Sages

Bütçe: Selim Salti ve Viktor Eli seçildiler.

1) Eli Alaluf ölen iki Betari, Sabi Meşulam'ın ve Mizrahi'nin hatırasına bir dakika sükût rica etti, ricası infaz oldu.
2) Şofet Betar'ın[21] yaptıkları okundu. Yeni Bet din Artsi[22] ile Şofet Betar hâkimlerinin yeni seçimleri yoluna gidildi. Namzetler: Eli Alaluf, R. Mizrahi, Daniel Maya, Nesim Yaeş, Eli Pinhas idiler. Namzetler açık reyli seçimle seçildiler. Bunlar:
   A) R. Mizrahi (Roş Bet din Artsi)[23]
   B) Eli Alaluf
   C) Eli Pinhas'tır. Bunların Şilton Betar'da Şofet Betar tarafından tasdikleri bekleniyor.
3) 5 dakika ara; heyetler toplanıyor.

21 Betar hâkimi.

22 Milli Dinî Mahkeme.

23 Milli Dinî Mahkeme Reisi.

4) Natsiv bir yıllık raporunu okuyor (Rapor ayrı olarak ilişiktir). Aliya mevzusunda aile ve diğerlerinin kendi kâğıtlarını kendileri getirmeleri ve orada barınacak yerleri bulunmaları sebebile; (Simha! sana bunların adedini bildirmemiştim. Simha! raporum belki çok karışık, fakat vakit darlığından yenisini yazamadım, içinden çıkacağına eminim, kusura bakma.)
5) Natsiv raporu okunduktan sonra 5 dakika ara verildi.
6) Kürsüye gelen E. Alaluf, Natsiv raporu hakkında yapılacak tenkitlerin yapıcı olmalarını temenni etti. Ayrıca Betar olmanın kıymetinden, usulden, inanılan bir şey için Betar'ı ölçmek lâzım geldiğini, fedakârlığın esasını anlattı. Betar eğlence yeri değildir. Çalışma da yalnız kâfi gelmez, betariler arasında arkadaşlık ve fedakârlık hissi lüzumundan bahsetti. Jabotinski'nin sözü "Betar'a giriş, bir iğne kadar küçük, çıkış ise han kapısı kadar büyüktür."
7) Erets'te bulunanlardan Bension Pinto, Eli Çiprut ve [Marko] Alvayero sıra ile kürsüye gelerek seyahat intibalarını anlattılar.
8) Tenkit için ilk söz alan Katsin Isak Kohen oldu. Natsiv'in çalışmasını takdir ettiğini söyledi. Betar olmayanlar için Amical'de[24] bir İbranice kursu açılmasını teklif etti. Ayrıca yeni bir bet-sefer'in lüzumundan, *Hadar*'a okunan kitaplardan özetlerin yazılmasını, Hadar Komisyonuna eski Betariler'in M. Kalaora, S.[abi] Özrusso'nun alınmalarından bahsetti. Jimnastikte güreşin kuvvetsizliğinden, yeni elemanlarla takviye olmasından bahsetti. Aliya'nın sebeplerine geçti. *Etoile Du Levant* ve İsrail'in Mısır'la durumundan bahisle Mevuot'taki eski Garin Ameşahrer'den bahsetti.
9) Aranya söz alıyor. Jimnastikte yeni gelenlerin eskilere nazaran çok acemi kaldıklarını, sırf onlar için bir tekâmül kursu açılmasını istiyor.

24 Üniversitede öğrenim gören İstanbullu Yahudi gençlerin bir arada bulundukları dernek.

10) Juniman. Bu Betari İbranice derslerinin çok hızlı bir tempo ile devam ettiğini, bunun yavaşlatılması ve yeni bir kurs daha açılmasını teklif ediyor.

11) K'tsin Yaacov Kohen. Bu arkadaş Betar bütçesini ele alarak, bütçeyi düzeltecek, tamamiyle müstakil bir Türkçe gazete çıkarılmasını teklif etti. Mefaket ve Madrihlerin eski dersleri tekrarlayıp Betarinin bezer olmasından, yapılmış yeni programları istisnasız tatbik etmeleri lüzumunu ihsas etti. Mefaket darlığının bir an evvel hallolması gerektiğini ve yollarını izah etti. İbranice, disiplin ve kütüphane üzerine konuştu.

12) Bension Pinto.

A1) Yürüyüşlerde Kaşer yenmesi.

A2) Daimi eğlenceler, betari olmayanların yürüyüşe gelmemeleri.

A3) Disiplinsizlere ağır ceza

13) Natan Levi. Jimnastiğin daha erken ve tatil günü yaptırılması.

14) Selim Salti. Almanya propagandası yapan *Journal d'Orient*'a boykot teklifi.

15) Sami Russo. Disiplinsizlikten ve Natsiv'in Betarilerle bulunmasının mahzurları.

16) Yusuf. Jimnastik ve yürüyüşte sigaranın yasak edilmesi.

17) Marko Alvayero. Hertzl'in mevludunun parlak geçmemiş olduğunu, bunun da Jabotinsky kadar mühim olduğunu söyledi.

18) Sami Habip. Yeni gelen Betarilerin ayrı yürüyüş sistemine tabi tutulmaları.

19) Çiprut. Mesibaların yalnız mefaketler arasında olmaları doğru olmadığı.

20) Yaakov Kohen. İbranice için icabında para ile öğretmen tutulmasını, gruplarda muvaffakiyet gösteren Betarileri mükâfatlandırmak, din dersleri verilmesini istedi. Teronim programını bitirenlerin imtihan olmalarını istedi.

21) Pinto. Betariotların fazlalaştırılmaları lüzumundan bahsetti.
22) Birlant. Vazifelerin yapabilecek şahıslara devredilmeleri.
23) Alvayero. Haşmonayimlere eğlenceler.
24) Robert Mizrahi. Seçimlere geçilmesini istedi. 15 dakika aradan sonra, daha bazı arkadaşlar konuşmak istediler.
25) Moiz Levi. Oneg Şabatlara ehemmiyet verilmesi.
26) Sami Habib. 4ncü Herzlia'da ??? niye daima olduğu gibi 15 Nisan'da olmadığından şikâyet etti.
27) İsak Kohen. Betar'ın *Hadar* yerine bir Türkçe gazete çıkarmasını istedi.
28) Selim Salti. Mefaketlerin eskiliklerine değil şahsi kabiliyetlerine göre seçilmelerini tenkit etti.
29) [Bensiyon] Pinto. Aliya yapanların Betarı iyi tanımaları, zira Juli'nin Betar'a girmek isteyenleri caydırdığından bahsetti. (Bu mevzuu Simha; sen Pinto'ya sor!)
30) Sami Russo. Geniş çapta konferans ve eğlenceler tertip etmemizi istedi. *Hadar*'ı tenkit etti.
31) Viktor Eli. Betarilerin tembel olduklarını iddia etti. Yaakov'un Salı akşamları konferanslarının çok iyi netice verdiklerini ancak aliya hususunda Erets'e giden çocukların Havat Kfar Y. Jabotinsky'de iyi bakılmadıklarını, bizzat kendisi bunu müşahede ettiğini, Natsiv'in bu hususta bir şey yapmamakta olduğunu iddia etti.
32) Yaakov Kohen. Bir propaganda grubu kurulmasını, iyi elemanlar bulunmasını, İbranicenin hızlandırılmasını teklif etti.

Bundan sonra Natsiv yapılmış tenkitleri cevaplandırdı. K'tzin Yeşua Sages jimnastik ve yürüyüş sorularını cevaplandırdı. Nihayet tenkitler sona ererek kararlara geçmek üzere 15 dakika istirahat verildi. Saat 13.30.

Kongre Başkanı E. Alaluf Kongre'yi 13.45'te açtı.

KÜLTÜR KOMİSYONU KARARLARI

a) Betar'ın yeni bağımsız haftalık Türkçe bir gazete teşkiline yardım etmesi.
b) Betar eğitimi için muayyen ve değişmez bir seri programın ana hatlarının netsivut tarafından hazırlanması.
c) Bet-Sefer'in[25] disiplin bakımından Betar'a numune olması.
d) Kütüphane işlerini halledecek ve kitap işleri ile uğraşacak bir kişinin netsivota alınması.
e) Betar'a yeni girenlerin iyi karşılanarak mesibalarda Betar'a ısınmalarını sağlamak.
f) Yahudilik şerefini rencide edecek şekilde neşriyat yapan gazetelere Betariler tarafından mektuplarla cevap verilmesi.
g) (Hevriyut) Arkadaşlık hislerinin artırılmasına gayret edilmesi.
h) Betarilerin altı aylık tizonim[26] devrelerini bitirdikten sonra yalnız bilgi değil, hadar bakımından da bir imtihana tabi tutulmaları ve bunlara imkân olduğu zamanlarda Teudat Betar[27] verilmesi.
i) Gruplarda ancak muvaffak olarak ileri için faydalı elemanlar teşkil edecek Betarilerin bir ay için bile olsa mükâfat olarak Erets'e gönderilmeleri (imkân dâhilinde)
j) Betar'da az veya çok muntazam din derslerinin tesis edilmesi.
k) Bilhassa ufak yaştaki kız gruplarına ehemmiyet verilmesi.
l) *Hadar*'a eski, yeni bütün betarilerin kendiliklerinden yazı getirmeleri.
m) Oneg şabatlara mefaketlerden başka müsait paşut betariler de alınmalıdır.
n) Eskiden Betar'da mefaked olup da herhangi bir sebepten Betar'da bulunmayan eski arkadaşlara madrihlik teklif edilmesi.
o) Gruplara madrih tahsisi yerine mefaketlerin zayıf oldukları mevzularda (şarkı gibi) kuvvetlenmelerini temin etmek.

25 Okul.
26 Muhtemelen Tzionim Siyonistler.
27 Betar üyeliği belgesi.

p) Bir propaganda komisyonunun kurulması ve vazife olarak yenilerini celbetmesi.

q) Dışardan gelen yeni kitapların *Hadar* mecmuasına hulasa olarak verilmesi.

ALİYA KOMİSYONU KARARLARI

a) Betariot'ların aliyasına hız verilmesi.

b) Aliya yapanların Türkiye'de kurs geçirtilmeleri.

c) Aliyat Anoar'a ehemmiyet verilmesi, 13-16 yaş arasındaki kız ve erkek çocuklarda aliya fikrinin çoğaltılması.

d) Her mefaked ve Betari'nin aliya yaptırmakta rekabete girişmesi.

e) Aliya yapanlarla İsrail'de daha fazla meşgul olunmasını, onlara kıymetleri derecesinde vazifeler tevcih edilmesini ihsas ettirmek.

f) İsrail'deki aliya yapmış arkadaşlarla çok sıkı bağlarla irtibatta bulunmak.

İVRİT KOMİSYONU KARARLARI

a) İbranice öğretmek amacı ile yabancılara ayrı bir saatin ihdası.

b) İbranice yapan grupların bilgi derecelerine göre ayrılmaları.

c) İbraniceyi bilen bazı mefakedlerin çalıştırılmaları ve bunların faal bir hale getirilmeleri.

d) İbranice için yabancı hocaların paralı veya parasız celbedilmesi ve faaliyete geçirilmesi.

SPOR KOMİSYONU KARARLARI

a) Betar'a yeni girenlerin hususi yürüyüş dersleri almaları.

b) Yürüyüş ve jimnastiklerde başlama saatinden sonuna kadar, istirahatler dahil sigara içilmemesi.

c) Bütün Betarilerin aynı forma giymeleri.
d) Jimnastiğe geç gelenlere ceza verilmesi.
e) Yürüyüşlerde, Betarilerin KAŞER yemek getirmeleri.
f) Basket takımının kurulması ve maçlardan 2 ay evvel antrenmanlara başlanılması.
g) Yürüyüşlerin küçük gruplar halinde olması.
h) Jimnastikteki bütün branşların aynı şekilde devam etmeleri.
i) Betar olmıyanların badema jimnastiğe alınmamaları.

Bundan sonra Şofet Betar seçimine geçildi.

Robert Mizrahi
Eli Alaluf
Eli Pinhas ittifakla seçildiler.

Bundan sonra Kinus olami delegeleri seçimine geçildi.

I.[zak] Abudaram	28
Yaakov Kohen	22
Izak Kohen	17
S.[ami] Özrusso	15
D. Bennun	15 reyle seçildiler.

Bundan sonra Kongre başkanı Natsiv seçimi hakkında konuştu ve seçimlere girildi. Y. Kohen, I. Koen adaylığı reddettiler.

Adaylar dışarı çıktı.

Neticeler 7 dakika sonra belli oldu:

İzak Abudaram	27
Sami Özrusso	3
Selim Salti	1
Bension Pinto	0

Kongre başkanı seçimler neticesi tastiği Şilton Betar'dan gelene kadar eski Natsiv'in vazife başında kalmasını rica etti. Eski Natsiv,

kürsüye gelerek kongre başkanı, aza ve delegelere teşekkür ettikten sonra 6. Kinus Artsi HATİKVAH[28] ile sona erdi.

Tel-Hai

* * *

- 13 Ekim 1957 – 7'nci Kenes Artsi

SALUTS DU 7e KENES ARTSI D'ANATOLIA[29]

1) Vedre 7. Kenes Artsis'i Rosh Betar'ın hatırasını tazimle anar.
2) Vedre 7. Kenes Artsis'i. Erets'in kuruluşunda ve idamesinde hayatlarını vermiş kahramanların hatırasını tazimle anar.
3) Antisemitizm cereyanları neticesinde öldürülmüş, tarih boyunca, milyonlarca kardeşlerinin hatırasını tazimle anar.
4) Vedre 7. Kenes Artsis'i Menahem Begin'e ve grubuna, P.[etahya] Shamir'e ve Shilton'una ve bütün dünya B.[etar] teşkilatlarına selâmlarını sunar.
5) Vedre 7. Kenes Artsis'i Erets'in dört bir tarafında bulunan vedre arkadaşlarına saygı ve sevgi selâmlarını yollar.
6) Vedre 7. Kenes Artsis'i, bu sene içinde ve en kısa zamanda Şte Gdat layarden'li bir vatan kurulması ümit ve isteğini bütün arzusu ile temenni eder.
7) Vedre 7. Kenes Artsis'i, vedre Herut Atzoarm'ı selamlar ve onda kendisine büyük bir yardımcı görür.

KARARLAR

Vedre Kenes Artsis'i 13/10/57 günü sabahı saat 09.35'te açıldı ve akşam saat 16.00'ya kadar sürdü.

---

28 İsrail Devleti'nin milli marşı.

29 "Anadolu'nun 7ci Kenes Artsisi'nden Selamlar".

Kültür kararları

1) *Hadar* çıkarılacaktır.
2) İzmir'e daha fazla yardım.
3) Vaziyet icabı[30] konferanslar yapılmayacak.
4) Gelen mecmuaların mühim kısımlarının *Hadar*'a geçmeleri.
5) Kinus Olami kararlarının daha açık olarak Betarilere anlatılması.
6) Netsivut'tan bir arkadaşın daimi surette bütçe ile alakadar olması.

Bütçe Kararları

1) Sohnut'un kifayetsiz yardımının asgari iki misli arttırılması ve İzmir'e daha fazla yardım yapılması, bunun için gereken müracaatın yapılması (Benshalom'un oğlu).
2) Kasa raporlarının her ay verilmesi ve açıkları kapatacak yeni çarelerin bulunması.
3) Aliyaya yardım etmek üzere daha fazla bir paranın bulunması.

Spor Kararları

1) Jimnastiğin ıslahı ve üniformaların aynı olmaları.
2) Betariada'ya[31] hazırlanacak olan arkadaşların 30 Kasım'a kadar isimlerini yazdırmaları.
3) Spora malzeme için daha fazla bütçe tahsisi.

30 "Vaziyet icabı" ile neyin kastedildiğini Petahya Şamir'e gönderilen 20 Ağustos 1958 tarihli mektupta anlıyoruz. Bu mektupta şöyle denmekte: "İstanbul Valiliği'nin kararı ile Yahudi cemaatimizin her türlü sosyal faaliyetleri yasaklandı. Bu şu demek: Yetimhane'ye fakirlere, hastalara, okullara, Yahudi Hastahanesi'ne, Mahazeke Torah'ya, vs. bütün buralara yapılan her tür sosyal yardım durdurulmuş vaziyette. Tek otorite Hahambaşı ve fonksiyonlarıdır."

31 Betar spor turnuvası.

Organizasyon Kararları

1) Mifkaday'a yalnız mefaked olanların alınmaları.
2) Resmî yerlerde mefaked lakâbının kullanılması.
3) Erets'deki Betar kolonilerinin çalışma şekillerinin mifkadada daha iyi açıklanması.

Aliya Kararları

1) Mevuot Betar'a 18 yaşından aşağı arkadaş gönderilmemesi.
2) Aliya yapacak olanlara her türlü yardım.
3) Affidavit[32] uygun olacağı müddetçe arkadaşların aliya yapmaları.

Natsiv seçimi: Yeni Natsiv olarak eski Natsiv[33] 32 üzerine 27 oyla seçildi.

Şofet Betarlar: Tasko, ve iki Eli, biri buradaki, biri Erets'teki.

* * *

- 10 Kasım 1958 – 8'inci Kenes Artsi

8 Kenes Artsi mensupları Kenes'i açarlarken,

1) Varlığımızın temeli Rosh Betar V.Z. Jabotinsky'nin hatırasına
2) Israel milletinin kalkınma ve hürriyetinde canını vermiş binlerce kefensiz Yahudi şehidine
3) Katliam ve kin ihtiraslarına sahiplerin işledikleri cürüm kurbanlarına
4) Dünya Betar gençlik teşkilatlarına,
5) Mefaket Betar ve Shilton Betar mensuplarına,

---

32 Yeminli taahhüt, beyanname.

33 Bu kararların İsrail'deki Betar teşkilatına verilecek İngilizce çevirisinde Natziv olarak İzak Abudaram'ın, Bet Din Artzi'ye de R. Mizrahi, E Alaluf, E. Pinhas'ın seçildikleri yazılıydı.

6) Muhtelif şerut[34] ve avoda[35] vazifelerini tamamlamakta olan Türk kardeşlerimize ve diğerlerine

Selâm, saygı ve muvaffakiyet dileklerini sunarlar.

Kıymetli misafirler, B.[etari]ler kardeşlerim,

Bugün 8'inci Kenesimizi huzurunuzda açıyorum. Bu geçmiş sene zarfında yapılmış olan faaliyetleri sizlere sunuyorum. İsmini taşımakta olduğumuz, izinde yürüdüğümüz, bizi yaratan kahramanların, Jabotinski'lerin, Trumpeldor'ların istikbale yürüyen fikir hareketlerinin elçisi olarak bir senelik zaman zarfında bu yolda yapmış olduğumuz müşterek çalışmamızın raporunu bugün sizlere sunarken, şimdiden, geçen seneden taahhüt ettiğimiz, kararlarımızın ifasındaki hususlar için beni mazur göreceğinizi ümit ederim.

Geçen sene verilmiş olan kararlar mucibince, bir bet sefer kurulacak, jimnastik daha mükemmelleştirilecek, kurslara arkadaş gönderilecek ve disiplin daha sıklaştırılacaktı. Hülasaten vermekte olduğum bu kararlar büyük bir nispetle yerine getirilmiştir.

Şöyle ki.

1) Bu sene zarfında Erets'e A.[liya] yapmış arkadaşlarımız fazla değildir. Bu noktada gitmek isteyen arkadaşlarımıza yardımda bulunmak isteyişimize rağmen, gerek şahsi meseleler ve gerekse manevî zorluklar yüzünden, A.[liya] parlak geçmemiştir. Bet Sefer hanihlerimizden bir arkadaşımız bugün Herzlia'dadır. Ayrıca İz.[mir] maozumuzdan 3 arkadaş da A.[liya] yaparak nahala yılbaşında başlayacak Garinle gitmektedirler. Önümüzdeki sene maozumuzun ve maozlarımızın a.[liya] hakkında çok daha müspet bir çalışmada bulunmaları esastır. A.[liya] Anoar bakımından da gerçek bir çalışmaya ihtiyacımız vardır.

2) Propaganda.

34 Hizmet.

35 İşler.

Bu hususta gereken çalışma okulların açılmasıyla daha müspet bir devreye girmektedir. Muhtelif vesilelerle yapmış olduğumuz faaliyetlerde bilhassa buna çalıştık. Kenes münasebetiyle çıkarmış olduğumuz *Hadar* bu yolda daha verimli neticelere varmamızı temin edecektir. Ayrıca muhtelif sniflerden gelen broşür ve gazeteleri de muntazaman dağıtmaktayız. Bunların ileride daha fazlalaşacaklarını ümid etmekteyiz. Ayrıca his ve arkadaşlık bakımından B.[etar] mefhumunu, B.[etar] karakterini arkadaşlarınıza aşılayınız. Onlara modern Y.[ahudi] timsali B.[etar]ın ne olduğunu anlatın. B. onlar da sizler gibi sevsinler tanısınlar, anlasınlar.

3) Maoz: İs.[tanbul] gayri İz.[mir] ve lami maozlarımız çalışmaktadırlar. Lami maoz henüz çok yenidir ve maoz olarak resmen çalışmaya başlamamıştır. Bu çalışmaya önümüzdeki ay başlayacaktır.

4) Grublar. Bugün İstanbul maozunda 6 grub vardır. Bunlardan biri Asya'dadır. İki Bet Sefer'dir, diğerleri normal Kitalardır. İz.[mir] de ise 1'i kız, 2 Kanaim, 1 Haşmonayim ve bir Bet Sefer[36] mevcuttur. Ayrıca İbranice dersler de yapılmaktadır.

5) İVRİT Bu mevzuda birçok kitaplar satın alınmış, İz.[mir] maozuna gönderilmiştir. Bu arada Erets'ten yollanmış olan *Elef Mulim*'lerin[37] bizler için gayet kıymetli kitaplar olduklarını söylemek faydalı olur. Ayrıca diğer bir *Elef Mulim* partisi tarafınıza gönderilecektir. İz.[mir] Maozunun da bu yoldaki çalışmaları semeresini vermektedir. Bizde ise Kitzin Y. Kohen tarafından verilmekte olan Bet sefer İvrit dersleri büyük bir muvaffakiyetle *Elef Mulim Alef*'te, şimdilik kaydiyle, bitmiştir. Yakında *Elef Mulim Bet*'le devam edecektir. Ayrıca Bet sefer bununla yetinmeyip diğer bilgilerle zengin bir programı haverimlere sunmaktadırlar. Hepimizin bu yolda çabuk hareket etmemiz lâzımdır. Mefaked Şilton'un verdiği ivrit derslerinden epey fayda gördük. Yeni kurulmakta olan bir üçüncü ivrit grubunda kendisi yakında ders verecektir.

---

36 Okul.

37 Muhtemelen *Elef Milim*. İbranice eğitim kitabı.

6) Şaliahlar. Bu sene zarfında bizi çok kıymetli bir misafirimiz ziyaret etti. Roch Shilton Betar P.[etahya] S.[hamir] burada bulunduğu müddetçe snifimızla daha yakından tanışmak fırsatına nail oldu. Esasen değişik şartlar altında faaliyette bulunmakta olan, snifimız böyle bir ziyaretten çok faydalandı. Kıymetli Roch'umuz bu arada bize vermiş olduğu bazı tavsiyeleri gayet yerinde ve makul bulduk! Kendisini ziyaretinde daha fazla memnun etmek isterdik.

Ayrıca Güney Afrika'dan 1952 Natzivi T. Kohll (?) geldi. Çalışmamızdan gayet memnun kaldı.

7) Kurslar. Maoz ve sınıfımızı daha kuvvetlendirmek amacı ile İz[mir] ve maozumuzdan iki arkadaş kursa gittiler. Kıymetli Hoca Gad Pedhadz (?) idaresinde çalışan bir iki arkadaşımız gayet iyi neticelerle döndüler kendilerini candan tebrik ederiz. Ancak gönül ister ki bu kursa iştirak daimi olsun ve bütün arkadaşlarımız Erets'teki muhtelif kurslara iştirak etsinler. Yeni kurulacak Netzivut'un bu işi en ön plâna alması gerekmektedir zira istikbalimiz kurslardadır.

8) Bütçe.

Bütçemiz bu sene, geçen senekinden daha kabarıktır.

Giriş Devir	1.686.80	
Aidat	2.290.50	
Piyango	39. -	
Yardım	2.790. -	(Her. Alex vs.)
Ceza	6. -	
Eğlence	282.60	
	7.094.90	

Çıkış jimnastik	2.371. -
Şakak, aliya, seyahat	2.141. -
Masraf muhtelif	1.153.47

Çanakkale abidesi teberru	260.37
Pepo kapıcı	477.10
Pasta	252.15
Mektep yardım	175. -
Gramofon, ping pong	125.50
Kitap	25.50
	6.981.09

Solde en caisse (kasada bakiye)

	7.094.90
	- 6.981.09
	113.81

9) Kitap ve vesaik: Bu sene kitap satın alınması çok azdır. İz.[mir]e 25.50 T.L.lik HEBREW kitapları gönderilmiştir. Ayrıca kütüphanemizi süsleyebilecek bazı kıymetli kitaplara rastlanılmışsa da bütçe kifayetsizliğinden alınamamıştır.

10) Spor: Bu sene spor ve gezinti bakımından bazı merhaleler yaptık. 2 arkadaşımız B. Ada'da bizleri büyük muvaffakiyetle temsil etmeye muvaffak oldular. Kendilerine snifimiz namına teşekkür ederiz. Ayrıca Abant'ta yaptığımız 4 günlük kampa 10 kişi iştirak etti ve gayet iyi oldu. Esasen kampın mikvesi çadırın nezdimizde var olması bu fikri kuvveden fiile çıkarmaya yetti. Kamp çok başarılı oldu. Bu sene içinde jimnastik salonunda görmeye alıştığımız kıdemli bir arkadaşımız Salis'in Erets'e A.[liya] yapması üzerine, nezdimizde senelerce yapmış olduğu hizmetlerin ve sevginin timsali olarak bir kupa verildi.

Ayrıca yıllardan beri bir dert olarak sürüp giden, çatal bıçak ve tabak derdi hal edildi. Demirbaş olarak lüzumlu eşya alındı. Bu sene yazın sporun açık hava yarışmaları yapılamadı. Yürümeler için top

ve ip alındı. Jimnastikte erkeklerin aynı şortu giyme mecburiyeti, eksik malzeme yüzünden telafi edilemedi.

11) Eğlenceler: Bu bakımından, tek başımıza ve müşterek olarak dört mesiba yapıldı. Bunlardan ilk ikisi ayrıca para getirdi ve aşağıdaki arkadaşlarımızla oldu. Ayrıca parasız veya kendi mesuliyetimiz altında eğlenceler oldu fakat maalesef sayı bakımından çok değillerdi.

12) Sosyal yardım. Bu mevzuda okulda okumakta olan bir B.[etari] arkadaşın, okula devamını sağlamak gayesi ile okul aylıkları tarafımızdan tediye edildi. Ayrıca Çanakkale abidesine demek namınca azalarla birlikte bir teberruda bulunuldu.

13) Tefrişat. Mufkada odasını teşrif ettik. Siz, arkadaşlarımızın ihtiyaçlarına nispeten cevap verecek bir hale getirdik. Kapıları temizleyip boyadık, düzelttik, muşambaları temizledik. Duvarları defalarca badana ettik. Kornişler ve abajurlar taktık, salonun bütün odayı ısıtması için boru uzattık, boyadık. Arkadaşım mefaked Viktor Kohen (ölen) ping pong masasını yaptı, sizler için o da epey didindi durdu. Ayrıca arkadaşların hizmetine bir akordeon alındı, gramofon tamir edildi. Yalnız plak kutusu meydanda yoktur, herhalde bugün yarın bulunacaktır. Arkadaşlarım bu hususta gereken araştırmayı yapmalarını bilhassa rica ederiz. Ampuller tamamlanmış, abajurlar takılmış ve moadon hizmetinize açılmıştır. Şüphesiz daha yapılacak çok işler vardır ve bunları sizler tamamlayacaksınız.

Raporumu burada kaparken, bizim için çalışan Erets'teki B.[etari]lere B.[etarya]lara, metzuda, Mevuot, Amatzia'daki sevgili arkadaşlarımıza bu mutlu günümüzde selamlarımızı sunar, yakın bir gelecekte en aşağı bizler kadar çalışmakta olan bu kardeşlerimizin yanında olmayı temenni ederiz. Bu esas fikrimizdir. Unutmayın Rosh Betar Jabotinsky doğru konuşmuştur: "Golaya nihayet verin, aksi takdirde o size nihayet verecektir".

İzmir Maozu

Pek sevgili Betari arkadaşlarım ve sayın büyükler.

Bundan takriben bir sene evvel ayni şekilde huzurunuzda söz almış ve Maoz'un kuvvetlenmesi için çalışma vaadinde bulunmuştuk. Şimdi de huzurunuzda bu müddet zarfında Betar'ın kuvvetlenmesi için yapılan ve yapılmakta olan çalışmaları Maoz'un diğer arkadaşlarının müsaadesi ve bir madrih sıfatiyle anlatmak isterim. Bu konuşmadan dolayı heyecan duymama sebep bir topluluk önünde söz almamdan ileri gelmiyor, bilakis kendimi ayni ideali müdrik ve olgun betariler arasında, aynı meşaleyi taşıyan müridler arasında hissetmemdendir. Betar'a ilk girdiğim günden beri bu heyecanı zaman zaman hissetmiş ve siz betariler karşısında söz hakkına sahip olunca kendimi ne kadar bahtiyar hissettiğimi benim kadar bilirsiniz.

Asıl mevzuya geçmeden evvel sizlere Maoz'umuzun mensuplarının samimi Tel-Haylerini iletir ve snifimizin her iki maozuna da münavebeli ve müşterek dayanışma sayesinde başarılı gelişmeler dilerim. Maoz'da ilk emekleme devresinden bu yana muhakkak ki gelişmeler kaydedilmiştir. Fakat bu çalışmalar sonunda Betariler nihayet emekleme devresini atlatmış ve halen dev adımlarla ilerlemenin arifesindeyiz.

Maoz'un ilk kuruluş zamanlarında Betar'ın asıl hedefini belki lâyıkıyla kavrayamıyorduk fakat bunu henüz önsezi gibi kalbimizde hissediyorduk. Ta ki kendimizi sağlam birer Betari olarak hissettiğimiz zaman o ilk çalışma günlerini zevkle andık. İlk zamanlarda bize Betar'ın manevi kuvvetini tanıtmaya muvaffak olan kıymetli Mefaket Maozumuz Katsin Şlomo Yafe'yi bu arada hatırlamamak imkânsızdır. Halen dahi münevver ve aydın fikirleriyle Betar'ın karşılaştığı her güçlük karşısında Maoz'un gelişmesinde büyük rol oynamaktadır. Takriben bir sene evvel artan madrih sıkıntısını karşılamak üzere Erets'e tertip edilmiş K. Ş.'ye gitmeye muvaffak oldum. Bu arada Betariler Maoz'da kuvvetlerini dağıtmamış, gelişmek için müsait bir zemin hazırlamıştırlar. Bu ..... ki kendileri dahi

esaslı bir ....da kuvvetlenmeye başlamışlardır. Esas olarak bu zaman zarfında sportif çalışmalarını ilerletmişler ve kuvvetli bir maoz'a layık fertler olarak faaliyet gösterdiler.

Nihayet Erets'de K.Ş. bitmiş ve Erets'i görmüş bir madrih olarak döndüğümde arkadaşları gayet kuvvetli bir birlik içinde buldum. Ve geldiğim günden beri el ele vererek teunayı genişletmek için bize asıl lazım olan madrih ihtiyacını karşılamak üzere bir Bet-Sefer tespit ettik ve bunun üzerinde çalışmalara başladık. Nihayet son olarak Bet-Sefer'in sona ermesiyle beraber artık hedefimizi bu madrihlere dayanarak tamamen gelişmesine sevk ettik. Halen eldeki Haşmoanim ve Kanaim kitalarının müstakbel faydalı birer betari olarak yetiştirmek için yeter miktarda madrihin olduğuna kaniyim. Tabii ki maozun bütün faaliyeti bundan ibaret değildir. Ancak mevcut madrihlerden de kitaların sportif faaliyetiyle meşgul olanlar vardır ki bu madrihler tatbiki bir ..... kursu geçirmişler ve bu sene yapıldığı gibi yalnız madrihlerin değil aynı zamanda hamihlerin de iştirak edebileceği bir kamp tertip etmek mümkün olacaktır ilerde.

Bu arada muhakkak ki esaslı olarak henüz kuvvetli olmadığımız kısımlar vardır. Fakat bunların tamamen de mevcut olmadığını söylemek imkânsızdır. Bahsettiğim bu kısımlar Betar'daki aliya ve Aliyat Anoar'dır. Halen ümidimizdir ki tesisini düşündüğümüz bu organizasyon Kenes'ten hemen sonra fiilen daha kuvvetli olarak çalışmaya başlayacaklar ve bunları mümkün kılacaktır. Demin bunlar için "tamamen de bu mevzuda meşgul olmuyoruz denmez" dedim. Evet, bu doğrudur zira halen Maozumuzun kuruluşundaki emek sarf etmiş ve bundan bir müddet evvel aliya yapmış olan A. Kortu (?) isimli Betari arkadaşımız kendisinden bir müddet evvel aliya yapmış olan diğer iki arkadaşımızla beraber ..... etmekte ve şerut betarileri de akabinde yapacaklardır. Maoz'un gelişmesi için A. K.'nın çalışmalarını hepimizin önünde takdir etmeyi bir borç bilirim.

Maoz'umuzun kuruluşuna esas zemini hazırlamış olan bir Betari'nin çalışmasını daha söylemem muhakkak ki yerinde olur.

Başıboş gençliğimizin yerinde ve hakiki bir hedefe doğru yönelmesini ilk idrak eden ve halen snifin hürmetli madrihlerden olan Aron Hazan'dır. Tamamını Betar olmasını .....sarfetmiş ....

Bundan başka halen Erets'deki Betar Havuot'una göndermek üzere aliyat anoar ile meşgul olmaktadır. Henüz elimizdeki bir başlangıçla beraber hepsi için bu mevzuda istikbal görmekteyiz. Aliya mevzuunda ise maozumuz ilk çalışmasını yapmakta ve bir bahur'un[38] aliyasını temin etmektedir.

Nihayet müsaade ederseniz Erets'de bulunduğu müddet zarfında gerek mevuoot'da gerek .....halen birer betari olarak askerliklerini yapmakta olan Eliyaou Adut, (?) Baruh ve Şabtay'ı dürüst hareketlerinden dolayı ve Maozumuzda bir zamanlar bulunmuş olmalarından bu sevinçli ve heyecanlı günde hürmetle anmak isterim. Bir B.[etari] olarak zannediyorum ki bu mukaddes günde hatırlamak onlara sonsuz bir saadet bahşedecektir.

Evet kıymetli Betariler Maozumuzun gelişmesiyle ilgili olarak bahsetmiş olduğum aliya mevzuu sırasında lüzumunu ilave etmeyi hissettiğim bir noktayı maalesef medeni bir vazife saydığımdan konuşmama devam ederken affınızı dilerim.

Maozumuz gelişirken yalnız dar bir çerçevede kalmayarak aynı zamanda dünyanın diğer Betari kardeşleriyle de münasebettedir ve bu münasebet kültürel alanda yapılmakta olup diğer sniflerde de nasıl hareket ettiklerini görmüş oluyoruz. Bundan büyük hissemiz diğer sınıfların gelişmesinden, kuvvetlenmesinden doğan sevincimizdir.

Maoz'un gelişmesi hanihlerin yetiştirilmelerine çok dikkatli harekete önem vermektedir. Bu mevzuda olmak üzere 8 ay müddetle madrihler kurs'a tabi tutulmuşlar ve kuvvetli bir ??? hanihleri tam faydalı birer fert olacaklardır. Her şeyden evvel göz önünde tutulan hanihlerin tam birer Hadari olarak yetiştirmek ve Jabotinsky'nin

38 Genç erkek.

dediği gibi her gittiği yerde müstesna ve milletine tam .....hissettiği bir tipi meydana getirmektir. Ümidimizdir ki tekrarki Kenes'te karşımıza bu seviyeye erişmek yolundaki çalışmalarımızdan iftiharla bahsedebildim. Zira tahminimce Maozumundaki Betarilerin en mukaddes vazifeleri bu uğurdaki çalışmalardır. Hanihlerin bu mertebeye erişecekleri günleri Maozumuzun gayesinde muvaffak olduğunu ve sarsılmaz temellere dayandığını addedeceğim.

Nihayet bütün söylediklerimi rakkam ve yapılan pekhotlarla (?) şu şekilde özetleyebiliriz. Her şeyden önce bu hesapta en çok emek sarf edilmiş olan Bet-Sefer'i göz önünde tutmak isterim. Bet-Sefer'e iştirak eden madrih namzedi sayısı 9'dur. Bunların hepsi de Bet-Seferlerine göstermiş oldukları ilgi ve dikkatten dolayı takdir etmek lâzım, bu sayededir ki Bet-Sefer muvaffakiyet yolunda ilerlemiştir. Bet-Sefer'de sihalar, ivrit, seder ve şarkılarla rihudey dans üzerinde çalışmalar olmuştur. En çok zaman ayrılan sihalarla ivrit'di. Betariler bu yönde çalışmalarını yaptılar ve artık Maozun gelişmesi için bu madrihler ellerindeki bu kıymetli bilgilerle ve hakikatin ışığında yapılmış olan incelemelerle muhakkak çok enerjik bir kuvvet teşkil edeceklerdir.

Maoz'un Bet-Sefer'den maada kültürel alandaki eğitsel çalışmasına 2 ivrit kitasını dâhil edebiliriz. Bu iki kitadaki mensuplara ivrit öğretmek için elden gelen her gayret sarf edilmektedir. Kültürel çalışma olarak ayrıca şimdiye kadar Betarilerin gerek dini, gerekse milli bayramlarda synagoguelarda yaptıkları konuşmalar, söyledikleri şiirler Cemaat'in mensupları tarafından takdirle karşılanmalarına sebep olmuştur. Bu sayede henüz bir Maoz'un kurulduğunu ilân etmek istemezken İzmir'de Betar'ın mevcudiyetini idrak ettiler.

Betarımızın karakter sahibi ve disiplinli gençlerin temininde çok büyük rolü oynayan spor için ise kıymetli mefaket Sami Navaro'nun çalışmalarını zikretmek lâzım. Madrihlerin sportif çalışmalarını idare etmiş ve gerek yürüyüşlerin gerekse 8 gün süren .....mümkün olabilmesi için faydalı olmuştur. Maoz'daki madrihlerin her biri

aşağı yukarı sportif çalışmalarla beraber Targiley seda[39] öğrenmişler ve bunu hanihlerine öğretebilecek durumdadırlar.

Maozumuzun tertip ettiği eğlenceler de zikre değer, zira bunlar sayesinde cemaatin diğer gençleriyle bir rabıta tesis etmeye, kendimizi onlara tanıtmaya muvaffak oluyoruz. Bu şekildedir ki bize faydalı olacak elemanları seçiyor ve bizle hemfikir olanları tanıyoruz. İdealimizin büyüklüğünü ilk anlarda idrak edemeyen çoktur fakat çok geçmeden biraz düşünülürse bize iltihak etmekte gecikmeyenler vardır. Bu sebepler yüzünden bilhassa eğlencelere kıymet verir ve hemen hemen 15 günde bir tertip ederiz.

Bet-Sefer'i bitirmiş madrihler sayesinde yapılması düşünülen şudur: Daha faal bir şekilde çalışmak suretiyle,

1) Eldeki Haşmonaim ve Kanaim grupları müstakbel birer Betari olarak yetiştirmek,
2) Erets'e, Mahon'a ve kurs şiltoniye yetişmek üzere eleman göndermek,
3) Eldeki madrihleri kabiliyetlerine göre a: Kültür ve eğitim, b: Spor, c: Aliya ve Aliyat anoar, d: Eğlence komisyonlarına ayırıp Maoz'un gelişmesini temin etmek,
4) Cemaat gençliğine muhtelif konuşmalarla Betar'ı tanıtmak ve broşürlerle İsrail hakkında haberler vermek (tabii bu arada en büyük vazife yine bize düşüyor, zira biz gerek hareketlerimizle, gerekse davranışımızla bir Hadari olarak misal teşkil etmeyi hedef güdüyoruz bu meyanda).

Bu arada teferruatla beraber maoz'un gelişmesi hakkında birçok fikirler mevcuttur, bunları tatbikle maozumuza inşallah birçok faydalar temini mümkün olur.

İşte arkadaşlar size zannediyorum ki bu konuşmamla İzmir Maoz'unu tanıtmaya muvaffak olmuş ve bu mesut günde Maozun

39 Temel eğitim egzersizleri.

kuruluşunda faydası dokunmuş elemanları yâd ettik. Ümidimizdir ki snifimizin maozları arasında el ele vererek Jabotinsky'nin arzu ettiği milliyetçi Yahudi gençliğini temin edebildim. Ancak o zaman "am Yisrael Hay"[40] diyebiliriz.

* * *

- **Kasım 1961- 12'nci Kenes Artsi**

a) Gündem

1) Geçmiş 7 aylık rapor.
2) Konuşmalar ve tenkitler
3) Komiteler seçimi, arzu ve tenkitler
4) 10 dakika ara
5) Komiteler kararı
6) Natsiv'in seçimi, gerekli arkadaşların tayini
7) Şofet Betar ve Kinus Artsi'ye gideceklerin seçimi,

Katsin İzak Abudaram Kongre başkanı seçildi, kâtiplerin tayinini müteakip natsiv Bensiyon Pinto raporunu sundu.

Konuşmalardan özetler

a) Avraam de Leon

Lokalde gereken havanın yaratılmamasından ve diğer Musevi teşekkülleriyle iş birliği yapılmamasından, ders okutulacak kitap olmamasından şikâyet ediyor.

b) Moris Ruso

Sabık natsiv Pinto'yu müdaafa etti, onu tez ve hareketlerinde haklı gösterdi.

c) Yaakov Alvayero

Mifkadalarda alakalı olmayan mevzularla ilgilenildiğinden ve natsiv Pinto'dan şikâyet etti. Müteaddit defalar grup istediğini ve

40 "İsrail halkı yaşıyor".

verilmediğini söyledi, aynı zamanda her ay 20 TL vermek taahhüdünde bulundu.

d) Yusuf Altıntaş

Yersiz masraf yaptığımızı iddia ederek, bugünkü Betari arkadaşların bir otorite olmaktan başka bir gayeleri olmadığını, Netsivut'ta alınan kararların mefakedlere de bildirilmesini istedi.

e) Albert Taş

Betar'ı yükseltmek için el birliği ile çalışmanın ihtiyaç olduğunu bildiğimiz halde birbirimizi baltaladığımızdan, aramızda ideal sahibi olmayanların bulunduğundan ve kıdemli Betarilerin "biz yaptık şimdi siz yapın" diyerek çalışmak istemediklerinden şikâyet etti.

f) Katsin Eli Benyeş

Betar'ın bugünkü çapraşık durumunun mesuliyetini natsiv Pinto'ya yüklüyor. Onun çapraşık fikirler icat ederek diğer katsinleri bu yollara sürükler durumda olduğunu ve betarilerin Betar'ın bugünkü durumundan haberdar olmadığını iddia ediyor.

g) İzak Abudaram

Demirbaş listesini sordu ve geçen sene karara alınıp yapılmayan işleri tenkit etti, propagandaya önem verilmesini tavsiye etti.

Temenniler

1) Yalnız çalışabilecek ve çalışmak istiyen arkadaşların vazifeye çağırılmaları.
2) Derslerin yazılı olarak gruplara dağıtılması
3) Kaşerut komisyonu kurulması
4) *Hadar*'ın çıkarılması
5) Betar'ın resmi bir kulüp olması
6) Bir sekreter tayini
7) Mifkadalarda bir gündem tayini

8) Betar statüsünün basılması
9) Yeni mefaketlerden ikisinin gelecek seçime kadar natsiv yardımcısı yetiştirilmeleri
10) Her ay grupların kontrolü
11) Gruplar arasında münazaralar
12) Diğer Musevi teşekkülleriyle işbirliği
13) Diğer okullara nüfuz ederek eleman celbedilmesi
14) Kütüphane tesisi
15) Ara sıra Betar büyüklerini bir araya getirecek toplantılar yapılması
16) Eski Betarlardan para temini
17) Alvayero'nun teklif ettiği 20 lira aylığın alınması
18) Aylıkların her ay başı peşin verilmesi
19) Kış mevsiminde biri dâhili biri hariçte iki çay ve bir piyango tertibi

Şofet Betar seçimi

Şofet Betar fazla adaylar bulunduğundan beş komite azası olarak seçildi. İzak Abudaram, David Cuniman, Hayim Biçaçi, Şemaya Halevi, M. Habip.

Natsiv seçimi

Katsin Eli Benyeş, Türkiye 12. Kinus Artsi'nde Natsiv seçildi.[41]

41 Petahya Şamir'e gönderilen 28 Kasım 1961 tarihli mektubun eki.

DOKUZUNCU BÖLÜM

1960'LI YILLAR

1960'lı yıllardan itibaren artık arşiv belgesine rastlanmamakta. Ancak Betar İstanbul'un halen faal olduğu, Fakirleri Koruma Derneği'nde (eski adıyla Bene Berit Cemiyeti Şark Locası) Jabotinsky anısına bir anma töreni düzenlemesinden anlaşılmakta.

1940 yılında ABD'yi ziyaret ederken hayatını kaybeden Jabotinsky'nin vasiyeti gereğince kemiklerinin İsrail'e getirtilip 15 Mart 1964 tarihinde Herzl Dağı'nda defnedilmesi üzerine Musevi Lisesi Müdürü Avram Sonsino[1] (1905-?) İsrail'deki Sefarad Cemaati'nin tarihçisi Abraham Elmaleh'in (1885-1967) *Herut* gazetesinde yayınladığı "Zeev Jabotinsky ve Sefarad Yahudiliği" makalesini okuduktan sonra Fakirleri Koruma Derneği'nde Jabotinsky için bir anma töreni düzenlemeye karar verecekti.[2]

Betar İstanbul hareketinin faaliyetleri hiçbir zaman kovuşturmaya maruz kalmayacaktı. Bunun nedeni belli değildir. MİT ve Emniyet Teşkilatı'nın arşivlerinin de erişime kapalı olmaları nedeniyle belgelere dayalı bir cevap vermek imkânsızdır. Ancak MİT'in ve Emniyet'in bu faaliyetlerden bihaber olduklarını sanmak da yanlıştır. "Bırakınız yapsınlar" türünden bu tavrın yegâne sebebi, Siyonizm'in yani Yahudi milliyetçiliğinin Türkiye'nin iç güvenliği açısından bir tehdit veya tehlike arz etmemesi idi.

1 Biyografisi için bk. Albert Habip, *Musevi Lisesi, Beyoğlu ve Ötesi" Hakkında Kişiler-Anılar*, Gözlem, İstanbul, 2016, s. 173.

2 *Herut*, 7 Aralık 1964.

ONUNCU BÖLÜM

İSRAİL'DEKİ BETAR TÜRKİYE KOMİTESİ'NİN ANMA TOPLANTISI

Jabotinsky Enstitüsü arşivindeki Betar Türkiye ile ilgili arşiv belgelerinin en sonuncusu, 1972-1973 yıllarına ait. Bu belgeler, Betar'ın kuruluşunun ellinci yılı için İsrail'de kurulan kutlama komitesine ait. Komitede Betar Türkiye'yi temsilen yer alan üyeler şunlardı: Dr. Mişel Tavdioğlu, Dr. Çiprut, Simha Tavdioğlu, Sara Şoef, Yeoşua Passo, Viktor İsrael, Yosef Gormezano, Eli Benyeş, Şemaya Halevi, David Abudaram, Mordehay Başer, Yaakov Maya, Papo Eskenazi, Yaakov Gezara.[1]

1 Betar Türkiye 1951-1956 dosyası (B-47-1)

SONUÇ

Betar Türkiye Hareketi, Tek Parti döneminde başlayan Siyonist hareketlerden biri olup İsrail Devleti'nin kuruluşundan sonra harekete katılan Türk Yahudi gençliğinin çoğunluğunun İsrail'e göç etmesiyle büyük ölçüde sönmüştür. Betar'ın Türkiye'deki diğer Siyonist hareketlerden farkı, Tek Parti döneminde doğup İsrail Devleti'nin kuruluşundan sonra Türk Yahudilerinin İsrail'e kitlesel göçüyle sönmeyip 1950'li, 1960'lı, 1970'li yıllarda da faal olmuş olması ve Türk Yahudi gençliğini doktrine ederek İsrail'e göç etmeye teşvik etmeye devam etmiş olmasıdır. Betar bir yandan perde arkasından kuvvetli bir Yahudi milliyetçiliğini savunurken, diğer yandan aleni ortamda Türk milliyetçiliğinin azınlıklardan beklediği davranış kodlarına uygun davranıyor; "Çanakkale Abidesi inşaatı" veya "Kıbrıs davası" gibi "milli davalar"da "birlik beraberlik" mesajı verip kendisinden beklendiği üzere bağış kampanyalarına katkıda bulunuyordu.

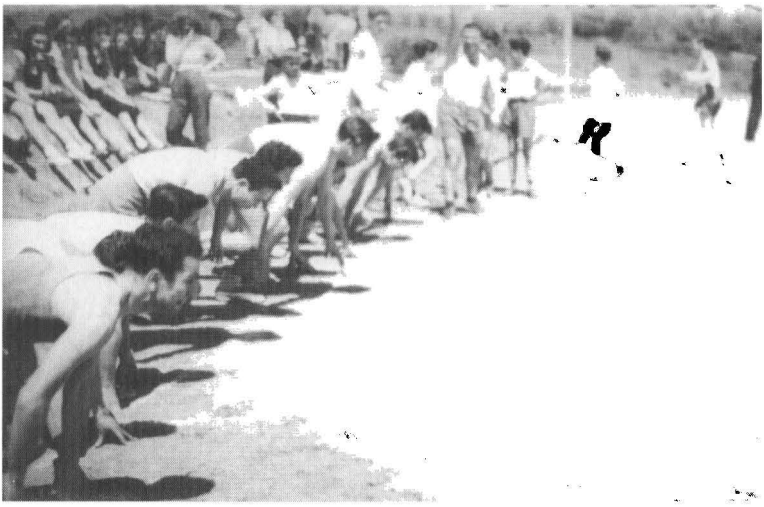
Betar hareketinin Siyonist birer fert olarak eğitmeye çalıştığı Türk Yahudi gençliği şayet bu eğitimin nihai amacı olan İsrail'e göç etmeyi gerçekleştiriyorsa Betar amacına ulaşıyordu. Ancak verilen bu Siyonist eğitim, İsrail'e göç etmeyip Türkiye'de yaşamaya devam eden gençlerde ise son derece olumsuz bir kimlik meselesi yaratacaktı. Gençler sürekli diasporada yaşadıkları, yasa dışı bir hareketin bir parçası oldukları bilinciyle büyümekte ve Türk toplumu ile kaynaşmayıp Türk toplumunun çeperinde yaşamayı tercih etmekteydiler. Başka bir tabirle asimilasyonu yani Türkleşmeyi engelleme

ve Yahudi kimliğini muhafaza etme pahasına Yahudi gençler, Türk toplumu ile olan ilişkilerini sadece ticari ve sınai alanlar ile sınırlayacak, kültürel ve siyasi alanlardan kendini tecrit ederek görünmez olacaklardı.

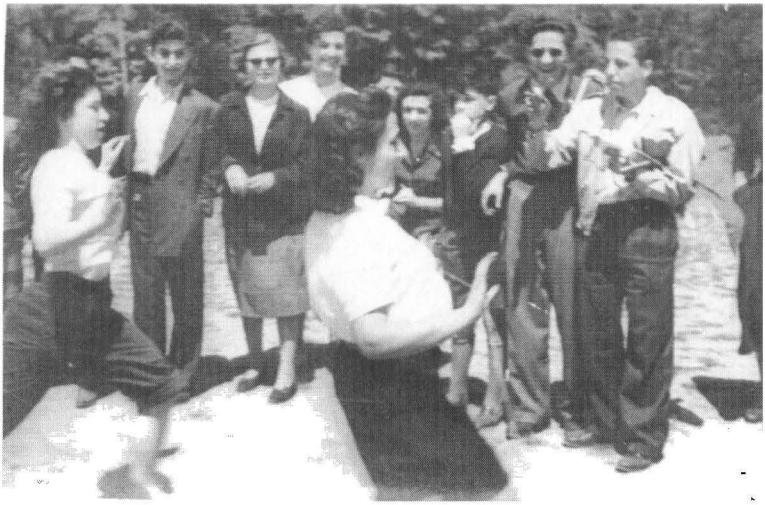
Bu tercih ve zihniyet, günümüzde halen geçerli olan bir zihniyet. Bu davranış, İsrail'e göç etmeyip Türkiye'de yaşamayı tercih eden ancak aynı zamanda Siyonist bir kimlik de taşımayı arzu eden Türk Yahudi toplumu fertlerinin ödemek zorunda oldukları çok ağır bir bedel. Günümüz İstanbul Yahudileri arasında "Siyonist faaliyetler" iki şekilde devam etmekte: İlki, sosyal medyada İsrail ve Siyonizm aleyhtarı yorumlara ve mesajlara verilen cevaplar ile başlayan karşılıklı atışmalar ile süregitmekte. Bu tartışmalarda adlarını açıkça belirtmeyip takma ad veya lakap kullanan kişilerin İstanbullu Yahudiler olduklarını anlamak çok zor değil. İkinci tür ise İstanbul Yahudi gençliğinin müdavimi olduğu sosyal kulüplerde gençlere Yahudi tarihi, İsrail'in kuruluşu, Siyonizm, İsrail'in kurucu ataları ve tarihi konularında verilen eğitimler, yaz aylarında İsrail'e düzenlenen gençlik gezileri ve İsrail folklor gösterileri ile devam etmekte. Bu tür "hafif Siyonizm" eğitimi ile Türk Yahudi gençliğine kimlik bilinci yerleştirileceğini ummak ise fevkalade iyimser bir yaklaşım. Nitekim 1960'lı yılları takip eden yıllarda Türk Yahudi toplumunun nüfusu yurtdışına göç nedeniyle sürekli bir şekilde azalmaya devam etmesine rağmen göç, umulduğu gibi İsrail'e değil, daha ziyade ABD ve Avrupa'ya olacaktır. İsrail'e göç etme arzusunun önündeki en büyük engel, Türk Yahudi gençliğinin İbraniceye vakıf olmamasıdır. Bu da Jabotinsky'nin Betar gençlerinin İbraniceyi öğrenmelerinin şart olduğu öngörüsünü doğrulayacaktır.

- ALBÜM* -

* Fotoğraflar Jabotinsky Enstitüsü Arşivi'nden alınmıştır. Fotoğraf altyazılarında "PH-" ile belirtilen referans numaraları arşiv numaralarıdır.

Betar Türkiye üyeleri.
Spor Bayramı, 1 Ocak 1952. Ref. PH-6063

Kadın Betar üyeleri bitiş çizgisine geldiklerinde.
Spor Bayramı, 1 Ocak 1952. Ref. PH-60-64

Betar üyeleri gezide.
1 Ocak 1952. Ref. PH-6065

Betar üyeleri bir dere kıyısında.
1 Ocak 1956. Ref. PH-6066

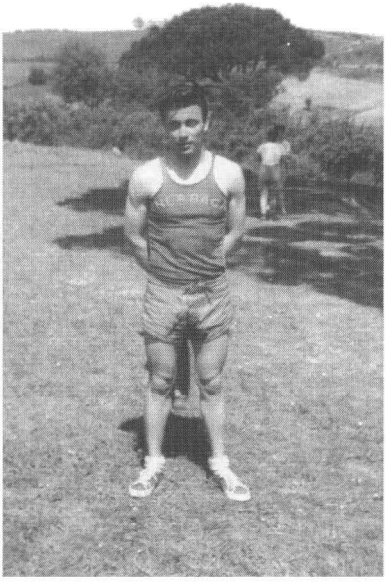
Betar Türkiye aktivistleri.
Yaakov Liberman, Yaakov Cohen, Shmuel Yekev ve diğerleri.
1 Ocak 1953. Ref. PH-6067

Betar Türkiye aktivistleri Shilton temsilcisi Yakov Lieberman ile.
Taksim Meydanı, Atatürk anıtı önü.
1 Ocak 1952. Ref. PH-6068

PH-17017

PH-17018

PH-17019

PH-17020

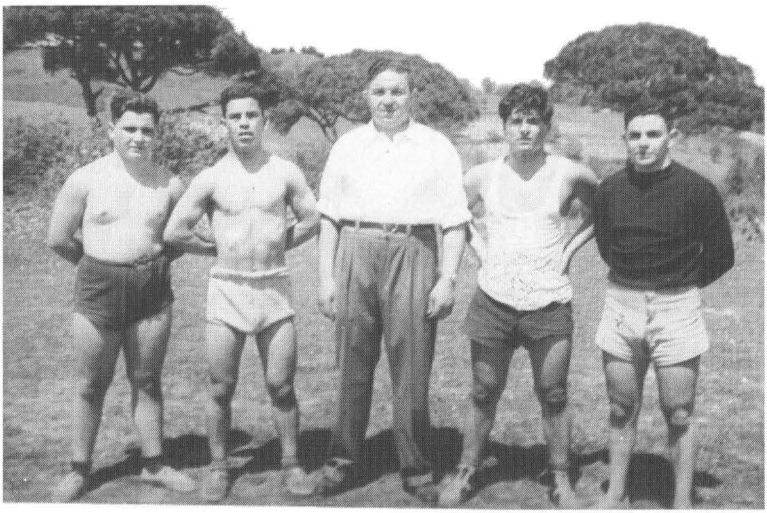
PH-17021

PH-17022

PH-17023

PH-17024

PH-17025

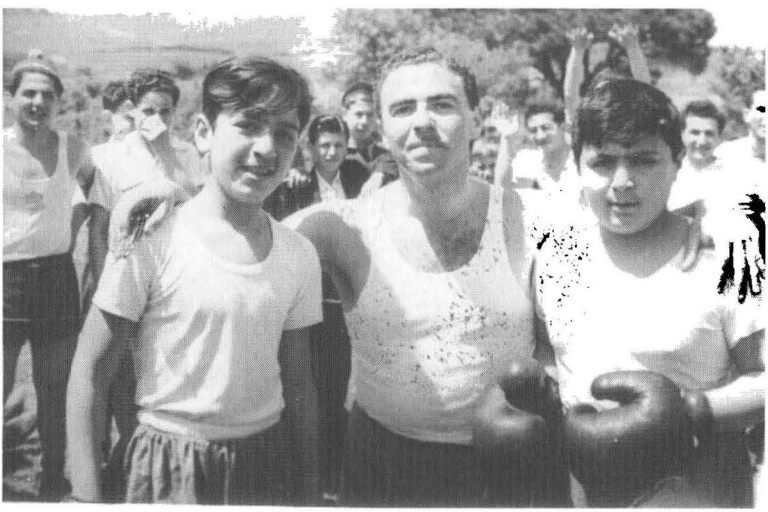
PH-17026

PH-17027

PH-17028

PH-17029

PH-17030

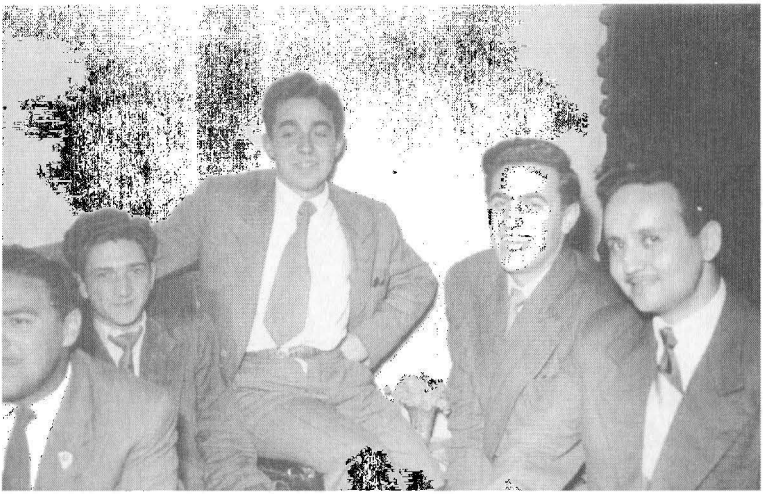
PH-17031

PH-17032

PH-17033

PH-17034

PH-17035

PH-17036

PH-17037

PH-17038

PH-17039

PH-17040

PH-17041

PH-17042

PH-17043

PH-17044

PH-17045

PH-17046

PH-17047

Fotoğraftaki el yazısı not: "Türkiye Kolu."

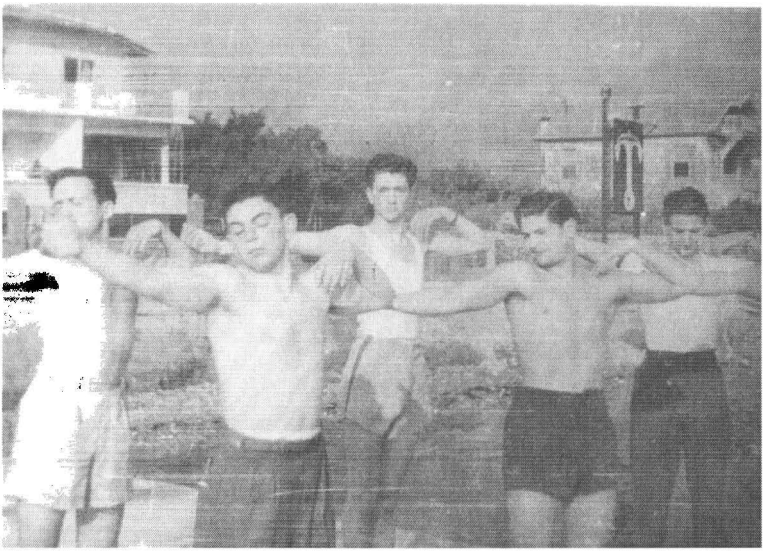
PH-17048

PH-17049

PH-17050

PH-17051

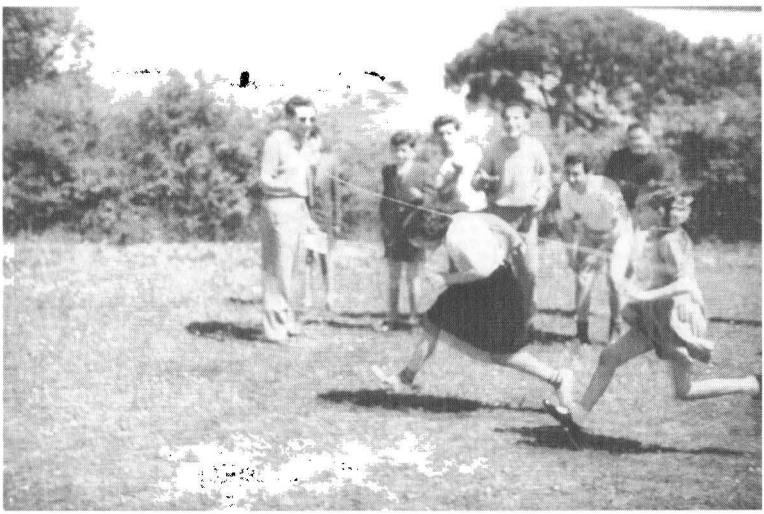
PH-17052

PH-17053

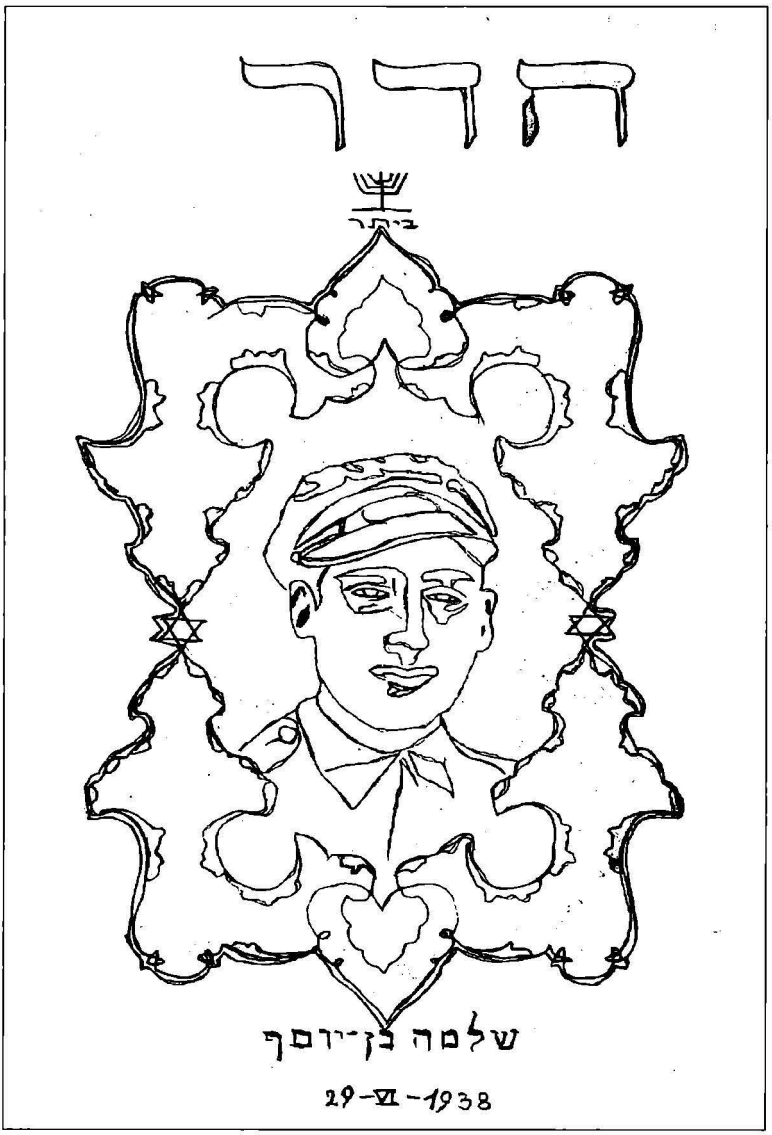

PH-17054

PH-17055

HADAR dergisi,
1 Temmuz 1946 = 2 Tammuz 5706, Yıl 2, Sayı 46

HADAR

Tel-Aviv P.O.B. 499 IVRI GAM BEONI AEN SAR ..

No.46 1 - VII - 1946 = 2 Tammuz 5706 2 ème année

L'ORAGE DE 1938

La mort a reparu avec ses face de terreur et de supplice .... Depuis deux ans, le meurtre sous forme de bataille et de massacre s'est rué sur la Palestine ensuite sur les Juifs; les Anglais ont conçu ce projet : supprimer la Palestine, et les Arabes ont machiné ce crime : supprimer les Juifs.

L'échafaud qui était une larve est devenu une réalité, la guerre qui était un fantôme est devenus une nécessité.

Les légions arabes pénètrent dans la campagne juive pillant, brûlant, massacrant tout, assassinant femmes et enfants lâchement avec cette sauvagerie bestiale qui est leur caractéristique et ne laissant sur leur passage que du sang et des cendres, des larmes et la désolation.

Les Tommies cyniques, qui sont là pour nous défendre compo sent cette chanson qui exprime au mieux leurs sentiments :

" Arabe, arabe ne me tues pas
Vise cet homme derrière l'arbre là-bas
C'est un Juif, traître comme tu vois
Alors, Arabe, ne me tues pas. "

Malgré cela, veillent, [illegible] et jour à Yesh Pina, les vaillants Vétérans avec le chandelier à sept branches et le drapeau bleu et blanc. Ils se sont dispersés le long de la frontière entre Yesh Pina et Djounie. Ils sont là l'oeil aux aguets, l'oreille à l'écoute, prêts à tout pour défendre la terre de leurs aïeux comme le gardien fidèle de la maison en danger.

C'est le 21 Avril 1938 ..... Le soleil darde son rayons bienveillants sur la campagne désolée et au loin l'horizon rouge pâlit sur le désert aride...

Soudain avec la brise printanière qui se lève arrive la nouvelle annonçant qu'un contingent de terroristes arabes est en route pour attaquer les Juifs de Tibériade.

Alors, [illegible] il y a des heures où la meilleure manière d'aimer sa patrie c'est s'aimer à combattre, trois des [illegible] jeunes Vétérans de Yesh-Pina,

- Abraham Sheine
- Shalom Zurabin
- Shlomo Ben Yossef

attaquèrent sur la route le premier camion amenant des fellahs à Tibériade. Ils previnrent ainsi le massacre de centaines de Juifs paisibles et pour toute récompense ils furent emprisonnés.

Un mois plus tard, nos trois frères sont jugés et dans une après midi de Juin le président de la Cour militaire de Haifa prononça le verdict :
Shalom Zurabin serait placé sous surveillance médicale
Abraham Sheine et Shlomo Ben Yossef seraient pendus.

Leur crime !... fut celui de défendre les faibles contre les lâches, contre ceux qui attaquent par derrière et qui ne sont pas punis, celui de la révolte de l'opprimé qui brise son joug mortel, celui de la jeunesse désespérée qui veut faire de son peuple un peuple comme les autres en exigeant le premier des droits: celui de vivre à l'égal de tous.

Gözü yalnız atoş gören kuleği yalnız tüfek sesi duyarın yalnız barut kokusu alan ,yalnız vatandan tad alan ve hislerinin ve kafasini yalnız millet aşkı için harekete getiren bir nesil olbet vatanin kurtaracaktır.26 sene evvel patliyen ilk kurşunu'n bugün binlercesi takip etmiştir.

3 sene evvel eşilmege kehrsa manca giden adam ,bugun vatandenazak yerlere sürülen ,topbanco kamplerine bölünüz bir zaman için zapatiler ,hapsedilen ,ölen ,yaralanan,esaretlerden ,sürülen ,hapsedilen insanlar ,kaybedilen herşey nihai zafer için ,zafer içinde yaşatacak. Cosut edecek zafer için .

B.A.

HAGARA MEKTUPLAR

Tel-Aviv 20/6/1946

Yahudi tarihinin mukadderati teyin edildiği bir devirde "bir resende" İngiliz demokrasisinin garantiğe yol elan siyaseti ve orijen zirhli tankları ile karşı karşıya bulunuyoruz. Bu yazımız sizc siyasetin iç yüzünü faşist demokrasiden ve İngiliz Kavvetinin tesirinden bahsederken Filistinde gogun bahranlı anlayın artıt dola zamanımız bağlıyan ihtilâl günlerini izah edeceğiz.

Aziz kardeşlerim: [illegible] bugün başlamış değildir Bundan yirmi beş sene evvel İslâm Milletine ba yabancıdan zamanı teyin edn Hoş Zoter [illegible]'in idaresi karşısında yol ettiği gibi bizde bana hatırlıyalım ve onun sözünü dayanarak tutmuş olalım." Boni bir vatanımızda gözün çıkmı rahmı arzusuna dolaşıyoruz.

Yirmibeş sene Yahudi Milletine ihtiyacından hatırlattığın bu günü sonuna geçmiş olan Hamşehir dostluğu büyük bir sarsıntı ile karşılıyor. Çünkü ingilizlerin tatbik sistemi açıktır. Zaptiniz gözleri ba afkan son sozlerdir.

Bundan bir hafta evvel gogun İngiliz siyasetinin iç yüzünü anlatabilecek ve bir hadise anlatacaktım. İki sene bir kanun beklen oforken yaklaşmış, muhakemesi görülüş ve yaşlı bu muhakemede avukat istemeyiğiniz ve öz ölüm dostlarından bi bir avukatsa bir muhakemeyi temsil yoruz ve bu muhakemin verecoği hayat kisi [illegible] olacak, binenaleyh kendinizi aigin bir İngiliz muhakemesine müdafaa edelim. Bolki saglık siz ve hakiz sizsiniz, ve bolkide muhakemede siz ve bizde ba muhakemeyi yaşatalım kurtulmak istiyoruz. Siz bolki hayatta kisa tehlikeden ocabilecoksiniz, fakat Yahudi asak bu gelişi zamanı anlayacağını bilecektir. Boni ve benim gibi gelleri ba kurtuş kazanmış olacak muhakeme olabilirler fakat Yahudi ruhunu asla. Boni yarala ölerek hayatta ve yaralarımızın alan kanın [illegible]'ne bakacaklarından emin değiliz ve boni öğrenen ölenine gözlerimiz ölsü asla bunun kalbini alacaktır. Bundan sonl sonuçun ve bunda siyasi hesap istemiyoruz. Sen yapmalarımız Orta Asyanın İngiliz'nin öğrenini veya Ortadoğuya [illegible]. Kaç İngiltere Bolki yanın bazı bu sonlarını bağka bir gözle bakarak boni yazılış ve hatırlarını hak verecoğe çalışacaklar.

İngiltere [illegible] yaşı [illegible] en [illegible] bilgek milletlerdir ta yani, genel politikayı sonuçun ve bilan, Ölecek olan [illegible] gibi yüz

H A B E R

ruhsle görmüyor. İngiltere bu herbi bu nazi ruhle kazandı. Bütün dünya şimdi bana emindir ki İngiliz siyesoti bu herp noticesinde o kazanmıştır. "Başka haberlemiyorum.

Mahkeme bu iki gencin idamına karar vermiş ve idam kararı okunduktan sonra çocuklar gür sesle, bütün halkın işitmesi ile Aatikvayı söylediler ve bunu mütoakip Heyelin Almanca şarkısıle halktan ayrılıştılar. "Sizi öldürtmeğe bırakmıyacağız" [illegible] girdiler ve gençler halkı güldürtmeğe çalışıyor ve sonra [illegible]le şakalar yapıyor. Ağlıyan kelplere sızlıyan halk bu tavırlarını görünce kalpları parçalanıyor, ve çalıyorlardı. "Bu ne, bu şakalardan bahsetmekle sonra kahrılıklarını anlatacağız".

Kendilerine portokal verdiler ve elleri zincirli idi birisi ötekisine soyluyor:- Çok yeme yoksa seni bırakmam. ve ellerini gokiyor ve yemesine bırakmıyor, ve kavga ediyorlar. Bu kavgada birisi İngiliz polisine:-Gel olan bizi ayır kavga ediyoruz görmüyormusun? Polis bunun üzerine, ölüme mahkûm olan kelepçeli iki genci tokatledi.

Şimdi halk kaynaşıyor. Korkoe isyan ediyor. Sonra İngilizler Yahudi gençliğini korkutmek istemişlerdi. Dün 12 genç bir otele girmişler ve 5 yaşında sabiy kaçırmışlar ve cevap vermişler:

"Siz bu iki Yahudiyo ne yaparsanız biz de bu 5 kişiyo aynı şeyi yapacağız".

Dünkü Tel-Aviv de sokağa çıkma yasağı edildi.

İngilizler Haganalnın bütün silahlarını almak istiyorlar ve Haganalı ilk defa olarak patlatma (tecavüz) hareketleri yapmışlar ve 12 köprüyü uçurmuşlar. İrgun Milletsevai-Zvlomi gençleri de üç yerde telgraf hatlarını yaktılar. Şternistler de Halde de tren tamirhanesini ağırca hasara uğrattı ile herp etmişlerdir.

Yarınsalayimde askerler üzerine ateş edilmiş ve iki asker ağır surette yaralanmıştır. İngilizler bütün bir Yahudi Hagenalık gençliği de öldüre karşı onları cezalandırmaya gitmiştir.

Bütün bunlar üç gün içinde cereyan ediyor ve bunun psikolojik tesirini veriyor. Artık son nefesi olan "YA ÖLÜM YA İSTİKLÂL" diyen Yahudi Milleti gençliğine ölüm tekrarladığı sahne yakına hatırlatıyor.

T E L H A İ

Telhai yola kahramanlarca ölüm genç arada çıkıp son yaşamış mistodi müzriyet yolunda öldün ve ölüyorsun

Yerinde binlerce kişi kalın olacak son [illegible]

askerin obadi kalbinde aya milletin geç nefesine kadar çarpışacak ve arkanızda dolaşacak olan ruhun daima bir nefeslerde kalın olacak[illegible]

Telhai,

Sabri

Yaşasın Sovyet.

Tiyatrolar

Son altı aylık viaç vaziyeti

Her Kerdeç zamisi sahsiyetlerinin ESKİ, serbest bırakılmışlarımız Kadınların serbest bırakılmalarile kullanılan sertifikalar Tamamı aylık sertifikalarıdır. Son altı ay zarfında 15 Aralıkla 15 Kasımda değer verilen viaç adedi 9000 dir. Bunun, bunlardan gayri kanuni muhacir

hesabına 3413; tarhis olunmuş makarrerlerin kadın ve çocukları için 700; Beyaz Kitaba göre 774 de indirdi. Bundan başka hükûmet 1628 vize dağıtmıştır. Geriye kalan 2485 sertifika ise Sohnut dağıtmıştır.

Mordohey Beher

Müfti

Mukavemet hareketi gizli radyosunun bildirildiğine göre Kudüs müftüsü Emin el Hüseyinî bir Arap memleketine yerleştirilecektir. Filistin Hükûmeti sonuçta, bu hareketin neşrine mani olmuştur. Anlaşıldığına göre hükûmet bunu Yishuvdan saklamak istemektedir.

M.B. Tiberias

Gazetelerden

Hasrotz Demir Yollarına ağır hasarlar.
Silahlı Yahudi grupları 2 lokomotif ve 10 vagon yaktılar. Silahlı Yahudi kız ve erkek gençleri tarafından yolcu trenlerine üç ağır ve tehlikeli hücum yapılmıştır. Dün, 10-7-1946, muhtelif saatlerde Tel-Aviv civarındaki Shohoumat Hatikva, Nean civarında ve Koç Ayindo- saat 6,30 öğleden sonra birbirlerine benziyen hücumların neticesinde iki lokomotif ve on vagon yakılmıştır

Dün sabah saat 6,45 te Hayfa, motorlu polis kuvvetleri kontrolü altına işareti verilmiştir. 10 dakika sonra polis tarafından Megen David Adom ve yangın söndürme motorlarından telefon edilerek Shunat Hatikva civarından geçen demir yollarında bir hücumda bildirilmiştir

Şeyh Murat mıntıkası noktası hücum edilen noktaya sevkedilen yollar beşten fazla Ordu ve Polis otomobilleriyle kaplı idi. Demir yolunu bağlı bulan yollar polis tarafından kapatılmıştır. Hücumun vaki olduğu noktayı geçiren tarlalar zırhlı otomobillerle delik idi. Her tarafı silâhlı askerler teşkil ve muhtelif sokaklara yerleştirilen büyük projektörler ortalığı bir muharebe meydanına çevirmişti. Yahudi mıntıkadaki Orda ve Polis subayları araştırma vaziyetini idare etmişlerdir. Kuvvetli projektörlerin ışığı altında subaylar; hücumdan sonra etrafa yayılan yolcuları sorguya çekmişlerdir. Heyelerin ortasında bozulmuş yolcu treni alevler içindeydi. Ikide bir düşen bir vagon âhı veya gıcırtıyan bir vagon duvarı sesi işitilmiyordu.

Hücum hakkında malûmat

Hücum, yolcu treninin Herzeliyeden Tel-Aviv'e yaklaştığı sırada -Şeyh Murattan sonra Shunat Hatikva civarında saat 6,35 te vuku bulmuştur. Tren Lidde istasyonundan 150 yolcu ile 6,15 te hareket etmiştir. Tren Şeyh Murata geçtikten sonra ansızın 3 Yahudi gemi lokomotifine girmişlerdir. Gençler otomatik tüfeklerle ve otomatik tabancalarla silâhlı idiler. Hemen makinistle ateş etmeğe başlamışlardır. Bu Tel-Aviv'e 4 kilometre mesafedeydi. Tren durur durmaz makinist ve yardımcısı ne lokomotifi terk edip toprağa yatmaları söylenilmiştir.

Aynı dakikada trenin muhtelif yerlerinde makineli tüfek ve otomatik silâhlara malik 25 kadar kız ve erkek ortaya çıkmış ve yolcuların vakit kaybetmeden treni terketmelerini ihtar etmişlerdir.

150 yolcu ve tren personeli, müteaddiz erlerin bir kısmı tarafından bir grup halinde Nikvot Israel istihsalatına yürümeğe mecbur edilmişlerdir. Bütün bunlar geçen kısa bir zamanda vuku bulmuştur. Aynı dakikada trende kalan diğer müteaddiz erler tenekelerle gaz dökmüşler ve treni ateşe vermişlerdir. Ateş yolcu vagonlarına sıçrayınca nezaret altında müteaddiz erlerin arasında etrafa yayılmışlardır.

HADAR dergisi,
10 Eylül 1946 = 14 İlul 5706, Yıl 2, Sayı 51

CHADAR

Tel-Aviv P.O.B. 499

No.51 14 Iiul 5706 - 10 September 1946 2.Année

A La Croisée des Chemins

par A. Abrahams

C'est d'une importance capitale de ne nous laisser ni égarer, ni influencer outre-mesure par les positions sur la signification, nouvelle ou supposée, de certains événements de ces derniers jours en Eretz Israël. La politique subsiste toujours le danger que les faits tangibles et bruteux, vus de près, et surtout quand ils nous émotionnent, peuvent aveugler l'observateur et l'amener à des conclusions et quelquefois aussi à des actes irraisonnés.

Samedi dernier le Gouvernement Britannique a décidé une série d'actions qui se distinguent des précédentes uniquement par leur ampleur, leur portée et par la partie de Yishouv qu'elles touchaient pour la première fois. Il est dangereux que l'homme de la rue, qu'il soit Juif ou non-Juif, puisse voir les événements de Palestine comme quelque chose d'entièrement nouveau quant à leur nature. Il est donc d'une nécessité absolue de rappeler, tout d'abord, un certain nombre de faits à ceux qui les ont oubliés ou même ne les ont jamais connus.

L'administration palestinienne, encore avant 1917, n'a jamais agi ou opéré comme une administration civile dans la signification ordinaire du mot. Ce n'était même pas une administration coloniale au sens général du terme. C'était, purement et simplement, un Gouvernement de nature dictoriale, qui s'appuyait sur la Police et sur des règles d'exception, et qui usait des moyens et des mesures inconnus dans les autres pays de l'Empire. Cet état de choses se du fait que la Grande Bretagne réalisa que sa propre politique était si directement opposée à la foi et à nos arrangements et aux espérances du peuple Juif, qu'elle fut obligée d'établir à l'avance des propres moyens de défense et de répression.

C'est pourquoi, si quelqu'un avait parcouru les événements des dernières vingt-cinq années et entendu le nombre de rafles dans les maisons privées, le nombre d'arrestations, les cas de perquisitions arbitraires par les employés de l'administration, les cas de déportations, de refus illégaux d'immigration de Juifs en Palestine, les cas de brutalité, de violence et de tortures, --de cela, de tout cela se révélerait infiniment plus élevé que ce qui s'est produit durant ces quelques jours depuis Samedi matin dernier. C'est par rapport à cela que nous devons envisager les événements actuels. Si on ne voit pas sous cet angle, il subsiste toujours le danger pour les masses, de considérer l'action du Gouvernement comme quelque chose de nouveau, ne se rapportant exclusivement qu'à ce qui aurait pu se passer, ou non, en Palestine durant les deux ou trois derniers mois.

DÉCLARATION MARTIALE

Premièrement, on doit réaliser que la Palestine n'est pas devenu d'un seul coup, samedi matin, un pays à l'état de littérature policière. Aucun pays jouissant d'un gouverne-

ment normal, n'aurait pu déclancher soudain une attaque dirigée sur la moitié au moins de sa population, si la machine n'avait pas été préparée à cette action depuis des années déjà. Une opération comme celle de Samedi dernier exige un système de police perfectionné; filatures, cabinet noir pour les lettres et communications téléphoniques; un vaste réseau d'agents de renseignement un système sans précédent d'empreintes digitales et de photographie. Tout cela a été systématiquement bâti et édifié durant plusieurs années Le but étant de mettre un beau jour le Peuple Juif en présence d'une menace non déguisée de destruction virtuelle, à moins qu'il ne consente à renoncer à ses aspirations.

FAITS NOUVEAUX

Le nouveau point de départ-car c'est un nouveau point de départ-est le fait qu'une très grande partie du Yishuv qui se croyait hors d'atteinte se trouve visée, désormais, dans cette phase d'épuration et de destruction.

Jusqu'à Samedi dernier, seuls l'Organisation Révisionniste et son siège étaient la cible du Gouvernement Palestinien. Les Révisionnistes avaient été arrêtés en masse depuis de années. Beaucoup d'entre eux, femmes et hommes, ont langui pendant des années dans les prisons, ou rongé leur frein comme déportés, dans les coins les plus reculés de l'Erythrée Quelques-uns furent condamnés à mort et l'un d'entre eux, Shlomo Ben-Yosef fut exécuté.

Mais Samedi Dernier, le Gouvernement Palestinien tourne ses armes contre le parti du Yishuv laissé en paix jusqu'alors. Le Histadruth (la fédération des Travailleurs Juifs qui se considérait en sûreté derrière la bannière socialiste (avec un Gouvernement Britannique Travailliste), est devenu sur le champ, l'ennemi public Numéro Un. Le siège de son Administration centrale ainsi que ses filiales furent attaqués et endommagés. L'Organisation éminemment respectable des Femmes Sionistes vit ses locaux ouverts et pillés. Le bâton inoffensif Koren Hayessoud et le siège du "Jewish National Fund" (deux organisations qui des années durant, se cachèrent la tête sous l'aile et se détournèrent des politi-

ciens, parce qu'[illegible] "politiciens" [illegible] 24 [illegible] l'inattaquable [illegible] ce Juive [illegible] [illegible] jusqu'en [illegible] cié à son [illegible] est glorifié, [illegible] fenses les [illegible] aussi cette [illegible] vera Lotzin dans un [illegible]

LA VERITABLE MOTIVATION

Ainsi que je l'ai dit, c'est cette phase qui est le nouveau point de départ. Quelle que soit la signification [illegible] de la confusion dans les [illegible] revendications des Juifs envers le Gouvernement Anglais. Certains écrivent tout cela comme une tentative de l'Agence Juive. Beaucoup en sont déçus qu'il n'y aura pas de paix dans Sion jusqu'à ce que les membres de l'Agence Juive soient pulchés. Sans si cela [illegible] appliquer le peu [illegible] beaucoup qu'aucun des [illegible] chefs sionistes ou [illegible] vement révisionniste [illegible] l'heure actuelle s'[illegible] nommer la véritable explication [illegible] est arrivé. La seule vérité [illegible] nous, les Révisionnistes, [illegible] né pendant de nombreuses [illegible] -qu'il n'a jamais [illegible] une "Agence Juive" du [illegible] s'il a eu une Agence, [illegible] Agence du Gouvernement Britannique, attaché à exécuter ses [illegible] à l'aider de restreindre [illegible] en distribuant les certificats [illegible] ganx", ce qui permit [illegible] considérer comme "[illegible] Juife qui n'intervient [illegible] pays avec l'autorisation [illegible] vernement britannique. [illegible] Juive". Ce fut elle qui [illegible] sa position précaire en [illegible] s'orientant vers une politique [illegible] rôle.

NOUVEL AVERTISSEMENT

Nous avons averti l'Organisation Sioniste pendant de longues années que le jour même où l'Agence Juive montrerait qu'elle hésite à [illegible]

tre entièrement au Gouvernement Britannique, elle serait relevée de ses fonctions. Nous avons dit aux leaders de l'Agence Juive qu'ils ne seraient pas à l'abri de l'emprisonnement et de la déportation, pas plus que les leaders Révisionnistes à partir du moment où ils se départiraient de leurs vieilles méthodes politiques, décodées et inefficaces.

L'arrestation des leaders de l'Agence Juive signifie qu'après 26 ans le Gouvernement Britannique a décidé de ne plus pouvoir faire confiance à l'Agence Juive dans son ensemble en tant que "son Agence". C'est pourquoi il procède à l'arrestation des leaders de tous, un seul excepté - le Dr. Weizmann, car au Dr. Weizmann une dernière tâche était réservée.

LA DERNIERE TACHE DU
Dr. WEIZMANN

Il semblerait que le Gouvernement Britannique tienne toujours à avoir sa propre Agence Juive à condition qu'il puisse compter sur elle. C'est pourquoi il s'est abstenu d'arrêter le Dr. Weizmann, et le fit mener courtoisement sous escorte de troupes aéroportées, pour bavarder avec Sir Alan Cunningham à Jerusalem. De Sir Alan Cunningham il reçut une simple requête:- réorganiser son Exécutif, éliminer les "extremistes" (les "extremistes", comme M. Shertock et le Rabbi Fishman), et les remplacer par une liste de gens que le Haut Commissaire a déjà préparée.

Alors vous voyez toute la chose éclairée comme le jour. C'est exactement comme si le Haut Commissaire avait dit au Dr. Weizmann: ceci est notre Agence, et si vous n'acceptez pas les hommes que nous désirons, vous saurez ce qui vous attends.

LA FAILLITE DE L'AGENCE

Il est cependant aussi important de dire, que si grande que soit notre courtoisie en présence de l'arrestation des Juifs-membres de l'Exécutif, autres-nous ne pouvons nous empêcher de rendre les chefs de l'Agence Juive coupables et responsables en partie de ce qui vient de se passer. Si cependant ils eut changé, ou se sont désormais une Agence au service du Gouvernement Britannique, pourquoi se valent-ils encore, disons comme voile, pour pouvoir poursuivre la correction et qu'ont subi, d'après renseignements collectés par correspondants, quelques-uns de leurs dénonciations de leurs frères Juifs en Droit Israël. Il était de leur devoir de montrer entièrement le sens profond de l'Agence Juive sous Hendel, et de réaliser que jusqu'à, durant les 26 dernières années, ils n'ont conduit la lutte pour les droits de ce qui aurait dû être un réalité, au moins, le Gouvernement Provisoire de la Terre d'Israël. Ce sont les Révisionnistes qui les ont arrêtés bien des années auparavant qu'il ne pourrait y avoir d'Agence Juive en Palestine si elle ne jouissait pas personnellement d'immunité et de privilège diplomatique. Nous les avons prévenus qu'il valait beaucoup mieux pour le Mouvement National Juif prendre l'initiative en de tels sujets, de ne pas laisser toujours la partie adverse saisir le moment psycologique pour agir contre eux.

Il est vrai que quelques-uns de ceux qui se trouvent actuellement sous les verrous à Latrun ont dédaigné nos avertissements et nos efforts. Ils disaient qu'il était plus sage de rester comme ils étaient plutôt que de soulever des conflits et d'aborder de nouveaux problèmes qu'ils jugeaient alors sans réalité. Nous regrettons qu'ils aient décidé et pensé de la sorte; car s'ils avaient raison nous en hommes politiques, ils auraient réalisé depuis des années, que si l'Agence Juive n'avait statique, et sous cette forme cristallisée, elle serait tellement entravée en paralysée par le Gouvernement que ses stocks n'auraient pas plus de valeur que ceux n'importe quelle autre institution de Palestine; les Organes politiques grandissent par la lutte et l'opposition. Des chefs politiques doués d'audace auraient compris que pour avoir des chances d'établir un Gouvernement Juif, Agence Juive dans son évolution devrait tendre non pas à devenir une annexe du colonial office [illegible] Gouvernement provisoire [illegible] Israël.

LE SIONISME REVISIONNISTE

Le Gouvernement Britannique en détruisant l'illusion qu'il existe une Agence Juive, a obtenu un plus que les Révisionnistes en de longues années, par leurs critiques et leurs paroles. Il a montré que toute la structure n'était qu'un château de cartes, et on s'aperçoit un jour d'être [illegible] Il faudra alors bâtir [illegible] de fabrique.

Mais c'est être trop optimiste d'esperer en cette état de chose, que ceux qui viennet d'être à Latrun, reconnaîtront si facilement leur erreur et consentiront à s'engager dans les voies que nous avons essayé de tracer pour eux. Beaucoup d'entre eux voud - ront rassembler les lambeaux de l'Agence Juive et s'efforceront de la restaurer et de la ramener à quelque pénible arrengement avec l'administration coloniale. Mais nous, les Révisionnistes qui voyons ces choses là clairement et à la lumière du jour, nous devons en ce moment critique de l'histoire du Sionisme, nous jeter à la bataille pour l'eclaircissement des esprits. Ce doit être notre tâche de faire comprendre aux Chefs et aux masses que l'Histoire leur a assigné un grand devoir. Elle a donné vie à un Mouvement de Résistence Nationale Juive. Elle a balayé la façade artificielle qui barrait son chemin, déblayé le terrain pour l'établissement d'un Gouvernement Provisoire, qui un jour, prendra et maintiendra le pouvoir dans la Terre d'Israël.

Qu'il en soit ainsi!

A. Abrahams

---------ooooOoooo---------

MOTION VOTEE A L'ASSEMBLEE EXTRAORDINAIRE DES SIONISTES REVISIONNISTES UNIFIES DE PARIS

Les Révisionnistes Unifiés de Paris, réunis en assemblée extraordinaire le mercredi 3 Juillet 1946, après avoir pris connaissance du rapport presenté sur les récents développements du régime de terreur institué par les Britanniques en Eretz-Israel,

dénoncent une fois de plus les abus de la force brutale par laquelle les Britanniques tentent de consolider en Eretz-Israel leur position de Puissance Occupante qui a perdu tout titre juridique et moral à se maintenir dans le pays, après la violation cynique des Obligations qu'elle a contractées en vertu du Mandat International qui y justifiait sa presence.-

proclament l'effort héroique du Mouvement de Résistence, sans distinction de groupes, qui mène en Eretz Israël une lutte farouche pour la libération nationale du Peuple et de la Patrie,

proclament leur solidarité totale avec le Mouvement de Résistence et leur volonté résolue de maintenir ce combat par tous les moyens, à fin d'assurer la création rapide d'un Etat Juif, réclament, comme mesures immédiates, la formation d'un Gouvernement Provisoire fort pour Eretz Israël, et l'Organisation d'un rapatriement en Eretz Israel des survivants des Juifs d'Europe.

(De France)

------ooooOoooo------

KAYNAKÇA

A) ARŞİV BELGELERİ

- **Jabotinsky Enstitüsü (Tel Aviv)**

Dosya ve Evraklar

- Betar 1963-1964 dosyası, 7 Haziran 1964 tarihli mektuplar.
- Betar 1963-1964 dosyası, *Herut*, 26 Mayıs 1964.
- Betar 1963-1964 dosyası, *Herut* gazetesinin haberi.
- Betar Türkiye, 1951-1956 dosyası (B-47-1)
- Shilton Betar Headquarters, Eretz Israel, Correspondance with Betar Turkey, referans B3-10/25/1 (1949-1953), B3-10/25/2 (1956-1960) – B3/10/25/3 (1956-1960) – B3-10/25/4 (1961-1964), B47-1 (Protocol) from Sixth National Conference) 1951-1956 (?) , B3-10/25/5 (1963-1964) www.jabotinsky.org
- *Hadar* dergisi, yer numarası PRI-249.

Mektuplar

- 14 Ocak 1956 tarihli mektup.
- 28 Mayıs 1956 tarihli mektup.
- 5 Temmuz 1956 tarihli mektup.
- 11 Temmuz 1956 tarihli mektup.
- 14 Temmuz 1956 tarihli mektup.
- 17 Temmuz 1956 tarihli mektup.
- 23 Temmuz 1956 tarihli mektup.
- 2 Ağustos 1956 tarihli mektup.

- Abu'dan Simha'ya, 10 Ağustos 1956 tarihli mektup.
- Simha'da Abu'ya 19 Ağustos 1956 tarihli mektup.
- Abu'dan Simha'ya, 9 Eylül 1956 tarihli mektup.
- Juli Tavdioğlu'ndan, Dr. Ben Shalom'a, 11 Eylül 1956.
- Simha'da Abu'ya, 18 Eylül 1956 tarihli mektup.
- 23 Eylül 1956 tarihli mektup.
- Simha Tavdioğlu'nun 2 Ekim 1956 tarihli yazısı.
- İzak Abudaram'ın Simha'ya mektubu 16 Ekim 1956.
- 31 Ekim 1956 tarihli mektup.
- 26 Aralık 1956 tarihli mektup.
- 24 Ocak 1957 tarihli mektup.
- 22 Mayıs 1957 tarihli mektup.
- İzak Abudaram'ın 4 Haziran 1957 tarihli mektubu.
- İzak Abudaram'dan Simha Tavdioğlu'na 5 Haziran 1957 tarihli mektup.
- 6 Aralık 1957 tarihli mektup.
- 15 Aralık 1957 tarihli mektup.
- 6 Ocak 1958 tarihli mektup.
- 26 Şubat 1958 tarihli mektup.
- 28 Nisan 1958 tarihli mektup.
- 27 Mayıs 1958 tarihli mektup.
- İzak Abudaram'dan Simha'ya 29 Mayıs 1958 tarihli mektup.
- 20 Temmuz 1958 tarihli mektup.
- 3 Ağustos 1958 tarihli mektup.
- 21 Kasım 1958 tarihli mektup.
- 10 Aralık 1958 tarihli mektup.
- 26 Aralık 1958 tarihli mektup.
- 15 Mayıs 1959 tarihli mektup.
- 24 Mayıs 1959 tarihli mektup.
- 22 Temmuz 1959 tarihli mektup.
- 27 Temmuz 1959 tarihli mektup.
- 7 Kasım 1959 tarihli mektup.

- 8 Ekim 1961 tarihli liste.
- Petahya Shamir'in 17 Ekim 1961 tarihli mektubu.
- Petahya Şamir'e gönderilen 28 Kasım 1961 tarihli mektubun eki.
- 8 Mart 1962 tarihli mektup.
- 20 Kasım 1962 tarihli mektup.
- 9 Mart 1963 tarihli mektup.
- 29 Nisan 1963 tarihli mektup.
- 31 Aralık 1963 tarihli mektup.
- İzak Abudaram'ın Petahya Şamir'e gönderdiği mektup, 18 Ocak 1964.
- 14 Nisan 1964 tarihli mektup.
- Avraham Şilton'un 31 Ekim 1964 tarihli mektubu.

- **The Hebrew University, Oral History Division**
- Shemaya Halevy ile yapılan sözlü tarih görüşmesinin çözümlenmiş metni. Yıl 1994, referans OHD (0210) 0156. (Metin İbranicedir.)

- **Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi Arşivi**
- Mesleki ve Teknik Öğretim, Orta Öğretim Okulları ve Köy Enstitüleri Öğrencilerine Mahsus Dosya, Öğrenci No: 519. Bijuli Tavdioğlu.

B) YAYIMLANMIŞ KAYNAKLAR

- **Kitaplar**
- Alemdar, Korkmaz; *İstanbul (1875-1964) Türkiye'de Yayınlanan Fransızca Bir Gazetenin Tarihi,* Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Ankara, 1980.
- Bali, Rıfat N. (yay.haz.); *Avram Benaroya Unutulmuş Bir Yahudi Gazeteci – Hayatı ve Anıları*, çev: Aysel Altınel, 47 Numara Yayıncılık, İstanbul, 2009.
- Bali, Rıfat N.; *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri Bir Türkleştirme Serüveni (1923-1945)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999.
- Bali, Rıfat N.; *Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri Aliya Bir Toplu Göçün Öyküsü (1946-1949)*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003.

- Delevi, Metin; *Türkiye Spor Tarihinde Yahudi Sporcular*, Libra Kitap, İstanbul, 2019.
- Fine, Steven; *The Menorah From the Bible to Modern Israel*, Harvard University Press, 2016.
- Habip, Albert; *Musevi Lisesi, Beyoğlu ve Ötesi" Hakkında – Kişiler-Anılar*, Gözlem, İstanbul, 2016.
- Jabotinsky, Vladimir; *Story of My Life*, ed: Brian Horowitz ve Leonid Katsis, Wayne State University Press, Detroit, 2016.
- Jabotinsky, Wladimir; *Sadece Bir Emir Kipi İsrail'i Kur!*, çev: Atilla Taşçı, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2013.
- Kleiman, Rabb Yaakov; *DNA and Tradition The Genetic Link to the Ancient Hebrews*, Devora Publishing, 2004.
- Koen, Kalev; *Sihat-Ivrit* (İbranice Görüşme Kitabı), Hüsnütabiat Matbaası, İstanbul, 1943.
- Liberman, Yaacov; *My China: Jewish Life in the Orient 1900-1950*, Gefen Publishing, Kudüs, 1998.
- Ojalvo, Harry; *M.S. 1186'dan Bu Yana Bir Yahudi Serüveni*, İstanbul, 2004.
- Patterson, John Henry; *Sion Katır Birliği Komutanından Çanakkale Savaşı'nda Siyonistler*, çev: Ozan Kemal Sarıalioğlu, DBY Yayınları, İstanbul, 2011.
- Pinto, Bensiyon; *Anlatmasam Olmazdı Geniş Toplumda Yahudi Olmak*, derl. Tülay Gürler, Doğan Kitap, İstanbul, 2008.
- Sarna, Igal; *Sokhen Mefukpak*, Masmerim, Ramat-ha Sharon, 2010.
- Schechtman, Joseph B. *The Life and Times of Vladimir Jabotinsky Rebel and Statesman The Early Years*, önsöz Menachem Begin, Eshel Books, Maryland, [1986].
- Valansi, Karel; *The Crescent Moon and the Magen David: Turkish-Israeli Relations Through the Lens of the Turkish Public*, Hamilton Books, Lanham, 2018.
- Yakhini, Shlomo; *Tzionut be-Turkiyah, P'rakim bechayai*, Türkçeden tercüme ve editör Simchah Yakhini, İsrail, 2013.

- **Süreli Yayınlar/Makaleler/Kitap Bölümleri/ Ansiklopedi Maddeleri**

- Ağdemir, A. Murat; "Zion Mule Corps in the Gallipoli War Çanakkale Savaşı'nda Yahudi Katır Birliği", *Turkish Studies*, Kış 2015, Cilt 10, Sayı 1, s. 47-58.
- Horowitz, Brian; "Muse and Muscle *Story of My Life* and the Invention of Vladimir Jabotinsky", s. 1-31, 2, Vladimir Jabotinsky, *Story of My Life*, editörler Brian Horowitz ve Leonid Kabis, Wayne State University Press, Detroit, 2016 içinde.
- Kaufman, Haim - Galily, Yair; "Sport, Zionist İdeology and the State of Israel", *Sport in Society*, Ekim 2009, Cilt 12, Sayı 8, s. 1013-1027.
- Koloğlu, Orhan; "Celal Nuri'nin Jeune Turc Gazetesi ve Siyonist Bağı", *Tarih ve Toplum*, Aralık 1992, Cilt 27, Sayı 108, s. 46-48.
- Navarro, Shlomo; "Life Story of Shlomo Navarro", s. 195-200. Rıfat N.Bali (ed.), *This is My New Homeland – Life Stories of Turkish Jewish Immigrants*, Libra Kitap, İstanbul, 2016 içinde.
- Reznik, Shlomo; "Betar: Sports and Politics in a Segmented Society", *Israel Affairs*, Temmuz 2007, Cilt 13, Sayı 3, s. 617-641.
- Salti, Selim; "Hayatımın Bir Özeti", s. 347-360, Rıfat N. Bali (ed.), *Meçhul Yahudiler Ansiklopedisi*, Libra Kitap, İstanbul, 2016.
- Schechtman, Joseph B.; "Jabotinsky, Vladimir", *Encyclopaedia Judaica*, Keter Publishing, Kudüs, Cilt 9, s. 1178-1182.
- Strasman, Gavriel; "Mordecha Arbell (1929-2016)", *Israel Journal of Foreign Affairs*, 2016, Cilt 10, Sayı 2, s. 301-303.
- Tavdioğlu, Mişel; "Mazhar Osman Hoca", İstanbul *Seririyatı*, Özel Sayı, 1951, s. 25.
- Toktaş, Şule; "Turkey's Jews and Their Immigration to Israel", *Middle Eastern Studies*, Mayıs 2006, Cilt 42, Sayı 3, s. 505-519.

- **Gazeteler/Dergiler**

***Hadar* Dergisi**

- A.K., "Betar Köşesi", *Hadar*, Mart 1952.
- A.Y. "Antisemitizm ve Harp Sonrası Antisemitizm", *Hadar*, Nisan-Mayıs 1951, Sene 7, Sayı 139-140, s. 7-9.

- A.Y. "Antisemitizm ve Harp Sonrası Antisemitizm", *Hadar*, 1 Haziran 1951, Sene 7, Sayı 141, s. 6-7.
- A.Y., "Betar Piyangosu", *Hadar*, Haziran 1951, Sene 7, Sayı 141, s. 9.
- A.Y. "İrtica Bulutları", *Hadar*, 15 Haziran 1949, Yıl 5, Sayı 106, s. 2-3.
- A.Y., "Sual-Cevap", *Hadar*, 15 Eylül 1949, Sene 5, Sayı 112, s. 9-11.
- B. M., "İsrael'de 1951 Seçimleri veya Bir Anonim Şirketin Yeni İdare Heyetini Seçmesi", *Hadar*, 1 Temmuz 1951, Sene 7, Sayı 142, s. 1.
- B. T., "Almanya'dan Alınan Talimat", *Hadar*, 15 Ekim 1955.
- Betari Ehad, "Hadar Hakkında", *Hadar*, Mart-Nisan 1955.
- D. G., "Şikayetname", *Hadar*, 15 Aralık 1948, Sayı 94, s. 4.
- D. H., "Okuyucu Mektupları – Bir Arkadaş'a", *Hadar,* Ocak 1954, s. 6.
- D. M., "Ben Gurion'a Açık Mektup", *Hadar*, Sene 7, Sayı 135.
- H. A.'nın başlıksız yazısı, *Hadar*, 15 Şubat 1949, Sayı 98
- H. Ç., "İyi Bir Betari misiniz?", *Hadar*, 13 Eylül 1955.
- H.G., "Spor", *Hadar,* 15 Mayıs 1955, s. 2.
- H. T., "Betar Köşesi", *Hadar*, Mart-Nisan 1955, Sayı 7.
- Hadar Komisyonu, "5. Kinus Artsi", *Hadar*, 15 Ağustos 1955.
- Hadar Komisyonu, "Betar Sahifesi", *Hadar*, 1 Ekim 1949, Sene 5, Sayı 113, s. 2.
- Hadar Komisyonu, "Bir Konuşma", *Hadar*, Ocak 1955.
- Hadar Komisyonu, "Hadar 5 Yaşında", *Hadar*, Ekim 1948, Yıl 5, Sayı 91, s. 9.
- Hadar Komisyonu, "Hadar Senindir", *Hadar*, 15 Mayıs 1955, s. 1.
- Hadar Komisyonu, "Hadar'ın Altıncı Yıldönümü", *Hadar*, 6 Kasım 1949, Sene 6, Sayı 115, s. 5.
- Hadar Neşriyat Komisyonu, "3üncü Yıla Girerken", *Hadar*, 8 Ekim 1946, Yıl 3, Sayı 53, s. 2-3.
- A., "Mefaked", *Hadar*, Mayıs 1955.
- İ. A., "Keren Kayemet Le Israel Keti (KKL)", *Hadar*, 15 Şubat 1956.
- C., "MAPAY İtimada Lâyık mıdır?", *Hadar*, 15 Şubat 1949, Sayı 98
- K., "Kenes", *Hadar*, 3üncü Kenes Münasebetiyle, Mayıs 1952, s. 3.
- K., "Havat", *Hadar*, 15 Kasım 1949, Sene 7, Sayı 116.

- İ. K. "Garin Amesahrer", *Hadar*, Nisan-Mayıs 1951, Sene 7, Sayı 140, s. 6, 19.
- İ. K., "Mefaketime", *Hadar*, 1951-1956 arası.
- İ. K., "Uçurumun Başında Bir Cevap", *Hadar*, Mart-Nisan 1955.
- J. T., "Hadar 11 Yaşında", *Hadar*, 15 Ekim 1955.
- M. K., "Israel'den Mektub", *Hadar*, Ağustos 1952.
- Ma. Ka, "Almanya Meselesi", *Hadar*, Ekim-Kasım-Aralık 1952, Sayı 9.
- N., "21 Ocak 1951 Sabi Meşulam'ın Hatırası Münasebetiyle", *Hadar*, 15 Ocak 1956.
- Natsiv M. T., "Bir Betarî", *Hadar*, 1951.
- P. E., "Aziz Betar Kardeşlerime", *Hadar*, 17 Aralık 1946, Sayı 58, s. 4-5.
- R. G. "Betar'dan Röportaj", *Hadar,* 1 Nisan 1949, Sene 5, Sayı 103.
- R. G., "Gemi'den Röportaj", *Hadar*, 1 Nisan 1949, Sene 5, Sayı 101, s. 8-10.
- S. Ö., "Davalarımız", 3üncü Kenes Münasebetiyle, *Hadar*, Mayıs 1952.
- S. Y. "Neticenin Neticesi", *Hadar*, Ekim 1954.
- Smir, "Betar Köşesi", *Hadar*, Ekim-Kasım-Aralık 1952, Sayı 9.
- Smir, "Betar Köşesi", *Hadar*, Tevet sayısı, 19 Aralık 1952-16 Ocak 1953.
- Sn. A., "Arkadaşım Sabi", *Hadar*, 1951-1956 arası.
- Toto, "Betar'da Spor", *Hadar*, 15 Haziran 1951.
- V. E., "Bir Avuç Hakikat", *Hadar*, 15 Şubat 1956.
- V. E., "İyi Bir Betar'i misiniz?", *Hadar*, Şubat 1954, s. 7.
- V. E., "Neler Gördüm", *Hadar*, Ekim 1953(?).
- Y. S., "Donanma ve Gençlik", *Hadar*, tarih yok, muhtemelen Temmuz veya Ağustos 1954.
- "3üncü Kenes Kararları", 3üncü Kenes Münasebetiyle, *Hadar*, tarihsiz (muhtemelen Ekim 1953).
- "3'üncü Kenes Münasebetiyle", *Hadar*, tarihsiz, (muhtemelen Ekim 1953).
- "3. Kenes Münasebetiyle" başlıklı ek, *Hadar*, Mayıs 1952.
- "5. Kunis Artsi", *Hadar*, 15 Ağustos 1955.
- "Betar Ailelerine", *Hadar*, 1 Ağustos 1951, Sene 7, Sayı 143, s. 8.

- "Betar Arkadaşlarla Hasbehal", *Hadar*, Ocak 1954, s. 2.
- "Betar Sahifesi", *Hadar*, 1 Ekim 1949, Sayı 113, s. 2.
- "Betar Yemini", *Hadar*, 15 Mayıs 1956.
- "Betar'ın Prensipleri", *Hadar*, 15 Ocak 1956.
- "Bir Şaliah Hakkında", *Hadar*, Ocak 1955 sayısı.
- "Davalarımız", 3. Kenes Münasebetiyle, *Hadar.*
- "Eretz Mektupları", *Hadar*, 6 Kasım 1949, Sene 6, Sayı 115, s. 15-16.
- "Garinden Haberler", *Hadar*, tarih yok.
- "Garin'de Hayat", *Hadar*, 1 Haziran 1951, Sayı 7, s. 5.
- "Garin'den Mektuplar", *Hadar,* 1 Temmuz 1951, Sene 7, Sayı 142, s. 11-12.
- "Gördüklerim", *Hadar*, 3üncü Kenes münasebetiyle, tarihsiz.
- "Haberler", *Hadar*, Şubat 1955, s. 10.
- "Hadar 11 Yaşında", *Hadar*, 15 Ekim 1955.
- "Israel'in Ekonomisi", *Hadar*, Ekim-Kasım-Aralık 1952, Sayı 9.
- "Kararlar", *Hadar*, 15 Ağustos 1955.
- "Kolonilerimiz", *Hadar*, Ağustos 1952.
- "Lama ?? – Kaha...", *Hadar*, 13 Eylül 1955.
- "Lama?? - Kaha...", *Hadar*, 15 Ocak 1956.
- "Lama? Kaha...", *Hadar*, 15 Şubat 1956.
- "Natsivin Raporu", *Hadar*, 15 Ağustos 1955.
- "Niye Betar'ım?", *Hadar*, Aralık 1953, Sayı 3.
- "Otsaron ve Herem", 3üncü Kenes Münasebetiyle, *Hadar*, tarihsiz, muhtemelen Ekim 1953.
- "Röportaj", *Hadar*, Ağustos 1952.
- "Rütbe İşaretleri", *Hadar*, Tevet sayısı, 19 Aralık 1952-16 Ocak 1953.
- "Son İki Ay İçinde Garinimizde Vuku Bulan Önemli Hadiseler", *Hadar*, 15 Haziran 1951, Sayı 1.
- "Sual-Cevap", *Hadar*, 1 Ekim 1949, Sene 5, Sayı 113, s. 5.
- "Uçurumlar ve Aksaklıklar", *Hadar*, Şubat 1955.
- "Yom a Sport", 3'üncü Kenes Münasebetiyle, *Hadar*, tarihsiz.
- "Zamanın Vazifeleri", *Hadar,* 20 Eylül 1946, Sayı 52, s. 5-6.
- *Hadar*, 15 Mart 1949, Sayı 100, s. 7.

- *Hadar*, 15 Mayıs 1949, Sayı 104, s. 2.
- *Hadar*, Mayıs 1952, Sayı 3, s. 12.
- *Hadar*, Kasım 1953, Sayı 5.
- *Hadar*, Tevet sayısı, 19 Aralık 1952-16 Ocak 1953, s. 11.
- *Hadar*, tarihsiz nüsha, 1950-1951 mikrofilmi içinde. Temmuz veya Ağustos 1954.
- *Hadar*, 15 Ekim 1955.
- *Hadar*, 15 Şubat 1956.

Diğer Gazete ve Dergiler

- Al-Kaya, "A quoi bon se hâter", *L'Etoile du Levant*, 27 Mayıs 1949.
- Altıntaş, Yusuf; "İsak Kohen'in Ardından Anımsadıklarım", Şalom, 5 Ağustos 1992.
- Ayçıl, Asaf; "Yıldırım Spor Kültür Kulübü", *Cumhuriyet*, 27 Kasım 1965.
- Kohen, İsak; "Yıldız Spor Kulübü", Şalom, 18 Mart 1964.
- Leyon, Avram; "El Vali de Istanbul onoro de su prerensia el balo dela manseves judia", Şalom, 11 Aralık 1963.
- Leyon, Avram; "El primer balo de la sezon dado poz el "Yıldız Spor Kulübü", Şalom, 2 Aralık 1964.
- Turan, Ercan; "Hadiseli Maçta İstanbul Karması Tel Aviv'i 5-3 Yendi", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1964.
- Turan, Ercan; "İstanbul Boks Takımı Tel Aviv ile Berabere", *Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1964.
- Varoğlu, Hamdi; "Hep O Derd", *Cumhuriyet*, 17 Ocak 1959.
- "Bir Pasta Beş Bin Liraya Satıldı", *Milliyet*, 11 Aralık 1963.
- "Dans le monde", *Le Journal d'Orient*, 10 Temmuz 1954.
- "İsak Kohen Vefat Etti", Şalom, 5 Ağustos 1992.
- "La Bar-Kohbe da una resepsion en honor de los "Makabim" de Turkia", *La Luz de Turkia*, 29 Ekim 1953.
- "Makabiyata Gidecek Spor Kafilemiz", *Şalom*, 9 Eylül 1953.
- "Önsöz", *Hameşahrer*, 15 Haziran 1951.

- "Türkiye-İsrail Arasındaki Dostluk", *Akşam*, 2 Ekim 1950.
- "Yaşamı ve Eserleriyle Rabi Nisim Behar", Şalom, 27 Şubat 2008.
- *Herut*, 20 Eylül 1953.
- *Herut*, 21 Ekim 1956.
- *Herut*, 2 Haziran 1964.
- *Herut*, 7 Aralık 1964.

C) YAYIMLANMAMIŞ TEZLER

- Asal, Caner; *İsrail'in Kuruluşunda Revizyonist Siyonizm ve İrgun Örgütü*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü, 2018.
- Erselcan, Deniz Nilüfer; *Perspectives of Turkey's Jewish minority and Turkish-Jewish Immigrants in Israel: The Narratives of The Mass-Migration of Jews to Israel Between 1945 and 1955*, (Yüksek Lisans Tezi), Boğaziçi Üniversitesi, 2009.
- Güven, Erdem; *Türkiye Yahudileri'nin İsrail'e Entegrasyonu*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2006.
- Reyna, Cem; *The Sense of Belonging of Jews in Turkey: Affects and Encounters*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2016.
- Toktaş, Şule; *Citizenship, Minorities and Immigrants: A Comparison of Turkey's Jewish Minority and Turkish-Jewish Immigrants in Israel*, (Doktora Tezi), Bilkent Üniversitesi, Ankara, 2004.

D) İNTERNET KAYNAKLARI

- Barak David, "Underwater Search for Sunken Altalena Ship Set to Begin", *Haaretz*, 23 Haziran 2011, https://www.haaretz.com/1.5023285
- Bildirici, Mehmet; *İTÜ Öğrencilik Yıllarım 50 Yıl Öncesi İTÜ'de Öğrencilik*, İstanbul, Ağustos 2010. http://www.mehmetbildirici.com/post_attachment/stream?id=54
- "British Palestine Mandate: History and Overview (1922-1948)", https://www.jewishvirtuallibrary.org/history-and-overview-of-the-british-palestine-mandate

- Dr. Selim Salti, "Mi Aliya", 24 Eylül 2019, https://www.turkisrael.org.il/single-post/2019/09/24/MI-ALIYA?fbclid=IwAR3u7QB5L3U8Papn1Z1pC80wjvOPrnOzQj3UIAgagCeICSlhKP-l6C4TSPg
- "Geography of Israel: Tel Hai", www.virtuallibrary.org/tel-hai
- http://jewishhistory.huji.ac.il/Profs/HU/jewish%20history/assis.htm
- http://www.ndsliler.com/index.php/mezun-arama
- http://www.oktayaras.com/maks-bilen/tr/29263
- https://web.nli.org.il/sites/JPress/English/Pages/herut.aspx
- "Menachem Begin", www.britannica.com/biography/Menachem-Begin
- "Petachia Shamir", http://www.etzel.org.il/english/people/shamir.htm
- "The Reparations Agreement of 1952 and The Response in Israel", https://web.nli.org.il/sites/nli/english/collections/personalsites/israel-germany/division-of-germany/pages/reparations-agreement.aspx
- "The Revisionist Movement", https://www.knesset.gov.il/vip/jabotinsky/eng/Revisionist_frame_eng.html
- www.kh-uia.org.il
- www.kkl-jnf.org
- *YIVO Ansiklopedisi*, Michael Stanislawski, "Yosef Trumpeldor", http://www.yivoencyclopedia.org/article.aspx/Trumpeldor_Yosef
- Ze'ev Jabotinsky (1929), "Ra'ayon Betar – The Ideology of Betar", http://www.saveisrael.com/jabo/jaboraayon.htm
- "Zionism: World Zionist Organisation (WZO)", https://www.jewishvirtuallibrary.org/world-zionist-organization-wzo

E) GÖRÜŞMELER/YAZIŞMALAR

- Selim Salti ile muhtelif e-posta yazışmaları (İsrail).
- Shlomo Navarro ile muhtelif e-posta yazışmaları (İsrail).
- Anonim Tanık 1 ile 8 Kasım 2019 tarihli görüşme.
- Anonim Tanık 2 ile 27 Kasım 2019 tarihli görüşme.
- Ralf Arditti'nin 10 Aralık 2019 tarihli iletisi.
- Eli Benyeş ile muhtelif e-posta yazışmaları (Venezuela).

DİZİN

II. Abdülhamit, 39.
III. Reich, 200.
6-7 Eylül 1955 Olayları, 112, 149.

A

Abant, 76, 268.
Abdülnasır (Cemal), 200.
Abroy, David, 96.
Abudaram, David, 281.
Abudaram, Hayati, 173.
Abudaram, Hayim, 173, 196.
Abudaram, İzak, 25, 65, 67-69, 76, 88, 89, 91-95, 98-100, 102, 105, 109, 110, 126, 129, 133, 135, 142, 149, 150, 161, 163, 172, 173, 177, 197, 198, 203, 205, 207, 217, 219, 220, 224, 225, 227, 228, 235, 237, 252, 261, 264, 275-277.
Abuisak, Dilber, 110, 147.
Adalar, 166.
Adana, 173.
Adom Akarmel, 185.
Adut, Elio/Eliyaou, 218, 272.
Adut, İliya, 197.
Af-Al-Pi, 115.
Aji (Madam), 252.
Aji, Sara, 208.
Akdeniz, 58.
Akı, Niyazi, 169, 221, 229, 230.
Akiva, Albert, 161.
(Ribi) Akiva, 96.
Alaluf, Eli(a), 111, 145, 160, 161, 207, 225, 228, 255, 256, 258, 261, 264.
Albukrek, Salamon, 92, 146.
Alçe, Matild, 121.
Alemdağ, 67.
Aliya, 13, 25, 30, 64, 67, 75, 95, 97, 98, 107, 118, 134, 141, 144, 147, 159, 165, 166, 169, 170, 177, 178, 198-206, 208, 239, 244-246, 248, 249, 253, 255, 256, 258, 260, 264, 272, 274.
Aliyat Anoar, 13, 106, 159, 255, 260, 271, 274.
Alkulubre, Rifat, 197.
Allenby Caddesi, 186.

Allenby Köprüsü, 124.
Alluk, S., 111.
Alman (-lar), 37, 61, 83, 102-105, 153-157, 215.
Almanya, 13, 33, 43, 44, 102-105, 154, 155, 157, 170, 200, 257.
Altalena, 13, 39, 186.
Altan, Çetin, 169.
Altı Gün Savaşı, 95.
Altıntaş, Yusuf, 128, 131, 166, 231, 276.
Alvayero, Marko, 129, 220, 231, 255-258, 277.
Alvayero, Yako/Yaakov, 94, 167, 168, 226, 275.
Amatsia Kibutzu, 135.
Amerika Birleşik Devletleri (ABD), 45, 61, 64, 94, 127, 146, 147, 166, 219, 233, 279, 284.
Amerikan (Lisan) Dershanesi, 129, 220, 228, 231.
Amerikan Koleji, 124.
Amikal, 160, 161, 167, 174.
Anadolu, 181, 204, 262.
Anavi, Sion, 67.
Ankara, 25, 128, 152, 167, 205.
Ankara Garnizonu, 175.
Anter, Rifat, 174.
Arap (-lar), 20, 34, 36-38, 44, 45, 96, 124, 162, 163, 190, 192.
Arbell, Mordechai, 106.
Arditi, H. Keneset, 203.
Arditti, Ralf, 26, 173, 176.
Arditti, Şalomiko, 216.
Arjantin, 86, 161.
Arkadaşlık Yurdu, 174.
Aronson, Sara, 119.
Asmalımescit, 233.
Assis, İzak/Yitshak, 164, 174.
Assis, Yomtov, 164, 174.
Aşkale, 156.
Atatürk, Mustafa Kemal, 62, 136, 143, 168, 221, 289.
Ateş, Eli, 167.
Atikva, 246, 262.
Avrupa, 33, 37, 45, 59, 81, 96, 97, 105, 148, 153, 154, 156, 157, 165, 168, 170, 184, 201, 211, 248, 284.
Avustralya, 61, 95, 96, 190, 200.
Aygün, Kemal, 204.

B

B'nai B'rith (Bene Berit), 13, 125, 135, 219, 225-227, 279.
Bakırköy, 166.
Balat, 59.
Balfour, Arthur James, 34.
Balfour Deklarasyonu, 34, 35.
Bali, Jojo, 162.
Balkan (-lar), 159.
Bar Yohay, Şimon, 96.
Bar Kohba, 46, 163, 212, 216.
Bar Mitzva, 160, 175.
Barki, Yehiel, 141.
Barzilai, Bobby, 156.

Basel, 17, 33, 35.
Başer, Mordehay, 281.
Batyam, 125.
Be'er Ya'akov, 165.
Bechor, Papo, 155.
Begin, Menahem, 14, 15, 17, 37, 81, 95, 99, 101, 103, 105, 145, 150, 162, 183, 186, 262.
Behar, S., 217.
Behar, Beki, 218.
Behar, Daisy, 209.
Behar, Nisim, 102.
Behar, Sabetay de, 196, 200.
Ben-Gurion, David, 18, 46, 101, 104, 186, 215.
Ben Shalom (Dr.), 93.
Benari, J., 125.
Benaroya, Avram, 123, 125, 127.
Bene Berit (bkz. B'nai B'rith)
Bennun, Akiba, 91, 173, 255, 261.
Bensason, Rafael, 226.
Bensason, Rıfat, 220.
Benyakar, Sami, 145.
Benyeş, Eli, 26, 129, 161, 172, 218, 220, 224, 237, 276, 277, 281.
Benyeş, Selim, 26.
Ber Yaakov, 148.
Beresit, Moiz, 197.
Berlin, 39.
Berlitz Lisan Okulu, 155, 167, 199.
Bern, 39, 147.
Beşiktaş, 233.
Bet Olim, 13, 183, 186.
Bet-Sefer, 259, 271, 273, 274.
Betar, 15-20, 23, 25, 26, 36, 37, 39, 45-54, 56, 57, 59, 61-63, 66-71, 75-85, 87-89, 91-107, 109-12, 114-119, 121, 124, 125, 127, 132-136, 138-145, 147, 148, 150-153, 156, 159-166, 168, 172, 177, 178, 181-183, 185-188, 190-197, 199, 202-205, 208, 211-216, 219, 224-227, 230, 233-235, 237-244, 246-262, 264, 267, 269-274, 276, 277, 279, 281, 283, 284.
Betar Gençlik Spor Festivali (Betariada), 14, 173, 214, 217, 218, 263, 287.
Beyaz Kâğıt (White Paper), 35, 96.
Beyoğlu, 59, 155, 221, 279.
Beyoğlu Musevi Lisesi, 167.
Biçaçi, Hayim, 277.
Bildirici, Mehmet, 172.
Bilen, Max (Maks), 58.
Birinci Dünya Savaşı, 34, 38, 43, 44, 119, 211.
Birlant, Menahem, 218, 258.
Birleşmiş Milletler (BM), 35, 74.
Bizans, 60.
Bne Etzel, 78.
Bostancı, 67.
Britanya, 35-37, 97, 98, 163.
Brüksel, 144.
Bulgar (-lar), 106, 195, 201.
Bulletin d'Information, 125.
Bursa, 147.

Büyükada, 57.
Büyükdere, 67, 151.

C

Caracas, 173.
Celâl Nuri Bey, 41.
Cenevre, 144.
Chaminsky, 96.
CHP (bkz. Cumhuriyet Halk Partisi)
Courrier D'Orient, 41.
Cömert, Ahmet, 234.
Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), 169, 221, 229.
Cuniman, Daniel, 160.
Cuniman, David, 277.

Ç

Çanakkale Savaşı, 44.
Çeşme, 134.
Çiftehavuzlar, 166.
Çiprut, Eli, 204, 218, 256, 257, 281.
Çiton, Aron, 196.

D

Daniel, Izrail, 197.
Danyeli, Mordo, 160, 226.
Davar, 234.
Debehar, Nino, 175.
Debka Drüz, 175.
Deir Yassin, 162.
Demokrat Parti (DP), 11, 59, 93, 177, 198, 229.
Der Judenstaat (Yahudi Devleti), 33.
Dernekler Kanunu, 233.
Dernekler Masası, 168.
Dilber Apartmanı, 162.
Dinar, Şabtai (Sabetay), 156-158.
Divan Oteli, 175.
Dolmabahçe, 179.
Dostluk, 124, 131.
Dozbaruh, Jojo, 197.
Dozbaruh, Yasef, 197.
Dreyfüs, Alfred, 33, 171, 201.
Dünya Siyonist Teşkilatı (WZO), 11, 33, 65, 114.
Dürzi (-ler), 175.

E

Edirne, 147, 159.
Ege Üniversitesi, 136.
El Judeo – Ha Hehudi, 41.
Elef Mulim, 266.
Eli, Leyla, 147.
Eli, Viktor, 110, 111, 198, 255, 258.
Eliau, Dinar, 193.
Elmaleh, Abraham, 279.
Elrom, Efraim, 23.
English Speaking Countries Conference Minutes, 99.
Eretz Israel, 25, 35, 36, 47, 49, 50, 61.
Ermeni (-ler), 40.
Eshkol, Levi, 101.
Esinli, Niso, 174.
Eskenazi, Cako, 196.
Eskenazi, Kemal, 174.
Eskenazi, Pepo/Papo, 227, 281.

Eskenazi, Sami, 173.
Eskenazi, Yeşayahu, 155.
Eskenazi, Ziva, 175.
Eski Ahit, 136.
Eskinaz, Davit, 124.
Eskinazi, Aslan, 173.
Etzel, 11, 14, 16, 36, 37, 78, 97, 140, 150, 170, 211.
Eyn Vered, 187.
Eynsand, 187.

F

Fakirleri Koruma Derneği (FKD), 160, 163, 171, 219, 279.
Fatih Sultan Mehmet, 60.
Federal Almanya Cumhuriyeti, 102.
Fener, 59.
Fenerbahçe, 167.
Filibe, David, 216.
Filistin, 11, 13, 14, 16, 17, 21, 33-40, 42-45, 47, 48, 56, 65, 81, 96-98, 146, 151, 153, 154, 156, 165, 174, 180-182, 184.
Finz, Binyamin, 143, 161.
FKD (bkz. Fakirleri Koruma Derneği)
Franko, İzak, 216.
Frankofon (-lar), 123.
Fransa, 33, 96, 127, 172, 201.
Fransız (-lar), 33, 38, 89, 90, 127, 128.
Fransız İhtilali, 85.
Fransızca, 17, 26, 39, 41, 63, 66, 70, 74, 79, 84, 98, 99, 112, 116, 117, 123, 125, 126, 128, 131, 132, 145, 149, 201, 203, 206, 243.

G

Galata Gençlik takımı, 165.
Galata Köprüsü, 157.
Galatasaray Lisesi, 174.
Galatasaray Spor Kulübü, 148.
Galut, 14, 52, 178, 241.
Garin (H)Ameşahrer, 14, 57, 188-191, 193-195, 239, 240, 243, 256.
Gayrimüslim, 56, 60, 63.
Gerera, Jak, 184, 85.
Gerez, Jozef Habip, 121.
Gerşon, Silvio, 216.
Gezara, Yaakov, 281.
Givoni, Ben Zion/Bentsion, 192, 193, 224.
Gold, Moshe/Moşe, 100, 239.
Golda Meir, 101.
Goldin, Joseph, 159.
Gormezano, Yosef, 281.
Grüner, Dov, 81, 162, 184.
Güney Afrika, 61, 94, 95, 98, 161, 267.
Günzberg, Sami, 58.
Gürcü (-ler), 145.

H

Ha-Mevasser, 41.
Haaretz, 124, 186.
Haber, 124, 131.
Habib, Sami, 218, 258.
Hadar (dergisi), 25, 26, 49-54, 56-60, 62, 64-67, 70-72, 74, 76-84, 86, 87, 89, 98-101, 103-105,

109-121, 127, 132, 147, 161, 162, 167, 178, 180, 182, 185, 187, 188, 190-195, 200, 201, 203, 213-215, 217, 237, 239-244, 246, 248, 249, 252, 253, 256, 258-260, 263, 266, 276.
Hadnes, 47.
Haftanın Sesi, 124.
Hag Pesah, 169.
Hagana, 15, 36, 43-45, 52.
Hagoshrim, 165.
Haifa/Hayfa, 138.
HaKoah, 155, 156.
Halevi, Şemaya (Shemaya), 100, 129, 147, 159, 160, 163, 167, 169, 199, 277, 281.
Halk Partisi (bkz. Cumhuriyet Halk Partisi)
Hanuka, 15, 169.
Hanukoğlu, Aron, 175, 176.
Hapoel, 211, 213.
HaShomer, Ha Tza'ir, 97.
Hasköy, 154, 161, 164, 166, 167.
Haşmoanim, 271.
Hatzach, 15, 36, 211.
Hava Nagila, 175.
Haver Osman, 164.
Havilio, Şlomo (Shlomo), 106, 222.
Haydarpaşa, 153.
Hayfa, 103, 176, 182, 185.
Hebrew Sheltering and Immigrant Aid Society (İbrani Barınma ve Göçmenlere Yardım Cemiyeti/ HIAS), 11, 67.
Heksber [Hakasbar?], Şamsi, 155.
Her(t)zelia, 148.
Herut/Hirut (gazetesi), 26, 51, 115, 150, 162, 234, 235, 279.
Herut (partisi), 14, 20, 37, 81, 82, 96, 98, 101, 105, 150, 183, 186, 201.
Herut Atsoar, 254.
Herzl Dağı, 45, 279.
Herzl, Theodor, 33, 39, 43, 112, 151, 212, 254.
Histadrut, 16, 101, 163, 186, 211.
Hitler, 46, 61, 200.
Hochberg, Sami, 41, 43.
Holokost, 37, 81, 102, 135, 159, 184.
Hristiyan, 11.

I-İ

Igud Olanit, 254.
Irgun Zvai Le'umi (IZL), 11, 14, 36, 37, 43, 45, 51, 150.
İbranice, 14, 16, 20, 26, 31, 41, 46-48, 50, 51, 63, 64, 67, 78, 81, 92, 95-99, 110, 112, 114, 119, 135, 136, 140-142, 145-147, 151, 155, 159, 160, 162, 163, 167, 169, 174, 199, 202, 204, 212, 240, 249, 252, 253, 256, 257, 260, 266.
İkinci Dünya Savaşı, 45, 56, 59, 97, 102, 135, 145, 147, 159, 170, 211.
İngiliz (-ler), 81, 98, 119, 160, 170.

İngiliz, 13, 15, 16, 34-36, 38, 44, 45, 72, 75, 81, 91, 96, 97, 127, 146, 163, 171, 184.
İngilizce, 99, 132, 214, 243, 264.
İngiltere, 16, 34, 35, 91, 127, 132.
İs/İz, İzak, 196, 217, 218.
İskenderiye, 38.
İskenderun, 138.
İslamcı (-lar/-lık), 29, 59.
İspanyolca, 17, 99, 132, 161.
Israel Aircraft Industries, 173.
İsrael, Viktor, 281.
İsrail / İsrael, 13-18, 20, 21, 23, 25, 26, 29-31, 33, 35-37, 44-46, 49, 51, 53, 54, 56-58, 61-67, 74, 77, 79, 81, 82, 86, 89, 92, 93, 95, 97, 99-106, 109-112, 117, 119, 123, 125, 127, 130, 131, 133-136, 138-140, 142-144, 146, 148-151, 153, 154, 156-162, 164, 165, 167, 170-179, 182, 183, 186-188, 194, 195, 198, 199, 201-203, 207-209, 211-214, 216, 219, 221, 224, 226, 227, 233, 234, 237, 244, 246-249, 256, 260, 262, 264, 274, 275, 279, 281, 283, 284.
İsrail Devlet Arşivleri, 25.
İstanbul, 17, 18, 23, 25, 26, 31, 39, 41, 44, 49, 56-58, 60, 62, 66-68, 70, 75, 78, 79, 84, 88, 89, 92, 93, 95, 99-102, 105, 106, 109-111, 123-125, 128, 129, 135, 138-140, 143-151, 153, 155-161, 164-166, 172, 175, 176, 178, 182, 187, 188, 190, 191, 193, 197, 199, 201, 204-206, 208, 209, 214-216, 219, 220, 222, 224, 226, 229, 231, 233, 234, 237, 263, 266, 279, 284.
İstanbul Hilton Oteli, 169, 175, 221, 226.
İstanbul Seririyat, 27, 145.
İstanbul Üniversitesi, 145.
İstiklâl Harbi, 59.
İstinye, 151.
İsviçre, 31, 144, 147.
İtalya, 162.
İtalyan, 46, 61, 144.
İttifak Devletleri, 44.
İttihat ve Terakki, 39, 40, 42.
İTÜ, 161, 172.
İvrit, 16, 52, 53, 92, 112, 189, 199, 238, 242, 245, 246, 255, 266.
İzmir, 56, 68, 94, 100, 133-135, 137-143, 161, 187, 205-207, 263, 270, 273, 274.
İzmir Atatürk Lisesi, 136.

J

Jabotinsky Enstitüsü, 23, 25, 26, 109, 195, 237, 281, 286.
Jabotinsky, Ze'ev Vladimir, 25, 43, 44, 46, 94, 95, 97, 112, 134, 145, 148, 186, 201, 211, 212, 215, 248, 254, 255, 257, 264, 269, 272, 275, 279, 284.
Jacobson, Victor, 41.

Japonya, 38.
Jew Age, 106.
Jewish Chronicle, 132.
Jewish Herald, 114, 161.
Jewish Standard 114.
Jiu Litsu, 143.
Johanna Jabotinsky Okulu, 136, 148, 197, 258.
Johannesburg, 96, 99, 114.
Jön Türk (-ler), 39, 40, 42.
Juniman, David, 225-227.

K

Kadıköy, 166.
Kadima Siyon, 164, 173-176.
Kalaora, Matyo/Mateo, 145, 256.
Kalaora, Nisim, 193.
Kalpazankaya, 162.
Kanada, 233.
Kanaimler, 78.
Kann, Jakobus H., 42.
Karaso, Julyo, 193.
Karaso, Simi, 175.
Karasu, Albert, 58, 186.
Karasu, Emanuel, 41.
Karasu, Jak, 173.
Karasu, Moşe, 192.
Karataş, 135.
Karen Magon, 66.
Kariyo, Rahel, 196.
Karmon, Menahem, 222.
Karmon, Menaşe, 175.
Kasımpaşa, 154.
Kaspi, Moris, 175.
Katzenelson, Jozef, 97.
Kayışdağı, 166.
Kefar Gi'ladi, 38.
Keren Hayesod, 16, 65.
Keren Kayemeth Le Israel (KKL), 11, 17, 65, 66, 226.
Kfar Hanoar, 136.
Kıbrıs, 229, 283.
Kıvanç, Halit, 222.
Kibutz, 17, 87, 186.
King David Oteli, 162, 163.
King George Caddesi, 161, 162.
Kinus Aolami, 244.
Kipling, Rudyard, 121.
Kiryat Gan, 135.
Kiryat Ono, 145.
Kohen, Bension, 106.
Kohen, Binyamin, 192-194.
Kohen, İsak/İzak, 11, 71, 86, 94, 110, 111, 123-126, 128, 129, 131, 169, 220, 221, 228, 234, 237, 252, 258.
Kohen, Kalef, 155.
Kohen, Salvator, 155.
Kohen, Sami, 124, 222.
Kohen, Shmuel/Şmuel, 106, 141.
Kohen, Sümbül, 198.
Kohen, Viktor, 269.
Kohen, Yaakov, 145, 164, 257, 258, 261.
Kohen, Yitshak, 192.
Kollek, Teddy, 159.

Konstantiniye, 40-43.
Kont Bernadott, 74.
Kore Savaşı, 123, 234.
Kossoy, Sobol, 67.
Kudüs, 16, 18, 20, 36, 44, 45, 74, 81, 93, 100, 109, 136, 159, 163, 184, 194, 212, 233.
Kudüs İbrani Üniversitesi, 174.
Kuledibi, 169.
Kupat Leumi Holim, 240.
Kuzey Afrika, 125.
Kültür Sanat Derneği, 173.
Kürt, 81.

L

L'Aurore, 41.
L'Echo d'Israel, 126, 133.
L'Etoile du Levant, 123-125, 127, 128, 131, 208.
La Epoca, 41.
Lahey, 215.
La Luz de Turkiya, 131.
La Révolte d'Israel, 162.
La Russie Moderne, 162.
La Vera Luz, 131.
La'Matchil, 98.
Ladino, 17, 41, 47, 131, 134, 135, 254.
Le Jeune Turc, 39.
Le Journal d'Orient, 58, 70.
Leon, Avraam de, 275.
Leon, Vitali, 196.
Letonya, 46.
Levi, Albert,
Levi, Aron, 175.
Levi, Moiz, 196, 218, 258.
Levi, Moris, 217, 218.
Levinsky Akiva, 159.
Liberman, Yaacov (Liberman, Yakov), 100, 214, 215, 289.
Lombrozo, Rafi, 175, 176.
Londra, 16, 65, 114, 174-176.
Londra Asfaltı, 166.
Long Is the Road to Freedom, 95.
Lord Rotschild, 34.
Lübnan, 37, 175.
Lyon Havaalanı, 161.

M

Maalem Sinagogu, 164.
Maccabi, 97, 156, 211.
Magbit Meuhedet, 65.
Magen David (Davut Yıldızı), 18, 26, 67.
Mahazeke Torah, 18, 140, 263.
Makabiyatlar, 212, 216.
Makedonya, 40.
MAPAI, 46, 98, 101, 105, 106.
MAPAM, 98.
Margolis, 96.
Masada, 54.
Matyo/Mateo Kalaora, 145, 160, 173.
Maurois, André, 130.
Maya, Daniel, 129, 145, 160, 173, 227, 255.
Maya, Yaakov, 281.

Maymonides, 72.
Mazliah, Nissim, 41.
Mecidiyeköy, 151.
Medina, Izak, 196.
Meir, Viki, 218.
Memi, Rafael, 216.
Menase, İsak, 58.
Menase, Israel, 228.
Meridor, Yaakov, 81, 95, 96, 243.
Meşulam, Sabi, 70-73, 76, 255.
Meşulam, Vitali, 26.
Metulah, 38.
Metzudat Zeev, 91.
Mevo (Mevuot) Betar, 18, 64, 86, 136, 173, 188, 190, 195, 198, 204, 248, 254, 256, 264, 269.
Mısır, 19, 37, 44, 170, 171, 256.
Milletler Cemiyeti, 34.
Milli Korunma Kanunu, 198.
Milliyet, 221.
Misket, Isak, 196.
Mişne Tora, 167.
MİT, 11, 31, 279.
Mitrani, Menahem, 173, 220, 224-229, 231.
Mitrani, Nino, 145.
Mitrani, Yusuf, 155.
Mizrahi Partisi, 18, 98, 185.
Mizrahi, Cako, 197.
Mizrahi, Itzhak, 196.
Mizrahi, Jak, 67.
Mizrahi, Lazar, 185.
Mizrahi, Robert, 225, 255, 258, 261, 264.
Mizrahist (-ler), 185.
Moda, 166, 168, 172.
Modai, Nisim, 197.
Mont Karmel, 185.
Moris, 184.
Mors alfabesi, 164, 166.
Musevi (-ler), 63, 64, 81, 147, 148, 225, 230, 242, 275, 277, 279.
Mussolini, Benito, 46.
Müslüman, 21, 254.
Müttefik Devletler, 34.

N

Nae, Meir, 218.
Nahmias, Salamon, 196.
Nasi, Don Jose, 96.
Nassi, Marko, 67.
Natanya, 173.
Navarro, Sami, 273.
Navarro, Shlomo/Selim, 26, 68, 133, 134, 138, 140, 141, 161.
Nazi (-ler), 45, 56, 103, 127, 153, 154, 156.
Ne'emanei Zion/Tsion, 155-157, 159, 160.
Negrin, Rita, 162.
New York, 45, 110.
Nisim, 194.
Nordau, Max, 212.

O

Odessa, 39.
Ojalvo, Harry, 229, 230.
Oliver Twist, 75.
Omer, 98.
Oneg Şabat, 19, 57, 79, 164, 258.
Or Ahayim, 161, 167, 174.
Orhan Veli (Kanık), 238, 242.
Ortadoğu, 98, 174, 200.
Ortaköy, 8, 208.
Osmanbey, 173, 175, 220, 233.
Osmanlı (Devleti/İmparatorluğu), 39, 40, 42-44, 60.
Ovadya, Silvyo, 131.

Ö

Ölçer, Vitali, 197.
Ömür Yurdu, 166.
Özkın, Haydar, 229.
Özruso, Sami, 145.

P

Paker, Refika, 196.
Pangaltı, 129.
Paragei, Yitzhak (Jona), 234.
Paris, 40.
Passo, Yeoşua, 281.
Peel Komisyonu, 37.
Pendik, 162.
Pepo (Kapıcı), 163, 268.
Pera, 153.
Pera Palas, 239.
Perez, Gabi, 175.
Pernicci, Avram, 216.
Peron, (Juan), 200.
Pesah bayramı, 14, 19, 20, 79, 169, 171, 187.
Pesah, İzi, 175.
Petah Tikva, 233.
Piatigosk, 38.
Pinhas, Eli, 255, 261, 264.
Pinto, Albert, 152.
Pinto, Bensiyon, 23, 129, 148-150, 161, 163, 165, 166, 173, 177, 220, 225, 228, 237, 275.
Pinto, Louisa, 196.
Polonezköy, 67.
Polonya, 37, 97, 100, 170, 174.
Prager, Jona, 164.
Profeta, Lüsi, 145.
Profeta, Moris, 111, 145.

R

Rado/Radu, Azriel, 140.
RAK-KAH, 186.
Ramallah, 192.
Razier, Yaakov, 175.
Razon, Alber, 67.
Rebel and Statesman, 43, 44, 94, 95.
Revizyonist Siyonistler Birliği, 15, 35-37.
Riga, 46.
Rofe, Leyla, 218.
Roma, 39, 46, 212.
Rostov, I. A., 41.
Roşaşana bayramı, 149.

Rubeni, David, 96.
Rum (-lar), 40.
Rus (-lar), 38, 44, 97, 145, 170.
Ruso/Russo, Sami, 226, 257, 258.
Ruso, Moris, 275.
Russo, Nesim, 41.
Rusya, 38, 39, 67, 96, 97, 170.

S

Sabah, Elia, 129.
Saban, Mati, 125.
Sabaner, Yusuf, 166.
Sages, Yaşar, 129, 166, 220, 255.
Sages, Yeşua/Yeşuya, 94, 110, 111, 258.
Saint Michel Fransız Okulu, 147.
Salmona, Silvio, 111, 187.
Salti, İsak, 145.
Salti, Selim, 26, 67, 94, 111, 124, 125, 128, 129, 143, 144, 148, 163, 166, 220, 224, 225, 228, 231, 255, 257, 258, 261.
Salti Vakfı, 125.
Samsun, 124, 229.
Samuel, Herbert, 34.
Sapienza Üniversitesi, 39.
Sarıyer, 166.
Schechtman, Joseph, 43-45, 95.
Sciuto, Lucien, 41, 43.
Sefarad (-lar), 17, 20, 43, 279.
Selanik, 41.
SEPR, 172.
Sezer, Robert, 124, 161.
Sharett, Moshe, 86, 101.
Sinay, Yusuf, 110, 124, 147.
Sirkeci, 155.
Sivas, 204.
Siyon Katır Birliği, 44.
Siyonist, 11, 15-17, 23, 29, 30, 32, 33, 35-43, 46, 55, 56, 59, 65, 81, 89, 97, 107, 112, 114, 115, 128, 140-142, 144, 146, 152, 155, 156, 159, 160, 165, 171, 173, 178, 184, 208, 211, 212, 233, 254, 283, 284.
Siyonist Teşkilatı (ZO), 11, 33, 35, 36, 39, 43.
Siyonizm, 23, 29-31, 33, 35, 36, 39-43, 55, 58, 59, 61-63, 81, 88, 91, 114, 117, 125, 127, 135, 136, 143, 159, 215, 224, 227, 279, 284.
Sokolow, Nahum, 40.
Sonsino, Avram, 279.
Soryano, Muiz, 197.
Sovyet (-ler), 11, 37, 162.
St. Joseph Lisesi, 124.
Stradivarius s, 131.
Sultanahmet, 129, 220, 228.
Suriye, 173, 175.
Sürüjon, Roza, 218.

Ş

Şabat, 19, 20, 57, 79, 102, 175, 184.
Şalom, 58, 70, 102, 124, 131, 132, 134, 216, 220-222.

Şamir, Petahya, 100, 107, 148, 150, 204, 225, 227, 263, 277.
Şehonat atikva, 187.
Şeyh Kütüphanesi, 153.
Şilton Betar, 20, 106, 254, 255, 261.
Şilton, Albert, 111, 129, 161, 164, 220, 228, 231, 235, 237.
Şilton, Avraham, 68, 219, 226, 227.
Şilton, İsak, 218.
Şilton, Nisim, 224.
Şir Betar, 238, 255.
Şişhane, 162.
Şişli, 151, 152, 164, 173.
Şoef, Sara, 281.
Şofet Betar, 20, 251, 255, 261, 264, 275, 277.
Şomer Atsair, 182.

T

Taksim Anıtı, 58.
Taksim Belediye Gazinosu, 58, 59, 222.
Talmud Tora, 20, 102, 135, 137.
Taragano, Nomi, 218.
Taş, Albert, 276.
Tavdioğlu, Avram, 196.
Tavdioğlu, Bidjuli, 27.
Tavdioğlu, Michel/Mişel, 27, 70, 100, 145, 147, 161, 196, 237, 281.
Tavdioğlu, Simha (Julie), 25, 68, 89, 91-93, 98-100, 109, 111, 125, 138, 142, 145, 149, 187, 196-200, 207, 208, 219, 281.
Tek Parti Dönemi, 55, 143, 283.
Tel Ashomer Hastanesi, 145.
Tel Aviv, 18, 25, 91, 94, 100, 110, 124, 125, 157, 172, 183, 186, 191, 209, 216, 234, 235.
Tel Hai, 20, 38, 39, 46, 93.
Telmond, 187.
Tenuat Aherut, 183, 244, 254.
Tevrat, 20, 30, 50, 63, 174.
This is Betar, 161.
Tire, 206.
Toledo, 187.
Toledo, M., 111.
Tophane, 153.
Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkında Kanun, 93.
Tozkoparan, 154, 169.
Trakya Olayları, 170.
Troçki, Leo, 38.
Trumpeldor, Joseph Yosef, 20, 38, 39, 44-46, 112, 151, 163, 183, 191, 265.
Tsion, 159, 160.
Tünel, 152, 153.
Türk (-ler), 21, 23, 29-32, 40, 55, 56, 59-63, 71, 91, 112, 121, 123, 127, 131, 132, 142, 146, 148, 152, 156-159, 174, 177, 178, 188, 190-193, 195, 199, 207, 208, 230, 234, 240, 244, 254, 265, 283, 284.
Türkçe, 17, 26, 44, 51, 66, 70, 84, 92, 112, 116, 121, 124-126, 131, 132, 134, 135, 151, 168, 257-259.

Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), 11, 93, 123.
Türkiyeliler Birliği, 124, 131.

U-Ü

Ulpan Etsion, 136.
Ussishkin, M. M., 40.
Ürdün Haşemit Krallığı, 34.
Ürdün, 47, 101, 124.
Ürdün Nehri, 21, 34, 35, 96.

V

Van, 204.
Varlık Vergisi, 56, 61, 156, 165, 169, 170.
Varon, İzak, 166.
Vatan, 123, 130.
Vefa, 166.
Venezuela, 173.
Ventura, İzak, 216.
Verter, Raşel, 175.
Viyana, 49.

W

Weizmann, Haim/Chaim, 33, 35, 36, 77.
White Nights: The Story of a Prisoner in Russia, 99.
Wolfsohn, David, 40.
World Zionist Organisation (Dünya Siyonist Teşkilatı/WZO), 11, 16, 18, 35, 36, 37, 107, 211.

Y

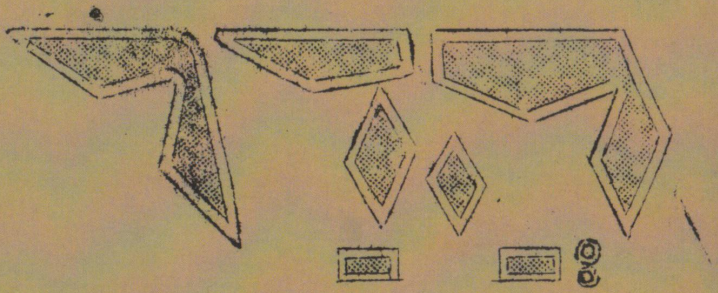
Yaakobi, Şlomo, 97.
Yaeş, 92.
Yaeş, Nesim, 255.
Yafe, Şelomo/Shlomo, 134, 135, 206, 207, 270.
Yahini, Shlomo, 27, 31, 151.
Yahuda Makabi, 213.
Yahudi (-ler), 13-18, 20, 21, 23, 25, 26, 29-56, 58-63, 65, 67, 72, 75, 79-81, 84, 86, 87, 95-98, 102-104, 106, 107, 110-112, 117-119, 121, 123, 127, 128, 131, 132, 134-136, 138, 140-143, 146-148, 151-159, 161, 163-175, 177-179, 181, 184, 185, 188, 190, 193, 195, 199-202, 207, 208, 211-213, 215, 216, 219-221, 224, 225, 229, 233-235, 243, 248, 254-256, 263, 264, 275, 279, 283, 284.
Yahudi Ajansı, 13, 20, 21, 35, 135, 147, 156-159.
Yahudi Devleti, 47, 48, 96.
Yalman, Ahmet Emin, 130.
Yalova, 57, 125.
Yarden, 21, 50, 51, 52, 81, 87, 110, 117, 118, 165, 186.
Yaşova, Eda, 162, 218, 255.
Yaşova, Henri, 224.
Yediot Ahronot, 99.
Yediot Shilton, 125.
Yekev, Shmuel, 289.

Yeni Siyonist Teşkilatı (Hatzach), 15, 36, 37, 211.
Yeniköy Oteli, 235.
Yeruşalayim, 188.
Yıldırım Spor Kulübü, 164, 168-170, 229-231, 233.
Yıldırım, Cemal, 229.
Yıldız Spor Kulübü, 163, 219-222, 224, 227-229.
Yidiş, 47.
Yişuv, 21, 34, 97, 147, 151.
Yodefet, 54.
Yom Ha'atzmaut Günü (İsrail'in Bağımsızlık Günü), 21, 107, 217.
Yoşer kulübü, 67.
Young Men's Christian Association (Hristiyan Genç Erkekler Birliği /YMCA), 11, 129, 165, 219, 220.
Youth Town, 99.
Yuda dağları, 194.
Yunan (-lı/-lar), 61.
Yüksekkaldırım, 128.

Z

Zarkon, Sami, 218.

Betar, Siyonist liderlerden Vladimir Jabotinsky'nin (1880-1940) kurucusu ve ideologu olduğu bir Siyonist gençlik hareketiydi. Bu kitap, Tel-Aviv'deki Jabotinsky Enstitüsü'nde yer alan arşiv belgelerine, hareketin yayın organı olan ve teksirlerle çoğaltılan Hadar dergisi arşivine ve dönemin tanıklarına dayanarak İstanbul ve İzmir'deki Yahudi gençleri arasında faal olmuş olan hareketin tarihini anlatmakta. Hareketin ve yayın organı Hadar dergisinin özelliği, hiçbir zaman yasal bir örgüt ve dergi olmamış olmalarıdır. "Yasa dışı" bir cemiyetin üyesi olmanın, bu hareketin üyeleri üzerinde yarattığı ürkeklik ve korku, adeta kişiliklerin bir ortak vasfı haline gelmişti. Üyelerin önemli bir kısmı İsrail'e göç edecek, Türkiye'de yaşamaya devam edenler de faaliyetlerine gizlice devam edeceklerdir. Betar hareketi, 1970'li yıllarda son demlerini yaşayıp sönüp gidecektir.

ISBN 978-605-7884-94-7

THG
0231807
RPN

LİBRA